

Управління культури Волинської обласної державної адміністрації
Волинський краєзнавчий музей
Волинська державна обласна універсальна наукова
бібліотека імені Олени Пчілки

КАЛЕНДАР **знаменних і пам'ятних дат Волині** **на 2014 рік**



УДК 94(477.83)(059.3)
ББК 63.3(4УКР – 4ВОЛ) Я 25
К 17

Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2014 рік / упр. культури Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд. Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк : Твердиня, 2013. – 248 с.

«Календар знаменних і пам'ятних дат Волині» видається з 1991 року. До нього включаються матеріали про визначні події історії, громадсько-політичного і культурного життя області, ювілеї видатних уродженців краю та відомих діячів, життя і діяльність яких пов'язані з Волиню.

Посібник відкривається хронологічним переліком пам'ятних дат на 2014 рік. Про основні події подаються: дата, назва, авторська текстова довідка, список літератури, у якому вказуються документи, книги, статті зі збірників і періодичних видань, довідники та бібліографічні посібники.

У «Календарі» є покажчик імен видатних діячів, представлених у ньому, списки авторів, які брали участь у написанні історичних і біографічних довідок, та укладачів.

Видання буде корисним для культосвітніх працівників, викладачів, студентів, краєзнавців.

Редактори-упорядники:
Є. І. Ковальчук, канд. іст. наук
А. А. Понагайба

Відповідальні за випуск:
А. М. Силюк
Л. А. Стасюк

ISBN 978-617-517-180-6

© Волинська державна обласна
універсальна наукова бібліотека
ім. Олени Пчілки, 2013
© Волинський краєзнавчий музей, 2013
© ПВД «Твердиня», 2013

ЗНАМЕННІ ТА ПАМ'ЯТНІ ДАТИ ВОЛИНИ 2014 РОКУ

- 2 січня** 70 років від дня народження Д. М. Курдельчука (1944) – Президента української іноземної юридичної колегії
- 2 січня** 55 років від дня народження В. Я. Малиновського (1959) – українського вченого-політолога, педагога, управлінця, громадсько-політичного діяча
- 4 січня** 75 років від дня народження О. М. Шмакова (1939–1977) – українського художника
- 5 січня** 80 років від дня народження В. Е. Пясецького (1934) – волинського краєзнавця
- 6 січня** 120 років від дня народження Й. В. Герасимовича (1894–1982) – графіка, члена Спілки художників СРСР
- 6 січня** 75 років від дня народження В. В. Демчука (1939) – українського вченого-біохіміка і педагога
- 6 січня** 75 років від дня народження М. М. Мах (1939) – директора Волинської обласної бібліотеки для юнацтва, заслуженого працівника культури України
- 14 січня** 65 років від дня народження О. Гембіка (1949) – українського художника
- 20 січня** 105 років від дня народження Я. Й. Фітцке (1909–1940) – польського археолога, музейника, дослідника Волині
- 22 січня** 60 років від дня народження М. В. Кравчук (1954) – української художниці, заслуженого майстра народної творчості України
- 27 січня** 175 років від дня народження П. Чубинського (1839–1884) – українського етнолога, фольклориста, поета, громадського діяча
- 29 січня** 55 років від дня народження В. В. Пилипчук (1959) – заслуженого працівника культури України
- 30 січня** 180 років від дня народження В. Б. Антоновича (1834–1908) – українського історика, етнографа, археолога, археографа
- 2 лютого** 70 років від дня визволення м. Луцька від фашистських загарбників (1944)
- 5 лютого** 80 років від дня народження Б. О. Жука (1934) – заслуженого працівника культури України
- 11 лютого** 70 років від дня народження В. Т. Денисюка (1944) – волинського краєзнавця, культурно-освітнього діяча, заслуженого працівника культури України

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

- 13 лютого** 55 років від дня народження О. В. Синютіна (1959) – заслуженого діяча мистецтв України
- 16 лютого** 70 років від дня народження О. Р. Валенти (1944–1997) – українського художника
- 22 лютого** 200 років від дня народження О. Кольберга (1814–1890) – польського, українського та білоруського фольклориста, етнографа та композитора
- 25 лютого** 143 роки від дня народження Лесі Українки (1871–1913) – української письменниці, громадської діячки
- 26 лютого** 125 років від дня народження Б. М. Білецького (1889–1969) – українського педагога, директора Луцької української гімназії
- 1 березня** 85 років від дня народження А. В. Свідзинського (1929) – українського вченого-фізика, першого ректора Волинського державного університету імені Лесі Українки
- 9 березня** 200 років від дня народження Т. Г. Шевченка (1814–1861) – українського поета, художника
- 10 березня** 100 років від дня народження М. П. Куделі (1914–2004) – культурно-освітнього і громадського діяча, збирача Шевченкіани
- 11 березня** 95 років від дня народження О. І. Корецького (1919–1997) – українського художника
- 17 березня** 65 років від дня народження А. О. Маренич (1949) – народної артистки України
- 20 березня** 75 років від дня народження В. Я. Ілляшенко (1939) – українського вченого-математика, педагога
- 27 березня** 350 років від дня смерті Івана Виговського (?–1664) – луцького судового урядовця і луцького братчика, гетьмана України
- 3 квітня** 70 років від дня народження Н. Г. Глазиріної, заслуженого працівника культури України
- 4 квітня** 230 років від дня народження З. Доленги-Ходаковського (1784–1825) – польського і українського фольклориста, етнографа, археолога
- 12 квітня** 100 років від дня народження Ю. М. Захарука (1914–1997) – українського археолога
- 14 квітня** 60 років від дня народження В. А. Чепелюка (1954) – народного артиста України
- 15 квітня** 100 років від дня народження М. О. Савчука (1914–2002) – українського художника

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

- 27 квітня** 60 років від дня народження А. І. Квасюка (1954) – художника-реставратора, заслуженого працівника культури України
- 8 травня** 70 років від дня народження В. П. Копелевої (1944) – громадської та культурно-освітньої діячки
- 9 травня** 70 років від дня народження Є. М. Смолярчук (1944) – заслуженого працівника культури України
- 11 травня** 75 років від дня народження О. О. Рисака (1939–2003) – українського літературознавця, поета, педагога
- 22 травня** 60 років від дня народження О. О. Байдукова (1954–2009) – українського художника
- 25 травня** 80 років від дня народження П. П. Маха (1934–2011) – українського письменника, публіциста
- 31 травня** 50 років від дня народження Галини Петрівни Махонюк (1964) та Світлани Петрівни Махонюк (1964–2009) – майстрів народної вишивки
- 2 червня** 85 років від дня заснування у м. Луцьку товариства імені Лесі Українки (1929)
- 6 червня** 85 років від дня народження Е. М. Ольшевського (1929) – заслуженого артиста України
- 13 червня** 80 років від дня народження В. С. Ревухи (1934–1995) – українського письменника, перекладача, публіциста
- 16 червня** 85 років від дня відкриття в м. Луцьку Волинського краєзнавчого музею (1929)
- 19 червня** 65 років від дня народження П. І. Хлебніка (1949) – заслуженого працівника культури України
- 26 червня** 25 років від дня заснування Ковельського історичного музею (1989)
- 29 червня** 165 років від дня народження Олени Пчілки (1849–1930) – української письменниці, етнографа, фольклориста, громадської діячки
- 1 липня** 65 років від дня народження Я. Є. Корнилюка – заслуженого працівника культури України
- 3 липня** 60 років від дня народження П. П. Савоша (1954) – заслуженого артиста України
- 4 липня** 65 років від дня народження О. А. Мізюка (1949) – заслуженого працівника культури України
- 10 липня** 65 років від дня відкриття меморіального музею Лесі Українки в с. Колодяжне Ковельського району (1949)
- 17 липня** 80 років від дня народження Й. Г. Струцюка (1934) – українського письменника

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

- 21 липня** 70 років від часу визволення території Волинської області від фашистських загарбників (1944)
- 23 липня** 75 років від дня народження В. І. Шингура (1939–2008) – українського художника
- 24 липня** 70 років від дня народження О. Д. Огнєвої (1944) – заслуженого працівника культури України
- 27 липня** 90 років від дня народження Д. Д. Довбошинського (1924–2002) – заслуженого художника України
- 30 липня** 145 років від дня народження Михайла Косача (1869–1903) – українського письменника та вченого, брата Лесі Українки
- 1 серпня** 100 років від початку Першої світової війни (1914)
- 1 серпня** 65 років від дня народження Н. В. Федченко (1949) – заслуженої артистки України
- 5 серпня** 125 років від дня народження В. Ф. Караваєва (1889–1975) – українського художника
- 15 серпня** 50 років від дня народження В. М. Михальської (1964) – української художниці
- 17 серпня** 85 років від дня народження М. М. Діmun (1929) – української художниці, члена Національної спілки майстрів народного мистецтва України
- 23 серпня** 50 років від дня народження О. С. Ядчук-Мачинської (1964) – української художниці
- 27 серпня** 80 років від дня народження В. І. Лучука (1934–1992) – українського поета і перекладача
- 28 серпня** 115 років від дня народження С. Мацка (1899–1967) – польського вченого-ботаніка, музейника, дослідника природи Волині
- 1 вересня** 75 років від дня народження М. М. Кучинка (1939) – українського вченого-археолога і педагога
- 1 вересня** 70 років від часу заснування Гнідавської семирічної школи, нині Луцький НВК «Гімназія № 14» Луцької міської ради
- 3 вересня** 130 років від дня народження Михайла Косача (1884–1937) – брата Лесі Українки
- 10 вересня** 90 років від дня народження М. М. Клименко (1924–2000) – української актриси
- 17 вересня** 75 років від часу приєднання Західної України до УРСР (1939)
- 21 вересня** 55 років від дня народження О. В. Конського (1959) – українського художника

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

- 27 вересня** 75 років від дня заснування газети «Волинь-нова» (1939)
- 4 жовтня** 85 років від дня народження В. Ю. Ковальчука (1929) – майстра-гончара
- 11 жовтня** 65 років від дня народження А. А. Вихованця (1949) – заслуженого працівника культури України
- 14 жовтня** 75 років від дня заснування газети «Віче-інформ» (1939)
- 20 жовтня** 85 років від дня народження З. М. Євницького (1929–2013) – волинського краєзнавця і педагога
- 27 жовтня** 65 років від дня народження М. Г. Тиского (1949) – українського історика і громадського діяча
- 7 листопада** 85 років від дня народження Р. Г. Метельницького (1929–2007) – українського архітектора і художника
- 9 листопада** 130 років від дня народження С. К. Липинського (1884–1954) – вченого, агронома-селекціонера
- 10 листопада** 75 років від дня народження А. Н. Миронченка (1939) – заслуженого майстра народної творчості України
- 13 листопада** 65 років від дня народження К. В. Борисюка (1949) – українського художника
- 17 листопада** 25 років від часу створення Волинського обласного товариства краєзнавців (1989)
- 20 листопада** 100 років від дня народження Д. О. Остапюка (1914–1984) – волинського краєзнавця, організатора музейництва на Любомльщині
- 20 листопада** 60 років від дня народження Е. П. Сабової-Дишко (1954) – української художниці
- 27 листопада** 130 років від часу опублікування першого вірша Лесі Українки «Конвалія»
- 28 листопада** 105 років від дня народження Й. О. Ромашука (1909–2001) – майстра плетіння з природних матеріалів, члена Національної спілки майстрів народного мистецтва України
- 4 грудня** 80 років від дня народження І. Д. Сензюк (1934–2009) – майстра вишивки та робіт з бісеру, члена Національної спілки майстрів народного мистецтва України
- 4 грудня** 75 років від дня створення Волинської області (1939)
- 8 грудня** 150 років від дня народження Й. К. Пачоського (1864–1942) – вченого-біолога, природодослідника
- 8 грудня** 110 років від дня народження П. М. Жолтовського (1904–1986) – українського вченого-мистецтвознавця

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

- 16 грудня** 100 років від дня народження О. О. Самохваленка (1914–1977) – українського хорового диригента
- 18 грудня** 150 років від дня народження А. Войніча (1864–1955) – польського лікаря і краєзнавця
- 18 грудня** 60 років від дня народження М. З. Рубана (1954) – українського художника
- 26 грудня** 90 років від дня народження Г. О. Гуртового (1924–2012) – історика, краєзнавця, заслуженого працівника культури України
- 30 грудня** 100 років від дня народження Д. Л. Шумука (1914–2004) – українського дисидента, політв'язня
- 750 років** від часу смерті Д. Галицького (1264)
- 600 років** від часу першої згадки про село Піща Шацького району (1414)
- 600 років** від часу першої згадки про село Пульмо Шацького району (1414)
- 585 років** від часу з'їзду монархів європейських країн у м. Луцьку (1429)
- 500 років** від часу першої згадки про село Цегів, тепер Горохівського району (1514 р.)
- 475 років** від часу першої згадки про село Галузія, тепер Маневичького району (1539 р.)
- 475 років** від часу першої згадки про село Десятина, тепер Горохівського району (1539 р.)
- 475 років** від часу першої згадки про село Мислині, тепер Горохівського району (1539) та містобудування національного значення (1539)
- 450 років** від часу спорудження замку Радзивіла, пам'ятки архітектури та містобудування національного значення у смт Олика, тепер Ківерцівського району (1564)
- 450 років** від часу першої згадки про село Висоцьк, тепер Любомльського району (1564 р.)
- 450 років** від часу першої згадки про село Прип'ять (Бутмер), тепер Шацького району (1564 р.)
- 425 років** від часу спорудження Свято-Успенської церкви у с. Качин, тепер Камінь-Каширського району (1589)
- 225 років** від часу спорудження Шляхетського будинку у м. Луцьку, пам'ятки архітектури та містобудування національного значення (1789)
- 200 років** від часу спорудження Свято-Миколаївської церкви у с. Скобелка, тепер Горохівського району (1814)

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

- 150 років** від часу спорудження Казансько-Богородичної церкви у с. Буцинь, тепер Старовижівського району (1864)
- 135 років** від часу першого приїзду Лариси Косач до м. Луцька (1879)
- 125 років** від часу спорудження Свято-Покровської церкви у с. Ворокомле, тепер Камінь-Каширського району (1889)
- 125 років** від часу спорудження Борисоглібської церкви у с. Нехвороща, тепер Володимир-Волинського району (1889)
- 125 років** від часу спорудження Свято-Покровської церкви у с. Риковичі, тепер Іваничівського району (1889)
- 125 років** від часу спорудження Святодухівської церкви у с. Олеськ, тепер Любомльського району (1889)
- 125 років** від часу спорудження Свято-Михайлівської церкви у с. Тупали, тепер Турійського району (1889)
- 100 років** від часу спорудження Свято-Благовіщенської церкви у с. Раків Ліс, тепер Камінь-Каширського району (1914)

2 СІЧНЯ**70 років від дня народження Д. М. Курдельчука (1944) –
Президента української іноземної юридичної колегії**

Данило Маркович Курдельчук народився 2 січня 1944 року в с. Куликовичі Маневицького району Волинської області. У 1967 році закінчив юридичний факультет Київського національного університету ім. Тараса Шевченка (відділення міжнародного права). З березня 1967 року працював помічником адвоката, а потім – адвокатом в українському представництві Інюрколегії в Українській та Молдавській РСР. Упродовж десяти років з 1977 по 1987 рік обіймав посаду заступника Уповноваженого, а з березня 1987 року – Уповноваженого Інюрколегії в Українській та Молдавській РСР. У 1988 році Данило Маркович очолив Українське представництво Інюрколегії.

З проголошенням Україною Незалежності у грудні 1991 року ініціював створення національної спеціалізованої структури Укрінюрколегії, яку очолив спочатку як голова президії, а з 1994 року – як Президент. Від того часу професійне об'єднання українських адвокатів, очолюване Данилом Марковичем Курдельчуком, займається захистом прав українських громадян за межами нашої держави. Уже перші роки напруженої праці принесли Укрінюрколегії визнання за кордоном та авторитет в Україні. Укрінюрколегія тісно співпрацює з Міністерством закордонних справ України, Міністерством юстиції України, Міністерством внутрішніх справ України, Головним архівним управлінням, місцевими державними адміністраціями. Укрінюрколегія репрезентує за кордоном інтереси великої кількості людей, в тому числі і волинян, у її провадженні – кілька тисяч справ. Вона надає адвокатські послуги багатьом іноземним посольствам у Києві, серед її клієнтів – бізнес-структури, як українські, так і зарубіжні. Крім ведення спадкових, сімейних, пенсійних, майнових справ, Укрінюрколегія опікується також проблемою національного масштабу – правовим забезпеченням належних компенсацій громадянам України, які під час Другої світової війни були вивезені на примусові роботи до фашистської Німеччини (здійснюється юридичне забезпечення компенсацій оstarбайтерам). Д. М. Курдельчук вміло керує Укрінюрколегією вже понад 25 років, координує діяльність усіх департаментів відомства та регіональних представництв.

Данило Маркович Курдельчук – професіонал, один з кращих у своїй галузі. Він – заслужений юрист УРСР з 1987 року, лауреат першого Всеукраїнського конкурсу на краще професійне досягнення «Юрист року» у номінації «Адвокат» 1999 року, володар Золотої

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

відзнаки Міжнародного фонду юристів України 2001 року. Мав звання «Кращий адвокат року в Україні 2003 року».

Данило Маркович Курдельчук уміло поєднав і поєднує свою професійну діяльність із громадською роботою. У 1996–2000 роках відомий юрист – член Ради товаровиробників та роботодавців при Президентові України, член Президентської Ради Української асоціації міжнародного права, віце-президент Світового конгресу українських юристів, заступник голови Співки юристів України, член правління Співки адвокатів України у 1994–1998 роках, член Комітету управління Української правничої фундації у 1997–2000 роках, член Національної комісії зі зміцнення законності та верховенства права при Президентові України у 2005–2007 та 2008–2009 роках.

Данило Курдельчук – Голова Громадської ради при Державній реєстраційній службі України, член громадської ради при Міністерстві юстиції України, голова міжнародного громадського об'єднання «Волинське братство». Крім того, впродовж 1994–2009 років Данило Маркович Курдельчук – член Наглядової ради Українського національного фонду «Взаєморозуміння та примирення» при Кабінеті Міністрів України та член Наглядової ради Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. У свій час відомий юрист виступив співзасновником міжнародного благодійного фонду «Дитяче серце». На сьогоднішній день він є віце-президентом Міжнародного Благодійного Фонду «Повернення». Данило Маркович Курдельчук – Почесний громадянин Волині.

На підставі Декрету Президента Республіки Панама 12 травня 2002 року Кабінет Міністрів України визнав Данила Курдельчука Почесним консулом Республіки Панама в Україні.

Данило Маркович Курдельчук нагороджений орденами «За заслуги» III ступеня (2000 рік), II ступеня (2003 рік), I ступеня (2008 рік), вищою відзнакою Союзу юристів України – орденом «За заслуги» I ступеня (2011 рік), Почесною відзнакою Вищої ради юстиції (2012 рік), а також орденом Української православної Церкви святого рівноапостольного князя Володимира та орденом Української православної церкви преподобного Нестора Літописця.

Тетяна Дудар

Література:

Курдельчук Д. Два погляди держави на права мігранта-українця / Д. Курдельчук // Волинь-моя : журн. Міжнар. громад. об-ня «Волинське братство». – К., 2004. – Вип. 4. – С. 237–242.

Курдельчук Д. Права українців за кордоном / Д. Курдельчук // Волинь моя : журн. Міжнар. громад. об-ня «Волинське братство». – К., 2001. – Вип. 1. – С. 268–277.

Курдельчук Д. Права українців за кордоном потребують захисту / Д. Курдельчук // Волинь моя : журн. Міжнар. громад. об-ня «Волинське братство». – К., 2002. – Вип. 2. – С. 235–242.

Курдельчук Д. Гетьманська булава у надійних руках / Д. Курдельчук, Б. Іваненко // Уряд. кур'єр. – 2007. – 7 листоп. – С. 6.

«Волинському братству» – п'ять років // Волинь моя : журн. Міжнар. громад. об-ня «Волинське братство». – К., 2004. – Вип. 4. – С. 5–15.

Д. М. Курдельчук – Голова Ради «Волинське братство».

Рутковська О. Перша п'ятирічка «Волинського братства»: (нотатки з ювілею і не тільки) / О. Рутковська // Волинь моя : журн. Міжнар. громад. об-ня «Волинське братство». – К., 2005. – Вип. 5. – С. 5–13.

Сорока М. Нас об'єднало «Волинське братство» / М. Сорока // Волинь моя : журн. Міжнар. громад. об-ня «Волинське братство». – К., 2010. – Вип. 7. – С. 5–14.

Фень В. «Волинське братство» – координатор земляцтв України (без-рез.-лип. 2005 р.) / В. Фень // Волинь моя : журн. Міжнар. громад. об-ня «Волинське братство». – К., 2005. – Вип. 5. – С. 13–18.

Жарчинська О. Євро для німецьких в'язнів «вибиває» волинянин, або Як 20 років Укрінюрколегію успішно очолює Данило Курдельчук / О. Жарчинська // Вісник. – 2006. – 7 верес. – С. 10.

Меншун В. Унікальний керівник унікальної установи : штрихи до портрета президента Укрінюрколегії Д. М. Курдельчука / В. Меншун // Трибуна. – 2005. № 5/6 – С. 6–8.

Курдельчук Данило Маркович // Хто є хто на Волині : видат. земляки : довід.-біогр. вид. – К., 2003. – С. 199.

Дудар Т. 2 січня 60 років від дня народження Д. М. Курдельчука (1944) – президента української іноземної юридичної колегії «Укрінюркомісія» / Т. Дудар // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2004 рік / упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред. Е. С. Ксендзук ; відп. за вип. А. М. Силюк, Л. А. Стасюк. – Луцьк, 2003. – С. 8–9.

2 СІЧНЯ

55 років від дня народження В. Я. Малиновського (1959) – українського вченого-політолога, педагога, управлінця, громадсько-політичного діяча

Малиновський Валентин Ярославович – доктор політичних наук, професор кафедри політології Східноєвропейського національного

університету імені Лесі Українки, начальник Управління державної служби Нацдержслужби України у Волинській області.

Народився 2 січня 1959 року в м. Рожище Волинської області. У 1981 році закінчив Рівненський державний інститут культури. З 1981 по 1983 роки проходив строкову військову службу.

У кінці 1980-х років Валентин Малиновський активно включився в громадсько-політичне життя Волині. Був одним із засновників Рожищенського осередку Народного руху України, районну організацію якого згодом очолив. У 1992 році був обраний депутатом Волинської обласної Ради народних депутатів. У цьому ж році став співголовою Волинської крайової організації НРУ.

Роботу в органах влади розпочав 1992 року на посаді керівника секретаріату Рожищенської районної ради народних депутатів. З 1993 року працював радником глави Волинської облдержадміністрації з політичних питань. З 1993 по 1994 роки був членом Луцького міського виконавчого комітету. У грудні 1994 року призначений на посаду заступника начальника управління культури Волинської облдержадміністрації.

У 1995–1996 роках навчався в Українській Академії державного управління при Президентові України, яку закінчив з відзнакою, отримавши кваліфікацію магістра державного управління та диплом Університету Північного Лондона (M.P.A. Master of arts public administration). Стажувався в Міжнародному інституті державної служби (Париж, Франція) та Міністерстві закордонних справ України.

Після навчання в Академії повернувся на Волинь, де був призначений на посаду першого заступника начальника управління культури облдержадміністрації. У 1998 році паралельно з державною службою розпочав педагогічну діяльність на кафедрі політології Волинського державного університету ім. Лесі Українки. Ним були розроблені навчальні програми і викладалися курси, які вперше апробовані на Волині: «Державне управління», «Соціальне управління», «Місьцеве самоврядування», «Державне та регіональне управління», «Державна служба», «Виконавчі органи влади», «Законодавчі органи влади», «Політична культура управління», «Політичний менеджмент і маркетинг», що було вагомим внеском у справу підготовки спеціалістів для роботи в органах державної влади та органах місцевого самоврядування. Розроблена та запроваджена у навчальний процес програма «Практика службовця» дала можливість студентам проходити практику в органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування.

У 2002 році В. Я. Малиновський успішно захистив кандидатську дисертацію на тему: «Оптимізація функцій органів виконавчої влади

України: теоретико-методологічні засади», отримавши науковий ступінь кандидата політичних наук. У 2004 році йому присвоєно вчене звання доцента.

З 2002 по 2005 рік працював на постійній основі помічником-консультантом народного депутата України. У березні 2005 року призначений начальником новоствореного Управління державної служби Головного управління державної служби України у Волинській області. На цій посаді працює й сьогодні. За цей час під керівництвом Валентина Малиновського було започатковано проведення в області Всеукраїнських конкурсів «Кращий державний службовець» та «Приязна адміністрація», щорічної Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми державного управління на сучасному етапі державотворення», відбору претендентів до Президентського кадрового резерву «Нова еліта нації», проведення Обласної спартакіади «Здоров'я» серед державних службовців, організована Школа молодого державного службовця.

Значним є внесок В. Я. Малиновського у підвищення професійної компетентності державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування. Будучи викладачем Волинського обласного центру перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, він розробив основні модулі з державного та муніципального управління, запроваджені у навчальний процес цього навчального закладу.

У 2012 році Валентин Малиновський захистив докторську дисертацію на тему: «Концептуальні засади трансформації територіальної організації влади України: регіональний та місцевий рівні», отримавши науковий ступінь доктора політичних наук. З вересня 2012 року за сумісництвом працює на посаді професора кафедри політології Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.

В. Я. Малиновський є відомим в Україні фахівцем і практиком у галузі державного управління. Він – один із фундаторів нової науки – державного управління. Виданий ним у 2000 році навчальний посібник «Державне управління» був одним з перших вітчизняних навчальних видань у цій науковій сфері, а «Словник термінів і понять з державного управління» 2005 року – найповніший на той час в Україні. Загалом науковець є автором 155 наукових праць, найважливішими серед яких є монографії: «Державне управління» (2000, 2003, 2009), «Державна служба: теорія і практика» (2003), «Словник термінів і понять з державного управління» (2005, 2006), «Територіальна організація влади України: концептуальні засади

трансформації» (2010), «Становлення і розвиток місцевого самоврядування у Волинській області: 1990–2010 рр.» (2013), а в співавторстві вийшли наступні праці: «Політологічний словник» (2005, 2013), «Енциклопедичний словник з державного управління» (2010), «Енциклопедія державного управління» (2011), «Волинь в умовах демократичної трансформації (кінець ХХ – початок ХХІ ст.)» (2012), «Державне управління : курс лекцій» (2012), «Державне управління : підручник» (2012).

В. Я. Малиновський є вченим секретарем Волинського регіонального наукового центру Української академії наук з державного управління, регіональним представником та членом ради Інституту аналізу політики та стратегій, членом президії Волинського обласного комітету профспілки працівників державних установ, членом навчально-методичної ради Волинського обласного центру підготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, головою обласного осередку Всеукраїнської Асоціації магістрів державного управління, членом редакційних колегій журналів «Вісник державної служби України», «Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Міжнародні відносини», «Україна та Польща: минуле, сьогодення, перспективи», редакційних колегій «Бібліотека молодого державного службовця», Волинської універсальної енциклопедії.

В. Я. Малиновський нагороджений ювілейною медаллю «10 років Незалежності України» (2001), Почесною грамотою Головного управління державної служби України (2006), Почесною грамотою Волинської обласної державної адміністрації (2000, 2009), Почесною грамотою Волинської обласної ради (2009), Почесною грамотою професійної спілки працівників державних установ України (2011).

Юрій Федчик

Література:

Малиновський В. Я. Державне управління : навч. посіб. / В. Я. Малиновський В. Я. – Луцьк : Вежа, 2000. – 558 с.

Малиновський В. Я. Державна служба : теорія і практика : навч. посіб. / В. Я. Малиновський. – К. : Атіка, 2003. – 160 с.

Малиновський В. Я. Державне управління : навч. посіб. – Вид. 2-ге, доп. та перероб. / В. Я. Малиновський. – К. : Атіка, 2003. – 576 с.

Малиновський В. Я. Державне управління : навч. посіб. – 3-тє вид., переробл. та допов. / В. Я. Малиновський. – К. : Атіка, 2009. – 608 с.

Малиновський В. Я. Словник термінів і понять з державного управління / В. Я. Малиновський. – К. : Атіка, 2005. – 240 с.

Малиновський В. Я. Словник термінів і понять з державного управління. – Вид. 2-ге, доп. і виправл. / В. Я. Малиновський. – К. : Центр сприяння інституц. розвитку держ. служби, 2005. – 254 с.

Малиновський В. Я. Становлення і розвиток місцевого самоврядування у Волинській області (1990–2010 рр.) : монографія / В. Я. Малиновський. – Луцьк : Ініціал, 2013. – 352 с. : іл.

Малиновський В. Я. Територіальна організація влади України: концептуальні засади трансформації / В. Я. Малиновський. – Луцьк : СПД Гадяк Ж. В., 2010. – 451 с.

Малиновський В. Я. Становлення і розвиток місцевого самоврядування у Волинській області: 1990–2010 рр. / В. Я. Малиновський. – Луцьк : Ініціал, 2013. – 352 с.

Актуальні проблеми державного управління на сучасному етапі державотворення : матеріали IV наук.–практ. конференції 16–17 груд. 2010 року / ред. В. Я. Малиновський, Т. М. Литвиненко. – Луцьк : Волиньполіграф, 2010. – 159 с.

Актуальні проблеми державного управління на сучасному етапі державотворення : матеріали V наук.–практ. конференції 27 жовтня 2011 року / ред. В. Я. Малиновський, Т. М. Литвиненко. – Луцьк : СПД Гадяк Ж. В., 2011. – 224 с.

Актуальні проблеми державного управління на сучасному етапі державотворення : матеріали VI наук.–практ. конференції 22 лист. 2012 року / ред. Т. М. Литвиненко, В. Я. Малиновський. – Луцьк : СПД Гадяк Ж. В., 2012. – 178 с.

Децентралізація державного управління та розвитку місцевого самоврядування в контексті європейської практики : матеріали наук.–практ. конф. 2–3 жов. 2008 року / Волин. обл. держ. адмін., Упр. держ. служби Гол. упр. держ. служби України у Волин. обл. ; ред. В. Я. Малиновський. – Луцьк : Гадяк Ж. В., 2008. – 154 с.

Кадровий склад органів влади Волині у 2008 році / ред. В. Я. Малиновський. – Луцьк, 2009. – 22 с.

Кадровий склад органів влади Волині у 2010 році / ред. В. Я. Малиновський. – Луцьк, 2011. – 23 с.

Гендерні підходи у сфері державної служби та служби в органах місцевого самоврядування : матеріали міжнар. наук.–практ. конф. / ред. Т. М. Литвиненко, В. Я. Малиновський, О. Я. Ярош. – Луцьк : Гадяк Ж. В., 2012. – 204 с.

Малиновський В. Я. Магдебургське право на Волині у контексті європейських традицій / В. Я. Малиновський // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки, 2009. – № 22 : історичні науки. – С. 158–162.

Малиновський В. Я. Ідеї консерватизму В. Липинського / В. Я. Малиновський // Актуальні проблеми розвитку суспільства: історична спадщина,

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

реалії та виклики XXI століття : Х міжнар. наук.-практ. конф. / МАУП, Волин. ін.-т ім. В. Липинського. – Луцьк, 2012. – С. 29–33.

Малиновський В. Волинський вибір – 2006 / В. Малиновський // Волинь. – 2007. – Ч. 8. – С. 195–216.

Малиновський В. Державна територія як просторова основа здійснення публічної влади / В. Малиновський // Вісник Національної академії державного управління при Президентіві України. – 2008. – № 4. – С. 184–191.

Малиновський В. Концептуалізація поняття «регіональний рівень» у системі територіальної організації влади / В. Малиновський // Вісник Національної академії державного управління при Президентіві України. – 2008. – № 3. – С. 158–165.

Малиновський В. Логіка і методологія дослідження трансформації територіальної організації влади / В. Малиновський // Вісн. Нац. акад. держ. упр. при Президентіві України. – 2009. – № 2. – С. 151–158.

Малиновський В. Проблеми адміністративно-територіального устрою України та шляхи його реформування / В. Малиновський // Вісн. Нац. акад. наук України. – 2007. – № 4. – С. 125–132.

Малиновський В. Реформування територіальної організації влади Польщі : уроки для України / В. Малиновський // Вісн. Нац. акад. наук України. – 2007. – № 3. – С. 235–243.

Малиновський В. Територіальна організація влади : підходи до розуміння поняття / В. Малиновський // Вісн. Нац. акад. наук України. – 2007. – № 2. – С. 165–171.

Бакуменко В. Посібник для науковців і держслужбовців / В. Бакуменко // Діалог. – 2009. – 24 груд. – С. 2.

Гуменюк Н. Наука управління державою / Н. Гуменюк // Віче. – 2000. – 5 жовт. – С. 4.

Гуменюк Н. Про державні службу та управління / Н. Гуменюк // Віче. – 2003. – 23 жовт. – С. 2.

Данилюк В. Слово про державну службу / В. Данилюк // Віче. – 2006. – 9 листоп. – С. 4.

Книга вчить як державі служить... // Слово і діло. – 2003. – 3 січ. – С. 6.

Конкевич Ю. Валентин Малиновський : «Україна починала з чистого листа» / Ю. Конкевич // Про бізнес. – 2000. – № 10. – С. 8–9.

Лагановський Л. Конче потрібна книжка волинянина / Л. Лагановський // Уряд. кур'єр. – 2001. – 16 січ. – С. 5.

Лимаренко О. Термінологія управління сучасною державою / О. Лимаренко // Уряд. кур'єр. – 2005. – 1 черв. – С. 4.

Пирожик О. «Пропоную Волинську область поділити на 5 повітів» / О. Пирожик // Волинь-нова. – 2012. – 9 серп. – С. 3.

Пропозиція В. Малиновського про запровадження в області адміністративно-територіального поділу, який був за Польщі.

Тертичка В. Актуальне словникове видання з державного управління / В. Тертичка // Вісн. держ. служби України. – 2007. – № 2. – С. 87–88.

Якименко М. Для тих, хто вчиться керувати / М. Якименко // Голос України. – 2003. – 26 груд. – С. 2.

4 СІЧНЯ

75 років від дня народження О. М. Шмакова (1939–1977), українського художника

Шмаков Олександр Миколайович народився 4 січня 1939 року в місті Сталіно (нині – Донецьк). Художник-живописець за фахом.

У 1958 році успішно закінчив навчання в Київській республіканській школі-інтернаті ім. Т. Г. Шевченка. З 1958 по 1962 роки навчався в Київському художньому інституті на факультеті станкового живопису. Провідними вчителями з фаху були В. Забашта, В. Костецький.

На останньому році навчання (під час переддипломної практики) був покараний керівництвом інституту за інтерес до буржуазної естетики і використання модерністичних прийомів у роботі над дипломною роботою. Відтак, внаслідок негативної оцінки не отримав диплом за професією «художник станкового живопису», а лише – «вчитель образотворчого мистецтва». В 1962–1964 роках Олександр Шмаков працює за направленням інституту в містечку Балта. У 1964 р. на запрошення Петра Сензюка приїздить до Луцька на роботу в новоствореній Луцькій дитячій художній школі.

У 1965 році переходить на роботу до Художньо-виробничих майстерень Художнього фонду УРСР. Друга половина 1960-х років – період найбільшої активності художника. В цей час ним виконано ряд офіційних замовлень з оформлення інтер'єрів та екстер'єрів міста. Головний творчий доробок створено художником у цей період. Основні твори: «Портрет київського художника Станіслава Ольховикова» (1967), «Портрет дівчини (Світлана Чічаєва)» (1968), «Хранитель Кіжського Скита» (1968), «Пташиний базар» (1968), «Тундра цвіте» (1969), «Озеро в Карелії» (1967), «Портрет дружини художника» (1969). Олександр Шмаков працював у різних жанрах: живопис, пейзаж, портрет, побутова картина. Володіючи прекрасною школою реалістичного малярства, він віддавав данину цій традиції під час створення актуальних тоді образів людей праці. Проте, як і багатьох сучасників, його вабили експерименти, пошук новітньої виражальної мови, естетська гра формами, колористичними ефектами, можливостями декоративних прийомів. Він прагнув йти в ногу з часом. Ігноруючи канони соціалістичного реалізму, не зважав на застереження ідеологів. Більша частина його творів

створена під враженням від тогочасного західного мистецтва (фовізм, експресіонізм, стилістичні прийоми Поля Гогена, Рокуела Кента), що були співзвучні з мистецькими відкриттями радянських художників періоду «шістдесятництва» (Г. Ніській, А. Горська, В. Зарецький та ін.).

Твори Олександра Шмакова часто з'являлись на обласних та міських виставках у Луцьку, вирізняючись з-поміж інших сміливістю пошуків, нестандартним підходом до композиційно-колеристичних вирішень.

У 1967 році він одним із перших волинян стає учасником республіканської виставки у Києві. А в 1968 році полотно художника «Тундра цвіте» потрапляє на Всесоюзну виставку живопису в Москві, що було ознакою серйозного визнання. Видавництвом «Аврора» видрукувано великим накладом поштівки із репродукціями кращих творів із цієї виставки. «Тундра цвіте» О. Шмакова – одне з-поміж них.

Середина 1970-х років означена в біографії художника глибокою кризою, як особистого, так і творчого життя. Внаслідок тривалих виробничих конфліктів Олександр Шмаков змушений залишити Художній фонд. Позбавлений майстерні, він припиняє творчо працювати, опиняється без засобів для існування.

Восени 1977 року (жовтень – листопад) Олександр Шмаков трагічно помер. Похоронений на міському цвинтарі в с. Гарезджа. На роковини смерті художника (1978 р.) за ініціативи його товариша по інституту Віктора Шингура в Луцьку було розгорнуто ретроспективну персональну виставку художника.

1995 року Віктором Шингуром було передано документи і низку творів із доробку Олександра Шмакова до Волинського краєзнавчого музею. Загальна кількість експонатів складає 18 одиниць основного фонду, 56 одиниць – допоміжного фонду.

У 2004 році співробітниками Художнього музею-відділу ВКМ було експоновано ряд його полотен у межах виставкового проекту «Малярство волинських художників із колекції Волинського краєзнавчого музею». На честь ювілею Олександра Шмакова та Олександра Валенти було проведено науковий семінар «Художники-шістдесятники у Луцьку». Здійснено аналіз творчого доробку, укомплектовано каталоги творів та документів цих художників у фондах Волинського краєзнавчого музею.

Зоя Навроцька

Література:

- Каталог художніх виставок, 1979–1982 рр. – Луцьк, 1982. – 39 с.
Шмаков О. М. – с. 6.
 Вербич В. Два Олександрі – одна трагедія / В. Вербич // Вербич В. Під куполом спільного неба : есеї та діалоги / В. Вербич. – Луцьк, 2006. – С. 58–59.
 Кравич Д. П. Українське мистецтво : навч. посібн. : у 3 ч. Ч. 3. / Д. П. Кравич, В. А. Овсійчук, С. О. Черепанова. – Львів : Світ, 2005. – 268 с.
Про О. М. Шмакова – с. 239.
 Навроцька З. До питання осмислення художньої спадщини Волині другої половини ХХ ст. / З. Навроцька // Волинський музей : історія і сучасність : матеріали ІІІ Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 75-річчю Волин. краєзн. музею та 55-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 2004. – С. 345–346.
 Нестерчук М. Луцьк моїх друзів / М. Нестерчук // Волинський музей : історія і сучасність : матеріали ІІІ Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 75-річчю Волин. краєзн. музею та 55-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 2004. – С. 346–349.
 Акції : мистецька вечірка напередодні Івана Купала // Волинь-нова. – 2008. – 3 лип. – С. 2.
 Навроцька З. Трагічна доля генія / З. Навроцька // Гроно. – 2004. – 16 лют.– С. 8–9.

* * *

Зінко Д. 4 січня 70 років від дня народження О. М. Шмакова (1939–1978) – українського художника / Д. Зінко // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2009 рік / упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд. Є. І, Ковальчук, Е. С. Ксендзук ; відп. за вип. А. М. Силіук, Л. А. Стасюк. – Луцьк, 2008. – С. 8–9.

5 СІЧНЯ**80 років від дня народження В. Е. Пясецького (1934) – волинського краєзнавця**

Вальдемар Едвардович Пясецький народився 5 січня 1934 року в містечку Дубровиця Рівненської області. Життєві мандри краєзнавця продовжилися в іншому історичному містечку – Володимирі-Волинському, де стала вчителювати його мати. Там же він здобуває середню освіту і в 1952 році їде до Львова та поступає на архітектурний відділ Політехнічного інституту. Через три роки доля закидає його спочатку в місто Харків, а потім в місто Орел, проте навчання вдалося продовжувати. У 1967 році В. Пясецький отримує диплом викладача креслення та малювання зі спеціалізацією «Історія мистецтв». Освіта й захоплення краєзнавством дали можливість

викладати історію мистецтв у художній, а краєзнавство – в загально-освітній школі №15 міста Луцька.

У 1980-х роках, коли в тогочасному суспільстві не вистачало правдивої інформації, коли відроджувалися патріотичні почуття населення, важливим джерелом для формування національної свідомості громадян стало історичне краєзнавство. В рядках історичного минулого також намагалися віднайти підказки до пошуку шляхів виходу із загального застійного процесу, в якому опинилася країна. Волинянам у цьому дуже пощастило, бо, крім партійної історичної літератури, вони могли читати в обласній пресі захопливі краєзнавчі публікації В. Пясецького, – «Яровицьке передмістя», «Шумів на околиці ліс», «Загадки Градної гори», «Битва на греблі», «Таємниці княжого двору», «Біля ратуші на ринку» й десятки інших. З великою цікавістю вчитувалися в них лучани та жваво обговорювали поміж собою. Проте чи не основна вага пошукової праці цього патріарха краєзнавства полягала в тому, що на його публікаціях виховувалося ціле покоління молодих і допитливих людей, завдяки чому знову відродилося історичне краєзнавство на Волині.

Упродовж тридцяти років відомий краєзнавець займається дослідженням історії вулиць міста Луцька. Газетні статті, присвячені цій темі: «І розкажуть вулиці», «Загадки назв Старого міста», «Від площі Ринок і до околиць», «Вулиці нашого міста», «Ковельське роздоріжжя» та інші, знайшли подальше наукове опрацювання і бібліографічне втілення в об'ємній книзі, виданій до 920-ї річниці міста «Вулиці та майдани міста Луцька».

Надалі Вальдемар Едвардович багато і самовіддано працює над біографічними розповідями про забутих у свій час волинян, історію будівель та споруд, сіл та містечок. Його місце за першим столом, у ряду від вікна читального залу Державного архіву Волинської області, рідко коли пустує. Під руками шурхотять пожовклі сторінки рукописних документів, у яких прихована наша історія, поки що відома лише досліднику.

Упродовж багатьох років краєзнавець надає цінні відомості й пропонує рекомендації різним комісіям органів міської ради щодо історичного вигляду Луцька, місць розташування різних міських закладів, забутих назв та імен. Це допомагає в заходах з відтворення традиційного вигляду міста й перетворенню його в сучасний туристичний центр.

Водночас родові корені та віра тісно пов'язують В. Пясецького з місцевою римо-католицькою громадою і українсько-польським товариством, для яких він став екскурсоводом по давньому Луцьку.

Він є також членом правління Інституту церковних досліджень при Петропавлівському костелі міста. Його праця відзначена Почесною відзнакою Міністра культури Польщі.

У 2012 році почала реалізовуватися мрія життя Вальдемара Пясецького щодо написання серії книг про Луцьк і лучан від часів середньовіччя до початку Другої світової війни. Вийшла з друку його книга «Пройдімося давнім Луцьком». У ній краєзнавець висвітлює цікаві моменти з історії будинків, вулиць, куточків міста в тісному зв'язку з розповідями про його конкретних мешканців, які тоді в ньому проживали та ілюструє її старими фотознімками. Таким чином, автор образно відтворює історичні картини життя і побуту міста Луцька. Книга є популярною серед лучан.

За вагомий особистий внесок у дослідження, вивчення й популяризацію історико-культурної спадщини Волині Вальдемар Едвардович Пясецький удостоєний престижної серед краєзнавців Волині обласної премії імені Олександра Цинкаловського.

Нині вже готується до друку наступна книга історико-краєзнавчих нарисів Вальдемара Пясецького «Луцьк. Старе місто», а невтомний автор збирає й пише для лучан чергові сторінки для книги про давно забуті легенди й бувальщини з історії древнього міста.

Надія Троневиц

Література:

Лазарук В. А. Волинь туристська : путівник / В. А. Лазарук, О. Ф. Ошуркевич, В. Е. П'ясецький. – Львів : Каменяр, 1973. – 127 с.

Луцьк від «А» до «Я»: рекл.-інформ. довід. / відп. за вип. В. Герилів ; ред. кол. В. Січевлюк-Врублевська ; літ. текст В. П'ясецький. – Луцьк : Волинський інформ, 1999. – 275 с.

Пясецький В. Вулиці і майдани Луцька : іст.-краєзн. довід. / В. Пясецький, Ф. Мандзюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2005. – 398 с.

Пясецький В. Е. Пройдімося давнім Луцьком : вибр. іст.-краєзн. новели і нариси / В. Е. Пясецький. – Луцьк : Твердиня, 2012. – 192 с. : іл.

Пясецький В. Архітектурні стилі в забудові Луцька міжвоєнного часу ; До 160-річчя з дня смерті : Юзефіна Поляновська і її благодійна діяльність / В. Пясецький // Старий Луцьк : наук.-інформ. зб. ЛДІКЗ. – Луцьк, 2009. – Вип. V. – С. 205–211, 287–290.

Пясецький В. Музейний список старожитностей, складений в 1940 році / В. Пясецький // Волинський музей : історія і сучасність : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 80-річчю Волин. краєзн. музею та 60-річчю Колодяжен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 2009. – С. 209–210.

Пясецький В. Некрополі старожитнього Володимира : проблеми збереження / В. Пясецький // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Володимир-Волинський в історії України і Волині : матеріали XXXII Міжнар. наук.-практ.

іст.-краєзн. конф., присвяч. 70-річчю Волинської обл., 810-й річниці заснування Волинсько-Галицького князівства, 685-й річниці надання м. Володимир-Волинському Магдебурз. права. – Луцьк, 2009. – С. 133–137.

Пясецький В. Художній музей Тарновських в Горохові : до 160-річчя з дня смерті Валерії Тарновської – аматорки-мініатюристики / В. Пясецький ; Димнич Ярослав Назарович (1936-1996) – краєзнавець, дослідник Горохівщини / В. Пясецький // Минуле і сучасне Волині та Полісся : рух опору тоталітарним і окупаційним режимам на теренах Волинської обл. Горохівщина в історії України та Волині : матеріали XXXI Всеукр. наук.-практ. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2009. – С. 100–102, 313–324.

Пясецький В. Деякі будинки Старого міста (родовід власників та використання будови) / В. Пясецький // Старий Луцьк : наук.-інформ. зб. ЛДІКЗ. – Луцьк, 2010. – Вип. VI. – С. 127–133.

Пясецький В. Звечисті дороги і гостинці, що стали вулицями Луцька / В. Пясецький // Старий Луцьк : наук.-інформ. зб. ЛДІКЗ. – Луцьк, 2011. – Вип. VII. – С. 248–254.

Пясецький В. Зауваження до пропозиції [архітектора С. Сухоставця щодо розбудови м. Луцька в майбутньому] / В. Пясецький // Луцьк. замок. – 2009. – 2 лип.

Пясецький В. Благодійна діяльність Ю. Поляновської / В. Пясецький // Волин. монітор. – 2009. – 5 листоп.

Пясецький В. 1. Леопольд Пашковський – присяжний землемір і фото-аматор [народився у селі Чекно Млинівського повіту Волинської губернії, тепер Рівненської області, один із перших у Луцьку фотографів-аматорів] ; 2. Перипетії з кордонами міської землі / В. Пясецький // Волин. монітор. – 2009. – 19 листоп. – С. 3.

Пясецький В. Де мертві дивляться в небо, вірячи в мудрість живих : до історії одного з понад десятка давніх луцьких кладовищ, по-різному ліквідованих прокомуністичною владою / В. Пясецький // Волин. монітор. – 2009. – 10 груд. – С. 3.

Пясецький В. Лікар з душею краєзнавця / В. Пясецький // Волин. монітор. – 2009. – 24 груд.

Пясецький В. Родовід давніх лучан – Перетяткевичів / В. Пясецький // Волин. монітор. – 2010. – 23 груд. – С. 5.

Пясецький В. Подорож середньовічним Луцьком / В. Пясецький // Гроно. – 2010. – 9 берез. – С. 59–63.

Пясецький В. Легенди одного луцького мосту : розташований у річковій долині Стиру, Луцьк має понад два десятки мостів, мостиків чи переходів як через сам Стир, так і через його давні русла чи протоки / В. Пясецький // Волин. монітор. – 2010. – 1 квіт. – С. 16.

Пясецький В. Як мудро і милосердно послав Ти, о Ісусе, своїх учнів... / В. Пясецький // Волин. монітор. – 2010. – 22 лип. – С. 3.

Пясецький В. Рудольф Ролінгер : легендарна постать [механік-конструктор механізму, який піднімав і опускав перед вітарем ікону Божої Матері у Свято-Троїцькому кафедральному соборі у м. Луцьку] / В. Пясецький // Волин. монітор. – 2010. – 21 жовт. – С. 4.

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

Пясецький В. Старе місто на острові / В. Пясецький // Гроно. – 2010. – 4 груд. – С. 12–19.

Пясецький В. Ще один замах на минувшину Луцька / В. Пясецький // Волин. монітор. – 2011. – 13 січ. – С. 5.

Пясецький В. Луцький колегіум : учора і сьогодні : Вальдемар Пясецький відкриває чергові таємниці Луцька учням / розмову вела О. Рогоза / В. Пясецький // Волин. монітор. – 2011. – 10 берез. – С. 12.

Пясецький В. Луцька адреса Михайла Кравчука / В. Пясецький // Телерадіогазета. – 2011. – 16 берез. – С. 4.

Пясецький В. Світ знає, що він українець ... : уривок із сценарію телефільму [про академіка М. П. Кравчука] / В. Пясецький // Телерадіогазета. – 2011. – 23 берез. – С.1, 16–17.

Пясецький В. Луцькі урядовці й архітектори польського походження у міжвоєнний час / В. Пясецький // Волин. монітор. – 2011. – 7 квіт. – С. 12.

Пясецький В. «Мандри» Луцької міської пошти / В. Пясецький // Волин. монітор. – 2013. – 27 черв. – С. 10–11.

Бондарук Л. Ще 90 років тому Луцьк називали волинською Венецією / Л. Бондарук // Волинь-нова. – 2013. – 21 трав. – С. 13.

Ваколюк В. Вальдемар Пясецький : «Біля мене завжди були толерантні люди» / В. Ваколюк // Вол. монітор. – 2013. – 23 лют. – С. 6.

Волынец А. Краєвед Вальдемар Пясецький : «Я – волинський пилигрим» / А. Волынец // Комсомол. правда в Україні. – 2011. – 12 марта. – С. 14.

Денисюк Н. У його книгах «зупиняється» час / Н. Денисюк // Волин. монітор. – 2012. – 9 лют. – С. 6.

Жижара З. Академік древнього Лучеська / З. Жижара // Діалог. – 2009. – 15 січ. – С. 12.

Мельник Р. Патріарх волинського краєзнавства / Р. Мельник // Волинь-нова. – 2012. – 9 лют. – С. 10.

Троневиц Н. Пясецький повертає нам Луцьк вчорашній / Н. Троневиц // Вісник. – 2009. – 8 січ. – С. 12.

Харів Г. Дослідник біографії Луцька / Г. Харів // Луцький замок. – 2011. – 17 лют. – С. 16.

Харів Г. Вшанування краєзнавця / Г. Харів // Діалог. – 2011. – 24 лют. – С. 16.

Вальдемар Едвардович Пясецький : біобібліогр. покажч. / упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки ; Волин. краєзн. музей ; упоряд. А. А. Понагайба, О. Л. Рибачук. – Луцьк : Волин. старожитності, 2011. – 116 с.

Троневиц Н. 5 січня 75 років від дня народження В. Е. Пясецького (1934) – волинського краєзнавця / Н. Троневиц // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2009 рік / упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд. Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук ; відп. за вип. А. М. Силіук, Л. А. Стасюк. – Луцьк, 2008. – С. 9–13.

6 СІЧНЯ**120 років від дня народження Й. В. Герасимовича (1894–1982) – графіка, члена Співки художників СРСР**

Герасимович Йосип Васильович народився 6 червня 1894 року в Любомлі, що на Волині. Професійну художню освіту здобув у Москві – важливому культурному центрі Східної Європи, де тоді в одному часі існувала велика кількість різноманітних напрямків і явищ мистецтва. Герасимович навчався у знаних російських митців. У 1915–1916 роках він відвідує приватну студію досвідченого педагога, майстра живопису Іллі Машкова, члена художніх об'єднань «Бубновий валет» і «Мир искусства». У 1922 році продовжує навчання в приватній художній школі Костянтина Юона, де займається під керівництвом Абрама Архипова.

Сформувавшись як художник у строкатому мистецькому середовищі Москви 1920-х років, Герасимович зумів виробити свій власний погляд на дійсність, знайти своє розуміння сюжетів, тем і жанрів. Він був живописцем і графіком. 1926 року став членом Асоціації художників Революції Росії (АХРР), яка проіснувала до квітня 1932 року, часу ліквідації усіх мистецьких угруповань, зміцнення тоталітарної системи, коли єдиним методом для всіх митців великої країни було проголошено соціалістичний реалізм.

Важливим розділом творчої діяльності Герасимовича була його багатолітня праця в галузі плаката. В історію мистецтва він увійшов як визначний майстер кіноплаката. Плакати, що анонсували кінострічки, як і самі фільми того часу, стали новою формою радянського мистецтва. Друкований тиражний кіноплакат, який поєднував у собі ілюстрацію до фільму і був його рекламою, разом з кінематографом брав активну участь у боротьбі за глядача, його свідомість, політичні й естетичні ідеали. Особливої уваги заслуговують кіноплакати Герасимовича періоду авангарду. Тоді цей жанр плаката був піднесений до рівня високого мистецтва. Серед інших виділяється кольорова літографія майстра 1928 року до фільму «Останній перевізник Берліна». Тут художник, запрошуючи глядача до невідомих мандрів нічним містом в екстравагантному авто, малює на темному фоні вібруючою червоною лінією кілька профілів людей, що справляють враження електричного розряду.

Дотримуючись законів сприйняття плаката як рекламного масового мистецтва, він нерідко використовував у своїх роботах прикрасаману кінематографу інноваційну техніку: порушені пропорції,

зйомку з гранично малих відстаней, незвичайний кут освітлення, монтаж нерівноцінних елементів тощо.

У 1920-ті роки Герасимович створив кіноплакати до фільмів: «А. Судакевич», «Багдадський злодій», «Дороті Вернон», «Знак Зерро», «Вистріл», «Поет і цар», «Великий шлях», «Напередодні», «Гарячий принц». Йому належить оформлення кіноплакатів до ряду фільмів у 1930–1940 роки: «Шуми, містечко», «Веселі хлоп'ята», «Ріо-Ескондидо», «Спадкоємний принц республіки», «Серця чотирьох». Яскравим документом епохи стали його плакати 1950-х років, які супроводжували славетні фільми того часу: «Тривожна молодість», «Червоне і чорне», «Весна» та інші.

Велику роль в утвердженні престижу праці Й. Герасимовича як художника відіграли виставки. Він брав участь у Першій і Другій виставках кіноплаката в Москві (1925, 1926), на яких експонувалися кіноплакати як рівноцінний вид мистецтва. Свої твори Герасимович репрезентував і на кількох визначних міжнародних виставках, де вони отримали високу оцінку зарубіжної критики, а деякі були відзначені дипломами: Монце–Мілан (1927); диплом; Гаага (1928); Париж (1930) та інші.

У 1960-ті роки Й. Герасимович виконує політичні плакати.

Помер художник у Москві 1982 року. Його твори перебувають в ряді музейних зібрань Росії, зокрема в Державному Центральному музеї кіно (Москва), а також у Російській державній бібліотеці, приватних зібраннях.

Тамара Левицька

Література:

Марчук В. Герасимович Йосип Васильович (1894–1982) / В. Марчук // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Любомль в історії України та Волині : матеріали ХХV Волин. обл. іст.-краєзн. наук. конф., присвяч. 16-й річниці Незалежності України, 720-й річниці перш. писем. згадки міста Любомля і 800-й річниці перш. писем. згадки Угровська. – Луцьк, 2007. – Вип. 25. – С. 292–295.

6 СІЧНЯ

75 років від дня народження В. В. Демчука (1939) – українського вченого-біохіміка і педагога

Демчук Володимир Васильович народився 6 січня 1939 року у селі Пониковиця Бродівського району Львівської області. У 1966 році Володимир Васильович закінчив біологічний факультет Львівського

державного університету імені Івана Франка, а в 1971 році захистив кандидатську дисертацію зі спеціальності «Біохімія» на тему: «Вивчення хімічного складу і фізико-хімічних властивостей гемоглобіну».

З 1972 року Володимир Демчук працює в Луцькому державному педагогічному інституті імені Лесі Українки на посаді доцента факультету фізичного виховання, а з 1 січня 1973 року по серпень 1993 року – деканом природничо-географічного факультету, який був створений. У 1993 році завдяки старанням В. В. Демчука природничо-географічний факультет був реорганізований у чотири факультети: біологічний, географічний, хімічний, факультет міжнародних відносин.

Володимир Васильович – автор 60 наукових праць, серед яких – монографія «Вітаміни та основні харчові речовини в обмінно-фізіологічних процесах організму і лікуванні захворювань».

За безпосередньою участю В. В. Демчука була зібрана колекція мінералів і гірських порід та створений геологічний музей університету. В музеї, експозиція якого складається з 16 розділів, представлені колекції мінералів та гірських порід з Волині, України та інших регіонів Європи, Азії та Африки. Володимир Васильович є одним із авторів книги «Чарівне царство мінералів».

З вересня 1993 року по вересень 2011 року В. В. Демчук працював деканом хімічного факультету Волинського національного університету імені Лесі Українки, який нараховує 5 кафедр: екології та навколишнього середовища, загальної та неорганічної хімії, органічної та біоорганічної хімії, фізичної та колоїдної хімії, аналітичної хімії. На факультеті створено лабораторії рентгено-структурного аналізу, синтезу і росту кристалів, навчальні лабораторії органічної, фізичної, аналітичної, органічної хімії.

З листопада 2005 року В. В. Демчука переведено на посаду професора кафедри органічної та біоорганічної хімії. Разом з колективом кафедри Володимир Васильович досліджує теми: «Хімічні проблеми екології», «Вивчення природних біологічно-активних речовин», вивчає екологію мисливсько-промислових звірів та еколого-фізіологічних показників ссавців тощо.

Високий професіоналізм, відданість науці, компетентність, стриманість, доброзичливість характеризують стиль роботи Володимира Васильовича. Крім того, В. В. Демчук – висококваліфікований викладач із багаторічним стажем роботи, який досконало володіє ефективними методами організації навчально-виховного процесу, забезпечує високу результативність навчання студентів.

Володимир Васильович велику увагу відводить вихованню екологічної свідомості, культури та інформованості молоді щодо питань

екології. Багато його наукових статей присвячено саме цій проблемі, яка є актуальною на сьогодні, серед них «Особливості екологічної культури студентів інституту фізичної культури і здоров'я молоді Волинського державного університету імені Лесі Українки», «Проблеми формування екологічної культури працівників закладів охорони здоров'я», «До питань про рівень екологічної інформованості учнів старших класів середньої школи».

За багаторічну працю на ниві науки та освіти В. В. Демчука нагороджено нагрудним знаком «Відмінник освіти України», Почесною грамотою Міністерства освіти України, Почесною грамотою Волинської обласної державної адміністрації, медаллю «65 років ВДУ», Почесною грамотою Верховної Ради України.

Оксана Гаврилюк

Література:

Бельський Г. В. Чарівне царство мінералів : опис колекції геол. музею ВДУ ім. Лесі Українки / Г. В. Бельський, В. В. Демчук. – Луцьк : Ініціал ; Вежа, 2000. – 48 с. : іл.

Демчук В. Аналіз рівня свідомості та знань студентів-біологів / В. Демчук, В. Крюков, К. Сологор // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки : біологія, медицина. – Луцьк, 1998. – № 4. – С. 162–164.

Демчук В. В. До питання про рівень екологічної інформованості учнів старших класів середньої школи / В. В. Демчук, Н. Б. Грейда, К. А. Сологор // Екологія і освіта : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. – Черкаси, 1996. – С. 62–65.

Демчук В. В. Дослідження екологічних проблем Волинської області у процесі викладання екології та підготовки дипломних робіт студентами біологічного факультету / В. В. Демчук, К. А. Сологор, Я. А. Омельковець // Екологія і освіта : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. – Черкаси, 1996. – С. 39–41.

Демчук В. В. Луцький педагогічний інститут ім. Лесі Українки / В. В. Демчук // Географічна енциклопедія України. – К., 1990. – Т. 2. – С. 298.

Демчук В. В. Особливості екологічної культури студентів інституту фізичної культури і здоров'я молоді Волинського державного університету ім. Лесі Українки / В. В. Демчук // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки : фізкультура і спорт. – Луцьк, 2000. – № 4. – С. 96–99.

Демчук В. В. Присутній у звершеному / В. В. Демчук // «Чуєш, брате мій...»: спогади про Н. В. Бурчака. – Луцьк, 1999. – С. 20–21.

Демчук В. В. Проблеми формування екологічної культури працівників закладів охорони здоров'я / В. В. Демчук, В. Л. Крюков, К. А. Сологор // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки : біологічні науки. – Луцьк, 2006. – № 15. – С. 74–78.

Демчук В. В. Соціально-економічні аспекти підготовки спеціалістів фізичної культури в Україні / В. В. Демчук, В. Л. Крюков, К. А. Сологор //

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

Концепція підготовки спеціалістів фізичної культури в Україні : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. – К.; Луцьк, 1996. – С. 127–129.

Демчук В. В. Сучасний стан популяцій парнокопитних Волині / В. В. Демчук, К. А. Сологор, В. В. Сухопор // Матеріали ХLI наукової конференції професорсько-викладацького складу і студентів ВДУ ім. Лесі Українки. – Луцьк, 1995. – Ч. 3. – С. 18.

Сологор К. А. Адаптивні зміни індекса серця у деяких видів рукокрилих (Chiroptera) / К. А. Сологор, В. В. Демчук // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки : біологічні науки. – Луцьк, 2002. – № 6. – С. 102–104.

Сологор К. А. Еколого-фізіологічні адаптації крові рукокрилих (адаптивна реакція крові) / К. А. Сологор, Я. А. Омельковець, В. В. Демчук // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки : біологічні науки. – Луцьк, 1999 – № 4. – С. 108–109.

Сологор К. А. Современное состояние популяций речного бобра на территории Волынской области / К. А. Сологор, М. Г. Битлецкая В. В., Демчук // Материалы VI съезда терилогического общества РАН. – М., 1999. – С. 17–19.

Сучасний стан вивчення фауни рукокрилих (Chiroptera) Волинської області / К. А. Сологор, Я. А. Омельковець, В. В. Демчук, М. Г. Білецька // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки : наук. конф. «Природні ресурси Волині». – Луцьк, 2004. – № 1. – С. 111–113.

Фауна парнокопитних Волині : аналіз сучасного стану / К. Сологор, В. Демчук, О. Король, В. Сухопор // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки : біологія, медицина. – Луцьк, 1997. – № 1. – С. 22–25.

Гончаренко Н. У ВНУ – ювіляр! / Н. Гончаренко // Наш ун-т. – 2009. – № 2. – С. 15.

Хімічний факультет // Наш ун-т. – 2009. – № 5 (36). – С. 1–4 (дод.).

Є дані про В. Демчука.

Демчук Володимир Васильович // Волинський державний університет імені Лесі Українки : 65 років. – Луцьк, 2005. – С. 371.

Заброварний Б. Й. З історії Волинського державного університету імені Лесі Українки / Б. Й. Заброварний // Науковий вісник ВДУ імені Лесі Українки. – Луцьк, 2003. – № 12. – С. 5–12.

Про В. Демчука – с. 7.

Природничо-географічному факультету – 30 років : довід. – Луцьк : Вежа, 2006. – 95 с.

Про В. Демчука – с. 60–62.

Сторінки історії Волинського державного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк : Ред.-вид. від. ВДУ ім. Лесі Українки, 1998. – 108 с.

Про В. Демчука – с. 10–11.

Хімічний факультет : Володимир Васильович Демчук : декан факультету // Волинський державний університет імені Лесі Українки : 65 років. – Луцьк, 2010. – С. 128.

Гаврилюк О. 6 січня 70 років від дня народження В. В. Демчука (1939) – українського вченого-біохіміка і педагога / О. Гаврилюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2009 рік / упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд. Є. І., Ковальчук, Е. С. Ксендзук ; відп. за вип. А. М. Силіук, Л. А. Стасюк. – Луцьк, 2008. – С. 13–15.

6 СІЧНЯ

75 років від дня народження М. М. Мах (1939) – директора Волинської обласної бібліотеки для юнацтва, заслуженого працівника культури України

Марія Михайлівна Мах народилася 6 січня 1939 року в Польщі. У 1944 році разом із сім'єю була репатрійована в Україну. З 1947 року проживає на Волині. Навчалась у Луцькій середній школі № 1, Ківерцівському культурно-освітньому технікумі, Київському державному інституті культури.

Марія Михайлівна Мах розпочала трудову діяльність у Луцькій міській бібліотеці, пізніше успішно працювала в обласній бібліотеці для дорослих, обласній бібліотеці для дітей на посаді завідувача бібліографічного відділу.

М. М. Мах очолює колектив Волинської обласної бібліотеки для юнацтва з часу її заснування 1977 року. Сьогодні послугами бібліотеки користується понад 26 тисяч читачів.

За ініціативою та сприянням М. М. Мах для відвідувачів бібліотеки проводяться цікаві зустрічі, конкурси, тематичні вечори, на яких репрезентуються видатні постаті української історії і культури.

Відвідувачі бібліотеки для юнацтва перші в області почали користуватися мережею Інтернет у 1998 році. Марія Михайлівна була керівником трьох проектів, за які бібліотека для юнацтва отримала гранти. У 1997 році бібліотеці було надано грант на забезпечення проекту входу в Інтернет. З 1998 року установа має постійний вихід до мережі Інтернет.

У березні 2002 року підписано партнерську угоду з Радою Міжнародних наукових Досліджень та Обмінів (IREX). На базі бібліотеки створено центр доступу до навчання у мережі Інтернет, з Гранту IA-AELS-G 9190148 (Grant), наданих Бюро у справах освіти та культури Департаменту США (EGA). Для користувачів бібліотеки надається вільний доступ до мережі Інтернет.

Волинська обласна бібліотека для юнацтва під керівництвом Марії Михайлівни Мах набуває і утворює нові технології бібліотечно-інформаційного обслуговування відвідувачів, активно залучаються спонсорські кошти. Завдяки високому професіоналізму Марії Михайлівни бібліотека користується авторитетом у науковців, дослідників, студентів, учнів області. З 2011 року у бібліотеці діє послуга дистанційного обслуговування віддалених користувачів, яким електронною поштою надаються не лише списки літератури з використанням бібліографічних баз даних, а й текстова інформація.

Бібліотека для юнацтва має імідж високопрофесійної, демократичної, доступної установи, здатної відгукнутися на запити й потреби користувачів. За рахунок збільшення платних послуг читачам зміцнилась матеріальна база бібліотеки, закуплено нову розмножувальну та комп'ютерну техніку. У 2008 році розпочато освоєння програми автоматизації бібліотечних процесів УФД – «Бібліотека».

М. М. Мах сьогодні здійснює активну громадську діяльність. Очолює Волинське відділення Міжнародної організації «Жіноча громада». У 2002 році за її безпосередньої участі було реалізовано проект «Допоможи дитині-інваліду», який сприяв освітньому, інтелектуальному, культурному, рівню інвалідів зору, підлітків та жінок шляхом забезпечення їх озвученою літературою. Для цієї категорії читачів у даний час діє програма «Шосте чуття», за якою інваліди зору можуть навчатися працювати за комп'ютером.

Волинська обласна бібліотека – переможець IV раунду конкурсу проектів «Організація нових бібліотечних послуг з використанням вільного доступу до Інтернету» програми «Бібліоміст». За умовами конкурсу отримано 10 нових комп'ютерів та програмне забезпечення, мережеве обладнання для надання відвідувачам бібліотеки вільного доступу до всесвітньої мережі Інтернет. Всього до послуг користувачів – 48 комп'ютерів.

Марія Михайлівна Мах нагороджена Подякою Президента України, Почесною грамотою представника Президента України у Волинській області, Почесними грамотами облдержадміністрації, обласної ради, обласних управлінь культури, освіти. У 1998 році удостоєна звання «Заслужений працівник культури України».

Олена Дубень

Література:

Мах М. Інформаційні технології в забезпечення навчально-виховного процесу юнацтва / М. Мах // Минуле і сучасне Волині та Полісся : розвиток бібліотечної справи в краї : матеріали XVI Волин. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 65-річчю Волин. держ. обл. універс. наук. бібліотеки імені Олени Пчілки. – Луцьк, 2005. – С. 118–120.

Мах М. М. Місце бібліотеки в життєвій компетентності молоді / М. М. Мах // Про стан та перспективи розвитку музейної та бібліотечної справ в населених пунктах України. – К., 2004. – С. 35–37.

Мах М. М. Бібліотечна Волинь – юнацтву / М. М. Мах // Бібліосвіт. – 2003. – № 6. – С. 19–22.

Мах М. М. Інформаційні технології у забезпеченні навчально-виховного процесу юнацтва / М. М. Мах // Бібліосвіт. – 2004. – № 4. – С. 20–26.

Мах М. М. Навіщо бібліотеці комп'ютер / М. М. Мах // Шк. світ. – 2002. – № 19. – С. 16.

Мах М. М. Під лежачий камінь і вода не біжить / М. М. Мах // Віче. – 1997. – 18 верес. – С. 18.

Мах М. У бібліотеках – нові книги / М. Мах // Волинь–нова. – 2012. – 29 верес. – С. 4.

Мах М. М. Це нашої історії сторінки... / М. М. Мах // Бібліосвіт. – 2007. – № 2. – С. 4–8.

* * *

Волинська обласна бібліотека для юнацтва ; Мах Марія Михайлівна // Волинь бібліотечна. – Луцьк, 2003. – С. 13–14 ; 37.

Денисюк В. Одержимі творчістю : про мист. та культ.-освіт. уч-ща Волині / В. Денисюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2004. – 228 с.

Про М. М. Мах – с. 211–212.

Онуфрійчук М. Мах Марія Михайлівна / М. Онуфрійчук // Онуфрійчук М. Холмському роду нема переводу : розповіді про депортованих українців із Холмщини, доля яких пов'язана з Волинню / М. Онуфрійчук. – Луцьк, 2005. – С. 68–69.

Вербич В. Волинська обласна бібліотека для юнацтва : приреченість на майбуття / В. Вербич // Луцьк. замок. – 2002. – 19 верес. – С. 9.

Дмитрієва Н. Віртуальні читачі з усього світу користуються послугами обласної бібліотеки для юнацтва / Н. Дмитрієва // Луцьк. замок. – 2005. – 29 верес. – С. 3.

Зубрик Т. Місток між книгою і читачем / Т. Зубрик // Аверс–прес. – 2007. – 27 верес. – С. 3.

Кісьлюнок О. Мах Марія Михайлівна / О. Кісьлюнок // Навчання та робота. – 2004. – 28 верес. – С. 7.

Клімчук Л. Завжди юна своїми читачами / Л. Клімчук // Луцьк. замок. – 2007. – 16 серп. – С. 4.

Пахолок З. Хай живе бібліотека! / З. Пахолок // Луцьк. замок. – 2012. – 8 листоп. – С. 10.

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

Стасюк Л. Її покликання – бути Берегинею / Л. Стасюк // Волин. газ. + Кур'єр 7 муз. – 2011. – 29 верес.

Філатенко А. Молодь іде до своєї бібліотеки / А. Філатенко // Волинь-нова. – 2007. – 18 серп. – С. 6.

Філатенко А. Подаровані долею щасливі літа / А. Філатенко // Волинь-нова. – 2009. – 13 січ. – С. 7.

Харів О. Інтелектуальна пожива для бібліотек від фонду «Новий Луцьк» / О. Харів // Луцьк. замок. – 2013. – 28 берез. – С. 4.

* * *

Мах Марія Михайлівна // Жінки України : бібліогр. енцикл. слов. – К., 2001. – С. 279.

6 січня 70 років від дня народження М. М. Мах – директора Волинської обласної бібліотеки для юнацтва, заслуженого працівника культури України // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2009 рік/ упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд. Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук ; відп. за вип. А. М. Силук, Л. А. Стасюк. – Луцьк, 2008. – С. 15–18.

22 СІЧНЯ

60 років від дня народження М. В. Кравчук (1954) – української художниці, заслуженого майстра народної творчості України

Марія Василівна Кравчук народилася 1954 року в м. Прокоп'євську Кемеровської області (Росія), у далині від рідної землі, куди були вивезені її батьки в повоєнні роки. У 1956 році родина повернулася на Волинь до села Туличів Турійського району. Там пройшли її дитячі роки.

Професійну освіту Марія Кравчук здобула у Львівському училищі декоративно-прикладного мистецтва імені І. Труша та в Івано-Франківському педагогічному інституті імені В. Стефаника (факультет графічного дизайну). Працювала художником-оформлювачем в колгоспі, потім – у районному відділенні зв'язку. З 1984 року вчителює в Купичівській загальноосвітній школі Турійського району.

Соломоплетінням захопилася у 1980-х роках. Опираючись на традиційну культуру, переймаючи досвід народних умільців, займаючись самоосвітою, вивчала особливості заготівлі і зберігання сировини для плетіння, випробовувала в роботі природні характеристики різних видів соломки, опановувала техніки плетіння, створювала різноманітні за формою і типологією солом'яні вироби. Та це лише початок творчого життя художниці. Знайшовши формулу

співвідношення традицій і новаторства, Марія Кравчук створила свій індивідуальний, художньо-естетичний, довершений творчий стиль плетіння солом'яних виробів.

З рослинного пластичного матеріалу соломки майстер може створити все. Типологія її виробів досить розмаїта: серії вінків і капелюшків, ангелів і берегинь, гілочок квітів, дитячих іграшок, масок, різдвяних дідухів і ялинкових прикрас, дивовижних фігурок тварин, доповнення до одягу, посуд тощо. Нову методику створення вінків Марії Василівни нині використовують й інші майстри. Усіх захоплює її тонке відчуття лінії, руху, композиції, форми робіт поєднане з наполегливістю, багатством душі, любов'ю.

Те, чому вдалося досягнути за роки праці, майстер-педагог залюбки передає учням. Так з її ініціативи при Купичівській школі почала діяти творча студія «Житечко», а у 2008 році ще й відкрито єдиний в Україні музей «Солом'яне диво», в якому зібрані матеріали про соломоплетіння та демонструються творчі роботи вихованців.

З 1999 року М. Кравчук є членом Національної спілки майстрів народного мистецтва України. У 2004 році їй вручено нагрудний знак «Відмінник освіти України». Вона – лауреат Волинської обласної мистецької премії імені Йова Кондзелевича (2005). Визнанням самобутнього таланту Марії Василівни на всеукраїнському рівні стало присудження звання «Заслужений майстер народної творчості України» (2006).

Марія Кравчук навчає плетінню з соломки на численних майстер-класах, які проводить і в своєму родинному обійсті, і на фестивалях, виставках, зустрічах. Так, рідне село Туличів стало центром, який пов'язує близькі і віддалені міста планети з творчим всесвітом майстра. Щороку до неї приїжджають українці й іноземці, щоб поринути у дивний світ плетіння з соломки. У 2008 році була проведена Всеукраїнська творча лабораторія майстрів солом'яного мистецтва «Солом'яний бичок», 2010 року – Міжнародний фестиваль соломкарського мистецтва «Сніп» (автор проектів М. Кравчук). На останній до Волині приїхали представники з Росії, Білорусі, Узбекистану, Угорщини, Нідерландів, Великобританії, Швеції, США та Непалу. Фестиваль став вагомим мистецькою акцією, під час якої була представлена творчість майстрів України й зарубіжжя, що сприяло взаємозбагаченню та обміну досвідом учасників і гостей заходу.

Заслужений майстер народної творчості щиро ділиться своїми досягненнями з усіма охочими на численних виставках, фестивалях, конкурсах. Тільки за останні шість років за її участі відбувся ряд всеукраїнських творчих акцій: лабораторія, симпозіуми, фестивалі:

Всеукраїнська творча лабораторія майстрів солом'яного мистецтва «Солом'яний бичок» (2008 р., м. Луцьк, с. Купичів Турійського р-ну.); Всеукраїнський симпозиум з питань народного мистецтва (2008 р., с. Суботів Чигиринського р-ну, Черкаської обл.); XIX Міжнародний фестиваль української культури (2008 р., Сопот, Польща); Тиждень української культури в Європа-парку (2008 р., м. Руст, Німеччина); Дні української культури в Баварії (2009 р., містечко Шлірзее, Німеччина); Всеукраїнський симпозиум майстрів з художньої обробки соломки і природних матеріалів «Диво-птах» (2009 р., м. Хмельницький); Ягелонський ярмарок (мистецько-виставкова подія), (2009, 2010, 2011 рр., м. Люблін, Польща); Персональна виставка «Вінок обжинковий», (2010 р., м. Луцьк, Волинський краєзнавчий музей); Міжнародний фестиваль соломкарства «Сніп» (2010 р., м. Луцьк, с. Купичів Турійського р-ну Волинської обл.); Персональна виставка (2011 р., м. Сочі, Росія); Всеукраїнська виставка-конкурс народного мистецтва на кращий твір року (2011 р., м. Київ); Конференція майстрів соломоплетіння (проведення майстер-класів) (2012 р., Голандія); Персональна виставка «Золоте перевесло Марії Кравчук» (2012 р., с. Затурці Локачинського р-ну Волинської обл., Меморіальний музей В. Липинського); Всеукраїнська виставка «Різдво в Україні» (автор проекту), (2012 р., м. Нетішин Хмельницької обл.); Виставка і проведення майстер-класів в Академії народного мистецтва (2012 р., м. Сянок Польща); Виставка серії авторських ялинкових іграшок (2012 р., м. Київ, Центр української культури і мистецтв); Міжнародний фестиваль фольклору і народного мистецтва (2013 р., Стамбул, Туреччина); Фестиваль майстрів Угорщини (2013 р., м. Печвород) та Міжнародний ярмарок (2013 р., м. Будапешт); конкурс «Українська народна іграшка» (2013 р., м. Київ).

Марія Кравчук побувала в 10 країнах світу, налагодила приятельські стосунки з багатьма майстрами. Вона сповнена сили, енергії і нових творчих планів.

Людмила Мірошніченко-Гусак

Література:

Каталог обласної виставки творів самодіяльних художників та майстрів декоративно-прикладного і народного мистецтва, присвяченої 70-річчю Великого Жовтня. – Луцьк : Волинський облполіграфвидав. – 1988.

Народне декоративно-прикладне мистецтво Волині: Золотиста нива : розповідь про М. В. Кравчук – майстриню плетіння із соломки. – Луцьк, 1991.

Каталог обласної виставки народного мистецтва Волині. – Луцьк, 1991.

Пісня житнього стебла, або Пошук художнього образу рідного краю у творчості Марії Кравчук / авт. тексту З. Навроцька. – Луцьк : БМВ, 2008. – 24 с.

- Ярмолук З. П. Турійщини славні імена : іст.-краєзн. нариси / З. П. Ярмолук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2006. – 100 с.
Про М. Кравчук – с. 22–24.
- Адамович Т. Солом'яне плаття із тисячі колосків / Т. Адамович // Волинь-нова. – 2010. – 20 листоп. – С. 12.
- Вражають світ солом'яні дива Марії Кравчук // Нар. слово. – 2009. – 31 груд. – С. 4.
- Гатальська Н. Золоте перевесло Марії Кравчук / Н. Гатальська // Слово Просвіти. – 2012. – 9–15 серп. – С. 15.
- Голубев В. Соломка с запахом меда / В. Голубев, Л. Дацюк // Киев. Ведомости. – 2005. – 9 юня. – С. 12.
- Голотюк С. Фестиваль зібрав однодумців / С. Голотюк // Нар. слово. – 2007. – 21 лип. – С. 6.
- Горщарук П. Житнє поле вберегло від смерті... / П. Горщарук // Віче. – 2005. – 11 серп. – С. 7.
- Горщарук П. Житнє поле Марії Кравчук : волин. селянка демонструвала своє мистец. на Всесвіт. вист. в Японії / П. Горщарук // Сіл. вісті. – 2006. – 20 черв. – С. 4.
- Гуменюк Н. Каліфорнія зацікавилася феноменом Волині / Н. Гуменюк // Віче. – 2005. – 17 лют. – С. 5.
- Дубінчук Т. Марія Кравчук : «Я тепер буду жити по-іншому» / Т. Дубінчук // Нар. слово. – 2005. – 23 лип. – С. 2.
- Знай наших : «Різдвяні символи» з Волині зацікавили львів'ян // Волинь. – 2005. – 22 груд. – С. 1.
- Зубчук М. Золотим житом уквітчалась її доля / М. Зубчук // Нар. слово. – 2010. – 6 берез. – С. 7.
- Кравчук М. Із села Туличів – на виставку в Японію / М. Кравчук // Волинь. – 2005. – 17 лисоп. – С. 3.
- Крізь душу барви сонячні пророщені // Нар. слово. – 2011. – 24 черв. – С. 8.
- Лагановський Л. Із соломки злаків / Л. Лагановський // Уряд. кур'єр. – 2005. – 23 листоп. – С. 11.
- Майстри : солом'яні витвори Марії Кравчук порадували Івано-Франківськ // Волинь. – 2005. – 28 трав. – С. 1.
- Приходько Т. Солом'яне диво-плетиво / Т. Приходько // Полісся. – 2006. – 15 квіт. – С. 7.
- Рудич В. «Кожен дзвін має своє серце...» / В. Рудич // Нар. слово. – 2005. – 20 січ. – С. 5.
- Світ захоплень : Марія Кравчук закликає до неповторності // Волинь-нова. – 2013. – 18 квіт. – С. 2.
- Скоклюк С. Диво... на стеблині життя / С. Скоклюк // Вісті Ковельщини. – 2010. – 1 лип. – С. 7.
- Солом'яне диво-плетиво Марії Кравчук : волин. новини // Луцьк. замок. – 2006. – 27 квіт. – С. 3.

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

Стасюк С. «Лінивим нічого йти у мистецтво»: народна майстриня Марія Кравчук поділилася секретами творчості / С. Стасюк // Аверс-прес. – 2010. – 25 берез. – С. 8.

Стасюк С. Руки болять, а душа співає: художницю-соломкарку з Волині знає увесь світ / С. Стасюк // Аверс-прес. – 2013. – 25 квіт. – С. 8.

Творчість: таке животворне «Житечко» // Волинь-нова. – 2007. – 22 трав. – С. 2.

Трофимук В. Солом'яний капелюх для Президента / В. Трофимук // Вісник. – 2006. – 13 лип. – С. 10.

Чечель Л. У житті, мов у житі / Л. Чечель // Культура і життя. – 2008. – 26 берез. – С. 3; Демократ. Україна. – 2008. – 7 берез. – С. 21.

Чурило О. До першої леді на ... форум / О. Чурило // Волин. газ. – 2006. – 6 квіт. – С. 3.

Штинько В. «Посіяла «Житечко», пожинає долю ... / В. Штинько // Волинь-нова. – 2007. – 26 лип. – С. 12.

Штинько В. Солом'яний майстер і народний дипломат / В. Штинько // Волинь-нова. – 2010. – 29 лип. – С. – 1, 2.

Мірошниченко-Гусак Л. 22 січня 50 років від дня народження М. В. Кравчук (1954) – художниці, майстрині-соломникарки, члена Національної спілки народних майстрів України / Л. Мірошниченко-Гусак // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2004 рік / упр. культури і туризму Волин. ОДА; Волин. краєзн. музей; Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки; ред. Е. С. Ксендзук; відп. за вип. А. М. Силюк, Л. А. Стасюк. – Луцьк, 2003. – С. 19–20.

2 ЛЮТОГО

70 років від дня визволення м. Луцька від фашистських загарбників (1944)

2 лютого 2014 року минає 70 років від дня визволення міста Луцька від німецько-фашистських загарбників.

У грудні 1943 року, першій половині січня 1944 року війська 1-го Українського фронту перейшли до оборони і зайнялися підготовкою до нових наступальних операцій. На правому крилі 1-го Українського фронту 13-та армія під командуванням генерал-лейтенанта М. М. Пухова нависла над лівим крилом гітлерівської групи армій «Південь», загрожуючи ударом з півночі. 13-та армія й розпочала бої за визволення Волинської області на початку 1944 року. У її складі знаходились 24, 28, 76 і 77 стрілецькі та 1 і 6 гвардійські корпуси, котрі були підсилені танковою бригадою, самохідно-артилерійським полком, зенітною дивізією, інженерно-саперною

бригадою, сімома артилерійськими та мінометними полками. З такими силами армія займала лінію фронту від Століна до Острога довжиною 215 кілометрів.

З правого флангу 13-ї армії діяли війська 61-ї армії Білоруського фронту. У зв'язку з непрохідними болотами між ними був розрив 60 кілометрів, який ніким не перекривався. З лівого флангу між Шепетівкою і Любаром знаходилися війська 60-ї армії 1-го Українського фронту, які також планувалось залучити до Рівне-Луцької наступальної операції, щоб не оголити лівий фланг 13-ї армії під час наступу. Головна роль в операції відводилася військам 13-ї армії. Від її успішних дій залежав успіх і характер розгортання наступу сусідньої 60-ї армії.

До початку Рівне-Луцької операції перед радянськими військами знаходились такі сили гітлерівців – дві дивізії 2-ї польової армії з групи «Центр», 13-й армійський корпус 4-ї танкової армії і 7-ий армійський корпус мадяр з групи армій «Південь» (разом – 60000 солдатів і офіцерів, 900 гармат і мінометів, 70 танків і штурмових гармат).

Наступальна операція проводилась з 27 січня по 13 лютого 1944 року і поділялася на два етапи. Перший етап тривав сім днів до 2 лютого і включав у себе прорив оборони ворога стрілецькими з'єднаннями і обхідний маневр кавалерійських корпусів у тил рівненського угруповання противника. Другий етап тривав 11 днів з 3 по 13 лютого. Він характеризувався тим, що головні сили 13-ї армії перейшли до оборони по річці Стир, а частина військ переслідувала ворога у напрямку Дубна.

1–2 лютого 1944 року німецькі війська вели жорстокі оборонні бої, намагаючись утримати за собою Рівне. В цей час 1-й кавалерійський корпус під командуванням генерал-лейтенанта В. К. Баранова, розвиваючи успіх наступу, 1 лютого розв'язав бої на околицях Луцька. 2-га гвардійська кавалерійська дивізія цього корпусу стрімкою атакою розгромила гітлерівців у районі міста Ківерці і опинилася за 8 кілометрів від міста Луцька на рубежі Озерце – Ківерці. Таким чином, шосе і залізниця, які сполучали Рівне з Луцьком і Ковелем, були перерізані, а війська противника, що діяли в районі Луцька і Рівного, виявились відокремленими. Тепла зима і відлига, яка привела до розливу річок і боліт, дозволили сповна використати кавалерію.

Гітлерівське командування, щоб зміцнити свої позиції, стало перекидати на допомогу військам у цьому районі поліцейські, есесівські та тиллові частини. Однак гвардійці-кіннотники 2 лютого увірвалися до Луцька з північного-сходу внаслідок нічної атаки. Комбінованими ударами частин 7-ї кавалерійської з півночі і 2-ї кавалерійської дивізії

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

зі сходу і південного сходу кіннотники прорвали зовнішню лінію укріплень і вранці 2 лютого зав'язали вуличні бої. До 9 години ранку деревній Луцьк було повністю звільнено від ворога.

За успішні бойові дії військам, що брали участь у Рівне-Луцькій наступальній операції, указом Верховного Головнокомандувача було оголошено подяку. Вісім з'єднань армії нагороджено урядовими орденами, 18-ти з'єднанням і частинам присвоєно почесні найменування «Луцькі», «Рівненські», «Шепетівські». У ході Рівне-Луцької військової операції покладено початок визволенню Волинської області від німецько-фашистської окупації.

Олена Дубень

Література:

Белкин И. М. 13 армия в Луцко-Ровенской операции 1944 г. / И. М. Белкин. – М. : Воен. изд-во Министерства обороны Союза ССР, 1960. – 158 с.

Денисюк В. Визволення Волині від фашистських окупантів. 60 років / В. Денисюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2004. – 34 с.

Грицюк В. Рівненсько-Луцька наступальна операція – складова стратегічної операції радянських військ на Правобережній Україні 1944 року / В. Грицюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся : сторінки воєнної історії краю : матеріали ХХХ Всеукр. наук.-практ. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2009. – С. 355–357.

Кудь В. Бойові операції 13-ї армії по визволенню Луцька і Луцького району від німецько-фашистської окупації / В. Кудь // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Луцький район: історія, сучасність, перспективи : матеріали ХХІІ обл. наук.-практ. іст.-краєзн. конф. присвяч. 15-річчю Незалежності України, 40-річчю Луцького р-ну та 50-річчю Торчин. нар. іст. музею. – Луцьк, 2007. – Вип. 22. – С. 65–67.

Кудь В. Фронтові рубежі Луцька 1941 і 1944 років / В. Кудь // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Луцька міська громада : історія, традиції, люди : матеріали ХХVІ Волин. обл. наук.-іст.-краєзн. конф., присвяч. 16-й річниці Незалежності України, 510-й річниці надання м. Луцьку Магдебурзького права і 390-й річниці створення Луцького православного братства. – Луцьк, 2007. – Вип. 26. – С. 109–111.

Кучер В. І. Україна у Другій світовій війні (1939–1945) / В. І. Кучер. – К. : Генеза, 2004. – 272 с.

Про визволення Луцька – с. 212–214.

Встановлено імена ще двох визволителів Луцька // Луцьк. замок. – 2012. – 18 листоп. – С. 4.

Данилюк В. Бомбовий удар по ... колегіуму / В. Данилюк // Волин. газ. – 2008. – 11 груд. – С. 10.

Дмитрієва Н. Визволяти Луцьк доводилося по пояс у багнюці / Н. Дмитрієва // Луцьк. замок. – 2006. – 2 лют. – С. 13.

Річниця визволення // Віче. – 2011. – 3–9 лют. – С. 2.

11 ЛЮТОГО**70 років від дня народження В. Т. Денисюка (1944) –
волинського краєзнавця, культурно-освітнього діяча,
заслуженого працівника культури України**

Денисюк Володимир Тимофійович народився 11 лютого 1944 року в с. Демчин Бердичівського району Житомирської області. 1947-го його родина переїхала на Волинь, на Ратнівщину, звідки був родом батько Тимофій Іванович. Батько завідував медичним пунктом. Мати спочатку вчила дітей на лісових хуторах та понад 40 років учителювала у початкових класах місцевої школи села Заліси.

Середню освіту Володимир Денисюк здобував у Заліській семирічці, а згодом у Заболотівській середній школі. Мабуть, мамина професія вплинула на те, що син вступив на навчання до педагогічного вузу. Вже у студентські роки не лишилася непоміченою активність Володимира Денисюка у громадській роботі. У 1971 році він закінчив з відзнакою історичний факультет Луцького державного педагогічного інституту ім. Лесі Українки, через сім років – Вищу партійну школу м. Києві.

Трудовий шлях розпочинав вихователем, учителем Заболотівської школи-інтернату. Працював у Луцькому ПТУ № 2, у державних і партійних структурах. Майже десять років очолював Волинське обласне управління культури. З 1992 року завідував організаційним відділом Волинської облдержадміністрації. У 1994–2005 роках працював начальником обласного управління у справах преси та інформації. Володимир Денисюк обирався депутатом Волинської обласної ради. Впродовж багатьох років він очолював обласний відділ Товариства культурних зв'язків з українцями за кордоном «Україна і світ».

Володимир Тимофійович Денисюк виступив ініціатором проведення Міжнародного фестивалю українського фольклору «Берегиня», який вперше відбувся в червні 1991 року в Луцьку. Він був організатором також обласного свята народної творчості «Волинські візерунки».

У грудні 1991 року удостоєний звання «Заслужений працівник культури України». Нагороджений державними орденами «Знак пошани», «Дружби народів», трьома медалями, церковним орденом – «Різдво Христове 2000». Член Національної Спілки журналістів України, був секретарем обласної організації НСЖУ. У 2000 році відзначений Подякою Президента України за багаторічну роботу в державних органах та дослідження історії краю. Сесією районної ради удостоєний звання «Почесний громадянин Ратнівщини» за книгу

«Ратнівська земля». На IV Міжнародній виставці-ярмарку «Книжковий сад-2004» у Києві видання було відзначене дипломом голови оргкомітету, голови Державного комітету телебачення і радіомовлення Івана Чижика як краща серед книг історико-краєзнавчої тематики. У нарисі зібрані багатющі матеріали з історії населених пунктів Ратнівського району.

Він є автором і упорядником майже двадцяти книг різної тематики, понад сотні наукових і публіцистичних статей, переважно з питань культури. Є, звичайно, книги, що стосуються свободи слова, утвердження національної ідеї. Сам автор вважає, що найпомітнішим підсумком стала книга «Журналістика Волині: факти й імена», у якій наведено багато його власних досліджень.

У фондах Волинського краєзнавчого музею зберігається чимало книг, подарованих Володимиром Денисюком, з його автографами. 4 серпня 2003 року В. Т. Денисюк відзначений Грамотою Верховної Ради України за вагомий внесок у збереження і пропаганду української культурної спадщини в світі. Нині В. Т. Денисюк на заслуженому відпочинку. Однак не полишає улюбленої справи, будучи для молодих талантів прикладом.

Людмила Кривська

Література:

Денисюк В. Волинь : події. Факти. Цифри. Турист. маршрути / В. Денисюк. – Луцьк : Надстир'я, 1997. – 143 с.

Денисюк В. Т. Волинь. Події. Факти. Цифри : турист. маршрути / В. Т. Денисюк. – 2-ге вид. – Луцьк : Надстир'я, 2000. – 144 с.

Денисюк В. Т. Волинь: Події. Факти. Цифри : турист. маршрути / В. Т. Денисюк. – 3-тє вид. – Луцьк : Надстир'я, 2003. – 112 с.

Денисюк В. Т. Журналістика Волині: факти й імена : нариси історії засобів масової інформації Волині ХХ – початку ХХІ ст. / В. Т. Денисюк. – Луцьк : Надстир'я, 2005. – 352 с.

Денисюк В. Зачаровані мистецтвом : до 40-річчя Луцьк. міськ. Будинку культури – нар. Дому «Просвіта». – Луцьк : Ініціал ; Надстир'я, 1997. – 160 с.

Денисюк В. Золота нива «Колоса» : Заслуж. нар. ансамбль пісні і танцю України «Колос» (Торчин Волин. обл.) : іст.-краєзн. нарис. – Луцьк : Надстир'я, 1997. – 104 с.

Денисюк В. Т. За покликом душі : (нариси з іст. Рожищ. зооветеринарн. технікуму) / В. Т. Денисюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2006. – 148 с.

Денисюк В. Т. Зоря тернистої долі / В. Т. Денисюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2006. – 160 с.

Денисюк В. Т. Камінь-Каширський : 800 років від першої писемної згадки про місто : історія і сучасність / В. Т. Денисюк. – Луцьк : Надстир'я, 1996. – 176 с. : іл.

- Денисюк В. Т. Літопис Камінь-Каширщини : [іст.-краєзн. нарис] / В. Т. Денисюк ; ред. Б. Й. Заброварний. – Луцьк : Надстир'я, 2001. – 524 с. : іл.
- Денисюк В. Т. Луцьку – 920 років : іст.-краєзн. нариси / В. Т. Денисюк. – Луцьк : Надстир'я, 2005. – 256 с. : іл.
- Денисюк В. Т. Мистецький шлях «Колоса» : нариси, репортажі / В. Т. Денисюк. – Луцьк : Надстир'я, 2005. – 160 с.
- Денисюк В. Т. Обереги духовності : до 50-річчя Луцького міського Будинку культури – народного дому «Просвіта» / В. Т. Денисюк. – Луцьк : Твердиня, 2007. – 184 с.
- Денисюк В. Т. Одержимі творчістю : про мистец. та культ.-освітні уч-ща Волині / В. Т. Денисюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2004. – 228 с. : фото.
- Денисюк В. Пісні його життя : Заслужений артист України Володимир Карпось / В. Денисюк. – Луцьк : Надстир'я, 2012. – 130 с.
- Денисюк В. Т. Ратнівська земля : іст.-краєзн. нарис / В. Т. Денисюк, І. О. Денисюк. – Луцьк : Надстир'я, 2003. – 452 с.
- Денисюк В. Т. Ратнівщина : іст.-краєзн. нарис / В. Т. Денисюк, І. О. Денисюк. – Луцьк : Надстир'я, 1998. – 352 с.
- Денисюк В. Т. Творці дива : нариси з іст. Волин. театру ляльок і Міжнар. фест. «Різдвяна містерія» / В. Т. Денисюк. – Луцьк : Надстир'я, 2002. – 160 с.
- Волинський краєзнавчий музей : путівник / упоряд. В. Т. Денисюк. – Львів : Каменярь, 1988. – 119 с. : іл.
- Волинського цвіту по всьому світу : матеріали наук.-практ. конф. «У світах – діти України», 10 лип. 2001 р. / упоряд. В. Т. Денисюк. – Луцьк : Вісник і К, 2001. – 119 с.
- Волинь туристическая : путеводитель / В. Т. Денисюк, В. А. Наконечный, Н. А. Пирожко, А. В. Филатенко. – Львів : Каменярь, 1984. – 96 с. : ил.
- Державність, мораль і засоби масової інформації : матеріали наук.-практ. конф. 7–9 серпня 2000 р. / упоряд. В. Т. Денисюк, А. М. Якубюк. – Луцьк : Надстир'я, 2000. – 132 с. : іл.
- Етика і журналіст : матеріали наук.-практ. конф. журн. Волин. обл. 17 серп. 2004 р. / упоряд. В. Т. Денисюк. – Луцьк : Надстир'я, 2004. – 128 с.
- Любіть Україну : кращі роботи Волин. журн.-дипломант. обл. конкурсу / упоряд. В. Т. Денисюк. – Луцьк : Надстир'я, 2003. – 272 с.
- Мости братерства : матеріали етнофоруму євро регіон «Буг», 12–13 листоп. 2002 р. / упоряд. В. Т. Денисюк. – Луцьк : Надстир'я, 2003. – 120 с.
- Олександр Рисак – педагог, науковець, письменник : у вінок світлої пам'яті О. О. Рисака / упоряд. В. Т. Денисюк. – Луцьк : Надстир'я, 2004. – 164 с. : фото.
- Патріотами не народжуються : матеріали міжнар. журналіст. наук.-практ. конф. на тему «Патріотизм, національна ідея і засоби масової інформації», 31 жовт. 2002 р. / упоряд. В. Т. Денисюк. – Луцьк : Вісник і К, 2002. – 196 с.
- Прозорість влади і засоби масової інформації : матеріали наук.-практ. конф. ж-стів Волин. обл. 11–12 листоп. 2003 р. / упоряд. В. Т. Денисюк. – Луцьк : Надстир'я, 2003. – 112 с.

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

Свобода слова : теорія і практика : матеріали наук.-практ. конф. ж-стів Волині на тему «Свобода слова і засоби масової інформації в демократичній державі», 15–16 серп. 2001. р / упоряд. В. Т. Денисюк. – Вісник і К, 2001. – 124 с.

Українка Леся. Бояриня : драм. поема / упоряд. В. Денисюк. – Луцьк : Надстир'я, 2003. – 94 с.

Українка Леся. Коханий мій краю ... : поезії / упоряд. В. Денисюк. – Луцьк : Надстир'я, 2001. – 205 с.

Українка Леся. Лісова пісня : драма-феєрія в 3 д. / упоряд. В. Денисюк. – Луцьк : Надстир'я, 2002. – 132 с.

Денисюк В. Через терни : (Ганна Жешко) ; Незламний Шабліовський / В. Денисюк // Реабілітовані історією : у 27 т. Волинська область / авт. тексту М. М. Кучерепа, В. В. Вісин, О. Ю. Ленартович, В. В. Оніщук, О. І. Півень, О. П. Суцук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2010. – Кн. 1. – С. 560–567, 574–580.

Денисюк В. Євген Шабліовський: доля видатного українського літературознавця : до 100-річчя від дня народж. / В. Денисюк // Світязь : альм. Волин. орг. Нац. спілки письмен. України. – Луцьк : Надстир'я, 2006. – Вип. 12. – С. 185–198.

Денисюк В. Тернистий шлях Євгена Шабліовського : до 100-річчя від дня народж. члена-кореспондента Академії наук України, лауреата держ. премій УРСР і колишн. СРСР, відом. вченого-шевченкознавця, одного із перших членів Спілки письмен. України / В. Денисюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Камінь-Каширський в історії Волині та України. – Луцьк, 2006. – Вип. 20. – С. 135–138.

Меліхова І. Умирають майстри, залишаючи спогад, як рану ... (Ліна Костенко) / І. Меліхова // Віче. – 2013. – 17–23 жовт. – С. 8.

Незабутні : його називали лицарем сцени // Волинь-нова. – 2013. – 24 жовт. – С. 2.

Про книгу Володимира Денисюка «Пісні його життя : Заслужений артист України Володимир Карпось».

Дудар Т. 11 лютого 60 років від дня народження В. Т. Денисюка (1944) – волинського краєзнавця, культурно-освітнього діяча, заслуженого працівника культури України / Т. Дудар // Календар знаменних і пам'ятних дат на 2004 рік / упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред. Е. С. Ксендзук ; відп. за вип. А. М. Силюк, Л. А. Стасюк. – Луцьк, 2003. – С. 28–31.

16 ЛЮТОГО**70 років від дня народження О. Р. Валенти (1944–1997) –
українського художника**

Олександр Родіонович Валента народився 16 лютого 1944 року в селі Чорніїв Турійського району Волинської області. У професійне образотворче мистецтво він прийшов із самодіяльного. Спеціальної художньої освіти не здобув. Уже дорослим у 1961–1965 роках відвідував студію при Луцькій дитячій художній школі, навчався у Петра Сензюка. Працював у галузі станкового живопису, переважно у жанрі натюрморту, пейзажу, особливо любив міські архітектурні краєвиди, зрідка писав портрети.

Захопившись імпресіонізмом та постімпресіоністичними течіями французького мистецтва, у 1960–1970-ті роки працював у стилі пуантилізму (крапковий живопис). Писав вечірні вулиці міста («На зупинці», 1961; «Вечірній Луцьк», 1968; «Вечірнє місто», 1973), силуети монастирів і храмів у морозний засніжений вечір («Зима», 1966), натюрморти з соняхами, 1967; маками, 1970; оселедцями, 1967; рибою Варнад, 1971 тощо.

О. Валента багато експериментував. Вже з 1980-х років він різко змінив свою живописну манеру. У цей час працював над так званим декоративним циклом робіт. Крапку замінює акуратна пляма («Козацькі могили», 1990-ті; «Травневий сад», 1990; картини з циклу «Писанки», 1995), іноді він вводить контур або ж працює майже залівками. 1980–1990-ті роки – найбільш плідний період його творчості. Усього ним створено понад тисячу картин. Чудовий колорист, Валента любить усі фарби. Колір у його полотнах то м'який, нічний («Скирти», «На оранці»), то зривається яскравим спалахом жовтого («Соняшники»), червоного («Червоний пейзаж», «Літо», «Літній краєвид»). Особливо часто вживаний ним синій у найрізноманітніших його варіаціях («Моя вулиця», «Вечірня вулиця», «Вечірнє місто»).

Уперше твори О. Р. Валенти привертають увагу громадськості і спеціалістів у 1965 році на звітній виставці Луцької дитячої художньої школи. Тоді його ім'я з'являється і на сторінках республіканської преси. Але справжнім успіхом стає участь у Республіканській виставці молодих художників України (Київ, 1966), куди було прийнято три його роботи: «Зима», «Натюрморт», «Риби». Репродукцію картини «Риби» видрукувано на поштовій листівці. У 1968 році він демонструє свої твори у Львівській картинній галереї, а краще полотно виставки «Вечірній Луцьк» (1968) публікують журнали України, каталоги, путівники.

У 1971 році в Луцьку відбувається перша персональна виставка художника, на якій експонується 60 живописних робіт, створених ним протягом 1965–1971 років. Видруковано каталог виставки, упорядкований Віктором Шингуром. Через 3 роки (1974) О. Валенту приймають на роботу у Волинські художньо-виробничі майстерні Художнього фонду УРСР художником-оформлювачем. Фактично це стало офіційним визнанням його здобутків у царині образотворчості. Виконуючи творчі замовлення, він займався художнім оздобленням держустанов, лікарень, навчальних закладів, спортивних залів, автопавільйонів тощо.

У 1995 році у виставковій залі Волинської організації Національної спілки художників України було розгорнуто масштабну ретроспективну персональну (шосту за рахунком) виставку «Саша Валента. Малярство». Загалом, він узяв участь більш ніж у 40 виставках. Крім Луцька, його роботи були представлені в Києві, Львові, Москві, Бресті, Рівному, Коломиї, у Польщі (Замость, Хелм). У 1995 році О. Валента став лауреатом обласної мистецької премії імені Йова Кондзелевича.

6 грудня 1997 року митець трагічно загинув.

Ще за життя художника його твори стали предметом колекціонування в Україні та за кордоном. Збірка Волинського краєзнавчого музею налічує 16 живописних робіт художника. Деякі з них закуплені в автора, інші – подаровані музею колекціонерами та Петром Сензюком, учителем Олександра Валенти.

Тамара Левицька

Література:

Виставка творів волинського художника О. Валенти : каталог. – Луцьк, 1971. – 17 с.

Каталог першої обласної виставки творів молодих художників Волині. – Луцьк, 1973. – 18 с.

Про О. Валенту – с. 6, 13.

Олександр Валента : спогади, відгуки у пресі, роздуми / упоряд. Л. Валента. – Луцьк : Терен, 2007. – 76 с. : іл., фото.

Олександр Валента (1944–1997 рр.) : кат. худож. та докум. фонду худож. в зб. Волин. краєзн. музею / упр. культури Волин. облдержадміністрації ; Волин. краєзн. музей ; Худож. музей. – Луцьк, 2004. – 6 с.

Творческая группа художников Волини : каталог. – Луцьк, 1978. – 20 с.

Про О. Валенту – с. 22.

Навроцька З. В сірому підвалі з тьмяними вікнами його творчість сягнула небуvaloї висоти / З. Навроцька // Терен : літ.-мистец. журн. – Луцьк, 2003. – Ч 4. – С. 33–40.

Белоцька І. Художник з підвалу / І. Белоцька // Луцьк. замок. – 2004. – 16 груд. – С. 13.

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

- Вербич В. Завдяки Валенті у волинській столиці був Ермітаж / В. Вербич // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2005. – 24 лют. – С. 9.
- Вербич В. Чому на Волині вбивають найталановитіших / В. Вербич // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2004. – 5 лют. – С. 9.
- Гаврилюк І. Художник, що роздаровував картини / І. Гаврилюк // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2004. – 12 лют. – С. 9.
- Головня І. Його картини занесені в реєстр ЮНЕСКО / І. Головня // Луцьк. замок. – 2008. – 18 груд. – С. 9.
- Гуменюк Н. А соняхи цвітуть і душі зіграють / Н. Гуменюк // Віче. – 2007. – 1 берез. – С. 9.
- Гуменюк Н. Мирон Нестерчук: «Коли у Луцьку помер Валента, у Львові зі стіни впала моя картина» / Н. Гуменюк // Віче. – 2006. – 2 листоп. – С. 15.
- Життєві барви самобутнього художника // Луцьк. замок. – 2004. – 12 лют. – С. 10.
- Клімчук В. «Сашку, приходи на презентацію книжки про тебе!» / В. Клімчук // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2007. – 1–7 берез. – С. 5.
- Клімчук В. \$ 1000... за чотири оселедці! / В. Клімчук // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2006. – 9 листоп. – С. 4.
- Клімчук В. Творчості Валенти, як завжди, тісно / В. Клімчук // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2004. – 19 лют. – С. 4.
- Клімчук Л. Він лишив частинку свого щедрого серця в картинах / Л. Клімчук // Луцьк. замок. – 2007. – 1 берез. – С. 12.

- Навроцька З. Валента Олександр Радіонович / З. Навроцька // Енциклопедія сучасної України. – К., 2005. – Т. 4. – С. 42.
- Навроцька З. 60 років від дня народження О. Р. Валенти (1944–1991) – українського художника / З. Навроцька // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2004 рік / упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред. Е. С. Ксендзук ; відп. за вип. А. М. Силук, Л. А. Стасюк. – Луцьк, 2003. – С. 31–35.

22 ЛЮТОГО

200 років від дня народження О. Кольберга (1814–1890) – польського, українського та білоруського фольклориста, етнографа та композитора

Оскар Кольберг народився 22 лютого 1814 року в селі Присуха Опочинського повіту (Польща). У 1819 році батько Оскара Юліан Кольберг став професором геодезії Варшавського університету, і Кольберги поселилися на території університету по сусідству з сім'єю Шопенів. Наукові та літературні захоплення батька, музичні здібності матері, контакти сім'ї з мистецьким і науковим середовищем сприяли всебічному розвитку Оскара.

Після закінчення Варшавського ліцею у 1835–1836 роках він відвідував заняття у Комерційній академії Берліна і одночасно продовжував музичні студії під керівництвом Юзефа Ельснера. Повернувшись додому, працював учителем музики. Під час своїх перших поїздок у Литву і Білорусь зацікавився народною культурою. Подорожував до Гомеля, Мінська, Риги, Вільнюса, записував мелодії народних пісень. Паралельно зі збиранням етнографічних і фольклорних матеріалів Кольберг розпочав композиторську і концертну діяльність. Крім власних експедиційних матеріалів, користувався інформацією аматорів із різних регіонів (учителів, священиків, селян). Ним було зібрано величезний етнографічний матеріал (лише музичних мелодій – понад 8 тис.)

У 1861 році відмовився від постійного місця роботи в Управлінні дирекції доріг і мостів. Головною його метою стало створення основ нової галузі науки – етнографії. Збір матеріалів відбувався з території, яку охоплювала Польща до поділів. Оскар Кольберг записував народні пісні, казки, вивчав усі галузі народної культури. Особливу увагу приділяв автентичі. Яскравим прикладом цього стали «Пісні Польського народу» (1857). Трохи пізніше з'явилася видавничка серія «Народ, його звичаї, спосіб життя, мова, легенди, прислів'я, обряди, ворожіння, ігри, пісні, музика і танці». Кожному регіонові була присвячена окрема монографія. Кольберг був членом багатьох наукових товариств, зокрема Російського географічного (1865), Педагогічного товариства у Львові (1869), Товариства антропології та етнографії в Москві (1889).

До 1871 року жив у Варшаві, потім у Кракові, де помер (1890) і був похований на Раковицькому кладовищі.

Міністерством культури Польщі у 1974 році була встановлена премія імені Оскара Кольберга за видатні досягнення в галузі народної культури. Найважливішими працями Оскара Кольберга є 40-томний «Lud. Jego zwyczaj, sposób życia, mowa i t. d.», 10-томні «Obrazy etnograficzne», з яких 8 томів присвячено Україні: «Pokusie», «Chełmskie» (1890–91, т. 1–2) і видані посмертно «Przemyskie» (1891) і «Wołyn» (1905).

Етнографічна монографія «Волинь. Обряди, мелодії, пісні. Всі справи» була опрацьована на Кольбергівських матеріалах і видана Юзефом Третьяком через 27 років після смерті Кольберга. Видавець вибрав до друку з волинських папок Кольберга тільки частину місцевих записів. Залишив також у рукописах польські пісні з цієї території і пісні на українському діалекті. Том містить три описи весілля, обрядові весільні та святкові пісні (разом 148) та інші пісні та мелодії,

25 казок, які були записані приблизно в 1835 році Іваном Прусиновським та подаровані ним Кольбергу. Сам Кольберг проводив дослідження на Волині в 1862 році, переважно на Волинському Поліссі (околицях Ковеля і Володимира) та поблизу Житомира. Матеріали, яких не видав Третяк, були видані пізніше у додатковому томі, присвяченому Волині.

Ольга Корецька

Література:

Кольберг О. Казки Покуття. – Ужгород : Карпати, 1990. – 327 с.

Болтарович З. Оскар Кольберг і Україна / З. Болтарович // Записки Наукового Товариства імені Т. Шевченка : праці секції етнографії та фольклористики. – Л., 1992. – С. 219–232.

Данилюк Н. Діалектні явища у фольклорних записах Оскара Кольберга / Н. Данилюк // Волинь філологічна. – Луцьк, 2007. – Вип. 4 : Західнополіський діалект у загальноукраїнському та всеслов'янському контекстах. – С. 289–294.

Працьовитий В. Проблема української ментальності в народних піснях Волині в записах Оскара Кольберга / В. Працьовитий // Фольклористичні зошити. – Луцьк, 2004. – Вип. 7. – С. 13–18.

Семенюк, Л. Дослідження фольклору Волині у ХІХ–ХХ ст. / Л. Семенюк ; Л. Семененко // Волинь у житті та творчості письменників : зб. наук. пр. / уряд. Н. Г. Сташенко. – 2-ге вид., доп. і перероб. – Луцьк : Твердиня, 2007. – С. 71–75.

Ткачук П. Д. Етнографія Волині в працях польських дослідників (ХІХ ст.) / П. Д. Ткачук // Минуле і сучасне Волині : проблеми джерелознавства. – Луцьк, 1994. – С. 33–36.

Гінда О. Оскар Кольберг як організатор етнографічної виставки у 1880 р. : (за матеріалами епістолярної спадщини вченого) / О. Гінда, І. Єременко // Мандрівець. – 2003. – № 5. – С. 46–50.

Збір І. Історія написання збірника «Волинь. Обряди, мелодії, пісні» Оскара Кольберга / І. Збір // Мандрівець. – 2013. – № 3. – С. 54–58.

Оскар Кольберг. 50 років мандрівок Польщею // Волин. монітор. – 2010. – 1 квіт. – С. 5.

Цюриць С. Визначні фольклористи : О. Кольберг / С. Цюриць // Віче. – 1998. – 21 трав. – С. 28.

Юзвенко В. Польський фольклорист Оскар Кольберг – збирач і дослідник української народної творчості / В. Юзвенко // Нар. творчість та етногр. – 1961. – № 2. – С. 65–71.

Юзвенко В. Шістдесят шість томів фольклорного зібрання Оскара Кольберга / В. Юзвенко // Нар. творчість та етногр. – 1969. – № 6. – С. 25–29.

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

Баженов Л. В. Кольберг / Л. В. Баженов // Баженов Л. В. Поділля в працях дослідників і краєзнавців ХІХ–ХХ ст. – Кам'янець-Подільський, 1993. – С. 237.

Енциклопедія історії України / ред. В. М. Литвин. – К. : Наук. думка, 2003. – Т. 4 : Ка–Ком. – 2007. – 520 с.

Про О. Кольберга – С. 466.

Енциклопедія українознавства. – Л., 1994. – Т. 3.

Про О. Кольберга – С. 1086.

Історія української культури : в 5 т. / ред. Б. Є. Патон. – К. : Наук. думка, 2001. – Т. 4 : українська культура першої половини ХІХ ст. Кн. 1. – 2008. – 998 с.

Про О. Кольберга – див. іменний покажчик.

Кузьмич Н. 190 років від дня народження О. Кольберга – польського, українського та білоруського фольклориста, етнографа та композитора / Н. Кузьмич // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2004 рік / упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред. Е. С. Ксендзук ; відп. за вип. А. М. Силук, Л. А. Стасюк. – Луцьк, 2003. – С. 35–37.

Людкевич С. Дослідження, статті, рецензії, виступи. – Л. : Дивосвіт, 1999. – Т. 1. – 496 с.

Про О. Кольберга – див. іменний покажчик.

Столярчук Б. Кольберг Оскар Генріх / Б. Столярчук // Столярчук Б. Фольклористи Рівненщини. – Рівне, 1994.

Про О. Кольберга – с. 14–15.

Столярчук Б. Кольберг Оскар Генріх / Б. Столярчук // Столярчук Б. Митці Рівненщини : енцикл. довід. – Рівне, 2011. – 385 с.

Про О. Кольберга – с. 150.

26 ЛЮТОГО

125 років від дня народження Б. М. Білецького (1899–1977) – українського педагога, директора Луцької української гімназії

Життя і діяльність Бориса Максимовича Білецького – педагога, людини освіченої, з широкою ерудицією, феноменальною пам'яттю та енциклопедичними знаннями, – тісно пов'язані з Луцькою українською гімназією.

Народився Борис Білецький 26 лютого 1889 року в селі Мокрець Володимир-Волинського повіту. Після закінчення початкової школи у місті Ковель навчався у Клеванському духовному училищі. 1909 року закінчив Волинську духовну семінарію (м. Житомир), 1913 року – Варшавський університет, відділ історико-філологічний. Борис

Максимович, крім духовної освіти, мав ще й педагогічну. Паралельно закінчив у тому ж університеті річні вищі педагогічні курси.

Напередодні Першої світової війни родина Білецьких змушена була евакуюватися в Ярославську губернію, де Борис Максимович займався викладацькою діяльністю. Після Жовтневої революції отримав направлення у місто Радомишль Київської губернії, де викладав українську мову в гімназії. Впродовж 1919–1921 років працював директором реального училища в с. Новачівка на Київщині. На початку 1921 року повернувся на рідну Волинь, у м. Дубно. Саме тут доля звела його з місцевою поміщицею Серафимою Паульською, вдовою російського офіцера, яка стала вірною супутницею його не легкого життя.

У 1922–1927 рр. Борис Білецький служив дияконом на приході у с. Рівне Любомльського повіту Волинського воєводства. Мав судову тяжбу з польським паном. Адвокат Григорій Степура виграв судовий процес на користь Б. Білецького. Однак той все ж змушений був змінити місце проживання і характер роботи. Через деякий час Г. К. Степура допоміг Борису Білецькому влаштуватися в Луцьку українську гімназію. 12 жовтня 1928 року шкільною кураторією Б. М. Білецького було затверджено на посаду вчителя гімназії.

Борис Максимович був всебічно освіченою людиною, хорошим педагогом, чудовим оповідачем. Умів захопити розповіддю на будь-яку тему з історії, української літератури, економіки світу. В гімназії викладав українську мову, новітню літературу, географію, психологію, історію України за позакласною програмою. Прищеплював учням любов до рідної мови.

1926 року польська шкільна кураторія звільнила з посади директора гімназії Івана Власовського. Виконувачем обов'язків директора Луцької української гімназії призначили Рафаїла Шкляра (1926–1929), а після нього цю посаду обійняв Борис Білецький. На цій посаді він перебував близько 10 років, до закриття гімназії наприкінці 1939 року.

Борис Максимович був педагогом і вихователем, господарником і дипломатом. При ньому освоїли нове приміщення гімназії, добудували спортивний комплекс і майстерні. Дружні стосунки з воєводою Юзефським він використовував, щоб урятувати від закриття українську гімназію. Борис Білецький піклувався, щоб у гімназії завжди був належний порядок, високий рівень викладання. Йому постійно доводилося відбивати натиск польської влади на гімназію. Він умів добре згладжувати гострі моменти, які виникали між польськими властями і українським рухом серед учнів гімназії. Завдяки

організаторським і педагогічним здібностям директор зумів об'єднати вчителів у дружній колектив однодумців, який досяг чудових результатів у навчально-виховній роботі.

1939 року Луцька українська гімназія ім. Лесі Українки була закрита як «розсадник українського націоналізму». Б. Білецький перейшов працювати у польську середню школу міста Ківерці.

У роки Другої світової війни німецька влада призначила Бориса Білецького завідувачем навчального відділу Луцького району, а з кінця 1941 року він знову працює в поновленій українській гімназії, де дозволили відкрити і матуральні курси, якими керував професор-філолог Володимир Покальчук. Після закриття курсів у листопаді 1942 року Білецький був призначений головою Комітету самопомогі, що давало можливість реально допомагати місцевому населенню у розв'язанні різних побутових проблем. Провокатори передали в гестапо компромат на колишнього директора гімназії. 16 липня 1943 року гестапо заарештувало і ув'язнило Білецького в тюрмі міста Рівного, а 22 вересня 1943 року його вивезли до Німеччини на примусові роботи. Медична комісія визнала Бориса Максимовича непридатним до фізичної праці. З концтабору як такого, що вільно володіє німецькою мовою, його перевели в розпорядження Арбайтсамту (відділу з розподілу робочої сили) і відправили на викладацьку роботу в м. Перемишль, де він працював до липня 1944 року.

Того ж року він повернувся до міста Луцька. В жовтні 1944 року Бориса Максимовича заарештували і звинуватили у співпраці з німцями, активній антирадянській пропаганді. Вироком стало десятирічне заслання у сталінські концтабори, де працював табірним слюсарем. Повернувся на Волинь 1954 року. За допомогою давніх знайомих влаштувався, незважаючи на вік, на роботу в Дубенську філію Рівненського краєзнавчого музею. Займався перекладами з іноземних мов, проводив екскурсії. Дружина, Серафима Олександрівна, яка так довго чекала на його повернення із таборів, незабаром померла. Останні роки Борис Максимович жив дуже бідно, у злиднях, без жодної матеріальної підтримки з боку держави, часто хворів. Допомогали йому лише учні, які приїздили в гості. В 1975 році Борис Білецький поступив в Дубенський притулок для престарілих, де він і помер 5 квітня 1977 року. Встановити місце поховання колишнього директора Луцької української гімназії неможливо, жодних записів не збереглося.

Наталія Карабін

Література:

Гелетій Я. Голгофа Бориса Білецького / Я. Гелетій, М. Петриківська. – Львів ; Дубно ; Луцьк, 2000–2007. – 94 с.

Гелетій Я. Голгофа Бориса Білецького / Я. Гелетій, М. Петриківська. – Львів ; Дубно : Джерело, 2007. – 94 с. : фото. – (Бібліотека альманаху «Український вісник»).

Карабін Н. Борис Максимович Білецький – педагог, патріот, володимирчанин / Н. Карабін // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Олександр Цинкаловський і край : матеріали XXVII Міжнар. наук.-іст.-краєзн. конф., присвяч. 1020-й річниці від першої писем. згадки про Володимир та 110-річчю від дня народж. О. Цинкаловського. – Луцьк, 2008. – С. 178–180.

Пушкар Н. Адрес гімназії : Луцьк, вул. Плотська, 20 / Н. Пушкар ; Карабін Н. Директор Луцької Української гімназії – Борис Максимович Білецький / Н. Карабін // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Луцька міська громада : історія, традиції, люди : матеріали XXVI Волин. обл. наук.-іст.-краєзн. конф., присвяч. 16-й річниці Незалежності України, 510-й річниці надання м. Луцьку Магдебурзького права і 390-й річниці створення Луцького православн. братства. – Луцьк, 2007. – С. 203–206, 207–208.

Українська гімназія в Луцьку : спогади гімназистів / ред. та упоряд. Л. Токарук. – Луцьк, 1998. – 214 с.

Гаврилюк О. Гімназія вчила патріотизму / О. Гаврилюк // Волинь-нова. – 2001. – 1 верес. – С. 5.

Пушкар Н. Перша і єдина українська гімназія в Луцьку / Н. Пушкар // Вісник. – 2001. – 6 верес. – С. 13.

Білецький Борис Максимович // Промінь : політ.-просвітян. дод. до альм. «Український вісник». – К., 2007. – № 41. – С. 52–58.

9 БЕРЕЗНЯ**200 років від дня народження Т. Г. Шевченка (1814–1861) – українського поета, художника****Література:**

Шевченко Т. Г. Кобзар / Т. Г. Шевченко ; худож. С. Караффи-Корбут. – Львів : Каменяр, 2011. – 914 с.

Волинь / Українське наукове товариство геральдики і вексилології, Ін-т біографічних досліджень ; авт.-упоряд. В. В. Благов. – К. : Поліграфкнига, 2006. – 318 с. – (Новітня історія України).

Є відомості про монети, присвячені Т. Г. Шевченку – с. 16, 40.

Забужко О. Шевченків міф України. Спроба філософського аналізу / О. Забужко. – К. : Факт, 2007. – 148 с.

Крالیук П. М. Волинь у житті та творчості Тараса Шевченка : монографія / П. М. Крالیук. – Луцьк : Твердиня, 2006. – 80 с.

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

Куделя М. Кобзар у моєму житті / М. Куделя. – Луцьк : Ініціал, 1998. – 144 с.

Ошуркевич О. Ф. Там, під Берестечком : ст., нариси / О.Ф. Ошуркевич. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2009. – 144 с.

Є відомості про Т. Г. Шевченка – с. 51–58.

Рожко В. Є. Тарас Шевченко і Волинь : (до 200-річчя народження Національного Пророка України 1814–2014 рр.) / В. Є. Рожко. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2012. – 184 с.

Бондаренко Г. Т. Г. Шевченко і волинські сюжети / Г. Бондаренко // Інтелектуальна еліта Волині. – Луцьк, 2012. – С. 217–221.

Василів-Базюк Л. Поема-містерія «Великий льох» Тараса Шевченка в роздумах доктора Леоніда Білецького / Л. Василів-Базюк // Андріївський вісник : матеріали наук.-практ. конф. – Рівне, 2013. – № 2. – С. 201–206.

Волинські сонети у вінок слави Кобзареві / Л. П. Глат // Збірник сценаріїв виховних заходів викладачів Луцького педагогічного коледжу / ред. О. А. Гузенко. – Луцьк : 2010. – Вип. II. – С. 4–16.

Духовні святині поліського села : Свято-Михайлівська церква у с. Секунь Старовижівського району // Волинь: храми і люди : краєзн. нарис / В. С. Штинько, Є. Ковальчук. – Луцьк : Терен, 2010. – С. 220–225.

Крालюк П. Шевченко і Пересопницьке Євангеліє / П. Крालюк // Пересопницькому Євангелію – 450 років / уклад. П. М. Крालюк. – Острог–Рівне : б. в., 2011. – С. 88–95.

Литвин В. Образи Тараса Шевченка в українській інтелектуальній історії / В. Литвин // Волинь моя : журн. Міжнар. громад. об'єдн. «Волинське братство» / гол. ред. М. Сорока. – К., 2006. – Вип. 6. – С. 55–78.

Павлюк І. Поети вибрані і звані [Текст] / І. Павлюк // З верховини півстоліття. Національній премії України імені Тараса Шевченка – 50 / В. Г. Абліцов [і ін.]. – К. : Либідь, 2013. – С. 30–56.

Сірак І. Т. Г. Шевченко і Волинь / І. Сірак // Волинь у житті та творчості письменників : зб. наук. пр. / упоряд. Н. Г. Сташенко. – 2-ге вид., доп. і перероб. – Луцьк, 2007. – С. 39–47.

Бондарук Л. На Ковельщині Шевченко реставрував ікони / Л. Бондарук // Волинь-нова. – 2013. – 4 квіт. – С. 7.

Бужко Т. Художник слова і майстер пензля / Т. Бужко // Діалог. – 2013. – 7 берез. – С. 14.

Жарчинська О. «Всюди їздив – і всюди плакав» / О. Жарчинська // Вісник. – 2013. – 7 берез. – С. 5.

Жулинський М. Шевченко – 2000. Роздуми на 158-му річницю з Дня народження Кобзаря / М. Жулинський // Слово Просвіти. – 2012. – 8–14 берез. – С. 1, 10.

Зиліюк Ю. Шевченкове слово у серці волинян / Ю. Зиліюк // Голос України. – 2013. – 5 квіт. – С. 11.

Криштальська О. «Кобзар» Т. Шевченка в перекладах іспанською мовою / О. Криштальська // Слово і час. – 2007. – №3. – С. 49–52.

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

Мельничук М. Тарас Шевченко і Волинь / М. Мельничук // Гроно. – 2010. – 9 берез. – С. 1–2.

Надюкова І. Кобзар «прийшов» до Устилуга / І. Надюкова // Волинь-нова. – 2013. – 29 серп. – С. 5.

Олещенко В. Легенди Волині / В. Олещенко // Телерадіогазета. – 2013. – 9 берез. – С. 16.

Павлюк І. У білій тині Шевченківської слави / І. Павлюк // Укр. літ. газ. – 2013. – 11 січ. – С. 6–7; 25 січ. – С. 6–7; 8 лют. – С. 6–7; 22 лют. – С. 6–7; 8 берез. – С. 6–7.

Перхорович Ю. Т. Г. Шевченко на Волині / Ю. Перхорович // Хроніка–2000. – 2010. – № 86. – С. 413–425.

Петриченко Н. Епістолярій Тараса Шевченка і Лесі Українки на уроках української літератури у 5-6 класах / Н. Петриченко // Укр. л-ра в загально-освіт. шк. – 2006. – № 4. – С. 28–32.

Рожко В. Наукова подорож Тараса Шевченка на Ковельське Полісся / В. Рожко // Діалог. – 2012. – 30 серп. – С. 12; 6 верес. – С. 12.

Рожко В. Секунські ікони пензля Тараса Шевченка / В. Рожко // Сіл. новини. – 2013. – 2 лют. – С. 9.

Рожко В. Шевченко – іконописець на Волині / В. Рожко // Волин. єпарх. відом. – 2012. – № 9 (жовт). – С. 7.

Романюк Н. Сьогодні єдина постать, яка не роз'єднує націю, – це Шевченко : луцький фотограф і мандрівник Руслан Теліпський хоче зібрати повну колекцію світлин пам'ятників Кобзареві у світі / Н. Романюк // Україна молода. – 2013. – 18 квіт. – С. 8.

Сербенська О. З Україною і Шевченком у помислах та в серці / О. Сербенська // Дзвін – 2013. – № 3. – С. 122–126.

Степанчук В. Поет, мислитель і борець / В. Степанчук // Вісті Ковельщини. – 2013. – 12 берез. – С. 3.

Цимбалюк Є. Кобзар на Волині: шлях завдовжки у 165 років / Є. Цимбалюк // Голос України. – 2011. – 1 груд. – С. 23; Слово Просвіти. – 2011. – 3–9 листоп. – С. 11.

Янович Б. Тарас Шевченко на Волині / Б. Янович // Володимирський експрес. – 5 груд. – С. 6.

Пушкар Н. 9 березня 190 років від дня народження Т. Г. Шевченка (1814–1861) – українського письменника і художника // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2004 рік. – Луцьк, 2003. – С. 40–41.

Шевченко Тарас Григорович // Довідник з історії України. А–Я. – Вид. 2-ге, доопрац. і доповн. – К., 2001. – С. 1079–1082.

10 БЕРЕЗНЯ**100 років від дня народження М. П. Куделі (1914–2004) –
культурно-освітнього і громадського діяча, збирача Шевченкіани**

Микола Павлович Куделя народився 10 березня 1914 року в древньому волинському селі Буяні Луцького повіту в селянській сім'ї. Закінчив 3 класи сільської початкової школи, та здобути фундаментальну освіту не вдалося. Ще з дитячих років захопився творчістю Т. Г. Шевченка, який став для нього прикладом та дороговказом на все життя: «Шевченко – це Україна, Україна і Шевченко нероздільні». З 1927 року Микола Куделя став активним членом сільського осередку товариства «Просвіта». Прагнення осмислити постать генія українського народу, що ставав його ідейним наставником, спонукає Миколу Павловича до самоосвіти. Відтоді почав збирати книги та формувати свою першу Шевченкіану, що була знищена у часи Другої світової війни.

З 1932 року Микола Куделя у лавах Організації українських націоналістів, за що в 1939 році був арештований польською поліцією. Після 22 днів слідчого ізолятора через відсутність прямих доказів відпущений на волю. Проте 1940 року за патріотизм, незламну любов до Тараса Шевченка, належність до ОУН представниками сталінських спецслужб Микола Павлович був поміщений у стіни Луцької тюрми. За рік слідства радянській владі не вдалося сфабрикувати потрібні звинувачення, тож був винесений вирок суду – десять років обмеження волі у віддалених північних районах СРСР. Напад фашистів на СРСР змусив енкаведистів діяти рішуче – 23 червня вони організували розстріл в'язнів, під час якого Миколі Куделі дивом вдалось вижити.

За доносами у 1947 році Микола Куделя знову потрапив у Луцьку тюрму, звідти – у Львівську пересильну. Подальша доля як і доля багатьох волинян – товарні вагони та етап на Колиму. Лишитися живим допомагали віра у Бога та могутність Шевченкового слова, які не раз рятували від смерті. У 1956 році Микола Павлович, повернувшись із Колими, аж до останніх своїх днів збирав Шевченкіану – колекцію Кобзарів та речей, присвячених життю та творчості Т. Г. Шевченка. У 70–80-х роках ХХ століття мандрував з друзями та однодумцями історичними місцями України, відвідував батьківщину поета. Результатом подорожей були не лише придбані експонати для власної колекції, а й подальше спілкування з цікавими людьми.

У 1990-х роках Микола Куделя став ініціатором спорудження пам'ятника Т. Г. Шевченку в рідному селі Буяні. Згодом, заручившись підтримкою відомих волинських краєзнавців О. Ошуркевича,

Г. Гуртового та Г. Бондаренка, у сільському будинку культури він створив кімнату-музей.

За життя Микола Павлович Куделя був удостоєний ряду нагород. У 1994 році він став лауреатом премії «Одержимість» Волинського обласного відділення Українського фонду культури. 1997 року нагороджений відзнакою Всеукраїнського фонду Тараса Шевченка. Вшанували відомого волинянина Всеукраїнське братство Андрія Первозванного та Патріарх Київський і всієї Руси-України Святійший Філарет, вручивши медаль до 2000-ліття Різдва Христового «За церковні заслуги» та орден святого Архистратига Михаїла. У 1995 році рішенням виконавчого комітету обласної ради було засновано обласну премію імені Миколи Куделі, яку вручають і до сьогодні. Микола Павлович – автор п'яти книг-спогадів: «Кобзар у моєму житті», «Крізь бурі лихоліть», «Розстріл в'язнів Луцької тюрми», «Пекло Колими», «По шевченківських та історичних місцях України» та сотні статей у місцевій та всеукраїнській пресі.

До останнього кроку Микола Куделя своїми книгами-спогадами, статтями, виступами у засобах масової інформації, у навчальних закладах, перед молоддю на прикладі власного життя допомагав зрозуміти нашу складну історію, вчитися патріотизму та безмежної любові до ближнього та своєї держави. 29 червня 2004 року М. П. Куделя відійшов у Вічність.

Його скарб – зібрана Шевченкіана – нині у Волинському краєзнавчому музеї. На основі переданої колекції особистих речей, документів, матеріалів та Шевченкіани Миколи Павловича Куделі у музеї створена меморіальна експозиція «Шевченківська світлиця Миколи Куделі». Представлена для широкого загалу 14 березня 2007 року експозиція розміщена у двох залах. Матеріали першої зали розкривають мовою документів нелегкий життєвий шлях Миколи Куделі. Вивчаючи біографію однієї людини, знайомимось одночасно з історією Волині минулого століття. У центрі експозиції – унікальне зібрання «Кобзарів» Тараса Шевченка, яке налічує 176 примірників різних за часом та місцем видання.

Друга зала «Шевченківської світлиці Миколи Куделі» представляє розмаїття колекції, містить марки, поштові листівки, портрети, скульптуру, медальйони, значки, бібліотечні екслібриси, пов'язані з іменем Тараса Шевченка, а також бібліотеку української класики, критичні, видання пов'язані з творчістю українського генія. Меморіальна експозиція «Шевченківська світлиця Миколи Куделі» у Волинському краєзнавчому музеї передає не тільки внутрішній вигляд боуянівської хати-світлиці, але і її духовний зміст. Кожен бажаючий

має змогу поринути у глибинний світ Шевченкового слова, на прикладі життя Миколи Куделі вивчати історію Волині і вчитися безмежної любові до рідної землі.

Марія Філонюк

Література:

Куделя М. Кобзар у моєму житті : спогади з недавнього минулого / М. Куделя. – Луцьк : Ініціал, 1998. – 144 с.

Куделя М. Кризь бурі лихоліть / М. Куделя. – Ст. Паул ; Міннеаполіс, МН. – США : Стир, 2001. – 117 с.

Куделя М. Пекло Колими : спогад про пережите / М. Куделя. – Луцьк : Зоря, 2002. – 117 с.

Куделя М. Під мурами Луцької тюрми : спогади колишнього в'язня / М. Куделя. – Луцьк : Надстир'я, 2001. – 128 с.

Куделя М. По історичних та шевченківських місцях України : спогади / М. Куделя. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2004. – 60 с.

Куделя М. Відлуння на Волині голоду 1932–1933 років / М. Куделя // Волинь пам'ятає. Відлуння на Волині Голодомору 1932–1933 років у радянській Україні / авт.-упоряд. М. М. Кучерепа, В. В. Ткачук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2008. – С. 171–174.

Куделя М. Волинська трагедія / М. Куделя // Минуле та сучасне Волині та Полісся : Ковель і ковельчани в історії України та Волині : матеріали XII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України, 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. – Луцьк, 2003. – Ч. 1. – С. 314–318.

Куделя М. Пекло біля замку Любарта / М. Куделя // Злочин / упоряд. П. Кардаш. – Мельбурн ; К., 2003. – С. 421–423.

Куделя М. Пекло біля замку Любарта / М. Куделя // Реабілітовані історією : у 27 т. Волинська область / авт. тексту М. М. Кучерепа, В. В. Вісин, О. Ю. Ленартович та ін. – Луцьк, 2010. – Кн. 1. – С. 444–454.

Куделя М. Пекло Колими / М. Куделя // Реабілітовані історією : у 27 т. Волинська область / авт. тексту М. М. Кучерепа, В. В. Вісин, О. Ю. Ленартович та ін. – Луцьк, 2010. – Кн. 1. – С. 454–467.

* * *

Вербич В. Знаки долі Миколи Куделі / В. Вербич // Вербич В. Під куполом спільного неба : есеї та діалоги / В. Вербич. – Луцьк : Твердиня, 2006. – С. 78–80.

Гуртовий Г. Прометеївське серце шевченкознавця / Г. Гуртовий // Реабілітовані історією : у 27 т. Волинська область / авт. тексту М. М. Кучерепа, В. В. Вісин, О. Ю. Ленартович та ін. – Луцьк, 2010. – Кн. 1. – С. 622–628.

Каліщук О. Творча спадщина Миколи Куделі : бібліографічний аспект / О. Каліщук // Минуле та сучасне Волині та Полісся : Луцький район : історія, сучасність, перспективи : матеріали XXII обл. наук.-практ. іст.-краєзн. конф.

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

присвяч. 15-річчю Незалежності України, 40-річчю Луцького р-ну та 50-річчю Торчин. нар. іст. музею. – Луцьк, 2007. – С. 89–93.

Шевченко М. «Ми всі українці...»: до історії однієї долі / М. Шевченко // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Сторінки воєнної історії краю : матеріали ХХХ Всеукр. наук.-практ. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2009. – С. 319–322.

Андрушко М. Поверніть мені Шевченка... / М. Андрушко // Телерадіогазета. – 2013. – 13 листоп. – С. 1, 16, 17.

Войцехівський Б. Кетяги калини Великому Пророку / Б. Войцехівський // Уряд. кур'єр. – 2008. – 22 трав. – С. 8–9.

Грибун Н. Непроста доля волинського Кобзаря Миколи Куделі / Н. Грибун // Слава праці. – 2009. – 19 берез. – С. 8.

Корсак І. Гіркий погляд Миколи Куделі / І. Корсак // Сім'я і дім. – 2010. – 5–11 серп. – С. 2.

Корсак І. Сумний погляд Миколи Куделі / І. Корсак // Літ. Україна. – 2010. – 19 серп. – С. 1.

Кучинко О. Невтомний шукач Шевченківської правди / О. Кучинко // Волинь-нова. – 2009. – 12 берез. – С. 12.

Омельчук Н. Невтомний шукач Шевченківської правди / Н. Омельчук // Наш університет. – 2006. – № 4. – С. 15.

Ошуркевич О. Пам'ятними стежками – до Шевченка / О. Ошуркевич // Слово і діло. – 2005. – 11 берез.

Фесенко Н. Він ішов прямо і не лукавив: присвячується 195-й річниці з дня народження Тараса Шевченка та 95-ї річниці Миколи Куделі / Н. Фесенко // Слава праці. – 2009. – 5 берез. – С. 2.

* * *

Пальоха О. 10 березня 90 років від дня народження М. П. Куделі (1914–2004) – культурно-освітнього і громадського діяча, збирача Шевченкіани / О. Пальоха // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2004 рік упр. культури і туризму Волин. ОДА; Волин. краєзн. музей; Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки; ред. Е. С. Ксендзук; відп. за вип. А. М. Силюк, Л. А. Стасюк. – Луцьк, 2003. – С. 42–43.

20 БЕРЕЗНЯ

75 років від дня народження В. Я. Ілляшенко (1939) – українського вченого-математика, педагога

Валентина Яківна Ілляшенко – кандидат фізико-математичних наук, доцент кафедри геометрії і алгебри – народилася 20 березня 1939 року в селі Новий Орлик Кобеляцького району Полтавської області. Закінчила з золотою медаллю у 1956 році середню школу, а також з відзнакою в 1961 році Луцький державний педагогічний інститут імені Лесі Українки за спеціальністю «учитель математики і фізики».

Працювала з 1961 до 1969 року асистентом кафедри математики Луцького державного педагогічного інституту імені Лесі Українки. Навчалась з 1969 до 1972 року в аспірантурі кафедри геометрії і алгебри Київського державного педінституту імені О. М. Горького. В 1973 році захистила дисертацію в Київському університеті й одержала вчений ступінь кандидата фізико-математичних наук (спеціальність 01.01.04 – геометрія і топологія). З 1972 до 1977 року працювала старшим викладачем, доцентом кафедри математики, а з 1977 до 1985 – завідувачем цієї кафедри. У 1985–1993 рр. була проректором з навчальної роботи Луцького педінституту імені Лесі Українки. З 1993 до 2010 очолювала кафедру геометрії і алгебри Волинського університету, а з 2010 по теперішній час є доцентом цієї ж кафедри Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Викладає навчальні дисципліни: «Диференціальна геометрія і топологія», «Основи геометрії», «Проективна геометрія та її застосування», «Геометричні перетворення» та інші.

Вона – автор 3 посібників та понад 80 публікацій, котрі стосуються проблем дослідження комплексів прямих у гіперболічному просторі, педагогіки вищої школи, методики викладання геометрії у школі та вузі. Має краєзнавчі публікації про академіка Михайла Кравчука, колишнього ректора Нестора Бурчака, з історії Луцького педінституту і Волинського державного університету імені Лесі Українки.

Є відмінником народної освіти України (1982), заслуженим працівником освіти (1992).

Веде активну громадську діяльність в Українській Асоціації «Жінки в науці та освіті». Разом з ректорами Нестором Бурчаком і Богданом Заброварним Валентина Яківна перебувала біля витоків створення Волинського, тепер Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.

**Геннадій Бондаренко,
Галина Романчук**

Література:

Ілляшенко В. Я. Аналітична геометрія та лінійна алгебра : у 3-х ч. : навч.-метод. посібн. Ч. 1 / В. Я. Ілляшенко, В. М. Кремень. – Луцьк : Вежа, 2008. – 152 с.

Ілляшенко В. Я. Аналітична геометрія та лінійна алгебра : у 3-х ч. : навч.-метод. посібн. Ч. 2. Комплексні числа. Многочлени / В. Я. Ілляшенко, В. М. Кремень. – Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки, 2009. – 95 с.

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

Ілляшенко В. Я. Основи геометрії. : навч. посіб. для студ. спец. «Математика» / В. Я. Ілляшенко. – Луцьк : СНУ ім. Лесі Українки, 2013. – 212 с.

Методичні рекомендації до вивчення диференціальної геометрії : для студ. спец. « Математика» / уклад. В. Я. Ілляшенко, В. М. Кремень. – Луцьк : Вежа, 2004. – 89 с.

Заброварний Б. Й. З історії Волинського державного університету імені Лесі Українки / Б. Й. Заброварний // Науковий вісник ВДУ імені Лесі Українки. – Луцьк, 2003. – № 12. – С. 5–12.

Про В. Я. Ілляшенко – с. 9.

Математичний факультет // Волинський національний університет імені Лесі Українки : ювілейне вид. / ред.: І. Я. Коцан, М. Г. Жулинський, І. Р. Юхновський, В. П. Андрущенко. – Луцьк, 2010. – С. 118–122.

Сторінки історії Волинського державного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк : Ред.-вид. від. ВДУ ім. Лесі Українки, 1998. – 108 с.

З КВІТНЯ

70 років від дня народження Н. Г. Глазиріної, заслуженого працівника культури України

Наталія Глібівна Глазиріна (Сиротинська) народилася 3 квітня 1944 року в місті Ленінграді, нині Санкт-Петербург. У 1947 році її батьків – маму Є. Д. Сиротинську – молодого хореографа і батька Г. П. Сиротинського – випускника Одеської консерваторії – направили на роботу в місто Луцьк. Молодій сім'ї надали помешкання в будинку, де розміщалася музична школа. Тут же в школі батько навчав дітей гри на домрі, викладав теоретичні дисципліни, керував ансамблем і оркестром народних інструментів, а мама працювала викладачем ритміки та теорії музики. Дитячі роки Наталії Сиротинської проходили під звуки музики, якими був наповнений весь будинок.

Вже з 6 років Наталія пішла в підготовчу групу з ритміки та почала навчатися музики по класу фортепіано у викладача московської піаністичної школи З. С. Закіної. Згодом обдарована учениця вже виступає на концертах як солістка в інструментальному тріо. Паралельно займається хореографією, танцює в ансамблі «Волинянка». В 1961–1964 роках вона навчається в Луцькому державному музичному училищі по класу фортепіано й одночасно працює концертмейстером і викладачем фортепіано в Луцькій музичній школі № 1. У 1965 році після закінчення навчального закладу з відзнакою була направлена на роботу в Луцьке державне музичне училище концертмейстером та викладачем загального і спеціального фортепіано.

У 1966 році Н. Г. Глазиріна вступила на музично-педагогічний факультет до Рівненського державного педагогічного інституту ім. Д. Мануїльського, навчання в якому закінчила в 1971 році, виконавши паралельно із державними іспитами сольну програму з фортепіано.

З 1972 року Наталія Глібівна призначається завідувачем денного відділення Луцького музичного училища та очолює методичну раду класних керівників. Вона створює чітку систему контролю викладачів, класних керівників і студентського активу за якістю навчального процесу зі своєчасною допомогою студентам у складних навчальних і життєвих ситуаціях. Впроваджує досвід навчально-виховного процесу кращих мистецьких закладів України.

У 1983 році після 18-річної самовідданої праці в училищі Н. Г. Глазиріну призначили на посаду директора Луцької музичної школи № 1. Також вона очолила раду директорів музичних шкіл області. Одночасно навчалася і закінчила в 1985 році Львівську державну консерваторію ім. М. Лисенка за фахом викладача фортепіано та концертмейстера. За час роботи директором Н. Г. Глазиріна зберегла добрі традиції колективу школи, сприяла подальшим творчим здобуткам, надавала велику увагу вдосконаленню майстерності викладачів, творчих колективів і солістів. Під її керівництвом школа посідала перші місця серед музичних шкіл області. Учні школи були багаторазовими лауреатами обласних, всеукраїнських і міжнародних конкурсів та фестивалів, лауреатами й стипендіатами за програмою «Нові імена України». На багатьох престижних конкурсах імена лауреатів з Луцька, з Волині зазвучали вперше. Біля чверті випускників школи продовжили навчання в мистецьких закладах. Енергійний директор поповнювала педагогічний колектив талановитими викладачами музичного училища й кращими випускниками школи та сприяла відкриттю нових шкільних відділів (хорового, хореографічного, класів сопілки, композиції). Відновила роботу вечірньої школи. Створила нові творчі колективи: ансамбль хлопчиків-бандуристів «Кобзарик» (кер. Євсєєнко Л. П., Сидоренко Г. В.), хор хлопчиків (кер. Фалалєєва А. М., Гаврилюк В. Є.), ансамбль народної музики «Калинова сопілка» (кер. Лукач М. І.), камерний оркестр викладачів (кер. Грисюк В. С., Стречен С. І.). Організовувала концертно-шефські виступи творчих колективів школи та солістів, налагодила співпрацю з бібліотеками, загальноосвітніми школами, дитячими садочками, обласним краєзнавчим музеєм, госпіталем для ветеранів війни та праці. За підтримки міської влади, з участю професійних режисерів і художників колектив музичної школи здійснив постановки дитячих

опер М. В. Лисенка «Коза-дереза», «Зима і Весна», «Пан Коцький», вокальні партії в яких виконували виключно учні школи в супроводі хору, симфонічного оркестру учнів та викладачів школи.

За часів незалежної України з'явилися можливості участі талановитих учнів музичної школи в Міжнародних і Всеукраїнських конкурсах та фестивалях, де вони отримували нагороди лауреатів і дипломантів: Т. Дубій (викладач – Щегельський Ф.), І. Рудзик (викладач – Федоренко Л.), О. Пятачук (викладач – Заколябін І.), П. Нікончук (викладач – Гусар В.), О. Гісь (викладач – Чухланцева О.), тріо сестер-бандуристок «Родина» у складі Руслани, Ірини, Оксани Іваницьких (викладач – Чуріна О.), П. Степаненко (викладач – Щегельський Ф., Удот О.), А. Максимчук (викладач – Щегельський Ф.).

Директор Наталя Глазиріна доклала багато зусиль для вирішення питання добудови школи. Нова музична школа отримала 28 класних кімнат, концертну залу на 400 місць, а її будівля стала окрасою вулиці Кривий Вал.

Нагороджена Почесною грамотою управління музичного товариства УРСР, Почесною відзнакою Українського фонду культури «За подвижництво в культурі», Почесною грамотою Кабінету Міністрів України, а також почесними грамотами й подяками органів місцевої влади. У 2002 році удостоєна почесного звання «Заслужений працівник культури України».

Від 2005 року Н. Г. Глазиріна продовжує працювати викладачем-методистом по класу фортепіано в Луцькій музичній школі № 1, виховуючи нову плеяду видатних музикантів. Улюблена робота викладача фортепіано стала надбанням і її дочки Марини та внучки Оксани. Особливу радість Наталії Глібівни викликають успіхи її учениці й онуки Оксани Тихоліз, яка в четвертому поколінні продовжила династію музикантів, ставши першою ученицею фортепіанного відділу школи. Нині саме вона досягла чи не найбільших успіхів, виборюючи звання лауреатів і дипломантів Всеукраїнських та Міжнародних конкурсів піаністів в Україні, Польщі, Франції, Італії та Угорщині. В її успіхах – частка праці й таланту кожного представника сімейної династії, а також відображений високий професійний рівень підготовки учнів Луцької музичної школи № 1.

Надія Троневиц

Література:

Волинь на зламі століть : історія краю (1989–2000 рр.). – Луцьк : Вежа, 2001. – 694 с.

Про Н. Глазиріну – с. 384.

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

- Глазиріна Н. «Біля чорного моря» / Н. Глазиріна // Луцьк. замок. – 1999. – 1 лип. – С. 2.
- Глазиріна Н. Букет осінніх нагород / Н. Глазиріна // Луцьк. замок. – 2003. – 16 жовт. – С. 4.
- Глазиріна Н. В Ольштині вітали волинян / Н. Глазиріна // Луцьк. замок. – 1998. – 10 груд. – С. 2.
- Глазиріна Н. Вперше призер міжнародного конкурсу – піаністка із Луцька / Н. Глазиріна // Луцьк. замок. – 2000. – 16 листоп. – С. 9.
- Глазиріна Н. Здобутки юних композиторів / Н. Глазиріна // Луцьк. замок. – 1998. – 24 груд. – С. 11.
- Глазиріна Н. Музична школа № 1 : тут плекають майбутні зірки / Н. Глазиріна // Луцьк. замок. – 2001. – 11 лют. – С. 4.
- Глазиріна Н. Нова перемога юної лучанки / Н. Глазиріна // Нар. справа. – 2000. – 23 листоп. – С.
- Глазиріна Н. Оксанка Тихоліз – дев'ятирічна професіоналка / Н. Глазиріна // Віче. – 2000. – 12 жовт. – С.
- Глазиріна Н. Перемога молодих музикантів-викладачів Луцької музичної школи № 1 / Н. Глазиріна // Луцьк. замок. – 2000. – 7 груд. – С. 9.
- Глазиріна Н. Перемога юної скрипальки / Н. Глазиріна // Волинь. – 1995. – 15 квіт. – С. 2.
- Глазиріна Н. Перша всюди перша [Луцька музична школа № 1] / Н. Глазиріна // Луцьк. замок. – 2003. – 20 берез. – С. 11.
- Глазиріна Н. Серед переможців конкурсу – волинянка / Н. Глазиріна // Волин. губерн. відом. – 2001. – 17 трав. – С. 3.
- Глазиріна Н. Талановита піаністка зростає у Луцьку / Н. Глазиріна // Луцьк. замок. – 2001. – 3 трав. – С. 11.
- Глазиріна Н. У розмаї талантів першої музичної / Н. Глазиріна // Луцьк. замок. – 2002. – 7 берез. – С. 8.
- Гуменюк Н. Наталія Глазиріна : мрію про храм мистецтва / Н. Гуменюк // Віче. – 1997. – 8 трав. – С.
- Гуменюк Н. Одержима з роду одержимих / Н. Гуменюк // Віче. – 1999. – 8 квіт. – С. 6.
- Штинько В. «А музика для мене – це життя...» / В. Штинько // Волинь. – 1999. – 8 квіт. – С. 2.

4 КВІТНЯ

230 років від дня народження З. Доленги-Ходаковського (1784–1825) – польського і українського фольклориста, етнографа, археолога

Доленга-Ходаковський Зоріан (справжнє ім'я та прізвище Адам Зоріан Чарноцький) народився в с. Підгайному (біля Несвижа) Мінського воєводства у збідній шляхетській сім'ї. Навчався у

Слуцькому повітовому училищі, яке закінчив у 1801 році. Працював деякий час у Мінську приватним адвокатом. Багато подорожував, збираючи при цьому пам'ятки слов'янської старовини (звичаї, обряди, народні пісні, казки, повір'я, загадки).

У 1808 році був арештований за участь у польських заворушеннях. У 1811 повернувся до Литви, потрапив у полон, потім був на французькій військовій службі, незабаром полишив її та переїхав у Галичину, де прийняв прізвище Доленга-Ходаковський. На півночі Росії зібрав відомості про городища, могильники та інші археологічні пам'ятки, окрім іншого, записав порівняльний лексикон 7000 урочищ. Заслуга Доленга-Ходаковського ще й у тому, що він започаткував у польському суспільстві вивчення живої старовини.

1814 року здійснив подорож на Волинь. Ознайомився з раритетними виданнями приватної бібліотеки відомого культурно-освітнього діяча Тадеуша Чацького в Порицьку, ретельно обстежив фонди бібліотеки Кременецького ліцею. Тоді ж з його ініціативи у школи Волині був розісланий циркуляр із пропозиціями до вчителів, щоб вони займалися збиранням фольклорно-етнографічних відомостей.

Після подорожей селами південної Білорусії, Західної України, півдня Польщі та півночі Росії видав свою програмну працю «Про слов'янство перед християнством» (1818). Описав багато городищ і курганів у Галичині, на Волині й Поділлі. 1819 року відвідав Київ, де зробив чимало фольклорних та етнографічних записів, ознайомився з церковними архівами.

Для успішного ведення фольклорно-етнографічної праці З. Доленга-Ходаковський налагодив контакти з Віленським університетом, Варшавським товариством друзів наук, Петербурзьким Вільним товариством любителів російської словесності. Підтримував зв'язки з видатними діячами слов'янських культур: польської (Й. Лелевелем, І. Немцевичем, Ляхом Ширмою), української (М. Груневицьким, І. Лаврівським, І. Могильницьким, В. Кукольником, П. Подієм, І. Орлом, М. Максимовичем), російської (М. Погодіним, М. Полевим, П. Кеппеном).

Як збирач народної пісенної творчості залишив багату спадщину. Автор статей «Дослідження щодо російської історії» (1819), «Проект ученої подорожі по Росії для витлумачення давньої слов'янської історії» (1820), «Про галицькі пісні» (1829) та ін. Дослідник записав біля 3 тис. текстів пісень, серед яких понад 2 тис. – українських. Ці пісні були частково опубліковані й використані М. Максимовичем, П. Лукашевичем, М. Гоголем, Т. Шевченком, П. Кулішем, М. Драгомановим, В. Гнатюком та ін. Більшість зібраних ним народних пісень увійшли

до книги «Українські народні пісні в записах Зоріана Доленги-Ходаковського» (1974).

Автор досліджень з історичної географії, топоніміки, археології, етнографії, фольклористики, історії і культури давніх слов'ян помер 29 листопада 1825 року. Похований в с. Петровське Тверської губернії, де в останні роки життя виконував обов'язки управителя в одному з маєтків.

Ольга Корецька

Література:

Болтарович З. Україна в дослідженнях польських етнографів XIX ст. / З. Болтарович. – К. : Наук. думка, 1976. – 138 с.

Про З. Доленгу-Ходаковського – с. 24–30.

Борисенко В. Накопичення етнографічних знань і становлення науки / В. Борисенко // Українська етнологія : навч. посіб. / ред. В. Борисенко. – К., 2007. – С. 70–77.

Дей О. Записи українських пісень З. Доленги-Ходаковського / О. Дей // Дей О. Сторінки з історії української фольклористики / О. Дей. – К., 1975. – С. 23–39.

Кирдан Б. Собиратели народной поэзии : из истории укр. фольклористики XIX в. – М. : Наука, 1974. – 280 с.

Про З. Доленгу-Ходаковського – с. 60–61.

Мардієва А. Волинь у житті та творчості польських письменників / А. Мардієва // Волинь у житті та творчості письменників : зб. наук. пр. / упор. Н. Сташенко. – 2-ге вид., доп. і перероб. – Луцьк, 2007. – С. 31–34.

Ошуркевич О. Зоріан Доленга-Ходаковський і Волинь : до народно-пісенних джерел / О. Ошуркевич // Минуле і сучасне Волині : історичні статті краю. – Луцьк, 1991. – С. 57–58.

Рутковська О. Слов'янські співи, зібрані під польською стріхою / О. Рутковська // Волинь моя : журн. Міжнар. громад. об. «Волинське братство» / гол. ред. М. Сорока. – К., 2005. – Вип. 5. – С. 145–150.

Семенюк Л. Дослідження фольклору Волині у XIX–XX ст. / Л. Семенюк, Л. Семененко // Волинь у житті та творчості письменників : зб. наук. пр. / упоряд. Н. Г. Сташенко. – 2-ге вид., доп. і перероб. – Луцьк, 2007. – С. 71–75.

Строценя Л. Фольклорні записи Зоріана Доленги-Ходаковського в Південно-Західній Волині / Л. Строценя // Волинь і Волинське зарубіжжя : тези доп. та повідомл. Міжнар. наук. конф. – Луцьк, 1994. – С. 191–193.

Терський С. Історія археологічних досліджень та історичного краєзнавства Волині / С. Терський. – Львів : Львівська політехніка, 2010. – 378 с.

Про З. Доленгу-Ходаковського – див. іменний покажчик.

Шевчук С. Фольклор і етнографія Волині у слов'янознавчих дослідженнях Зоріана Доленги-Ходаковського / С. Шевчук // Волинь незабутня : тези V регіонал. наук.-практ. конф. – Рівне, 1994. – С. 60–63.

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

Пінчук О. Співець народу / О. Пінчук // Слово правди. – 1988. – 28 верес.
– С. 3.

Баженов Л. Доленга-Ходаковський Зоріан / Л. Баженов // Баженов Л. Поділля в працях дослідників і краєзнавців ХІХ–ХХ ст. / Л. Баженов. – Кам'янець-Подільський, 1993. – С. 199.

Дзира Я. Доленга-Ходаковський Зоріан / Я. Дзира // Енциклопедія історії України. – К., 2004. – Т. 2. – С. 438.

Доленга Ходаковський З. // Провідники духовності в Україні. – К., 2003. – С. 403–404.

Історія української культури: в 5 т. / ред. Б. Патон. – К.: Наук. думка, 2001. – Т. 4.: Українська культура першої половини ХІХ ст. Кн. 1. – 2008. – 991 с.

Про Доленгу-Ходаковського З. – див. Іменний покажчик

Ошуркевич О. 4 квітня 225 років від дня народження З. Доленги-Ходаковського (1784–1825) – польського і українського фольклориста, етнографа, археолога / О. Ошуркевич // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2009 рік / упр. культури і туризму Волин. ОДА; Волин. краєзн. музей; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ред.-упоряд. Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук; відп. за вип. А. М. Силук, Л. А. Стасюк. – Луцьк, 2008. – С. 37–40.

Пашук І. Доленга-Ходаковський Зоріан / Пашук І. Літературно-краєзнавча енциклопедія Рівненщини. – Рівне, 2005. – С. 56–57.

Пашук І. Зоріан Доленга-Ходаковський / І. Пашук // Пашук І. Млинівщина літературна. – Рівне, 1992. – С. 25.

Столярчук Б. Доленга-Ходаковський Зоріан / Б. Столярчук // Столярчук Б. Митці Рівненщини: енцикл. довід. / Б. Столярчук. – Рівне, 2011. – С. 89.

Столярчук Б. Доленга-Ходаковський Зоріан / Б. Столярчук // Столярчук Б. Фольклористи Рівненщини / Б. Столярчук. – Рівне, 1994. – С. 8–9.

12 КВІТНЯ

100 років від дня народження Ю. М. Захарука (1914–1997) – українського археолога

Юрій Миколайович Захарук – відомий дослідник пам'яток Волині, Подніпров'я, Подністров'я, Причорномор'я, фахівець з проблем енеоліту, а також теорії археології та методики археологічних досліджень.

Народився Юрій Захарук 12 квітня 1914 року в Канаді у м. Вінніпег, куди його батьки емігрували в пошуках кращої долі. 1923 року він разом з батьками повернувся в Україну, на Одещину. У 1933–1938 роках навчався на історичному факультеті Одеського державного університету. Брав участь у Сабатинівській експедиції Одеського археологічного музею. Після закінчення вишу працював у школі с. Ірбей (біля підніжжя Східних Саян) Красноярського краю.

Наприкінці 1939 року Юрій Миколайович повернувся в Україну й влаштувався на роботу в Житомирський краєзнавчий музей. Наступного року він брав участь у розкопках трипільського поселення Городоськ. Тоді ж, напевно, визначилося коло його наукових інтересів – доба енеоліту. 1940 року Ю. Захарук вступив до аспірантури Інституту археології АН УРСР у Києві, але навчання перервала війна. Молодий науковець пройшов усю війну – від першого до останнього дня. Після демобілізації 1946 року поновив навчання в аспірантурі, яку закінчив у 1948 році. Під час навчання в аспірантурі працював у складі експедиції «Великий Київ», пізніше – у волино-подільській. На той час зарекомендував себе як досвідчений археолог-польовик.

Основним надбанням його аспірантських років було дослідження старожитностей пізнього Трипілля на території Східної Волині та Середньої Наддніпрянщини, передусім виділення своєрідної групи пізньотрипільських пам'яток софіївського типу. Ця тема розроблена в його кандидатській дисертації «Софіївський тілопальний могильник (нове джерело до вивчення епохи міді-бронзи в Середньому Подніпров'ї)», захищеної 1953 року.

Закінчивши аспірантуру, Юрій Миколайович працював в Інституті археології у Києві, а потім переїхав до Львова, де згодом став заступником директора з наукової роботи Інституту суспільних наук. У ці роки вчений активно досліджував пам'ятки лендельської культури, а також лійчастого посуду, кулястих амфор, вивчав старожитності трипільської культури у Подністров'ї, на території Західної Волині. Його розробки питань часового та просторового співвідношення, взаємозв'язків носіїв названих культур майже не зазнали коректив дотепер.

У 1960 році Ю. М. Захарука запросили до Києва на посаду заступника директора Інституту археології АН УРСР з наукових питань. З цього часу він розпочинає студії над проблемами теорії та методології археології. У 1968 році він переїхав до Москви, де працював помічником Б. О. Рібакова з наукових питань. З 1977 року – віце-директор Інституту археології АН СРСР у Москві (до 1985 року). Помер вчений-археолог 12 квітня 1997 року в Москві.

Я. Гурба та А. Закостельна виділяють у науковій діяльності Юрія Захарука два періоди: 1) етап польових досліджень та публікації отриманих результатів; 2) студії над теоретичними проблемами археології.

Ю. Захарук відомий як один з найвидатніших дослідників пам'яток пізнього Трипілля. На Подністров'ї Юрій Миколайович досліджував такі групи трипільської культури, як касперівська і кошиловецька.

Крім того, вивчав особливості культури лінійно-стрічкової кераміки, проводив дослідження на поселеннях культури шнурової кераміки та стжижовської, лужицької, комарівської, а з О. Ратичем – на поселеннях VI-VII століть в Ріпневі.

Широко знані результати його розкопок біля Луцька: Лище, урочище Вигодана, на пам'ятці Зимне поблизу Володимира-Волинського. У 1951–1952, 1956–1960 роках досліджувана ним пам'ятка Зимне дала численні та різнобічні матеріали, на основі яких Ю. Захарук виділив культуру Зимне-Злота («пізньострічкової мальованої кераміки») як пізнішу, порівняно із виокремленою ним же групою Гоща-Вербковиця, а також встановив їх хронологічні межі, досліджував зв'язки між культурами енеоліту Волині. У 1961–1964 роках ці роботи продовжив М. Пелещин, а в 1997 році – спільна польсько-українська експедиція в складі А. Закостельної, А. Броніцького, Г. Охріменка.

Перша його теоретична праця «Проблеми археологічної культури» з'явилася в 1974 році, а в 1981 році відбувся захист докторської дисертації «Методологічні проблеми археологічної науки».

Праці Ю. М. Захарука, як пишуть Ян Гурба й Анна Закостельна, стали загальноєвропейським надбанням. Вони були і є в полі зору польських дослідників, із багатьма з них він був особисто знайомий з часу відвідування Польщі у 1957 році, коли побував майже у всіх більших наукових установах. Публікації Ю. Захарука про такі культури, як дунайська, (культури лінійно-стрічкової кераміки), Гоща-Вербковиця, Зимне-Злота, лійчастого посуду, пізнього Трипілля на Волині і досі залишаються науково вартісними. Учений брав участь у виданні матеріалів вибраних енеолітичних культур Правобережної України (Ю. Захарук, Д. Телегін, 1985). Як співавтор колективної монографії «Археологія Української РСР» в трьох томах, опублікованої в 1971–1975 роках, Юрій Миколайович удостоєний Державної премії УРСР в галузі науки і техніки (1977).

**Григорій Охріменко,
Світлана Локайчук**

Література:

Захарук Ю. М. Дослідження пам'яток доби бронзи та раннього заліза на Волині в 1950 р. / Ю. М. Захарук // Археологічні пам'ятки УРСР (Ін-т археології Акад. наук УРСР). – К., 1956. – Т. 6. – С. 21–23.

Захарук Ю. Археологічні дослідження на Волині / Ю. Захарук // Рад. Волинь. – 1952. – 26 серп.

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

Захарук Ю. М. Софіївський тілопальний могильник / Ю. М. Захарук // Археологічні пам'ятки УРСР УРСР (Ін-т археології Акад. наук УРСР). – К., 1952. – Т. 4.

Захарук Ю.Н. Археология : наука историческая или источниковедческая? / Ю. Н. Захарук // Совет. археол. – 1989. – № 3. – С. 207–214.

Захарук Ю. З давнього минулого Волині / Ю. Захарук // Рад. Волинь. – 1952. – 16 листоп.

Захарук Ю. Н. О методологии археологической науки и ее проблемах / Ю. Н. Захарук // Совет. археол. – 1981. – № 4. – С. 69–84.

* * *

Археологічні пам'ятки Прикарпаття і Волині доби бронзи та раннього заліза. – К. : Наук. думка, 1982. – 195 с.

Є відомості про дослідження Ю. Захарука.

Ауліх В. В. Зимнівське городище – слов'янська пам'ятка VI – VII ст. н. е. в західній Волині / В. В. Ауліх. – К. : Наук. думка, 1972. – 124 с.

Є відомості про дослідження Ю. Захарука.

Мазурик Ю. Дослідження українських та польських археологів на території Волині та їх роль у формуванні колекцій музеїв краю / Ю. Мазурик // Замосцько–Волинські музейні зошити. – Zamosc, 2006/2007. – Т. IV. – С. 269–280.

Є дані про дослідження Ю. М. Захарука.

Пелещишин Н. А. Про львівський період наукової діяльності Юрія Захарука / Н. А. Пелещишин // МДАПВ. – 1998. – Вип. 7. – С. 68–69.

Позіховський О. Виробничий комплекс волино–люблінської культури в с. Зимне / О. Позіховський // Нариси культури давньої Волині / за заг. ред. канд. іст. наук Г. Охріменка. – Луцьк, 2006. – С. 285–295.

Є відомості про дослідження Волино–люблінської культури Ю. Захаруком.

Стемковський В. На столітнім шляху. Історія музейної справи на Володимирщині // Замосцько–Волинські музейні зошити. – Zamosc, 2006/2007. – Т. IV. – С. 219–239.

Є відомості про дослідження Ю. Захарука у селі Зимно Володимир–Волинського району.

Терський С. Історія археологічних досліджень та історичного краєзнавства Волині / С. Терський. – Львів : Вид-во НУ «Львівська політехніка», 2010. – 380 с.

Zakościłna A. J. Jurij M. Zacharuk (1914–1997) / A. Zakościłna, J. Gurba // Archeologia Polski srodkowo–wschodniej. – Lublin, 1998. – Т. III.

Пам'яті Юрія Миколайовича Захарука // Археологія. – 1998. – № 3. – С. 150–151.

Про Ю. М. Захарука – див. Іменний покажчик.

14 КВІТНЯ**60 років від дня народження В. А. Чепелюка (1954) –
народного артиста України**

Співак, народний артист України Василь Адамович Чепелюк народився 14 квітня 1954 року у поліському селі Холоневичі Ківерцівського району. Зростав у простій селянській родині, де поміж усіма панувала любов і взаємоповага. Батьки – Адам Нечипорович та Анастасія Андріївна – виховали трьох дітей: двох дочок та одного сина і дали можливість усім здобути вищу освіту.

Навчався Василь у місцевій загальноосвітній школі. Саме тут юнак зробив перші кроки у світ знань, брав активну участь у шкільній художній самодіяльності, звітних концертах. Василеве захоплення музикою помітила у школі його перша вчителька М. К. Квітковська. Любов до пісні прищепили ще з дитинства і батьки, які теж були учасниками художньої самодіяльності сільського закладу культури. Та найщасливішим був у його житті день, коли одного вечора батько подарував синові гармошку, аби музика завжди була з ним. Згодом купили баян «Україна».

Грав і співав Василь спочатку у школі, пізніше – у клубі. У 1971 році Василь Чепелюк вступив до Луцького культосвітнього училища на відділення хорового диригування. З цього часу почався його професійний і творчий шлях як музиканта та співака. Вищу музичну освіту здобув у Рівненській філії Київського інституту культури (1977 р.). Під час військової служби співав в ансамблі пісні і танцю Прикарпатського військового округу (1977–1979 рр.).

У 1979 році став солістом Волинського народного хору. Згодом був переведений на посаду соліста-вокаліста літературно-музичного лекторію №1. Тут він зустрівся із заслуженим артистом республіки І. Л. Секлієм, людиною щедрої душі. Всім, що знав і умів, Іван Лукич ділився з молодим колегою.

Майже 35 років працює В. А. Чепелюк на Волині. У його репертуарі – твори зарубіжної та вітчизняної класики, сучасні і народні пісні.

У 1989 році за значний особистий внесок у розвиток української культури та мистецтва, високопрофесійну майстерність Василю Чепелюку було присвоєно звання «Заслужений артист України». Він нагороджений почесними грамотами обласної Ради, облдержадміністрації, Міністерства культури України. У 1993 році Василь Чепелюк удостоєний почесного звання «Народний артист України».

Співак – у відмінній творчій формі, багато гастролює. Його чудовий спів звучить у країнах СНД і Балтії. Він бере активну участь

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

в обласних та всеукраїнських мистецьких заходах, є активним учасником оргкомітетів з проведення міжнародних фестивалів «Поліське літо з фольклором», «Берегиня», «Золота підкова», «Шоу-2000» (м. Рівне), «На хвилях Світязя».

Нині Василь Чепелюк поєднує творчу діяльність з викладацькою. Він – професор, завідувач кафедри історії, теорії мистецтва та виконавства Інституту мистецтв Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Ім'я народного артиста України Василя Чепелюка відоме не тільки в Україні, але й далеко за її межами.

Людмила Кревська

Література:

Богуш М. І. Ківерцівщина: кризь віки і долі : іст.-краєзн. нариси / М. І. Богуш, Г. І. Павленко. – Луцьк : Надстир'я, 2006. – 520 с.

Про В. Чепелюка – с. 508–512.

Волинь / Українське наукове товариство геральдики і вексилології, Ін-т біографічних досліджень; авт.-упоряд. В. В. Болгов. – К. : Поліграфкнига, 2006. – 318 с.

Про В. Чепелюка – с. 219.

Жарчинська О. Василь Чепелюк: «Латаючи економіку, скоро забудемо, чийого ми роду» / О. Жарчинська // Вісник+К. – 2011. – 27 жовт. – С. 1, 11.

Калиновська Л. Волинський Соловейко / Л. Калиновська // Волинь. – 2004. – 6 трав. – С. 7.

Клімчук Л. Доля, зіткана з пісень / Л. Клімчук // Луцьк. замок. – 2009. – 16 квіт. – С. 16.

Клімчук Л. Золотий ювілей Василя Чепелюка / Л. Клімчук // Луцьк. замок. – 2004. – 15 квіт. – С. 2.

Королюк М. Я – Укріани син і щиро гордий цим / М. Королюк // Вільн. шляхом. – 2012. – 6 берез. – С. 4.

Крещук С. Василь Чепелюк з піснею не розлучається / С. Крещук // Волинь. – 2004. – 12 серп. – С. 8.

Мельник В. У репертуарі – двісті пісень / В. Мельник // Уряд. кур'єр. – 2008. – 18 берез. – С. 16.

Ричук Ю. Василь Чепелюк: «Мене ніколи не тягнуло до Києва. Це ж провінція!» / Ю. Ричук // Аверс-прес. – 2004. – 6 трав.

Таланти: золотий ювілей пісенного соловейка Волині // Волинь. – 2004. – 15 квіт. – С. 1.

Філатенко А. Життя і пісні Василя Чепелюка / А. Філатенко // Волинь. – 2006. – 14 лют. – С. 5.

Юрченко О. Кому сказав «спасибі» ювіляр / О. Юрченко // Волин. губерн. відом. – 2004. – 6 трав. – С. 5.

Василь Чепелюк: «Скромність і доброту я ціную більше за будь-яку славу»
// *Топ-волиняни* : зб. інтерв'ю із видат. волинянами. – Луцьк, 2012. – С. 262.

Столярчук Б. Чепелюк Василь Адамович / Б. Столярчук // *Столярчук Б. Митці Рівненщини* : енцикл. довід. – Рівне, 2011. – С. 356–357.

Чепелюк Василь Адамович // *Хто є хто на Волині: наші земляки* : довід.-біогр. вид. – К., 2004. – С. 123.

27 КВІТНЯ

**60 років від дня народження А. І. Квасюка (1954) –
художника-реставратора,
заслуженого працівника культури України**

Анатолій Іванович Квасюк народився у селі Миски Мисківського району Кемеровської області. У 1958 році родина Квасюків повернулася на свою малу батьківщину у село Мухарів Славутського району на Хмельниччині. З 1961 по 1965 рік Анатолій навчався у Мухарівській восьмирічній школі.

У 1965 році вступив у Республіканську середню художню школу ім. Т. Г. Шевченка у м. Києві, яку закінчив у 1973 році. Так здійснилась мрія батька дати синові професійну художню освіту, яку так хотів здобути сам. Обдарований від природи малярським талантом і тонким відчуттям прекрасного, батько майбутнього художника Іван Іванович Квасюк бачив у синові послідовника і втілення своїх мрій.

У 1973 році після успішного закінчення художньої школи А. Квасюк був направлений Міністерством культури УРСР на навчання на живописно-педагогічному факультеті Кримського художнього училища ім. М. С. Самокиша, яке закінчив з відзнакою у 1974 році. З 1974 по 1976 роки служив у лавках Радянської армії.

У 1977 році А. Квасюк вступив на реставраційне відділення живописного факультету Київського державного художнього інституту (КДХІ), яке закінчив у 1983 році. Дипломні роботи випускника були відзначені Державною екзаменаційною комісією. Це – реставрація портрету олійного живопису XVIII століття Станіслава Августа Понятовського, а також живописна композиція «Євхаристія» першої половини XVIII століття з Успенського собору Києво-Печерської Лаври. Ці твори нині перебувають в експозиції і на виставках Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника.

У трудовій біографії А. І. Квасюка – різні посади і місця роботи, однак усі вони пов'язані з мистецтвом, художньою творчістю, якій

Анатолій Іванович ніколи не зраджував. Після закінчення художнього інституту за державним розподілом випускник Анатолій Квасюк був направлений на роботу у Київський обласний виробничий художньо оформлювальний комбінат (КОВХОК). Після стажування в Інституті підвищення кваліфікації працівників культури був затверджений на посаду завідувача Броварською художньо-оформлювальною майстернею. У 1986–1987 роках працював головним художником КОВХОК. У 1988 році був звільнений у зв'язку з ліквідацією підприємства. З березня по листопад 1989 року працював вчителем малювання у Броварській середній школі № 3. З 1989 по 1993 рік трудився художником-реставратором у кооперативі «Відродження» при Українському товаристві охорони пам'яток історії та культури у Києві.

У 1993 році родина Квасюків переїздить до Луцька, рідного міста дружини Анатолія Івановича – Олени Федорівни Романюк, мистецтвознавця за фахом, теж випускниці КДХІ. Так розпочалася волинська біографія Анатолія Квасюка, пов'язана з Волинським краєзнавчим музеєм. Тут він очолює створену реставраційну майстерню музею, працює як художник-реставратор.

Це був складний період для Волинського краєзнавчого музею і важкий – для реставраторів. Першочерговим завданням, яке стояло перед музеєм, було переміщення колекції сакрального мистецтва в нове фондове приміщення і відкриття експозиції Музею волинської ікони. Процесу перевезення фонду передувала клопітка скрупульозна праця реставраторів. Значна частина колекції перебувала у важкому технічному, а окремі пам'ятки – в аварійному стані, потребували попередніх консерваційно-реставраційних робіт. Щоб вберегтися від помилок і втрат, Анатолієм Квасюком був розроблений конкретний план, який передбачав проведення профілактично-консерваційних робіт з пам'ятками, що готувались до перевезення. Ця робота була успішно завершена.

У 1993 році було відкрито Музей волинської ікони в Луцьку. А. І. Квасюк виготовив копію Ікони Волинської Богородиці XIV століття (Національний художній музей в Києві), якою розпочинається експозиція музею. Попередньо реставраторами була проведена велика робота з підготовки творів іконопису до експонування. Робота реставратора у музеї – це не лише реставрація конкретної пам'ятки, а ще й багато інших обов'язків та навантажень, поточна робота, можна сказати, робота по «гарячих слідах», забезпечення аварійних ділянок. У першу чергу – це підготовка музейних предметів до експонування, контроль за умовами і станом їх зберігання у фондах і

експозиції, при перевезенні, участь у збиральницькій роботі, експедиції та багато іншого. На всіх ділянках праці у Волинському краєзнавчому музеї завжди невідмовний Анатолій Іванович Квасюк.

За 20 років роботи у Волинському краєзнавчому музеї А. І. Квасюком було відреставровано, законсервовано, підготовлено до експонування на численних виставках та зберігання у фондах сотні музейних предметів. Він долучився до відкриття нової експозиції у Колодяжненському літературно-меморіальному музеї, створеної до 120-річчя від дня народження Лесі Українки. Реставратором було відновлено 65 предметів (особисті речі, меморіальні меблі, предмети побуту). В останні роки брав участь у підготовці експозиційних матеріалів до відкриття нових музеїв – Затурцівського меморіального музею В'ячеслава Липинського, Устилузького народного музею Ігоря Стравінського, Музею історії Луцького братства.

Родина Романюків-Квасюків долучилася до збереження унікальної пам'ятки – Чудотворного образу Холмської Божої Матері XII століття, найдавнішої ікони в Україні, сприяла її передачі до музею. Олена Романюк і Анатолій Квасюк першими атрибутували ікону після її віднайдення. З 1996 по 2009 рік А. І. Квасюк працював над реставрацією ікони Холмської Божої Матері.

Нині художник трудиться над підготовкою творів живопису для нової експозиції Художнього музею в Луцьку.

Окрім того, Анатолій Квасюк займався реставрацією пам'яток у церквах Волині і Польщі. Ним були відреставровані сотні творів сакрального мистецтва, серед них – фреска з зображенням Богородиці початку XVI століття у Свято-Миколаївській церкві чоловічого монастиря с. Мильці Старовижівського району, ікони першої половини XVIII століття Св. Миколай та Апостоли Петро і Павло у Михайлівській церкві с. Білосток, унікальний Хрест-Розп'яття XV століття в Успенському соборі у Володимирі-Волинському. Спільно з реставраторами Л. Обухович і О. Романюк А. Квасюком було відреставровано (фактично врятовано від перемалювання) настінний живопис художниці Лідії Спаської у церкві Святого Феодосія в Луцьку. Це був порятунок пам'яток, які перебували в аварійному стані.

Подвижницька праця Анатолія Івановича Квасюка на реставраційній ниві відзначена державними і церковними нагородами. Він нагороджений почесною відзнакою Міністерства культури і мистецтва України «За досягнення в розвитку культури і мистецтва» (2004), грамотами і подяками Міністерства культури і мистецтва України, Волинської обласної Ради і обласної державної адміністрації, став лауреатом Волинської мистецької премії імені Йова Кондзелевича

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

(2009), а також визнаний «Людиною року Волинського краю – 2009» у номінації «Митець року».

Завершення А. І. Квасюком реставрації Холмської Чудотворної ікони Богородиці XII ст. було відзначено дипломом I ступеня Першої обласної акції «Музейна подія року – 2009», присвяченої Міжнародному дню музеїв.

А. І. Квасюк нагороджений церковними нагородами, зокрема, орденом Святого Архистратига Михаїла УПЦ КП, орденом Рівноапостольного Князя Володимира II ступеня УПЦ, медаллю «Волинської ікони пресвятої Богородиці», відзнакою Волинської єпархії УПЦ.

У грудні 2011 року А. Квасюку присвоєно звання «Заслужений працівник культури України».

Євгенія Ковальчук

Література:

Музей Волинської ікони в Луцьку : путівник / фото А. Квасюка. – Луцьк, 2004. – 15 с.

Музей Волинської ікони : [альбом] / В. С. Александрович [і ін.] : АДЕФ-Україна, 2013. – 339 с. : кольор.іл. – Текст укр., англ. мовами.

Квасюк А. Ікона Холмської Богоматері XI–XII ст. : дослідження та реставрація / А. Квасюк, О. Романюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Володимир-Волинський в історії України та Волині : матеріали XIV Волин. наук. Іст.-краєзн. Конф., присвяч. 13-й річниці Незалежності України та 680-й річниці надання Володимир-Волинському Магдебурзького права. – Луцьк, 2004. – С. 435–438.

Квасюк А. Ікона Холмської Богоматері XI–XII ст. Повернення святині / А. Квасюк, О. Романюк // Замосцько-Волинські музейні зошити : матеріали наук. Конф. – Замосць, 2003. – Т. 1. – С. 183–193.

Квасюк А. Перший етап реставрації та досліджень Чудотворної Холмської ікони Божої Матері / А. Квасюк, О. Романюк // Сакральне мистецтво Волині : матеріали XI Міжнар. наук. конф. – Луцьк, 2002. – С. 43–48.

Квасюк А. Розписи Свято-Феодосівської церкви в м. Луцьку : Проблеми збереження та реставрації / А. Квасюк, О. Романюк, Л. Обухович // Пам'ятки сакрального мистецтва Волині : матеріали VIII Міжнар. наук. конф. – Луцьк, 2001. – С. 143–144.

Квасюк А. Тростянецька Чудотворна ікона Божої Матері. Проблеми збереження і реставрації / А. Квасюк, Л. Обухович // Волинська ікона : дослідження та реставрація : матеріали X міжнар. наук. конф. – Луцьк, 2003. – С. 143–144.

Квасюк А. Холмська Чудотворна ікона Божої Матері. Повернення з небуття / А. Квасюк, О. Романюк // Пам'ятки сакрального мистецтва на межі тисячоліть : матеріали VII міжнар. конф. з волин. іконопису. – Луцьк, 2000. – С. 14–18.

Квасюк А. Холмська Чудотворна ікона Божої Матері. Повернення з небуття / А. Квасюк, О. Романюк // Ікона Холмської Богородиці : дослідження та матеріали / відпов. за вип. А. Силюк. – Луцьк, 2010. – С. 23–27.

Єлісеєва Т. Музей Волинської ікони в Луцьку і його роль у колекціонуванні і збереженні пам'яток сакрального мистецтва / Т. Єлісеєва // Замосцько-Волинські музейні зошити : матеріали наук. конф. / ред. П. Кондрацюк. – Замосць : GAUDIUM, 2006/2007. – Т. IV. – С. 261–269.

Корецька К. Луцьк має копію / К. Корецька // Літопис Волині. – Вінніпег, 1999. – Ч. 19–20. – С. 89–92.

Онуфрійчук М. А. Квасюк Анатолій Іванович / М. А. Квасюк // Онуфрійчук М. А. Нас поріднили Холмщина й Волинь : розповіді про депортованих українців з Холмщини, Підляшшя, Надсяння та їх нащадків / М. А. Онуфрійчук, Н. М. Журавльова. – Луцьк, 2010. – С. 93–95.

Чудотворна ікона Холмської Богородиці. Повернення з небуття. – Луцьк : Ініціал, 2009. – 35 с.

Про А. Квасюка – с. 28, 35.

Алексєєв В. Повернення з небуття / В. Алексєєв // Досвіт. зоря. – 2004. – 1 трав.

Гуменюк Н. Древня святиня повертається з небуття / Н. Гуменюк // Віче. – 2004. – 4 трав. – С. 16.

Кравчук Н. Благослови, Холмська Божа Мати, рік новий в добрі почати / Н. Кравчук // Вісник. – 2010. – 7 січ. – С. 1, 16.

Кравчук Н. Ікону Холмської Богородиці відреставровано / Н. Ковальчук // Вісник. – 2009. – 3 груд. – С. 3.

Конференції: волинська ікона об'єднує народи // Волинь-нова. – 2009. – 3 груд. – С. 2.

Малімон Н. А реставратора у запасник / Н. Малімон // Віче-інформ. – 2010. – 18–24 лют. – С. 1, 9.

Рогуцький В. Крила натхнення для волинян / В. Рогуцький // Волинь-нова. – 2010. – 20 квіт. – С. 2.

Анатолій Квасюк – «Митець року».

Філатенко А. Врятовані шедеври : беруть у музеї Волинської ікони / А. Філатенко // Волинь-нова. – 2010. – 15 лип. – С. 12.

Філатенко А. Музей, що став центром духовності / А. Філатенко // Волинь-нова. – 2009. – 3 лют. – С. 7.

Штинько В. Несподіване об'явлення вкраденої ікони Богоматері / В. Штинько // Волинь-нова. – 2007. – 14 квіт. – С. 1, 2

Штинько В. Правічна Богородиця обрала Луцьк / В. Штинько // Волинь-нова. – 2009. – 8 груд. – С. 6.

8 ТРАВНЯ**70 років від дня народження В. П. Копелевої (1944)–
громадської та культурно-освітньої діячки**

Доля Валентини Павлівни Копелевої – уродженки Полтавщини – нерозривно пов'язана з Волинню. Тут вона навчалася, працювала, тут у неї народилися дочка Ірина, син Вадим і троє онуків: Антон, Іван та Сергій. Волинська земля стала вічним спочинком і для її батьків – Марії Іванівни та Павла Івановича.

У 1968 році Валентина Павлівна закінчила з відзнакою фізико-математичний факультет Луцького державного педагогічного інституту імені Лесі Українки. Вся її подальша трудова діяльність тісно пов'язана з розвитком закладів культури і мистецтва, творчою інтелігенцією.

В. П. Копелева працювала викладачем математики Луцького педагогічного училища, займалася громадською діяльністю. тривалий час працювала на комсомольській і партійній роботах,

Майже 10 років – з січня 1987 року по квітень 1996 року – В. П. Копелева очолювала Луцьке училище культури. Це був непростий період. В Україні вирувало політичне життя, відбувалися революційні перетворення, була фінансово-економічна криза.

У ці складні роки училище не лише закріпило, а й зміцнило свою добру репутацію навчального закладу з підготовки культосвітніх працівників. Саме тоді було відкрито відділ декоративно-прикладного мистецтва, який успішно діє і сьогодні. Вперше було здійснено набір з спеціальності «акторсько-режисерська майстерність». Набули подальшого творчого розвитку оркестри духових і народних інструментів, хорові і танцювальні колективи. Було оформлено 12 предметних кабінетів, 15 викладачів одержали звання «викладач-методист», а керівникам духового оркестру А. А. Трофимовичу та академічного хору Б. О. Жуку було присвоєно звання «Заслужений працівник культури України».

Успішно розвивався заочний відділ. Зміцнювалася матеріально-технічна база. В училищі почала функціонувати їдальня на 120 посадочних місць, сучасна гардеробна, було переобладнано спортзал, котельню, гаражні бокси, оновлено фасади навчальних корпусів. За ці роки було випущено понад дві тисячі спеціалістів, які поповнили і очолили заклади культури Волині, а чимало з них влилися в такі славетні колективи, як Волинський державний народний хор, народний ансамбль пісні і танцю «Колос», стали артистами Волинського обласного українського музично-драматичного театру імені

Т. Г. Шевченка та обласного театру ляльок. Сьогодні багато з них мають звання народних, заслужених артистів України, заслужених діячів мистецтв і працівників культури, відмінників народної освіти.

За основними показниками навчально-виховного закладу училище належало до кращих в Україні. Міністерством культури України на його базі було проведено низку всеукраїнських заходів.

Свою трудову діяльність В. П. Копелева завершила на посаді завідувача відділу з гуманітарних і політико-правових питань Волинської облдержадміністрації.

Самовідданість і відповідальність, творчий підхід у вирішенні будь-якої справи, організаторські здібності, високий патріотизм принесли Валентині Павлівні – відміннику народної освіти – заслужений авторитет і повагу не лише працівників галузі, а й усіх, хто з нею працював і хто знає її тепер.

Ірина Довгун

Література:

Сумська Н. «Коли одружувався мій син, я зустрічала молодят хлібом, спеченим власноруч» / Н. Сумська // Луцьк. замок. – 2003. – 3 лип.

Балик Н. Училищу – 40 років / Н. Балик // Волинь. – 1992. – 21 трав.

11 ТРАВНЯ

75 років від дня народження О. О. Рисака (1939–2003) – українського літературознавця, поета, педагога

Олександр Опанасович Рисак народився 11 травня 1939 р. в с. Вишнів на Холмщині. П'ятирічним хлопцем разом з батьками був депортований у Сталінську (нині Донецьку) область. Звідти родина переїхала ближче до своєї малої батьківщини – на Волинь.

У 1958 р. закінчив шкільний відділ Сокальського педучилища, пізніше філологічний факультет Львівського університету ім. Івана Франка та факультет журналістики Вищої партійної школи в Києві. Працював педагогом у школі села Млинове Ратнівського району, в Заячицькій та Старозагорівській школах Локачинського району.

З 1976 р. Олександр Опанасович Рисак працював у Луцькому державному педагогічному інституті ім. Лесі Українки, пізніше у Волинському державному університеті ім. Лесі Українки. Завідував кафедрою української літератури (1980–1988 рр., 1990–1994 рр.), обирався деканом філологічного факультету україністики, обіймав

посаду професора кафедри історії та теорії літератури, очолював науково-дослідну лабораторію мистецтвознавства, заклав підвалини для створення Інституту Лесі Українки.

Широкому загалу Олександр Рисак відомий як літературознавець, як критик, лесезнавець. Саме Лесі Українці Олександр Рисак присвятив найбільше своїх наукових праць, книг, публікацій та розвідок. Він активно листувався з перекладачами творів поетеси, зібрав чималу колекцію перекладів. У 1991 р. був одним із організаторів Міжнародного симпозіуму, присвяченого 120-річчю від дня народження Лесі Українки.

Досліджував також творчість Ольги Кобилянської, Михайла Коцюбинського, Олександра Олеся, Богдана Лепкого, Миколи Вороного, Володимира Винниченка, Данила Братковського, а також багатьох сучасних прозаїків і поетів.

Олександр Рисак є автором понад 200 наукових публікацій, у тому числі 5 монографій.

О. О. Рисак був лауреатом обласної літературно-мистецької премії імені Агатангела Кримського (1993), членом Національної спілки письменників України (1999). Також Олександр Рисаку присвоєно звання Відмінника народної освіти України (1996).

Професор не дожив кілька років до відкриття на базі Волинського національного університету ім. Лесі Українки у Луцьку Інституту Лесі Українки. З ініціативи кафедри української літератури лабораторії лесезнавства, яку в новоствореній інституції реорганізовано в бібліографічний відділ, їй присвоєно ім'я професора Олександра Рисака.

О. Рисак часто звертався до теми Холмщини, пропагував творчі здобутки українських письменників і поетів-вихідців з холмсько-підляських земель. Був членом ради обласного товариства «Холмщина».

У знак пам'яті Олександра Рисака у луцькому видавництві «Надстир'я» вийшла книга «Олександр Рисак – педагог, науковець, письменник» (2004). Першим виданням, здійсненим Інститутом Лесі Українки, стала книга «Високе світло імені та слова...» Також у пам'ять про видатного науковця і педагога кафедрою української літератури та філологічним факультетом Волинського національного університету ім. Лесі Українки започатковано Всеукраїнську науково-практичну конференцію «Явище синтезу мистецтв в українській літературі».

О. Рисак був багатогранною особистістю, поєднуючи в собі талановитого науковця, педагога та митця, що завжди був захоплений Лесиним словом, її одержимістю, завжди намагався своїм студентам прищепити любов до прекрасного.

Чимало праць ще було б створено волинянином, але тяжка хвороба обірвала життя на 63 році. Помер Олександр Опанасович Рисак 29 жовтня 2003 р.

Валентина Машлай

Література:

- Рисак О. О. Лесин дивосвіт. – Львів : Світ, 1992. – 184 с.
- Рисак О. Мелодії і барви слова / О. Рисак. – Луцьк : Надстир'я, 1996. – 98 с.
- Рисак О. «Найперше – музика у Слові» : пробл. синтезу мистецтв в укр. л-рі кін. XIX – поч. XX ст. / О. Рисак. – Луцьк : Вежа, 1999. – 402 с.
- Рисак О. Не сотвори собі кумира : поезії різних літ / О. Рисак. – Луцьк : Надстир'я, 1996. – 64 с.
- Рисак А. А. Поэзия Леси Украинки в русских переводах : (к вопросу о взаимодействии брат. литератур) : автореф. дис. на соискание учен. степ. канд. филол. наук. / А. А. Рысак. – Львов, 1978. – 24 с.
- Рисак О. Рукавичка-хатка лісовим звіряткам : казочка / О. Рисак. – Луцьк : Волин. обл. друк, 2009. – 15 с.
- Рисак О. Спрага білого причастя : поезії / О. Рисак. – Луцьк : Волин. обл. друк, 2009. – 119 с.
- Рисак О. О. Сьома нота печалі : поезії / О. Рисак. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2003. – 52 с.
- Рисак О. У вимірах самотності і спокуси владою : три драм. поеми Лесі Українки – «У пущі», «Кассандра», «Камінний господар» / О. Рисак. – Луцьк : Вежа, 1999. – 67 с.
- Літературна карта Волині : бібліогр. покажч. / упоряд., вступ. ст. та прим. канд. філол. наук О. О. Рисака. – Луцьк, 1988. – 87 с.
- Рисак О. Волинь дала вам щасну долю / О. Рисак // Книжковий сад «Надстир'я» (1992–2002) : статті – Луцьк, 2002. – С. 102.
- Рисак О. До Лесиних джерел ; «Холмщино моя, рідна матуся...» ; «Озерна синь і синь небесна...» ; У саду Коцюбинського ; «Заблудилось листя тополіне...» ; «Коли дитя у материнськiм лоні...» ; «Зарум'янивсь падолист...»
- «Синіють далі високосні...» / О. Рисак // Уроки рідного слова : письменники Волині – дітям. – Луцьк, 2003. – С. 140–144.
- Рисак О. До Лесиних джерел / О. Рисак // Світязь : літ. зб. Волин. орг. Спільки письм. України. – К., 1992. – Кн. 2. – С. 114–120.
- Рисак О. До Лесі словом долетіти / О. Рисак // Незгасна зоря України : поет. антол. – Луцьк, 2001. – С. 3–10.
- Рисак А. А. Животворный источник духовного вдохновения : поэзия Леси Украинки в рус. переводах / А. А. Рысак. – Львов : Вища шк., 1981. – 146 с.
- Рисак О. «З наших весен ти прийшла у червень...» ; «Щось символічне є у тім...» ; «Коли дитя у материнськiм лоні...» / О. Рисак // Світязь : літ. зб. Волин. орг. Спільки письм. України. – К., 1992. – Кн. 2. – С. 39–40.
- Рисак О. Здобутки і прорахунки; Барви і звуки отчого краю / О. Рисак // Щоб у слові не вигас вогонь : ст. творчості В. Гея. – Луцьк, 2002. – С. 24–27; 75–80.

Рисак О. Із post'ювілейних роздумів ; «Холмщино моя, рідна матуся...» ; Посвяти, акровірші ; «Ти прийдеш до мене...» ; «Я на мить вернувся...» ; «Гірко посміхнувся...» ; «Зарум'янивсь падолист...» ; « Заблудилось листя тополине...» ; «Живи як слід...» / О. Рисак // Перевесло : поезія. – Луцьк, 2001. – Т. 1. – С. 176–182.

Рисак О. Cogito ergo sum / О. Рисак // Світязь : альм. Волин. орг. Нац. спілки письм. України. – Луцьк, 2001. – Вип. 8. – С. 46–51.

Рисак О. Леся Українка і Агтангел Кримський / О. Рисак // Філологічні студії : наук. часоп. – Луцьк, 1997. – Вип. 2. – С. 21–27.

Рисак О. Люби і знай свій рідний край / О. Рисак // Література рідного краю : зб. метод. матеріалів. – Луцьк, 2000. – С. 3–7.

Рисак О. На злетах духовної спраги / О. Рисак // Філологічні студії : наук. часоп. – Луцьк, 2002. – No 1. – С. 235–238.

Рисак О. На крилах любові і доброти / О. Рисак // Українка Леся. Грай, моя пісню! : (поезії, написані на Волині) / Леся Українка. – Луцьк, 1990. – Т. 1. – С. 5–9.

Рисак О. Образ Лесі Українки в художній літературі / О. Рисак // Волинь у житті та творчості письменників : зб. наук. пр. – Луцьк, 2007. – С. 61–64.

Рисак О. Повноголосся слова / О. Рисак // Філологічні студії : наук. часоп. – Луцьк, 2002. – № 4. – С. 127–134.

Рисак О. Порівняння у системі художнього мислення Лесі Українки : (структура, специфіка, функціон. особливості) / О. Рисак // Філологічні студії : наук. часоп. – Луцьк, 1999. – № 1. – С. 61–71.

Рисак О. Син коваля. І сам коваль / О. Рисак // Струни життя. – Луцьк, 1999. – С. 81–87.

Рисак О. Трагедія правди чи неминучість долі? : (роздуми над «Кассандрою» Лесі Українки) / О. Рисак // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки : філол. науки (слов'ян. філол.). – Луцьк, 1997. – Вип. 12. – С. 103–109.

Рисак О. У вимірах і совісті, і віри : (слово, виголошене на творчому вечорі В. Слапчука 4 берез. 2002 р. в обласному театрі ляльок) / О. Рисак // Філологічні студії : наук. часоп. – Луцьк, 2002. – № 1. – С. 242–247.

Рисак О. О. Юліуш Словацький у потрактуванні Олени Пчілки / О. О. Рисак // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2003. – № 10. – С. 154–159.

Артазей І. Очевидність / І. Артазей. – Луцьк : Надстир'я, 2007. – 284 с.

Про О. Рисака – С. 111.

Олександр Рисак – педагог, науковець, письменник : у вінок світлої пам'яті О. О. Рисака. – Луцьк : Надстир'я, 2004. – 164 с.

Златогорська Л. Леся Українка в дослідженнях професора Олександра Рисака / Л. Златогорська // Волинь філологічна : наук. часоп. – Луцьк, 2010. – Вип. 10. – С. 24–38.

Мардієва А. Колега й людина : Олександр Опанасович Рисак / А. Мардієва // Волинь філологічна : наук. часоп. – Луцьк, 2010. – Вип. 10. – С. 8–11.

Мартинюк М. Спалахи його зорі : слово про вчителя / М. Мартинюк // Волинь філологічна : наук. часоп. – Луцьк, 2010. – Вип. 10. – С. 13–18.

Мірченко М. «Життя як барвіста стрічка...»: спомин про друга / М. Мірченко // Волинь філологічна : наук. часоп. – Луцьк, 2010. – Вип. 10. – С. 6–7.

Ольшевський І. Спомин про вчителя (до 70-річчя Олександра Рисака) / І. Ольшевський // Світязь : альм. Волин. нац. спілки письмен. України. – Луцьк, 2009. – Вип. 15. – С. 149–152.

Радько А. «Виграють веселкою» барви поезії Олександра Рисака (збірка «Сьома нота печалі») / А. Радько // Волинь філологічна : наук. часоп. – Луцьк, 2010. – Вип. 10. – С. 199–203.

Хмелюк М. Незабутні «забуті слова» : про значення літературознавчих досліджень О. Рисака / М. Хмелюк // Волинь філологічна : наук. часоп. – Луцьк, 2010. – Вип. 10. – С. 19–24.

Яручик В. Леся Українка – його найбільша любов / В. Яручик // Волинь філологічна : наук. часоп. – Луцьк, 2010. – Вип. 10. – С. 11–12.

Кириленко М. Про синтез мистецтв – по-науковому докладно та кваліфіковано / М. Кириленко // Наш ун-т. – 2009. – 20 черв. – С. 8.

Мартинюк М. Спалахи його зорі / М. Мартинюк // Наш ун-т. – 2009. – 20 трав. – С. 11.

Ольшевський І. «Вчитель в учнях своїх живе...» / І. Ольшевський // Наш ун-т. – 2012. – 20 трав. – С. 15.

Рисак-Маланій О. Конференція «Явище синтезу мистецтв в українській літературі» / О. Рисак-Маланій, В. Рисак // Слово і час. – 2009. – № 8. – С. 121–123.

Спрага білого причастя // Віче. – 2009. – 4–10 черв. – С. 1, 9.

Філатенко А. Живий у споминах і творах / А. Філатенко // Волинь-нова. – 2009. – 4 черв. – С. 6.

Дубень О. 11 травня 70 років від дня народження О. О. Рисака (1939–2003) – українського літературознавця, поета, педагога / О. Дубень // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2009 рік / упр. культури і туризму Волин. ОДА; Волин. краєзн. музей; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки. – Луцьк, 2008. – С. 44–48.

Онуфрійчук М. Рисак Олександр Опанасович / М. Онуфрійчук // Онуфрійчук М. Холмському роду нема переводу: розповіді про депортованих українців із Холмщини, доля яких пов'язана з Волиню. – Луцьк, 2005. – С. 108–109.

Павлюк І. Рисак Олександр Опанасович / І. Павлюк // Українська журналістика в іменах: матеріали до енциклопедичного словника. – Л., 2000. – Вип. 7. – С. 289.

Пащук І. Рисак Олександр Опанасович / І. Пащук // Пащук І. Літературно-краєзнавча енциклопедія Рівненщини. – Рівне, 2005. – С. 154.

25 ТРАВНЯ**80 років від дня народження П. П. Маха (1934–2011) – українського письменника, публіциста**

Петро Петрович Мах народився 25 травня 1934 року в селі Корхові Білгорайського повіту Люблінського воєводства (Польща) у родині Петра Олексійовича та Анастасії Дмитрівни Мах.

У квітні 1941 року батько Петро Олексійович трагічно загинув від рук польського шовініста. У 1944 році сім'ю Мах депортували до України. Спочатку був Мелітополь Запорізької області, а у кінці 1945 року переїхали на Волинь.

Петро Петрович Мах навчався у Підгаєцькій семирічці, згодом – у Луцькій середній школі № 1. Вищу освіту здобув на українському відділенні філологічного факультету Львівського університету імені Івана Франка, який закінчив у 1957 році. Друкував перші твори на сторінках львівських часописів. Перша збірка Петра Маха під назвою «Перші промені» побачила світ у 1958 році. Під час навчання в університеті Петро Петрович керував літературною студією «Франкова кузня». Після закінчення навчання працював на посаді першого заступника головного редактора обласної газети «Радянська Волинь».

З 1963 року Петро Петрович Мах – член Національної спілки письменників України. Перший голова створеної у 1980 році Волинсько-Рівненської організації Спілки письменників України. Петро Мах є автором понад тридцяти книг поезій, прози, історичних есеїв, сценаріїв чотирьох телефільмів, зокрема, знятого Львівським телебаченням на замовлення Євробачення документального фільму-думи «Земля – Світ озера» (про легендарне озеро Світязь).

Після збірки «Перші промені» вийшли книги: «Поезії» (1960), «Гостини в матері» (1971), повість «Віра Глод» (1966), історичний нарис «Козацькі могили» (1972), романи «Вруна» (1978), «Дикий брід» (1990) про боротьбу за волю України, збірки поезій «Плеса» (1981), «Крайполе» (1984). У Москві вийшла книга поета у перекладі російською мовою «Светелка» (1986). Твори Петра Маха друкувалися в антологіях поезії в Польщі, Румунії, Грузії, Болгарії, Білорусі, Словаччині, Чехії. Також поет захоплювався таким різновидом поезії, як пастелі. Після їх опублікування в журналі «Дніпро» про них схвально відгукнувся Максим Тадейович Рильський. Малюнки словом (ритмізована поезія) – це «біографія життя нашого», як висловився про творчі пошуки Петра Маха Олесь Терентійович Гончар.

Національному відродженню України, духовному розвитку суспільства, утвердженню правди, волі у своїй батьківщині присвячені

книги «На білих крилах рушників» (1997), «Христос воскрес – воскресне Україна!» (1999), «Ластівка із крилами журби» (2004), «Корогва» (2008). Новий стиль поета утверджується у пастелях, які увійшли у книгу «Гордоплесо» (2011). Книги «Ластів'ятко» (1998) та «Ганнусина стежка» (2009) адресував дитячій аудиторії.

Пісні Петра Маха «Ожини», «Лілея», «Вишивала мати зозуленьку...», «Питала мати в далини...», «Лесина казка», «Мавки», «На білих крилах рушників», «Сповідь сивого Каїна», «Айстри осінні», «Ген на узліссі клен мовчить...» (музика Віктора Герасимчука, Анатолія Пашкевича, Бориса Буєвського, Валерія Маренича, Богдана Янівського, Ярослава Найдю) широко відомі та знані не лише в Україні, а й за її межами.

Петро Мах стояв біля витоків створення таких громадських організацій, як Товариство книголюбів, Волинська організація Спілки письменників України (з 1980 по 1989 роки очолював її), обласної організації Товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка, Конгресу інтелігенції Волині. Він був почесний професором Волинського державного університету імені Лесі Українки.

Петро Петрович Мах – заслужений діяч мистецтв України (2009), почесний громадянин міста Луцька (2009), лауреат обласних премій імені Олександра Гаврилюка та Агатангела Кримського, лауреат літературної премії «Благовіст». Нагороджений Почесною грамотою Президії Верховної Ради УРСР (1984), відзнаками Президії Верховної Ради України, відзнаками уряду та Президента України.

Помер Петро Петрович Мах 17 березня 2011 р. в м. Луцьку.

У 2012 році урочисто відкрито меморіальну дошку пам'яті Петра Маха на фасаді Луцької спеціалізованої школи № 1, де він навчався. А в кабінеті української мови розміщено музейну експозицію, присвячену літературній спадщині поета.

1 червня 2013 року вступило в дію рішення міської ради Луцька про перейменування вулиці Баумана на вулицю Петра Маха.

Олена Дубень

Література:

- Мах П. Вікна : пастелі / П. Мах. – К. : Молодь, 1971. – 62 с.
 Мах П. Віра Глод : повість / П. Мах. – Львів : Каменярь, 1966. – 26 с.
 Мах П. Вруна : роман / П. Мах. – К. : Молодь, 1978. – 208 с.
 Мах П. Ганнусина стежка : поезії для дітей серед. та ст. шк. віку / П. Мах. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2009. – 60 с. : кольор. іл.
 Мах П. Гостини в матері : оповідання / П. Мах. – К. : Веселка, 1990. – 192 с.
 Мах П. Гордоплесо : пастелі / Мах П. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2011. – 100 с.
 Мах П. Дикий брід : роман / П. Мах. – К. : Веселка, 1990. – 192 с.

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

- Мах П. Козацькі могили : нарис / П. Мах. – Львів : Каменяр, 1972. – 62 с.
 Мах П. П. Корогва : поезії / П. П. Мах. – Луцьк : Надстир'я, 2008. – 180 с.
 Мах П. Крайполе : поезії / П. Мах. – К. : Рад. письм., 1984. – 95 с.
 Мах П. Крайполе : зб. творів у 2-х т. / П. Мах. – Луцьк : Волин. обл. друк. – 2009 – Т. 1. Крайполе : поезії / П. Мах. – 2009. – 274 с. Т. 2. Дикий брід : роман / П. Мах. – 2010. – 264 с.
 Мах П. Ластівка із крилами журби : поезії / П. Мах. – Луцьк : Надстир'я, 2004. – 244 с.
 Мах П. Ластів'ятко : вірші для дітей / П. Мах. – Луцьк : Надстир'я, 1998. – 29 с.
 Мах П. Меморіал Вічної Слави в Луцьку / П. Мах. – Львів : Каменяр, 1980. – 31 с.
 Мах П. На білих крилах рушників : поезії / П. Мах. – Луцьк : Надстир'я, 1998. – 59 с.
 Мах П. Перші промені : поезії / П. Мах. – К. : Молодь, 1958. – 35 с.
 Мах П. Пісня кленів : пастелі / П. Мах. – Львів : Каменяр, 1965. – 48 с.
 Мах П. Пlesa : поезії / П. Мах. – К. : Дніпро, 1981. – 172 с.
 Мах П. Поезії / П. Мах. – Львів : Кн.-журн. вид-во, 1960. – 59 с.
 Мах П. Поклін Джоконди : новели / П. Мах. – Львів : Каменяр, 1968. – 62 с.
 Мах П. Посвіт : поезії / П. Мах. – Львів : Каменяр, 1979. – 103 с.
 Мах П. Светелка : стихи и поэма / П. Мах. – М. : Сов. писатель, 1986. – 136 с.
 Мах П. Світанкові роси : поезії / П. Мах. – К. : Рад. письм., 1973. – 50 с.
 Мах П. Христос Воскрес – воскресне Україна! : поет. сповідь / П. Мах. – К. : Дніпро, 1999. – 287 с.
 Колосок Б. В. Луцьк : іст.-архіт. нарис / Б. В. Колосок, П. П. Мах, Л. П. Санжаров. – К. : Будівельник, 1972. – 58 с.
 Мах П. «Виходжу з добросіллям навселюдь...», «Я останню краплинку віддам...», «Лототрон», «Є еталон високий України...», «Чуєш, тату...», «А що у спадок синові віддам?», «Надією і вірою живу!», «За Україну ідуть молоді!», «Тут не треба шукати тем...», «Нахлюпчи мені, Світязю, сил...», «Чекаю ген із долини...», «До мене підсіла весна молода...», «А громом несповитий дощ наліг...», «Кладу на клавіші листків» : поезії / П. Мах // Світязь : альм. Волин. обл. орг. Нац. спілки письм. України. – Луцьк, 2007. – Вип. 13. – С. 42–50.
 Мах П. Пісня прилетіла із Карпат...: спогад / П. Мах // Дзвін. – 2008. – № 8. – С. 99–101.

Масицька Т. Семантичні особливості субстанціальних суб'єктних синтаксем у творах волинських письменників / Т. Масицька // Українці Холмщини і Підляшшя: історична доля, духовна і матеріальна культура впродовж віків : зб. наук. пр. / упоряд. М. М. Кучерепа. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2010. – Т. 2. – С. 396–404.

Чернецький І. Петро Перший : (Петрові Маху –75) / І. Чернецький // Світязь : альм. Волин. обл. орг. Нац. спілки письм. України. – Луцьк, 2009. – Вип. 15. – С. 125–131.

«А слово, наче корогва ...» // Віче. – 2012. – 12–18 квіт. – С. 2.

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

- Вербич В. «Благовіст» – Петрові Маху / В. Вербич // Луцьк. замок. – 2010. – 8 квіт – С. 9.
- Вербич В. Петро Мах : «...А пора березілю – тривога» / В. Вербич // Луцьк. замок. – 2011. – 24 берез. – С. 13.
- Вербич В. Рік без Петра Маха // В. Вербич // Луцьк. замок. – 2012. – 15 берез. – С. 7.
- Вербич В. У Луцьку має бути вулиця Петра Маха / В. Вербич // Луцьк. замок. – 2011. – 21 лип. – С. 7.
- Вітаємо ! : [Петро Мах – лауреат премії «Благовіст» за 2010 рік] // Літ. Україна. – 2010. – 29 квіт. – С. 2.
- Встановлено меморіальну дошку Петрові Маху // Луцьк. замок. – 2012. – 31 трав. – С. 9.
- Кириленко М. «А слово наче корогва ...» // Наш ун-т. – 2012. – 20 квіт. – С. 15.
- Кириленко М. «І українцем будь!» / М. Кириленко // Віче. – 2012. – 31 трав. – 6 черв. – С. 16.
- Локачук О. Поезія не вмирає / О. Локачук // Діалог. – 2011. – 24 берез. – С. 4.
- Лоцман К. Подяка голови обласної ради письменнику Петру Маху / К. Лоцман // Діалог. – 2010. – 15 квіт. – С. 2.
- Мельничук М. Білий птах на «Сивоголовому слові» / М. Мельничук / Гроно. – 2010. – 9 берез. – С. 45.
- Не стало автора легендарних «Ожин» // Волинь-нова. – 2011. – 19 берез. – С. 7.
- Озерна легенда Полісся // Волинь-нова. – 2009. – 24 груд. – С. 6.
- Петру Маху присвоєно звання «Заслужений діяч мистецтв».*
- Пам'яті Петра Маха // Літ. Україна. – 2011. – 24 серп. – С. 5.
- Патріот : [некролог] // Віче. – 2011. – 24–30 берез. – С. 2.
- Пирожик О. Пам'яті Петра Маха / О. Пирожик // Волинь-нова. – 2012. – 29 трав. – С. 10.

- Жулинський М. У тривожному леті – до пісні / М. Жулинський // Волинь літературна : наші сучасники : зб. матеріалів про письм. Волині. Членів Нац. спілки письм. України. – Луцьк, 2010. – С. 198–203.
- Вербич В. «А за людей молися Богу і українцем будь» / В. Вербич // Вербич В. Під куполом спільного неба : есеї та діалоги / В. Вербич. – Луцьк, 2006. – С. 128–130.
- Мах Петро // Письменники Волині : довід. Волин. обл. Нац. спілки письм. України. – Луцьк, 2010. – С. 41–43.
- Петро Мах // Письменники України : біобібліогр. довід. – К., 2006. – С. 256.

- Глушук В. 25 травня 70 років від дня народження П. П. Маха (1934) – українського поета, прозаїка, публіциста / В. Глушук // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2009 рік / упр. культури і туризму Волин. ОДА ;

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

Волин. краєзн. музей ; Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд. Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук ; відп. за вип. А. М. Силюк, Л. А. Стасюк. – Луцьк, 2008. – С. 48–51.

«Сховались літа у замети, а бачу я світ молодим...» : (до 70-річчя від дня народж. письм. П. Маха) : метод.-бібліогр. матеріали / Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки. – Луцьк, 2004. – 24 с.

31 ТРАВНЯ

50 років від дня народження Галини Петрівни Махонюк (1964) та Світлани Петрівни Махонюк (1964–2009) – майстрів народної вишивки

Народилися Галина і Світлана Махонюки 31 травня 1964 року в селі Омеляна на Рівненщині. Згодом родина переїхала до с. Овадно Володимир-Волинського району Волинської області. В дитинстві сестер, як і старшого брата Анатолія та меншу Людмилу, спіткала хвороба (дистрофія м'язів), що позбавила можливості самотійно ходити. Тато Петро Михайлович і мама Надія Стахівна всіляко допомагають їм в щоденному житті та розвитку особистостей. Діти здобули освіту в Бориславській спеціалізованій школі-інтернаті, що на Львівщині. В родині дорослі любили читати книги, займатися рукоділлям, відповідно й діти захопилися цими заняттями. Галина і Світлана перейняли ази вишивального мистецтва від мами і бабусі. Спочатку створювали рушники і серветки, що подобалося, користувалося популярністю в народі. З часом, опрацьовуючи спеціалізовану літературу, вивчаючи та аналізуючи зразки давньої народної вишивки, дійшли висновку, що будуть творити своє власне на основі волинських традицій. Дівчата опанували різні вишивальні техніки: хрестик, занизування, низинка, вирізування, зерновий вивід, штапівка та ін. Щороку вдосконалювали майстерність виконання. Спочатку вони малювали ескізи орнаментів і за ними створювали вишивані полотна. Працювали завжди двоє, разом над кожною роботою. У них виробився власний стиль, який вирізняє їх роботи від сотні інших авторів. Досконалість у композиційному вирішенні, кольоровій гамі, технічному виконанні, використання регіональних особливостей вишивального мистецтва у роботах сестер Махонюків приваблюють пересічних оглядачів, відомих майстрів, знаних мистецтвознавців, дослідників. У їх творчому доробку біля 300 творів: рушники, серветки, скатертини тощо, з яких до 100 експонується на персональних виставках. Частина вишиванок була подарована, передана до музейних збірок, частину – беруть в домашній колекції.

Майстрині Галина і Світлана Махонюки члени обласної творчої лабораторії для обдарованих людей з обмеженими можливостями (1992), стипендіати премії імені Галшки Гулевичівни, започаткованої Волинським фондом культури (1993 р.). За високу майстерність їх нагородили Почесною грамотою Міністерства культури та дипломом Всеукраїнської виставки художньо-прикладного мистецтва інвалідів. На Всеукраїнській виставці-конкурсі «Український вишитий рушник» (2005 р.) волинянок відзначили у номінації «Краще композиційне рішення».

З 2004 року Світлана і Галина – члени Національної спілки майстрів народного мистецтва України. В 2005 році у Волинському краєзнавчому музеї була представлена велика персональна виставка майстринь «Нев'янучий сад». Наступного року підготовлено ілюстрований каталог робіт.

З жовтня 2009 року не стало Світлани Махонюк.

Персональні виставки Галини і Світлани експонувалися в Луцьку (2001, 2002, 2005, 2006, 2010, 2012 рр.), Нововолинську (2002 р.), Львові (2003, 2007 рр.), Хрубешові, Кеншині (Польща, 2004 р.), Києві (2005, 2008 рр.), Дубно (2007 р.), Шепетівці (2006, 2009 рр.), Бориславі (2010 р.), Дрогобичі (2011 р.), Трускавці (2011, 2012 рр.), Стрию (2011 р.), Рівному (2011 р.), Нетішині (2006 р.), Бресті (Білорусь, 2007 р.), Червонограді (2008 р.), Ковелі (2009 р.), смт. Стара Виживка (2007 р.), с. Колодяжному (2008 р.), на фестивалі традиційної національної культури «Український коровай-сузір'я» у місті Володимирі-Волинському.

У вересні 2006 року роботи Галини Петрівни представляли творчість Волині у Литві в національному етнографічному музеї міста Вільнюс. 19 вересня 2007 р. брала участь у Всеукраїнській культурно-мистецькій, громадсько-політичній акції «Рушник національної єдності».

У 2013 році на Першому бієнале української народної вишивки «Український рушничок» імені Героя України Віри Роїк Галина Махонюк була удостоєна першої премії в номінації «Збереження традиційних орнаментальних мотивів і символіки». Цього ж року у Волинському краєзнавчому музеї був представлений новий рушник, вишитий до дня Архангела Михаїла.

Галина Махонюк не лише продовжує плідно працювати, вона із задоволенням поширює вишивальне мистецтво серед краян, захочує до цього заняття. Має багато творчих планів для того, щоб «нев'янучий сад сестер Махонюків» міг цвісти і плодоносити на багатому поколінні.

Людмила Мірошниченко-Гусак

Література:

- Михальська В. Мистецький світ Махонюків / В. Михальська // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Володимир-Волинський в історії України та Волині: матеріали XIV Волин. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 13-й річниці Незалежності України та 680-й річниці надання Володимиру-Волинському Магдебурзького права. – Луцьк, 2004. – С. 103–105.
- Антонюк О. Виставка сестер – майстринь вишивки / О. Антонюк // Вісті Ковельщини. – 2008. – 16 жовт. – С. 5.
- Брестська виставка сестер Махонюк // Слово правди. – 2007. – 4 жовт. – С. 12.
- Вербич В. Рушники, виспівані любов'ю / В. Вербич // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2007. – 8–14 берез. – С. 5.
- Виставки: «Нев'янучий сад» сестер Махонюк // Волинь. – 2005. – 29 груд.
- Гнатюк Л. Свято у родині Махонюків / Л. Гнатюк // Володимир. експрес. – 2011. – 9 черв. – С. 5.
- Гуменюк Н. Під сузір'ям скіфських оленів / Н. Гуменюк // Віче. – 2005. – 29 груд. – С. 8.
- Гуменюк Н. «Я впізнаю себе за болем...» / Н. Гуменюк // Віче. – 2007. – 27 груд. – С. 9.
- Дейнека Ю. Свою долю прокладу кризь полотно: унікальний вид народної творчості вишивання – улюблене заняття сестер Махонюк / Ю. Дейнека // Володимир вечір. – 2007. – 12 квіт. – С. 6.
- Оваднівськими рушниками замилувались у Києві // Слово правди. – 2005. – 12 лип.
- «Полум'я життя у Шепетівці» // Слово правди. – 2011. – 29 верес. – С. 5.
- Сергєєва М. Краса, натхнення і талант не знають перешкод / М. Сергєєва // Володимир вечір. – 2011. – 21 квіт. – С. 7.
- Слота О. «Нев'янучий сад» / О. Слота // Луцьк. замок. – 2007. – 1 берез. – С. 12.
- Таланти: зразки високого мистецтва – у сільському музеї // Волинь-нова. – 2013. – 21 трав. – С. 2.
- Тимошук Я. «Проганяю темні думки – вишивати треба зі світлими» / Я. Тимошук // Волинь-нова. – 2012. – 1 листоп. – С. 10.
- Федонюк С. «Нев'янучий сад» сестер Махонюк / С. Федонюк // Волинь-нова. – 2012. – 21 черв. – С. 8.
- Хотинська М. Духовний подвиг сестер Махонюк / М. Хотинська // Вісті Ковельщини. – 2009. – 13 серп. – С. 12.
- Штинько В. Волинські рушники у Києві / В. Штинько // Волинь-нова. – 2009. – 15 січ. – С. 6.
- Штинько В. Вони творять при світлі душі / В. Штинько // Волинь-нова. – 2013. – 19 груд. – С. 12.
- Штинько В. Пісня їхніх душ – у рушниках / В. Штинько // Волинь-нова. – 2007. – 15 берез. – С. 8.

13 ЧЕРВНЯ**80 років від дня народження В. С. Ревухи (1934–1995) – українського письменника, перекладача, публіциста**

Народився Віктор Семенович 13 червня 1934 року в селі Богутичах на Холмщині в селянській родині. У 1939 році разом з батьками переїхав на Волинь, яка відтоді стала йому рідною.

Освіту здобув у Береській семирічній Рожищенського і Хорохоринській середній школах Луцького районів. У 1957 році закінчив факультет романо-германської філології Харківського університету, і з того часу його життя і праця були пов'язані з Луцьком. Викладав німецьку мову в школах та педучилищі, на Луцькому загальнонауковому факультеті Львівського державного університету імені Івана Франка, працював на кафедрі англійської філології Луцького педінституту, а з 1994 року був доцентом кафедри німецької філології Волинського державного університету імені Лесі Українки.

Починаючи з 1977 року, Віктор Семенович вів значну перекладацьку роботу. Його переклади відзначаються високим рівнем майстерності. Серед них – понад 20 романів, повістей, збірок оповідань, новел і поезій, які він переклав з німецької, польської, російської, осетинської, литовської мов на українську. Зокрема з німецької були в нього переклади Г. Канта (новели), Б. Узе (оповідання «Карається смертю – нагороджується життям»), С. Гермліна (зб. оповідань «Перша шеренга»), Г. Герліха (роман «Газетне повідомлення»), Ш. Ментінга (поезії), Е. Паніца (повість «Донька квіткарки», романи «Льодовиковий період» і «Фосфорна квітка»), Б. Апіца (роман «Райдуга»), К. Вебера (роман «І мертві залишають тіні»), Ф. Дюрренматта (повісті «Підозра», «Суддя та його кат»), Гайнріха та К. Ульріха (публіцистичний твір «Війна невидимої армії»), В. Штайберга («Ікебана, або Квітки для чужинця»), К. Лоренца («Вісім смертних гріхів цивілізованого людства»); з польської Т. Доленго-Мостовича (роман «Знахар»); з російської К. Хетагурова (поезії), з осетинської Г. Кайтунова (поезії), з литовської С. Шальтяніса (новели) та інші.

Перу Віктора Ревухи належить низка публіцистичних статей («Повернення святині» – про ікону Холмської Богородиці, «Празник Турковицької Божої Матері», «Нищення церков на Холмщині»), переклад з польської Е. Місила «Депортація українців. Акція «Вісла». Він також є автором статей літературознавчого характеру, на педагогічну тематику.

У 1991 році Віктора Ревуху прийняли до Національної спілки письменників України, а в 1994 році він став лауреатом літературно-мистецької премії імені Агатангела Кримського.

Письменник відзначався високою активністю і в громадсько-політичному житті. Очолював оргкомітет у справі створення товариства «Холмщина» на Волині, яке було проголошено 18 листопада 1990 року на установчій конференції в Луцьку. Був його першим головою. Саме тут виявився його талант організатора і керівника. Організовував тематичні вечори, науково-практичні конференції, при можливості – поїздки членів товариства в отчий край, на могили предків, брав участь у підготовці та проведенні в 1994 році I Світового конгресу українців Холмщини і Підляшшя у Львові та Холмі. Обирався делегатом з'їздів Товариства української мови ім. Тараса Шевченка, Першого установчого з'їзду письменників України, форуму інтелігенції України, Конгресу українців, установчого з'їзду Народного руху України, Всесвітнього форуму українців, на якому виступав з промовою. Він став членом УРП. Був ініціатором проведення Нюрнберзького процесу над Компартією за скоєні злочини стосовно українського народу. Його обирали до Координаційної ради Конгресу національно-демократичних сил Волині, координаційної політичної ради при облдержадміністрації, заступником голови Луцького міського товариства «Просвіта». Він постійно турбувався про українську мову, культуру, про зміцнення демократичних засад у нашій відроджуваній державі.

У пам'яті багатьох земляків Віктор Семенович закарбувався як патріот країни, вірний син Холмщини і Волині. Помер Віктор Семенович Ревуха 20 лютого 1995 року, похований на цвинтарі біля Свято-Феодосіївського храму в Луцьку.

Ольга Корецька

Література:

Апіц Б. Райдуга : роман / Б. Апіц ; пер. з нім. В. Ревухи. – Львів : Каменяр, 1987. – 357 с.

Вебер К. Г. І мертві залишають тіні : роман / К. Г. Вебер ; пер. з нім. В. Ревухи. – К. : Молодь, 1987. – 231 с.

Гайнріх Е. Війна невидимої армії : портрет ЦРУ / Е. Гайнріх, К. Ульріх ; пер. з нім. В. Ревухи. – К. : Політвидав України, 1988. – 208 с.

Герліх Г. Газетне повідомлення : роман / Г. Герліх ; пер. з нім. В. Ревухи. – К. : Молодь, 1983. – 176 с.

Гермлін С. Перша шеренга : оповідання / С. Гермлін ; пер. з нім. В. Ревухи. – К. : Молодь, 1981. – 128 с.

Доленго-Мостович Т. Знахар : роман / Т. Доленго-Мостович ; пер. з пол. В. Ревухи. – Луцьк : Надстир'я, 2007. – 292 с.

Броневський В. Остання війна : поезія / В. Броневський ; пер. з пол. В. Ревухи // Світязь : літ. зб. Волин. орг. Спілки письменників України. – Луцьк, 1995. – Кн. 3. – С. 109–111.

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

Дюрренматт Ф. Підозра : повість / Ф. Дюрренматт ; пер. з нім. В. Ревухи // Дюрренматт Ф. Суддя та його кат : романи, повісті / Ф. Дюрренматт. – К., 1989. – С. 95–191.

Ментінг Ш. Звятижність ; Прогулянка уві сні з Розою / Ш. Ментінг ; пер. з нім. В. Ревухи // Зелений Гарц : молода поезія НДР. – К., 1985. – С. 85 ; 87–88.

Паніц Е. Фосфорна квітка : повість / Е. Паніц ; пер. з нім. В. Ревухи // Загублений якір. – К., 1983. – С. 73–178.

Ревуха В. [Переклади віршів К. Хетагурова і Г. Кайтукова] / В. Ревуха // Сві- тязь : літ. зб. Волин. орг. Спільки письм. України. – К., 1992. – Кн. 1. – С. 81–82.

Шалтяніс С. Вічнозелений клен ; Сонце рідні нашої / С. Шалтяніс ; пер. В. Ревухи // Бурштинові розсипи : оповід. мол. литов. письм. – К., 1983. – С. 253–259.

Кант Г. Життєпис. Частина друга ; Неясність : новели / Г. Кант ; пер. з нім. В. Ревухи // Всесвіт. – 1977. – № 12. – С. 57–58.

Паніц Е. Донька квітникарки : повість / Е. Паніц ; пер. з нім. В. Ревухи // Всесвіт. – 1985. – № 4. – С. 19–34.

Паніц Е. Льодовиковий період : роман / Е. Паніц ; пер. з нім. В. Ревухи // Всесвіт. – 1987. – № 7. – С. 2–44.

Ревуха В. Коли смуток огорне гаї : вірш / В. Ревуха // Рад. Волинь. – 1983. – 2 верес.

Ревуха В. Нищення церков на Холмщині / В. Ревуха // Нар. трибуна. – 1991. – С. 3.

Узе Ю. Карається смертю – нагороджується життям : оповідання / Б. Узе ; пер. з нім. В. Ревухи // Всесвіт. – 1978. – № 12. – С. 113–122.

Горний М. Віктор Ревуха / М. Горний // Горний М. Українці Холмщини і Підляшшя : видатні особи ХХ ст. – Львів, 1997. – С. 643–645.

Добко О. Д. Незвіданий та рідний... : повість / О. Д. Добко. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2008. – 142 с.

Про В. Ревуху – с. 93.

Міханько В. «І сил було у мене, як в Антея...» : (В. С. Ревуха, його творчий шлях) / В. Міханько // Українці Холмщини і Підляшшя : історична доля, духовна і матеріальна культура впродовж віків : зб. наук. пр. – Луцьк, 2008. – С. 472–478.

Онуфрійчук М. Віктор Ревуха (1934–1995) ; Із роду холмщаків / М. Онуф- рійчук // Волинь літературна. – Луцьк, 2005. – Вип. 2. – С. 45–46 ; 46–49.

Онуфрійчук М. Ревуха Віктор Семенович / М. Онуфрійчук // Онуфрійчук М. Холмському роду нема переводу : розповіді про депортованих українців із Холмщини, доля яких пов'язана з Волиню. – Луцьк, 2005. – С. 104–105.

Чернецький І. Вірний син Холмщини й Волині / І. Чернецький // Долен- го–Мостович Т. Знахар : роман / Т. Доленго–Мостович ; пер. з пол. В. Ревухи. – Луцьк, 2007. – С. 1–6.

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

Чернецький І. Вірний син Холмщини і Волині (до 75-річчя Віктора Ревухи) / І. Чернецький // Світязь : альм. Волин. орг. Спілки письмен. України. – Луцьк, 2009. – Вип. 15. – С. 153–156.

Вербич В. «За Вепром згасло сонце, а вже тут, за Бугом, згасав сам» / В. Вербич // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2007. – 12–18 квіт. – С. 4.

Пам'ять : його слово зближувало народи // Волинь-нова. – 2009. – 13 черв. – С. 2

Віктор Ревуха // Письменники Лесиного краю : літературозн. довід. – Луцьк, 1994. – С. 37–38.

Корецька О. 13 червня 75 років від дня народження В. С. Ревухи (1934–1995) – українського письменника, перекладача, публіциста / О. Гаврилюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2009 рік / упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд. Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук ; відп. за вип. А. М. Силук, Л. А. Стасюк. – Луцьк, 2008. – С. 56–59.

Павлюк І. Ревуха Віктор Семенович / І. Павлюк // Українська журналістика в іменах : матеріали до енцикл. слов. – Львів, 2000. – Вип. 7. – С. 288.

26 ЧЕРВНЯ

25 років від дня заснування Ковельського історичного музею (1989)

Ковельський історичний музей є культурно-освітнім та науково-дослідним закладом, головною скарбницею пам'яток матеріальної і духовної культури, пов'язаних з історією міста Ковеля та Ковельського району.

26 червня 1989 року згідно з наказом управління культури виконкому обласної Ради народних депутатів було створено Ковельський історичний музей як відділ Волинського краєзнавчого музею. З лютого 1992 року музей передано підпорядкуванню Ковельському міському відділу культури.

Музей розміщений в одноповерховому будинку в центрі міста. У 60–80-ті роки ХХ століття тут функціонував народний музей В. І. Леніна на громадських засадах, в експозиції якого частково висвітлювалась історія міста Ковеля.

Першим директором Ковельського історичного музею була Розумейко Марія Миколаївна. З 1990 року музей очолює Матвійчук Маргарита Євгенівна.

Експозиція Ковельського історичного музею розгорнута в шести музейних залах загальною площею 249,05 кв. м і складається з

розділів: «Традиційне волинське народне вбрання кінця XIX – початку XX століття», «Геологічна історія та будова території Ковельщини», «Ковельщина від найдавніших часів до Київської Русі та Галицько-Волинського князівства», «Край у складі Литовсько-Польської держави», «Ковельщина у складі Російської імперії (період до 1917 р.)», «Ковельщина в період Першої світової війни», «Ковельщина в роки II Речі Посполитої», «Ковельщина в роки Великої Вітчизняної війни», «Післявоєнна відбудова і розвиток міста та району до середини 80-х років XX століття», «Край на шляху Незалежності».

На 1 січня 2013 року на обліку в музеї налічується 6100 експонатів, серед них 495 етнографічних речей, 175 зразків образотворчого мистецтва, цілий ряд предметів природничого та історичного характеру.

До найдавніших пам'яток, які представлені в музейній експозиції, належать зразки гірських порід, знайдені на території Ковельщини, кістки вимерлих тварин Юрського періоду, крем'яні вироби мідно-кам'яної доби. Чимало експонатів представляють Ковельський район – етнографія, речові матеріали, починаючи з XI століття: прикраси, писало, зброя (XI століття та кінець XIV століття), козацькі речі, робочий ковальський міх та наковальня (кінець XIX століття), ковальський механізм (початок XX століття), речі членів Ковельського окружного КПЗУ та речі, виготовлені в концентраційних таборих політв'язнями, засудженими за зв'язок з ОУН-УПА, та інші.

У музейній експозиції є речі, передані жителями міста Ковеля. Це – піаніно Київської фабрики «А. Strobl» (кінець XIX століття), дзеркало (початок XX століття), годинники настінні і кишенькові (середина XIX століття), срібне та мідне кухонне начиння, зброя періоду війни 1812 року, Першої та Другої світових воєн, чимала нумізматична колекція початку XIX століття.

Ряд експонатів передано з Уховецького народного історичного музею. Музей презентує колекцію самоварів, скляний, керамічний та мідний посуд, починаючи з середини XIX століття. В експозиції перебувають стародруки релігійного змісту, Євангеліє кінця XVIII століття, Біблія XVIII століття, церковна періодика 1924–1938 років.

Гордістю музейної збірки є колекція фотокарток відомих ковальських фотосалонів: Епштейна, Цигельмана, Левіна, Терери, Ковальчука, Сосни та ін. (кінець XIX століття – 1939 рік), альбом ескізів австрійського художника Вайса, художні листівки вид. Г. Гануляка із серії «Волинські види і типи», поштові видові листівки вид. К. Харбауера (Відень-Лейпціг), вид. О. Пфайфера (Берлін), вид. Др. Тренклера і К⁰ (Лейпціг), вид. К. Манделя та І. Готліба, О. Суворіна і К⁰ (Москва).

Працівники музею ведуть пошук нових матеріалів та досліджують теми: «Ковельщина під владою Польщі та Литви після укладення Люблінської унії», «Українська державність 1917–1920 років», «Ковельщина у складі Польщі до середини вересня 1939 року» та ін.

Науковці Ковельського історичного музею організують виставки, зокрема до річниці від Дня народження Т. Г. Шевченка та Лесі Українки, творів молодих ковельських художників, вишивальниць, до пам'ятних і знаменних дат краю.

Одним із важливих напрямків роботи Ковельського історичного музею є комплектування фондів – основи для вдосконалення експозиції. За останні роки музейна збірка суттєво наповнилася предметами домашнього начиння, якими користувались ковельчани в радянські часи (радіоприймачі, радіоли, телевізор, арифмометри, рахівниці, швейні і в'язальні машинки, метроном, друкарські машинки, м'ясорубки, сифони для газованої води, керосинові лампи, примуси, кухлі пивні, годинники, скатертини кухонні, в'язальні речі, вишиті картини, дитячі ковзани, тощо).

У Ковельському історичному музеї є багато оригінальних та автентичних експонатів, котрі дають змогу глибше, ґрунтовніше пізнати історичне минуле Ковельщини, заняття його жителів у різні періоди суспільно-політичного розвитку. На базі музею проводиться систематична навчально-виховна робота серед учнівської та студентської молоді, дорослого населення, що сприяє формуванню національно-патріотичних почуттів, гордості за багату культурно-духовну спадщину Волині.

Олександр Вернидубов

Література:

Мороз М. Етнографічна колекція у фондах Ковельського історичного музею / М. Мороз // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і ковельчани в історії України та Волині : матеріали ХХІХ Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 490-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. – Луцьк, 2008. – С. 114–117.

Пушкар Н. Ковель. Каталог видових поштових листівок з фондів Волинського краєзнавчого та Ковельського історичного музеїв / Н. Пушкар, М. Жгун // Минуле і сучасне Волині й Полісся : край на межі тисячоліть : матеріали Х наук. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2002. – С. 117–123.

Семенюк А. Альфа й омега історії та краєзнавства / А. Семенюк // Семенюк А. Ковель : шлях через віки : іст.-краєзн. нариси : (до 700-річчя міста на Турії) / А. Семенюк. – Луцьк, 2010. – С. 428–429.

Семенюк А. Історичний музей / А. Семенюк // Семенюк А. Ковель : минуле і сучасне / А. Семенюк. – Луцьк, 2000. – С. 260–261.

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

Гаврилюк Я. Експозицію музею поповнили митники / Я. Гаврилюк // Волинь. – 2003. – 6 груд.

Матвійчук М. Доля краю – в документах / М. Матвійчук // Вісті Ковельщини. – 2001. – 24 серп.

Матвійчук М. «Зимовий калейдоскоп» / М. Матвійчук // Вісті Ковельщини. – 2005. – 3 лют. – С. 10.

Матвійчук М. Історичний музей необхідно зберегти / М. Матвійчук // Вісті Ковельщини. – 2005. – 3 лют. – С. 2.

Матвійчук М. Історії хвилюючі сторінки / М. Матвійчук // Вісті Ковельщини. – 2004. – 18 трав.

Матвійчук М. Тернистий шлях до волі : в приміщенні Ковельського іст. музею відкрито вист., присвяч. Дню Соборності України / М. Матвійчук // Вісті Ковельщини. – 2003. – 23 січ. – С. 2.

Матвійчук М. Тут «живе» історія краю / М. Матвійчук // Вісті Ковельщини. – 2010. – 30 листоп. – С. 5.

Скоклюк С. «Волинські типи», січові стрільці та пейзажі – на виставці старовинних поштівок / С. Скоклюк // Досвіт. зоря. – 1999. – 16 груд.

Скоклюк С. Забуттю не підлягає / С. Скоклюк // Вісті Ковельщини. – 2003. – 21 жовт. – С. 3.

Скоклюк С. «Кують долю невгамовні ковалі...» / С. Скоклюк // Вісті Ковельщини. – 2007. – 29 черв. – С. 3.

Скоклюк С. «Пили слив'янку, пили мед та пиво...» / С. Скоклюк // Вісті Ковельщини. – 2009. – 21 трав. – С. 5.

Скоклюк С. Тут говорить сама історія / С. Скоклюк // Вісті Ковельщини. – 2002. – 19 верес. – С. 3.

У Ковелі триває виставка гравюр Олени Федік // Відомості.ua. – 2012. – 13–19 верес. – С. 11.

Шевчук Я. Питання функціонування історичного музею не існує / Я. Шевчук // Вісті Ковельщини. – 2005. – 15 берез. – С. 2.

Вернидубов О. 26 червня 20 років від дня заснування Ковельського історичного музею (1989) / О. Гаврилюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2009 рік / упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд. Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук ; відп. за вип. А. М. Силіук, Л. А. Стасюк. – Луцьк, 2008. – С. 63–65.

3 ЛИПНЯ

60 років від дня народження П. П. Савоша (1954) – заслуженого артиста України

Петро Павлович Савош народився 3 липня 1954 року в селі Красноволя Любомльського району на Волині. Навчався у Любомльській школі. У 1971 році вступив до Луцького культурно-освітнього

училища на режисерський факультет. Молодий актор Петро Савош прийшов на роботу до Волинського академічного обласного театру ляльок у 1976 році. Однією з перших ролей, які довелось втілювати у життя на сцені, був Дід Мороз. Для актора це дійсно особливий образ. Перевтілення у будь-якого героя завжди є нелегким завданням, а побувати в образі Діда Мороза дано лише окремим. Цього казкового героя треба менш за все грати, потрібно бути ним у душі, сповненій чесністю та чистими намірами.

У 1982 році Петро Савош закінчив повний курс Рівненського державного Інституту культури за спеціальністю «Культурно-освітня робота». За три десятки років актор зіграв понад 60 ролей, досяг вершин акторської майстерності. Щоб мати справу із дитячою публікою, потрібно і самому в душі залишатися дитиною. «Для дітей потрібно грати так, як і для дорослих, тільки трішки яскравіше. Бо дорослі пробачать фальш, а діти – ні. Вони всьому вірять, тому треба бути правдивим та щирим, мати особливу душу, думки, посмішку», - вважає Петро Павлович. І справді, створені актором художні образи не тільки цікаві та улюблені для дітей, а й вирізняються глибиною думки, яскравим характером, емоційністю, темпераментом, досконалою технікою ляльководення. Казковий досвід у Петра Савоша чималий. Він запам'ятався найменшому глядачеві у різноманітних образах: Дядько Лев – «Лісова пісня», Вовк – «Золоте курча», Казкар – «Мандрівний лялькар», Удав – «Таєничий гіпопотам», Ослик – «Вінні Пух і його друзі», Панько – «На Івана Купала», Цар Ірод – «Український вертеп» та інші.

З 2001 року Петро Савош працює завідувачем трупи Волинського академічного обласного театру ляльок. Петро Павлович – здібний організатор творчого процесу, бере участь у плануванні репертуару, контролює ведення репетицій та вистав. Своєю майстерністю щедро ділиться з молодими акторами театру та студентами Волинського державного училища культури і мистецтв імені Ігоря Стравінського.

У 2007 році Петру Павловичу Савошу присвоєно звання заслуженого артиста України. За майстерність ляльководення та створення високохудожніх сценічних образів волинський актор отримує високі нагороди і дипломи на всеукраїнських і європейських фестивалях.

Марія Філонюк

Література:

Клімчук Л. Творці новорічного настрою / Л. Клімчук // Луцьк. замок. – 2011. – 29 груд. – С. 9.

Стасюк С. Школа життя Діда Мороза Петра Савоша / С. Стасюк // Аверс прес. – 2009. – 31 груд. – С. 1, 9.

17 ЛИПНЯ**80 років від дня народження Й. Г. Струцюка (1934) –
українського письменника**

Йосип Георгійович Струцюк народився 17 липня 1934 року в селі Стрільці на Холмщині. В 1944 році разом з батьками був депортований в с. Новослобідка Запорізької області. З 1946 року мешкає на Волині. Тут закінчив Глинищенську початкову, Копачівську семирічну школи. Навчаючись у Рожищенській середній вечірній школі робітничої молоді, працював на різних роботах. З 1953 по 1958 роки, навчався в Луцькому державному педагогічному інституті ім. Лесі Українки.

Учителював у Білостоцькій середній школі, був науковим співробітником у музеї-садибі Лесі Українки в с. Колодяжному та Волинському краєзнавчому музеї. Також працював журналістом, режисером народної самодіяльної кіностудії, керував літературною студією «Лесин кадуб» та очолював обласну організацію Всеукраїнського Товариства «Просвіта» ім. Тараса Шевченка.

Йосип Струцюк – автор понад 50 поетичних, прозових та драматичних книжок, серед них – збірки «Освідчення» (1965), «Засвідчення» (1969), «Досвідчення» (1982), «Поезії» (1984), «Сторожові вежі» (1993), двотомник вибраних поезій «Фарватер» (2009) та інші. Широкого розголосу набула збірка «Потойбіч тиші», яка у 2000 р. вийшла у перекладі на польську мову. Поетичні твори Йосипа Струцюка друкуються в багатьох журналах, антологіях, навіть читанках.

У різний час підтримували і схвально відгукувалися про поетичну творчість Йосипа Струцюка такі відомі письменники, як Микола Бажан, Михайло Стельмах, Ліна Костенко, Дмитро Павличко, Микола Вінграновський, Борис Олійник, Микола Жулинський та інші. А славетна Ліна Костенко вже при першому ознайомленні із віршами поета не забарилася відмітити: «Головне, що перед нами – справжній поет... в основі своїй він не ординарний, він чесний перед собою і перед людьми, він шукає свого фарватеру на глибинах».

А після роману «Круцю, круцю, журавлі», що був виданий через десять років після свого написання (1996), один за одним виходять з друку потужні та багатопланові прозові твори такі, як дилогія «Од Гучви до Стоходу» (2007), збірки повістей та оповідань «Цвіт дикої шандри» (2008), «Помста Салмакиди», «Усе не так просто» (2010), роман «Чорний припс» (2008), збірка новел і оповідань «Сповідь із зеленим натяком» та багатьох інших. Недарма відомий метр української прози Роман Федорів зазначив: «Проза Йосипа Струцюка така ж цікава, як і поезія. Окрім того вона – чесна, правдива, безкомпромісна».

У своїх драматичних поемах «Смерть Хмельницького», «Свідчимо перед Богом» (про гетьмана Івана Виговського), «Анафема» (про гетьмана Івана Мазепу), п'єсі «Декалог самопосвяти» (про бій у Гурбинському лісі між повстанцями та енкаведистами) автор торкнувся найболючіших аспектів нашої історії. А вистава «Роман – великий князь Волинський і Галицький» пройшла з успіхом на початку 1990-х років у Волинському музично-драматичному театрі ім. Т. Г. Шевченка.

Серед виданих книг автора є чимало і для дітей. На особливу увагу заслуговує поема-казка «Славен витязь Кожум'яка», що існує в музичному варіанті. Збірки «Бузьків вогонь» (1965), «Гостинець од зайця» (1971) та повість «Романко і Трубач» (1984) перекладені на білоруську мову. До двотомника «Місячний зайчик» і «Воронько» (2005) увійшли твори, що були з попередніх збірок, а також і чимало нових, зокрема про героїчну боротьбу Української Повстанської Армії на теренах Волині. Саме ця тема чи не вперше піднімається Струцюком у дитячій літературі в пострадянській період.

Публіцистика волинського автора міститься у збірнику «Події – в анфас, а постаті – в профіль» (2011). Тут статті про наші змагання за волю і державотворення, роздуми про творчість Кондзелевича, Братковського, Бернса, Петефі, Пушкіна, Гоголя, Шевченка, Лесі Українки, Соломії Крушельницької, Пікассо, спогади про сучасних митців – Вінграновського, Пашкевича, Валенту та інших, рецензії на твори молодих авторів тощо.

«Коли читаєш Йосипа Струцюка, – пише його побратим по перу, невтомний і чесний ратай на ниві красного письменства Петро Сорока, – засвічується душа і поривається дух, хочеться жити і працювати для України. Така в них латентна сила. У Струцюка кожне слово, ба навіть титла, дихає Україною. І головне, звичайно, добротний художній рівень, ота стилістична викінченість, яку знаходимо тільки в справжніх майстрів. Нині з'являється чимало творів про Україну і Бога, але більшість з них тільки профанує святу тему. Й. Струцюк пише так, ніби з кожної букви на нього дивляться суворі очі Вседержителя. Для нього неприпустимо – схибити чи злукавити у слові».

Окрім усього, Йосип Струцюк творив ще й пісні з такими видатними композиторами, як Анатолій Кос-Анатольський, Олександр Білаш, Анатолій Пашкевич, Георгій Майборода, а також із Олександром Некрасовим, Віктором Ліфанчуком, Віктором Тиможинським, Петром Свистом, Олександром Гаркавим, Мирославом Стефанишиним, Віктором Лузаном та багатьма іншими. На рахунку волинського

автора два пісенних збірника: для дорослих «Ти – моє терпке пісенне диво» (1998) і для дітей «Жайвірковий великдень» (1999). Провідною тематикою пісень Йосипа Струцюка стали національно-визвольні змагання нашого народу, любов до рідної землі, краса природи та високі інтимні почуття. Зокрема, Кос-Анатольський писав: «Йосип Струцюк – один із найкращих наших поетів, слово котрого природно лягає на музику».

Не можна оминати пісенно-збиральницької роботи автора. До пісенника «Ти не згасла, зоре ясна. Пісні Холмщини й Підляшшя» (2006) він зібрав понад 200 оригінальних народних текстів і мелодій, підібрав цікавий ілюстративний матеріал, виступив у співавторстві з М. Стефанишиним як упорядник пісенника.

За сценаріями та режисурою Йосипа Струцюка створено біля десятка короткометражних кінострічок. Майже всі вони були відзначені на республіканських та всесоюзних конкурсах. Фільм «В обійсті чорного самітника», де йдеться про рідкісного птаха – чорного лелеку, було удостоєно головного призу на республіканському кінофестивалі, а на всесоюзному – ще й золотої медалі (1980 р.). Найвищі нагороди здобули також такі кінострічки, як «На відстані пострілу» (про знищеного людиною тура) і «Помилка Тарзана» (про вовків). А кінофільм про волинське диво-озеро Світязь отримав на міжнародному конкурсі «Кіномарина-77» бронзову медаль.

Йосип Струцюк організував і майже 20 років керував Луцькою молодіжною літературною студією «Лесин кадуб» (з 2000 року організація творчої молоді). Чимало молодих і талановитих літстудійців нині стали членами Національної спілки письменників України.

Про життєвий і творчий шлях письменника вийшов різноплановий збірник матеріалів «Завжди і у всьому залишатися собою» (2010).

За чималі творчі здобутки Йосип Георгійович був відзначений різного роду нагородами. Це зокрема: літературно-мистецька премія ім. Агатангела Кримського за поетичні збірки «Глибока живиця» (1989), «Терпкі сторінки» (1991), п'єсу «Роман Мстиславич – великий князь Волинський і Галицький» та за створені національно-патріотичні пісні (1992). Також автор є лауреатом 1-ї Міжнародної літературної премії ім. Богдана-Нестора Лепкого за машинописний варіант повісті «Цвіт дикої шандри» (2006), лауреатом літературної премії Національної спілки письменників України «Благовіст» за поетичну збірку «Десятий день тижня» (2006), міжнародної літературної премії ім. Григорія Сковороди «Сад божественних пісень» за поетичну збірку «Віть розчахнутої блискавки» (2008), премії ім. Пантелеймона

Куліша (2012), премії Товариства «Холмщина» «Корона Данила» за збір і впорядкування пісень Холмщини та Підляшшя (2009), премії фонду Тараса Шевченка «У своїй хаті своя й правда, і сила, і воля» (2010) та багато інших.

Йосип Струцюк – заслужений діяч мистецтв України, почесний громадянин міста Луцька, який і нині займає активну життєву позицію, плідно працюючи на творчій ниві.

Валентина Машлай

Література:

- Струцюк Й. Безконечна казочка : вірші для дошк. і мол. шк. віку / Й. Струцюк. – Львів : Каменяр, 1984. – 16 с. : іл.
- Струцюк Й. Бузьків вогонь : вірші / Й. Струцюк. – К. : Веселка, 1969. – 28 с.
- Струцюк Й. Буб : повість для дітей мол. шк. віку / Й. Струцюк; мал. В. Протопоп. – Луцьк : Надстир'я, 1997. – 32 с. : іл.
- Струцюк Й. Вареники : вірші / Й. Струцюк. – К. : Веселка, 1977. – 16 с.
- Струцюк Й. Віть розчахнутої блискавки : поезії / Й. Струцюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2002. – 198 с.
- Струцюк Й. Вогонь предків : лірика / Й. Струцюк. – Луцьк : Твердиня, 2007. – 188 с.
- Струцюк Й. Воронько : повісті, оповід., новели та казки для дітей. / Й. Струцюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2005. – 164 с. : іл.
- Струцюк Й. Глибока живиця : поезії / Й. Струцюк. – Львів : Каменяр, 1989. – 120 с.
- Струцюк Й. Гомін Турового урочища : повість для мол. шк. віку / Й. Струцюк. – К. : Веселка, 1981. – 37 с.
- Струцюк Й. Гостинець од зайця : вірші та казки / Й. Струцюк. – Львів : Каменяр, 1971. – 48 с.
- Струцюк Й. Гучва. Повість печальних літ : роман / Й. Струцюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2001. – 124 с.
- Струцюк Й. Десятий день тижня : поезії / Й. Струцюк. – Луцьк : Твердиня, 2006. – 84 с.
- Струцюк Й. Досвідчення : поезії / Й. Струцюк. – К. : Рад. письменник, 1982. – 80 с.
- Струцюк Й. Жайвірковий Великдень : пісні для дітей на вірші Й. Струцюка / Й. Струцюк. – Луцьк : Терен, 1999. – 48 с.
- Струцюк Й. Засвідчення : поезії / Й. Струцюк. – К. : Молодь, 1969. – 80 с.
- Струцюк Й. Зозуліні черевички : вірші для дітей / Й. Струцюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2004. – 28 с.
- Струцюк Й. Іди, іди, дощику : вірші для дошкільнят і мол. шк. віку / Й. Струцюк. – Дубно : Незабудка, 1992. – 16 с.
- Струцюк Й. Йде у гості Миколай : поезія для дошк. та мол. шк. віку / Й. Струцюк. – Луцьк : Твердиня, 2004. – 8 с.
- Струцюк Й. Крилата квітка : казки для дітей дошк. та мол. шк. віку / Й. Струцюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2004. – 32 с.

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

- Струцюк Й. Круцю, круцю, журавлі... : роман / Й. Струцюк. – Луцьк : Надстир'я, 1996. – 257 с.
- Струцюк Й. Лінія життя : повість, оповід. / Й. Струцюк. – К. : Рад. письм., 1985. – 208 с.
- Струцюк Й. Лісовий гість : розмальовки з лічилками, загадками та відгадками: для дошкільнят та дітей мол. шк. віку / Й. Струцюк. – Луцьк : Твердиня, 2005. – 16 с.
- Струцюк Й. Місячний зайчик : драм. поеми та вірші для дітей. Т. 1 / Й. Струцюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2005. – 130 с. : іл.
- Струцюк Й. Найкращій матері – смерть! : трагедія / Й. Струцюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2003. – 72 с.
- Струцюк Й. Од Гучви до Стоходу : диалогія : романи / Й. Струцюк. – Луцьк : Волин. книга, 2007. – 332 с.
- Струцюк Й. Освідчення : поезії / Й. Струцюк. – Львів : Каменяр, 1965. – 27 с.
- Струцюк Й. Під арештом ночі : оповід., новели, есеї / Й. Струцюк. – Луцьк : Вісник і К°, 2004. – 132 с.
- Struciuk J. Po tamtej stronie ciszy / J. Struciuk / Przekład z języka ukraińskiego T. Karabowicza. – Białystok : Prymat, 2000. – 71 s.
- Струцюк Й. Події – в анфас, а постаті – в профіль : есеї, ст., рец., кіносценарії, радіоп'єси / Й. Струцюк. – Луцьк : Твердиня, 2011. – 318 с.
- Струцюк Й. Поезії / Й. Струцюк. – К. : Дніпро, 1984. – 144 с.
- Струцюк Й. Помста козацька : оповід. для мол. і серед. шк. віку / Й. Струцюк ; мал. М. Волошина. – Луцьк : Вісник і К°, 2003. – 56 с. : іл.
- Струцюк Й. Помста Салмакиди : оповід., повісті / Й. Струцюк. – Луцьк : Терен, 2010. – 340 с.
- Струцюк Й. Потойбіч тиші : поезії / Й. Струцюк. – Луцьк : Надстир'я, 1996. – 250 с.
- Струцюк Й. Пригоди за всілякої погоди : повісті для дітей мол. і серед. шк. віку / Й. Струцюк. – Луцьк : Надстир'я, 2012. – 152 с.
- Струцюк Й. Роман і Романовичі : драм. поеми / Й. Струцюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2002. – 160 с.
- Струцюк Й. Романко і Трубач : повісті для мол. шк. віку / Й. Струцюк ; мал. Г. Романова. – К. : Веселка, 1984. – 108 с. : іл.
- Струцюк Й. Свідчимо перед Богом... : драм. поеми / Й. Струцюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2003. – 192 с.
- Струцюк Й. Смерть Хмельницького : драм. поема на 1 дію / Й. Струцюк. – Луцьк : Надстир'я, 1994. – 44 с.
- Струцюк Й. Сон рябої кобили (і сміх і гріх) : гумор і сатира / Й. Струцюк. – Луцьк : Твердиня, 2006. – 36 с.
- Струцюк Й. Сторожові вежі : поезії 1953–1993 років / Й. Струцюк. – Луцьк : Надстир'я, 1993. – 168 с.
- Струцюк Й. Стохід. Повість жорстоких літ : роман / Й. Струцюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2004. – 180 с.
- Струцюк Й. Терпкі сторінки : поезії / Й. Струцюк. – К. : Рад. письменник, 1991. – 96 с.

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

Струцюк Й. Ти – моє терпке пісенне диво : пісні на вірші Й. Струцюка / Й. Струцюк. – Луцьк : Медіа, 1998. – 96 с.

Струцюк Й. Усе не так просто : повісті, оповід., есеї / Й. струцюк. – Луцьк : Терен, 2010. – 272 с.

Струцюк Й. Фарватер : вибр. поезії у 2 т. Т. 1 / Й. Струцюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2009. – 556 с.

Струцюк Й. Фарватер : вибр. поезії у 2 т. Т. 2 / Й. Струцюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2009. – 508 с.

Струцюк Й. Цвіт дикої шандри : повісті, оповід. / Й. Струцюк. – Луцьк : Твердиня, 2008. – 164 с.

Струцюк Й. Червень – місяць тиші : оповід. та етюди / Й. Струцюк. – Львів : Каменярь, 1980. – 96 с. : іл.

Струцюк Й. Чорний припс : роман, повісті / Й. Струцюк. – Луцьк : Терен, 2009. – 444 с.

Струцюк Й. Чорногузка, або ж Пригоди за всякої погоди : повість для дітей серед. шк. віку / Й. Струцюк. – Луцьк : Терен, 2008. – 42 с.

Струцюк Й. Я не шевчик і не кравчик : вірші для дітей / Й. Струцюк. – К. : Веселка, 1973. – 24 с.

Струцюк Й. Колодяжненський літературно-меморіальний музей Лесі Українки : путівник / Й. Струцюк, І. Чернецький. – Львів : Каменярь, 1984. – 70 с. ; 1986. – 70 с.

Струцюк Й. Музей-садиба Лесі Українки в Колодяжному: путівник / Й. Струцюк, І. Чернецький. – Львів : Каменярь, 1969. – 72 с. ; 1971. – 72 с. ; 1976. – 44 с. ; 1976. – 42 с.

Ти не згасла, зоре ясна : пісні Холмщини та Підляшшя / зібрали і упоряд. : пісен. тексти – Й. Струцюк, музич. – М. Стефанишин. – Луцьк : Ініціал, 2006. – 352 с.

Струцюк Й. Журавель : оповідання / Й. Струцюк // Світязь : альм. Волин. обл. орг. Нац. спілки письмен. України. – Луцьк : Надстир'я, 2010. – Вип. 1/16. – С. 166–174.

Струцюк Й. Луцький замок / Й. Струцюк // Луцький замок у мистецькому просторі України : тем. антол. віршів XIX–XXI ст. / упоряд. М. М. Хмелюк, упоряд. В. М. Кумановська. – Луцьк, 2012. – С. 23–24.

Струцюк Й. Моє Колодяжне : письм. про себе / Й. Струцюк // Волинь літературна : наші сучасники : зб. матеріалів про письмен. Волині, членів Нац. спілки письмен. України. – Луцьк, 2010. – С. 296–309.

Струцюк Й. Понад Стиром верби гнуться / Й. Струцюк // Стефанишин М. Ода Луцьку : пісен. зб. / М. С. Стефанишин ; передм. М. Мартинюк. – Луцьк, 2012. – С. 37–38.

Струцюк Йосип: «Мене не спокусила тоталітарна влада» // Топ-волиняни : зб. інтерв'ю із видат. волинянами / авт.-упоряд. Т. Хотимчук. – Луцьк, 2012. – С. 242.

Струцюк Й. Під Корсунем : оповідання / Й. Струцюк // Вітчизна. – 2009. – № 3/4. – С. 35–47.

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

- Струцюк Й. Кічик : новела / Й. Струцюк // Вітчизна. – 2009. – № 11/12. – С. 60–65.
- Струцюк Й. До гавані твого імені / Й. Струцюк // Літ. Україна. – 2009. – 9 лип. – С. 4.
- Струцюк Й. З усіма бідами та клопотами колодяженці йшли до пані Ольги : дружина мирового судді рятувала селян від хвороб, голоду і... рекрутчини / Й. Струцюк // Віче. – 2010. – 14–20 січ. – С. 10.
- Струцюк Й. Ти не згасла, зоре ясна / Й. Струцюк // Слово Просвіти. – 2010. – 1–7 квіт. – С. 8–9.
- Струцюк Й. Чия б кричала, або Кілька міркувань з приводу так званої Волинської різанини / Й. Струцюк // Слово Просвіти. – 2010. – 22–28 квіт. – С. 4–5.
- Струцюк Й. У пошуках слів пісні / Й. Струцюк // Слово Просвіти. – 2010. – 6–12 трав. – С. 12.
- Струцюк Й. Комендант холмської самооборони / Й. Струцюк // Слово Просвіти. – 2010. – 1–7 лип. – С. 6.
- Струцюк Й. Хурда : повість / Й. Струцюк // Київ. – 2010. – № 7/8. – С. 25–42.
- Струцюк Й. Чемпіон : повість / Й. Струцюк // Дзвін. – 2010. – № 11. – С. 65–82.
- Струцюк Й. Щемлива фермата Ігоря Павлюка, або ж він сьогодні просто цим живе / Й. Струцюк // Дзвін. – 2010. – № 10. – С. 123–126.
- Струцюк Й. Моє Колодяжне / Й. Струцюк // Літ. Україна. – 2011. – 24 лют. – С. 11.
- Струцюк Й. Вітер часу і наші вітрила / Й. Струцюк // Віче. – 2012. – 19–25 січ. – С. 9.
- Струцюк Й. Спиною до ворога : урив. з повісті / Й. Струцюк // Віче. – 2012. – 21–27 черв. – С. 10.
- Струцюк Й. Мої стільці / Й. Струцюк // Слово Просвіти. – 2013. – Ч. 20. – С. 4–5.

- Про нагородження працівників культури і мистецтва Волинської області : Указ Президента України від 22 квітня 2009 року № 256 // Уряд. кур'єр. – 2009. – 13 трав. – С. 7.
- Завжди і у всьому залишатися собою: штрихи до літ. портрета Йосипа Струцюка. – Луцьк : Твердиня, 2010. – 388 с.
- Йосип Струцюк – відомий і невідомий : штрихи до літ. портрета. – Луцьк : Твердиня, 2010. – 100 с.
- Воробей Ж. Особливості літературно-художньої антропонімії роману «Гучва» Й. Г. Струцюка / Ж. Воробей // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2011. – № 1 : філологічні науки. Мовознавство. – С. 32–35.
- Воробей Ж. Структурно-семантичні особливості ойконімів Холмщини, зафіксованих у романі «Гучва» Й. Г. Струцюка / Ж. Ю. Воробей // Науковий вісник Волинського державного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2012. – №1 : філологічні науки. Мовознавство. – С. 26–30.

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

Голоух Л. В. Вербалізація концептів простору в романах Й. Струцюка / Л. В. Голоух // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2011. – № 1 : філологічні науки. Мовознавство. – С. 35–39.

Горик Н. «Я – це мої твори...» (Йосипу Струцюку – 75) / Н. Горик // Світязь : альм. Волин. обл. орг. Нац. спілки письм. України. – Луцьк, 2009. – Вип. 15. – С. 132–137.

Масицька Т. Семантичні особливості субстанціальних суб'єктних синтаксем у творах волинських письменників / Т. Масицька // Українці Холмщини і Підляшшя: історична доля, духовна і матеріальна культура впродовж віків : зб. наук. пр. / упоряд. М. М. Кучерепа. – Луцьк, 2010. – Т. 2. – С. 396–404.

Павлюк І. «Родоводу мого неспокій», або ж Писати так як живеш, а жити – як пишеш... / І. Павлюк // Струцюк Й. Фарватер : вибр. поезії у двох томах / Й. Струцюк. – Луцьк, 2009. – Т. 2. – С. 517–527.

Струцюк Йосип // Волинь / Укр. наук. т-во геральдики і вексилології ; Ін-т біогр. дослідж. ; авт.-упоряд. В. В. Болгов. – К., 2006. – С. 264.

Чернецький І. Відступ із усмішкою / І. Чернецький // Світязь : альм. Волин. обл. орг. Нац. спілки письм. України. – 2009. – № 15. – С. 127–128.

Бондар Т. Кризь «Фарватер» / Т. Бондар // Слава праці. – 2011. – 8 листоп. – С. 5.

Бондар Т. Перед нами – справжній поет... / Т. Бондар // Слава праці. – 2010. – 12 січ. – С. 8.

Боярин Т. Джерела б'ють і вірші проростають / Т. Боярин // Наш край. – 2009. – 24 груд. – С. 15.

Вербич В. Із благословенням чудотворної ікони Божої матері / В. Вербич // Луцьк. замок. – 2009. – 16 лип. – С. 8.

Вербич В. Йосип Струцюк : «Луцьк показує приклад усієї України» / В. Вербич // Луцьк. замок. – 2012. – 23 серп. – С. 10.

Вербич В. Йосип Струцюк : феномен лучанина, якого шанує Україна / В. Вербич // Луцьк. замок. – 2011. – 14 лип. – С. 16.

Вербич В. Лучанин став лауреатом премії Фонду Т. Г. Шевченка / В. Вербич // Луцьк. замок. – 2010. – 20 трав. – С. 13.

Вербич В. Почесний громадянин Луцька Йосип Струцюк – з відзнакою імені Пантелеймона Куліша / В. Вербич // Луцьк. замок. – 2012. – 9 лют. – С. 9.

Вербич В. «Пригоди за всілякої погоди» почесного громадянина Луцька / В. Вербич // Луцьк. замок. – 2012. – 26 лип. – С. 13.

Вербич В. Йосип Струцюк : «Кохана пісне, рідна пісне» / В. Вербич // Луцьк. замок. – 2010. – 4 лют. – С. 9.

Вшануймо митця і патріота // Луцьк. замок. – 2011. – 4 серп. – С. 2.

Горик Н. «Я – це мої твори...» / Н. Горик // Волинь-нова. – 2009. – 18 лип. – С. 7.

Жулинський М. «Яка молода, пекельно гаряча пристрасть палахкотить на цих сторінках!» / М. Жулинський // Віче. – 2010. – 14–20 жовт. – С. 4.

Йосип Струцюк : «Мене не спокусила тоталітарна влада» // Твій вибір. – 2013. – 24–30 січ. – С. 4.

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

- Йосип Струцюк став почесним громадянином Луцька // Відомості.ua. – 2011. – 15–21 верес. – С. 13.
- Клімчук Л. Схилию чоло перед Луцьком / Л. Клімчук // Луцьк. замок. – 2010. – 1 квіт. – С. 8.
- Книгарня : літ. портрет в інтер'єрі сучасності // Волинь-нова. – 2011. – 25 січ. – С. 2.
- Лауреат премії фонду Т. Шевченка 2010 року // Вільн. шляхом. – 2010. – 22 трав. – С. 9.
- Лауреати премії фонду Тараса Шевченка у 2010 році // Укр. слово. – 2010. – 9–15 черв. – С. 3.
- Малімон Н. «Бачиш у полі лісочок? То наше кладовище» / Н. Малімон // Віче. – 2012. – 23–29 лют. – С. 8–9.
- Малімон Н. Матінка із Холма / Н. Малімон // Віче. – 2009. – 19–25 листоп. – С. 7.
- Малімон Н. Повернення Богородиці / Н. Малімон // День. – 2009. – 6 листоп. – С. 1, 6, 7.
- Мартинюк М. Рецепт образу Богдана Хмельницького у творчості Йосипа Струцюка / М. Мартинюк // Слово і час. – 2011. – № 4. – С. 82–88.
- Мацюк О. Знайомий і незнайомий Йосип Струцюк / О. Мацюк // Наш край. – 2011. – 1 січ. – С. 3.
- Названо лауреатів премії імені П. Куліша за 2012 рік // Літ. Україна. – 2012. – 9 лют. – С. 15.
- Названо лауреатів літературно-мистецької премії імені Пантелеймона Куліша за 2012 рік // Культура і життя. – 2012. – 3 лют. – С. 4.
- Павлюк І. Названо лауреатів літературно-мистецької премії імені Пантелеймона Куліша за 2012 рік / І. Павлюк // Слово Просвіти. – 2012. – 26 січ. – 1 лют. – С. 12.
- Павлюк І. «Родоводу мого неспокій» / І. Павлюк // Дзвін. – 2010. – № 5–6. – С. 152–155. – Рец. на кн. : Струцюк Й. Г. Вибрані поезії у двох томах. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2009.
- Перетин світів Йосипа Струцюка // Віче. – 2011. – 1–7 верес. – С. 2.
- Протасова Г. Геннадій Щипківський : «Не можу без книжки й дня» / Г. Протасова // Літ. Україна. – 2012. – 9 серп. – С. 14.
- 15 томів Йосипа Струцюка // Віче. – 2012. – 24–30 трав. – С. 9.
- Світліковський М. Тринадцяте, останнє пленарне засідання / М. Світліковський // Луцьк. замок. – 2011. – 15 верес. – С. 3.
- Сорока П. Жезл і посох : лірич. денник 2012 року / П. Сорока // Кур'єр Кривбасу. – 2013. – № 278–279. – С. 76–132.
- Сорока П. Епік із кола майстрів / П. Сорока // Віче-інформ. – 2013. – 7–13 лют. – С. 4.
- Стасюк С. «Через Холмський діалект важко було порозумітися з українцями» : спогади волин. письм. Йосипа Струцюка / С. Стасюк // Аверс прес. – 2010. – 7 жовт. – С. 1, 3.
- Яковлева Н. Бібліотеки потребують хорошої української книги / Н. Яковлева // Наш край. – 2012. – 12 лип. – С. 2.

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

Яручик В. Йосип Струцюк : «На нелегкому літературному фарватері знаковими для мене були 60 роки» / В. Яручик // Віче-інформ. – 2012. – 20–26 верес. – С. 1, 8.

Яручик В. Йосип Струцюк : «Ще в юності згубив ту шкалу, якою міг би вимірювати свій талант» / В. Яручик // Волин. монітор. – 2012. – 6 груд. – С. 12.

Яручик В. Йосип Струцюк поділився спогадами дитинства / В. Яручик // Волин. монітор. – 2010. – 7 жовт. – С. 4.

«Під крилами зорі» (Йосип Струцюк) : біобібліогр. покажч. / упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; упр. В. Бабій. – Луцьк : Твердиня, 2008. – 88 с.

Глуцук В. 17 липня 70 років від дня народження Й. Г. Струцюка (1934) – українського письменника / В. Глуцук // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2009 рік / упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки. – Луцьк, 2008. – С. 73–78.

Йосип Струцюк // Золоті сторінки Волинського Національного університету імені Лесі Українки. Випускники / уклад. І. Констанкевич, Н. Грінчук, Л. Пухер, О. Маховський, ред. І. Коцан. – Луцьк, 2010. – 147 с.

Йосип Струцюк // Письменники Волині : довід. Волин. обл. орг. Нац. спілки письм. України. – Луцьк, 2010. – С. 67–71.

Йосип Струцюк // Письменники України : біобібліогр. довід. – К., 2006. – С. 402–403.

21 ЛИПНЯ

70 років від часу визволення території Волинської області від фашистських загарбників (1944)

У ході Рівне-Луцької і Поліської наступальних операцій було звільнено значну частину території Волинської області. Війська 1-го Українського фронту з 14 лютого 1944 року перейшли до оборони і вели бої за утримання зайнятих рубежів.

Починаючи з кінця березня і до липня, лінія оборони проходила від селища Ратно через Седлище, північно-східніше Ковеля, через Голоби, Хорохорин, Торчин, Звиняче і південніше Горохова до Галичан. Перед правим крилом оборони 1-го Українського фронту гітлерівці спорудили лінію оборони «Принц Євгеній», глибина котрою досягала до 50 км від Горохова до річки Західний Буг. Весняні бойові дії армії на Волині дали добрий результат. Було звільнено більшу частину території області, що створило передумови для остаточного визволення наших земель.

У середині квітня 1944 року за наказом Ставки Верховного Головнокомандувача 1-й Український фронт перейшов до оборони. Рубіж

фронту проходив по лінії Торчин-Берестечко, далі на північ, східніше Турійська, Ковеля, Ратне проходила лінія оборони 1-го Білоруського фронту.

Протягом квітня і до 26 червня 1944 року на Волині скупчуються великі сили, зокрема, 3-тя гвардійська армія генерал-полковника В. М. Гордова, 8-ма гвардійська армія генерал-полковника В. І. Чуйкова, 69-та армія генерал-лейтенанта В. Я. Колпакчі, 1-ша гвардійська танкова армія генерал-полковника М. Є. Катуківа, 2-га гвардійська танкова армія генерал-лейтенанта С. І. Богданова, 2-га повітряна армія генерал-полковника С. І. Красовського, 6-та повітряна армія генерал-лейтенанта Ф. П. Полиніна, багато артилерійських частин.

Визволення південних районів Волинської області було здійснено в ході Львівсько-Сандомирської операції. Операція проводилась силами 1-го Українського фронту з 13 липня по 29 серпня 1944 року. Її мета – розгром німецько-фашистської групи армій «Північна Україна» і визволення західних областей України та південно-східних районів Польщі. На цей період війська 1-го та 2-го Українських фронтів глибоко вклинились в оборону противника, охопили з півдня німецьку групу армій «Центр» і прорвали ворожий фронт, ізолювавши тим самим німецьку групу армій «Північна Україна» від групи «Південна Україна».

До початку наступу у склад 1-го Українського фронту входило сім армій, зокрема, 1, 3, 5 гвардійські, 13, 11, 31, 60, три танкові армії, кінно-механізовані групи, 1-й Чехословацький армійський корпус, 2 та 8 повітряні армії.

Військам протистояла німецька група армій «Північна Україна» під командуванням генерал-полковника Й. Гарпе, зокрема, 1, 4 німецькі танкові армії, 1 Угорська армія. Вони налічували 40 дивізій (5 танкових, 1 моторизовану), 2 піхотні бригади, близько 200 тисяч солдатів та офіцерів, 6 300 одиниць гарматної техніки, 900 танків, 700 літаків.

23 червня 1944 року розпочалася Білоруська наступальна операція («Багратіон») силами 1-го Прибалтійського, 1, 2, 3 Білоруських фронтів. Впродовж чотирьох місяців тривала битва за Ковель – найдовша битва за визволення Волині. Під Ковель тричі приїжджав заступник Верховного Головнокомандувача маршал Георгій Жуков. Ковель було звільнено лише 6 липня 1944 року. 9 липня 1944 року Й. Сталін у присутності Г. Жукова розглянув план наступу з району Ковеля для розгрому Ковельсько-Люблінського угруповання ворога, з подальшим виходом на Брест та Віслу. Початок операції було відкладено до 18 липня.

Повністю Волинська область була звільнена від німецьких окупантів у другій половині липня 1944 року на першому етапі Люблінсько-Брестської і Львівсько-Сандомирської операцій, у яких брали участь 1-й Білоруський та 1-й Український фронти.

13 липня війська 389-ї стрілецької дивізії 3-ї гвардійської армії визволили Горохів. 18 липня частини 120-го стрілецького корпусу 3-ї гвардійської армії, розвиваючи наступ, зав'язали бої на підступах до Володимира-Волинського, які тривали три дні. Вирішальну роль у цих боях відіграли 197 і 218 стрілецькі дивізії. 20 липня були визволені міста Володимир-Волинський та Іваничі. 21 липня були звільнені Устилуг і Шацьк.

Після визволення області понад півтори сотні тисяч волинян воювали на фронтах Польщі, Німеччини, Східної Пруссії і Прибалтики, служили у військах тилу, працювали для потреб трудового фронту. Майже кожен третій не повернувся до рідних домівок. Біля 5 тисяч молодих юнаків, яких називаємо солдатами останнього воєнного призову, чекали страждання і багатьох мученицька смерть у далеких саратовських степах.

Друга світова війна у вересні 1939 року тривала на Волині 14 днів – розпочалася з приходом 16 вересня німецьких, а 19 вересня – радянських військ. Останній бій між Червоною і польською арміями відбувся в районі Шацька 28–29 вересня 1939 року. У 1941 році бої між частинами Червоної армії і німецького вермахту тривали сімнадцять днів – з 22 червня по 8 липня. А ось в 1944 році війна на Волині продовжувалася цілих 177 днів – з 28 січня (на крайньому рубежі області) і до липня 1944 року, коли були визволені останні населені пункти.

За три роки окупації німцями було знищено понад 165 тисяч мирних волинян у селах та містах. При визволенні області загинуло понад 26 тисяч радянських солдатів і офіцерів. Хоча, ймовірно, ця цифра є більшою щонайменше у два з половиною рази.

Олена Дубень

Література:

Волинь в Другій світовій війні та перші повоєнні роки : матеріали наук. іст.-краєзн. конф. присвяч. 50-й річниці перемоги над фашизмом. – Луцьк : Зоря, 1995. – 107 с.

Волинь у Другій світовій війні : зб. наук. та публіцист. ст., присвяч. 60-річчю визволення Волин. обл. від фашист. загарбників / гол. ред. та упоряд. М. М. Кучерепа. – Луцьк : Вежа, 2004. – 252 с.

Денисюк В. Визволення Волині від фашистських окупантів. 60 років / В. Денисюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2004. – 34 с.

- Кирилюк О. На всіх фронтах. 1941–1945 : іст.-документальн. Нариси / О. Кирилюк, С. Кирилюк. – Луцьк : Надстир'я, 2010. – 354 с.
- Книга Скорботи України. Волинська область : у 3 т. Т. 1 / ред. Г. С. Козачук. – Луцьк : Надстир'я, 2010. – 552 с.
- Книга Скорботи України. Волинська область : у 3 т. Т. 2 / ред. Г. С. Козачук. – Луцьк : Надстир'я, 2010. – 552 с.
- Царук Я. Володимир-Волинський у боротьбі за незалежність / Я. В. Царук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2010. – 328 с.
- Червак Б. Битва за Волинь / Б. Червак. – К. : Вид-во ім. Олени Теліги, 2003. – 64 с.
- Кудь В. Визволення населених пунктів і території Волинського Полісся від німецько-фашистських загарбників в 1944 році / В. Кудь // Минуле і сучасне Волині та Полісся : історія сіл і міст Західного Полісся. Маневиччини: матеріали XIII Волин. наук. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2004. – С. 46–48.
- Войтенко В. Подвиг на Прип'яті : липень 1944 року став для Волині місяцем визволення від німецько-фашистських загарбників // Полісся. – 2011. – 26 лип. – С. 3.
- Головачук С. Звільнення від гітлеризму / С. Головачук // Волин. газ. – 28 лип. – С. 1, 2.
- Люпа В. Майже 15 кілометрів волинським поліським болотом полковий фельдшер ніс на собі до медсанбату важкопораненого / В. Люпа // Луцьк. замок. – 2006. – 9 лют. – С. 5.
- У липні 44-го... // Рідне місто. – 2012. – 19 лип. – С. 5–6.
- Федчук В. Волинь визволяли 176 днів і ночей / В. Федчук // Вісник. – 2011. – 21 лип. – С. 4.

Пам'ять людська не забуде повік... : краєзн. довід. / упоряд. В. А. Наконечний, М. Д. Півницький, Г. В. Давидова. – Луцьк : Надстир'я, 2006. – 120 с.

23 ЛИПНЯ

75 років від дня народження В. І. Шингура (1939–2008) – українського художника

Віктор Іванович Шингур народився 23 липня 1939 року в селі Чапаєвка Запорізької області. Початкову художню освіту здобув у Київській Республіканській художній школі імені Т. Г. Шевченка (1954–1958). Продовжив навчання на живописному факультеті Київського державного художнього інституту (1958–1964). З 1964 до 1986 року проживав у Луцьку, працював у Волинських художньо-виробничих майстернях Художнього фонду УРСР. Член Спілки художників УРСР з 1971 року.

Головні творчі здобутки Віктора Шингура пов'язані з монументально-декоративним мистецтвом, яке в Україні в 60–80-ті роки

XX століття набуло великого значення. Його настінні розписи в екстер'єрах та інтер'єрах громадських споруд Волині, мозаїчні та керамічні панно, рельєфи втілюють і пропагують соціальні і філософські ідеї часу, увічнюють події Другої світової війни. Він – автор 30 монументальних творів, у яких прагнув відійти від прямолінійного копіювання життя, звертався до символічних образів, поетичної інтерпретації навколишнього світу.

Яскравий художній образ В. Шингур створив у співавторстві з київськими митцями А. Воробйовим і І. Литовченком (панно «Спорт» в обласній дитячо-юнацькій спортивній школі, м. Луцьк, 1969 р.; сграфіто, рельєф, кольоровий камінь). Тут могутня пластика живопису зливається з пластикою архітектурної конструкції Палацу спорту, збудованого за проектом луцьких архітекторів Р. Метельницького, В. Маловіци, А. Юровської. Панно розміщене у великій ігровій залі з трибунами на 500 глядачів.

Серед оригінальних творів В. Шингура-монументаліста – рельєф «Земля – планета життя, планета розуму, космос» (кінотеатр «Промінь», м. Луцьк, 1970 р., бетон); мозаїчне панно «Молодь, яка оновлює світ» (Луцький державний педагогічний інститут, 1973 р., мозаїка зі смальти); настінний розпис «Людина і технічний прогрес» у конференц-залі Будинку науки і техніки (м. Луцьк, 1976 р.). Митець працював над оформленням фасадів і інтер'єрів міжколгоспного будинку відпочинку на озері Пісочному (1967), тепер санаторій «Лісова пісня», оздоблював павільйони автозупинок, створюючи мозаїчні панно «Ранок» (1971), «Нова Україна» (1972), розписував дитячі садки.

Працюючи в галузі станкового живопису і графіки, Шингур брав участь в обласних, республіканських і міжнародних виставках; мав 2 персональні виставки, остання – у 1985 році в Луцьку. Його твори експонувались на етапній для західноукраїнських митців виставці в Москві 1980 року. Художника цікавили події Другої світової війни, і він відтворював на полотнах героїзм воїнів, пафос боротьби («Від Радянського інформбюро», 1977 р.; «Звільнення Ковеля», 1982 р.; «Перелом», 1983 р.). Він також писав пейзажі і портрети. В 1982 році створив прекрасний графічний образ молодої актриси Галини Кажан.

Володіючи не тільки пензлем, але й словом, В. Шингур у періодичі висвітлював художнє життя міста, аналізував доробки своїх колег, упорядковував каталоги виставок. У 1986 році він виїхав з Луцька спочатку до Хмельницького, а пізніше до Кременчука Полтавської області.

Повернувшись ненадовго до Луцька, в якому пройшла найбільш важлива частина його творчого шляху, Віктор Шингур у 1993 році

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

передав Волинському краєзнавчому музеєві низку власних робіт, а також творчу спадщину художника Олександра Шмакова.

В. І. Шингур помер у грудні 2008 року в місті Кременчуку.

Тамара Левицька

Література:

Каталог першої обласної виставки творів молодих художників Волині / упоряд. В. Пясецький, В. Шингур. – Луцьк, 1973. – 18 с.

В. Шингур – с. 10.

Каталог художніх виставок 1976–1978 рр. – Луцьк, 1978. – 39 с.

В. Шингур – с. 6, 15, 25, 32, 37.

Каталог художніх виставок 1979–1982 рр. – Луцьк, 1982. – 40 с.

В. Шингур – с. 6, 11, 19, 28, 29, 32, 38.

Шингур В. [Вступна стаття] / В. Шингур // Каталог IV обласної виставки творів молодих художників Волині. – Луцьк, 1984. – С. 3.

Шингур В. Дружба творча, плідотворна / В. Шингур // Рад. Волинь. – 1978. – 12 груд.

Шингур В. Майстерність пейзажиста : Камчатка у творах волинських художників / В. Шингур // Рад. Волинь. – 1980. – 13 січ.

Шингур Виктор Иванович // Творческая группа художников Волини : живопись, графика, скульптура, монумент. искусство : каталог. – Луцьк, 1978. – С. 16–17.

Шингур Віктор // Волинь / Укр. т-во геральдики і вексилології ; Ін-т біогр. дослідж. ; авт.-упоряд. В. В. Болгов. – К., 2006. – С. 253.

Бондаренко О. Нове поповнення Спілки художників / О. Бондаренко // Рад. Волинь. – 1971. – 5 груд.

Дев'ятов А. Нова робота монументаліста / А. Дев'ятов // Мол. ленінець. – 1976. – 23 жовт.

Філатенко А. З минулого у майбутнє / А. Філатенко // Рад. Волинь. – 1976. – 10 берез.

Флішаровський Р. Назустріч життю / Р. Флішаровський // Рад. Волинь. – 1971. – 29 груд.

Левицька Т. 23 липня 70 років від дня народження В. І. Шингура (1939) – українського художника / О. Гаврилюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2009 рік / упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд. Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук ; відп. за вип. А. М. Силуєк, Л. А. Стасюк. – Луцьк, 2008. – С. 78–81.

24 ЛИПНЯ**70 років від дня народження О. Д. Огневої (1944) –
заслуженого працівника культури України**

Олена Дмитрівна Огнева народилась 24 липня 1944 року у місті Гульріпші Сухумського району Абхазької РСР у родині етнічних українців. 1953 року разом з родиною переїжджає в Україну і оселяється у м. Луцьку. Навчалась на східному факультеті Ленінградського державного університету за спеціальністю «Тибетська філологія», який закінчила у 1967 році. З 1970 по 1975 рік Олена Дмитрівна працювала старшим науково-технічним співробітником у Тибетському фонді відділу рукописів Ленінградського відділення Інституту Сходознавства АН. У 1979 році вона закінчує аспірантуру при Інституті сходознавства АН СРСР (Москва) за спеціальністю «Історіографія та джерелознавство», а в наступному році успішно захищає кандидатську дисертацію за темою «Тибетський середньовічний трактат з теорії образотворчого мистецтва». З 1980 по 1984 роки плідно працює в Інституті сходознавства АН Таджикиської РСР.

У 1984 році повертається до Луцька, де понад 16 років працює провідним науковим співробітником Волинського краєзнавчого музею (1984–2012). У 1987–1999 роках вона очолює відділ давньої історії музею. Однак її діяльність не обмежується лише музейною роботою, з 1996 по 2002 рік завідує кафедрою Волинського інституту економіки і менеджменту. З відновленням у 1991 році Інституту ім. А. Кримського НАН України в Києві вона працює на посаді старшого наукового співробітника інституту з 1992 до 2009 року, у 2003 році отримавши вчене звання старшого наукового співробітника.

Паралельно у 1994–1995 роках Олена Дмитрівна – старший викладач кафедри археології та джерелознавства історичного факультету Волинського державного університету ім. Лесі Українки, забезпечувала читання курсу «Музеєзнавство». З 2006 року у тому ж закладі О. Огнева – доцент кафедри археології та джерелознавства, читає курси: «Вступ до музеєзнавства», «Книгознавство та історія книги» для студентів спеціальності «Музейна справа та охорона пам'яток історії та культури». З 2008 року Олена Дмитрівна працює на посаді доцента кафедри документознавства і музейної справи історичного факультету Волинського національного університету ім. Лесі Українки.

У доробку О. Д. Огневої – понад 380 друкованих праць (з них понад 285 – у царині сходознавства) у наукових виданнях, не кажучи вже про численні публікації у засобах масової інформації. У 1993 році їй невтомно працю відзначено почесним званням заслуженого

працівника культури України, а у 2013 році вона стала лауреатом премії ім. А. Кримського НАНУ.

Олена Огнева – авторитетний фахівець у галузі джерелознавства, книгознавства, мистецтвознавства, етнографії Східної Азії та України. Важливі наукові результати досягнуті нею у вивченні тибетської етнографії, релігії, культури, історії сходознавства України, історії Волині української середньовічної книги та геральдики. Особливу увагу відводить вивченню контактів народів Центральної Азії з Україною.

Важливе значення для українського сходознавства має такий напрям діяльності дослідниці, як вивчення речей східного походження, що опинились у музейних зібраннях України. На сьогодні одним з підсумків цієї багаторічної праці став збірник «Боги снежних гор. Музеи Украины: сакральное искусство в традиции будизма» (2008). Він містить наукові статті періоду 1998–2008 років, присвячені актуальним питанням буддистського мистецтва, поширення його на території України й формування музейних і приватних колекцій.

Олена Дмитрівна стала автором нової для нашої держави теми «Схід у житті та творчості Лесі Українки, Ігоря Стравінського».

Особливе місце в творчому доробку Олени Дмитрівни посідає тема Ігоря Стравінського. Ще у 1980-ті роки О. Д. Огнева розпочала збір матеріалів про його життя і творчість. Зокрема, вона є автором першої і тепер вже другої експозиції та путівників по єдиному в світі музею Ігоря Стравінського в Устилузі, автор численних виставок, присвячених композиторові «Ігор Стравінський та Далекий Схід», «Велика весна царя Ігоря», «Театр Ігоря Стравінського». Нею написано два сценарії телефільмів про Ігоря Стравінського. О. Д. Огнева – лауреат обласної премії ім. Ігоря Стравінського (1994 р.). Вона була одним з авторів ідеї проведення на Волині музичного фестивалю «Стравінський та Україна».

Починаючи з 2000 року, О. Огнева є головним науковим керівником науково-культурницького проекту «Цирендоржиевські читання». Даний симпозіум та його друковані матеріали розглядають питання історії, релігії, філософії, культури та мистецтва Центральної Азії (Бурятії, Калмикії, Туви, Монголії та Тибету) в контексті взаємодії народів Євразії. Також за ініціативи та організаційної підготовки О. Огневої відбувся Науковий семінар «Федір Щербатський (1866-1942) у контексті сходознавства ХХ століття (до 140-річчя від дня народження)» (Київ, Інститут сходознавства ім. А. Ю. Кримського, 20 квітня 2007 р.).

Плідну наукову діяльність Олени Дмитрівни 2001 року було підтримано стипендією від American Scientific Learning Studies.

Олена Огнева виступає також як укладач різноманітних каталогів, рецензент, науковий консультант і науковий редактор монографій, довідників, художніх альбомів тощо. Вона була науковим консультантом таких праць, як: Историко-культурный атлас Бурятии. Основной том. – М., 2001; Войтов В. Е., Тихменёва-Позднеева. Алексей Матвеевич Позднеев и его восточная колекция. Самара – 2001. О. Огнева є автором тексту до альбому-каталогу: Живопись Тибета. Русская частная колекция. М., 2005. Вона упорядковувала, готувала тексти та ілюстрації, коментарі, примітки до репринтного видання підручника: Леся Українка. Стародавня історія Східних народів. – Луцьк, 2008 р.

Олександр Матейчук

Література:

Огнева О. Д. Будинок серед алей : Музей Ігоря Стравінського в Устилузі / О. Д. Огнева. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2006. – 56 с.

Огнева О. Д. Контекст створення «Весни священної» і «Лісової пісні» : (розділ з майбут. кн. «Повернення Ігоря Стравінського») / О. Д. Огнева. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2008. – 20 с. : іл.

Огнева О. Д. Східні стежини Лесі Українки : (ст. та матеріали) / О. Д. Огнева. – Луцьк : Волин. кн., 2007. – 234 с.

Огнева О. Антоній Мошинський, останній ректор Любешівського колегіуму піарів та книги з його бібліотеки у зібранні Волинського краєзнавчого музею / Олена Огнева // Інтелектуальна еліта Волині. – Луцьк, 2012. – С. 206–210.

Огнева О. Антоній Мошинський – останній ректор Любешівського колегіуму піарів та книги з його бібліотеки у зібранні Волинського краєзнавчого музею / О. Огнева // Старий Луцьк : наук.-інформ. зб. ЛДІКЗ. – Луцьк, 2010. – Вип. VI. – С. 176–180.

Огнева О. Відродження з «попелу» / О. Огнева // Ікона Холмської Богородиці: дослідження та матеріали / відпов. за вип. А. Силюк. – Луцьк, 2010. – С. 114–115.

Огнева О. Ге Баоцюнь та його вклад в розвиток українознавчих студій у Китаї : (Леся Українка в перекладах Ге Баоцюнь) / О. Огнева // Леся Українка і родина Косачів в контексті української та світової культури : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 140-річчю від дня народж. Лесі Українки та 100-річчю з часу написання драми-феєрії «Лісова-пісня». – Луцьк, 2011. – С. 242–248.

Огнева О. Єгипет Лесі Українки / О. Огнева // Леся Українка і родина Косачів в контексті української та світової культури : матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. – Луцьк, 2006. – Вип. 3. – С. 44–48.

Огнева О. З досвіду реконструкції репертуару бібліотеки Хрестовоздвиженського братства та виявлення його примірників в зібранні ВКМ : (ста-

ном на 1676 рік) / О. Огнева // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Луцька міська громада : історія, традиції, люди : матеріали XXVI Волин. обл. наук.-іст.-краєзн. конф., присвяч. 16-й річниці Незалежності України, 510-ій річниці надання м. Луцьку Магдебурзького права і 390-ій річниці створення Луцького православно-братства. – Луцьк, 2007. – Вип. 26. – С. 162–166.

Огнева О. З історії рукописної спадщини Волині кирилівського письма / О. Огнева // Історія і сучасність Волині. Жидичин – крізь віки : матеріали IV наук.-практ. іст.-краєзн. конф., присвяч. 780-річчю с. Жидичин Ківерців. р-ну. – Луцьк, 2007. – Вип. 3. – С. 58–63.

Огнева О. Заповіт Гаврила Носенка з державного архіву Волинської області / О. Огнева // Музикознавчі студії інституту мистецтв Волинського національного університету імені Лесі Українки та Національної музичної Академії України імені П. І. Чайковського : зб. наук. пр. / уклад. О. І. Коменда. – Луцьк, 2011. – Вип. 7. – С. 73–83.

Огнева О. Леся Українка та джерела з «Стародавньої історії східних народів» у Луцький період роботи над нею / О. Огнева // Старий Луцьк : наук.-інформ. зб. ЛДІКЗ. – Луцьк, 2009. – Вип. V. – С. 92–98.

Огнева О. Леся Українка та Ігор Стравінський : контекст створення «Лісової пісні» та «Весни священої» / О. Огнева // Леся Українка і сучасність : зб. наук. пр. / Волинський нац. ун-т ім. Лесі Українки, Науково-дослідний ін-т Лесі Українки, Ін-т літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України. – Луцьк, 2007. – Т. 4 : кн. 1. – С. 149–160.

Огнева О. Луцькі адреси Ігоря Стравінського / О. Огнева // Старий Луцьк : наук.-інформ. зб. ЛДІКЗ. – Луцьк : Терен, 2008. Вип. IV. – С. 40–44.

Огнева О. Маєток Носенків-Белянкіних-Стравінських в Устилузі : (за матеріалами Волин. обл. держ. архіву) ; Польські друзі Ігоря Стравінського / О. Огнева // Волинський музей: історія і сучасність : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 80-річчю Волин. краєзн. музею та 60-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 2009. – С. 474–476.

Огнева О. Матеріали Волинського архіву про Устилузький маєток Носенків-Белянкіних-Стравінських / О. Огнева // Музикознавчі студії. – Луцьк, 2008. – Вип. 2 : Ігор Стравінський : дискурс творчості : (до 125-річчя з дня народж.). – С. 5–11.

Огнева О. Новий герб Луцька / О. Огнева, П. Рудецький // Минуле і сучасне Волині й Полісся: край на межі тисячоліть : матеріали X наук. іст.-краєзн. конф., яка відбулася у Старому Чорторійську, Маневичах, Четвертні та Нововолинську в 2000–2002 рр. – Луцьк, 2002. – С. 203–204.

Огнева О. Про користь друку музейних каталогів / О. Огнева // Старий Луцьк : наук.-інформ. зб. ЛДІКЗ. – Луцьк, 2007. – Вип. III. – С. 169–174.

Огнева О. Д. Рослинний світ Рігведи та «Лісової пісні» Лесі Українки / О. Д. Огнева // Волинь у житті та творчості письменників : зб. наук. пр. / упоряд. Н. Г. Сташенко. – 2-ге вид., доп. і перероб. – Луцьк, 2007. – С. 58–60.

Огнева О. Спадщина Агатангела Кримського у фондах Волинського краєзнавчого музею / О. Огнева, О. Бірюліна, В. Білик // Агатангел Кримський –

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

учений, письменник, українець : зб. наук. пр. / упоряд. Н. Данилюк. – Луцьк, 2007. – С. 96–106.

Огнєва О. Д. Спогади селянина та робітника Володимира Добринюка про війни ХХ століття та їх наслідки / О. Д. Огнєва, О. Златогорський // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Володимир-Волинський в історії України і Волині : матеріали ХХІІ Міжнар. наук.-практ. іст.-краєзн. конф., присвяч. 70-річчю утворення Волин. обл., 810-й річниці надання місту Володимиру-Волинському Магдебурзького права. – Луцьк, 2009. – С. 86–88.

Огнєва О. Спогади селянина та робітника Володимира Добринюка про війни ХХ століття та їх наслідки / О. Огнєва, О. Златогорський // Наукові записки з проблем волинезнавства / упоряд. О. Є. Златогорський. – Луцьк, 2009. – Вип. 1. – С. 258–275.

Огнєва О. Східний вектор книжкового зібрання Лесі Українки / О. Огнєва // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Олена Пчілка і родина Косачів в історії інтелектуальної еліти України та Волині : матеріали ХХХІІІ Всеукр. іст.-краєзн. наук. конф., присвяч. 160-річчю від дня народж. Олени Пчілки та 60-річчю з часу створення Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 2009. – С. 116–119.

Огнєва О. «Українським націоналістом я ніколи не був...» / О. Огнєва // Реабілітовані історією : у 27 т. Волинська область / авт. тексту М. М. Кучерепа, В. В. Вісин, О. Ю. Ленартович, В. В. Оніщук, О. І. Півень, О. П. Суцук. – Луцьк, 2010. – Кн. 1. – С. 628–635.

Огнєва О. Філарет Городельський – бібліотекар Луцького Хрестовоздвиженського братства ; Іконографічні аспекти герба міста Луцька / О. Огнєва, О. Романюк ; До питання про міську геральдику Луцька / О. Огнєва, О. Бірюліна, П. Рудецький // Минуле і сучасне Волині : літописні міста і середньовічна культура : матеріали VIII Волин. обл. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1998. – С. 33–34, 34–35, 35–36.

Огнєва О. Художник, чий спогади про Устилуг просякнуті проміннями щастя : (до 105 річниці від дня народж. Федора Стравінського молодшого) / О. Огнєва // Волинська ікона: дослідження та реставрація : матеріали ХІХ міжнар. наук. конф. – Луцьк, 2012. – С. 224–228.

Символіка Волинської області / О. Огнєва, Г. Бондаренко, П. Рудецький, Силіюк А. // Минуле і сучасне Волині й Полісся: край на межі тисячоліть : матеріали Х наук. іст.-краєзн. конф., яка відбулася у Старому Чорторійську, Маневичах, Четвертні та Нововолинську в 2000–2002 рр. – Луцьк, 2002. – С. 204.

Данилюк В. Волинянка розповіла росіянам про тибетологію в Україні / В. Дантлюк // Віче. – 1999. – 18 лют. – С. 3.

Дорош В. Тибетські дослідження лучанки Олени Огнєвої / В. Дорош // Волинь. – 1999. – 18 лют. – С. 1.

Златогорський О. Жінка, якій підкорився нежіночий Схід / О. Златогорський, П. Рудецький // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2003. – 29 трав. – С. 11.

Пахолок З. Непомічений ювілей / З. Пахолок // Луцьк. мол. – 2004. – 16 груд.

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

Ювілеї: сходознавець і тібетолог Олена Огнева // Волинь-нова. – 2009. – 25 лип. – С. 2.

Олена Дмитрівна Огнева : біобібліогр. покажч. : до 65-річчя від дня народж. – Київ, 2009. – 44 с.

27 ЛИПНЯ

90 років від дня народження Данила Довбошинського (1924–2012) – українського художника

Данило Данилович Довбошинський народився 27 липня 1924 року в селі Колки Маневицького району Волинської області. 1945 року після демобілізації з армії працював у Луцькому драматичному театрі художником та актором.

Упродовж 1946–1951 років навчався у Львівському училищі прикладного мистецтва ім. Івана Труша. У 1947 році вступив на кафедру живопису Львівського державного інституту прикладного і декоративного мистецтва. Його вчителями були Йосип Бокшай, Іван Севера, Роман Сельський. У 1953 році, після закінчення інституту, залишився на викладацькій роботі, згодом отримав звання – доцента, в.о. професора завідувача кафедри живопису. Виховуючи студентську молодь, провадив активну творчу діяльність на ниві станкового та монументального малярства. Брав активну участь у міських, обласних та республіканських виставках.

У 1963 році був прийнятий у члени Спілки художників УРСР. За самовіддане служіння мистецтву і за визначні здобутки в царині малярства у 1989 році отримав звання «заслужений художник УРСР».

У 1984 році, залишивши викладацьку роботу, зосередив свою увагу виключно на творчості. Результатом наполегливої праці стала велика персональна виставка, що відбулася у 1985 році в Львівській картинній галереї. Вона стала не тільки яскравою подією художнього життя Львова, а й тривалий час була своєрідним критерієм виставкових проектів.

Данило Довбошинський – автор величезного творчого доробку. Його улюблені жанри – пейзаж, портрет, побутові картини та натюр-морти. На творчому рахунку художника чимало монотипій, начерків, етюдів. Кожен твір характеризує його як блискучого колориста, майстра-віртуоза, який в межах своїх полотен не просто зображав навколишнє середовище або побачену красу, а й умів створити блискучий художній образ пережитого. Тематика його творів неодмінно пов'язана із Україною, її історичною долею, культурою. Низка портретів видатних

українців, що створена Данилом Довбошинським вражає глибиною осмислення. Пейзажі, натюрморти, побутові сценки із життя мешканців Карпат випромінюють любов та тепло. В його достатньо новаторських, як на той час, прийомах переважав декоративний підхід. Вміло, із великим смаком він використовував у своїй практиці виразальну мову фактур. Інколи композиції художника не просто прописані, а виліплені пензлем та мастихіном. Провідні твори Данила Довбошинського: «Діти Карпат» (1968 р.); «Оголена» (1970-ті рр.); «Портрет Г. Якутовича» (1974 р.); «Портрет С. Параджанова» (1980-ті рр.); «Портрет Р. Сельського» (1985 р.); «Берестечко» (1999 р.); «Мальви і соняшники» (2001 р.). Багато полотен мистця є в музеях України, Росії, Польщі, Канади, Америки, Австралії, Іспанії, Чехії, Німеччини. Чимало їх і у приватних колекціях. Великою збіркою володіє родина художника. У Волинському краєзнавчому музеї зберігається блискучий твір, що виконаний у період розквіту творчості художника, – «Портрет Лесі Українки». В Колківській середній школі, де навчався художник, перебуває чимала серія творів, що свого часу були подаровані мистцем.

Данило Данилович Довбошинський помер 2012 року в Луцьку. Похований у рідному селищі Колки Маневицького району Волинської області.

Дмитро Зінько

Література:

Довбошинський Д. О мужестве и нежности : альбом / Д. Довбошинський. – М. : Сов. худож., 1983. – 30 с.

Гелетій Я. Художник з Колок : (до 80-річчя від дня народж. заслуж. худож. України Данила Довбошинського) / Я. Гелетій. – Львів : «Джерело» ; Дубно «Дубен», 2004. – 42 с.

Дубровська Р. Довбошинський Данило Данилович: «Гармонія – то моя стихія» / Р. Дубровська // Нова доба. – 2005. – 22 січ. – С. 2.

Довбошинський Данило Данилович // Митці України : енцикл. довід. – К., 1992. – С. 218–219.

Довбошинський Данило Данилович // Українські радянські художники : довідник. – К., 1972. – С. 141.

Довбошинський Данило Данилович // Художники народів СРСР : библиогр. словар. – М., 1976. – Т. 3. – С. 421.

Стельмащук Г. Г. Довбошинський Данило Данилович / Г. Г. Стельмащук // Енциклопедія сучасної України. – К., 2008. – Т. 8. – С. 168.

Довбошинський Данило Данилович // Художники Прикарпаття : альбом. – К., 1989. – С. 247.

1 СЕРПНЯ**100 років від початку Першої світової війни (1914)**

На початку ХХ ст. провідні імперії світу були зацікавлені у розширенні своїх кордонів з метою здобуття дешевої сировини та нових ринків збуту продукції. Нова війна мала вирішити проблему розподілу колоній. У багатьох державах стартувала гонка озброєнь і для розв'язання війни достатньо було знайти привід. Останній з'явився після вбивства спадкоємця австрійського престолу Франца Фердинанда та його дружини Софії Хотек. Подружжя загинуло від руки представника сербської організації «Млада Босна» Гавриїла Принципа 28 червня 1914 р. У відповідь на це Австро-Угорщина оголошує війну Сербії, а 1 серпня 1914 р. Німеччина – Росії. Власне, цей день став початком Першої світової війни (1914–1918), яка в західній історіографії отримала назву «Велика війна».

Головними суперниками стали два військово-політичні блоки – Антанта (Російська імперія, Великобританія, Франція) та Троїстий союз (Німеччина, Австро-Угорщина, Італія). У 1915 р. Італія перейшла на сторону Антанти, а до Троїстого союзу натомість увійшли Туреччина і Болгарія. Таким чином був утворений Четвертий союз. Загалом у війну вступило 38 держав (34 держави на боці Антанти) з населенням понад 1,5 мільярда чоловік, діючими арміями чисельністю понад 29 мільйонів чоловік та 74 мільйонами мобілізованих громадян.

Бойові дії Першої світової війни пройшли територією Волині, яка в оперативному відношенні належала до компетенції російських військ Південно-Західного фронту, який в період 6 серпня – 13 вересня 1914 р. провів успішну Галицьку битву. Російська армія зайняла більшу частину Галичини та Буковини і вийшла до Карпат.

У 1915 р. противник перегрупував свої сили і перейшов в контрнаступ, у результаті якого Західна Волинь була окупована австро-німецькими військами. У їх складі на територію губернії прибули представники Легіону українських січових стрільців, які активно включились до культурно-просвітницької діяльності. Завдяки старанням ентузіастів і при підтримці свідомого місцевого населення, 20 травня 1916 р. була відкрита перша українська школа. На ниві шкільництва особливо проявив себе сотник Д. Вітовський. Так, до лютого 1917 р. йому вдалось започаткувати 17 двокласних українських шкіл. Загалом, по Волині наприкінці лютого 1918 р. вже працювало 38 українських шкіл, в яких навчалось 2164 учні. Українські січові стрільці намагались також налагодити видавничу діяльність рідною мовою, відродити церковно-релігійне життя Волині.

Російській армії частково вдалось відновити своє становище у результаті Брусиловського прориву 3 червня – 22 серпня 1916 р. На Волині основний удар наносився силами 8-ої армії генерала О. Каледіна. У результаті запеклих боїв обидві воюючі сторони зазнали величезних втрат, лінія фронту аж до закінчення війни зупинилась на р. Стохід. Окремо варто зазначити, що інтенсивні бої на Волині проходили не тільки на землі, але й у повітрі. Тут були зосереджені перекинуті з Одеси російський 7-й і 8-й корпусні авіазагони, а також 12-й корпусний і 3-й польовий авіаційні загони, до війни дислоковані в Києві. У складі 8-го авіагону воював відомий латвійський ас Едвардс Пульпе, який загинув у бою 20 липня 1916 р. Свої перемоги у волинському небі здобули також такі відомі льотчики, як Олександр Казаков, Костянтин Арцеулов та інші.

Війна стала непоправним тягарем для волинян. Під час бойових дій села і містечка зазнавали руйнувань, проводилась мобілізація серед місцевого населення. Так, до жовтня 1915 р. з Волині до діючої армії було призвано близько 170 тисяч осіб. Окрім того, для потреб війська у селян реквізували зерно та худобу. Трагічним став 1915 р., коли з відступом російських військ розпочалась евакуація місцевого населення. Переселенці опинялись у надзвичайно складних умовах, у дорозі люди гинули від голоду і хвороб. Пізніше декому з них вдалось повернутися додому. Таким чином, Перша світова війна стала каталізатором революційних подій.

Богдан Зек

Література:

Брусиловський прорив на Волині: факти, цифри, дати, документи, матеріали, карти, телеграми, мемуари, фотографії, раритети / упоряд. І. Пасюк. – Луцьк : Твердиня, 2006. – 96 с.

Дем'янюк О. Й. Військово-політичні аспекти розвитку Волинської губернії у 1914–1921 роках : монографія / О. Й. Дем'янюк. – Луцьк : Твердиня, 2011. – 320 с.

Реєнт О. П. Перша світова війна і Україна / О. П. Реєнт, О. В. Сердюк. – К. : Генеза, 2004. – 480 с.

Бернадський Б. В. Бої за Луцьк влітку – восени 1915 року / Б. В. Бернадський // Минуле і сучасне Волині: літописні міста і середньовічна культура : матеріали VIII Волин. обл. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1998. – С. 44–46.

Дем'янюк О. Луцьк та округа в добу військово-політичного протистояння (1914–1921 рр.) / О. Дем'янюк // Літопис Волині : всеукр. наук. часопис. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. – Ч. 10. – С. 38–43.

Дем'янюк О. Перша світова війна на Волинському Поліссі / О. Дем'янюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Старовижівщина з глибини століть : матеріали XXVIII Волин. обл. іст.-краєзн. конф., присвяч. 17-й річниці

Незалежності України та 500-річчю першої писем. згадки про Стару Вижівку та Нову Вижву. – Луцьк, 2008. – С. 357–361.

Киричук М. Волинь у Першу світову війну (1914–1917 рр.) / М. Киричук // Киричук М. Волинь – земля українська : навч. посіб. – 3-тє вид., переглян. і доп. (вип. 1). – Луцьк, 2005. – С. 421–424.

Кривошина Б. Волинь в роки Першої світової війни : до історії питання / Б. Кривошина // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Ковель і ковельчани в історії України та Волині : матеріали XII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. – Луцьк, 2003. – Ч. 1. – С. 312–314.

Науменко А. До історії бойових дій на Волині під час Першої світової війни / А. Науменко // Минуле і сучасне Волині та Полісся : сторінки воєнної історії краю : матеріали XXX Всеукр. наук.-практ. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2009. – С. 160–164.

Соловійов О. М. Міста Волині у вирі фронтового життя Великої Європейської війни / О. М. Соловійов // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки : історичні науки. – Луцьк, 2000. – Вип. 1. – С. 112–117.

Хомич П. Бойові дії на Волині на початку Першої світової війни / П. Хомич // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Володимир-Волинський в історії України і Волині : матеріали XXXII Міжнар. наук. практ. іст.-краєзн. конф., присвяч. 70-річчю Волин. обл., 810-й річниці заснування Волинсько-Галицького князівства. 685-й річниці надання місту Володимир-Волинському Магдебурзького права. – Луцьк, 2009. – С. 249–252.

Хомич П. Землі Західного Полісся в геополітиці воюючих сторін (1914–1921 рр.) / П. Хомич // Минуле і сучасне Волині та Полісся : сторінки воєнної історії краю : матеріали XXX Всеукр. наук.-практ. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2009. – С. 341–344.

Ворон В. Відлуння великої війни / В. Ворон // Віче. – 2012. – 29 берез. – 4 берез. – С. 8.

Сітовська-Стефанишин Г. Братання з ворогами / Г. Сітовська-Стефанишин // Віче. – 2011. – 26 трав.–1 черв. – С. 10.

Устимчук Р. Спільне свято Незалежності у Польщі / Р. Устимчук // Волин. газ. + Інформ. дод. до «Волин. газ.». – 2012. – 15 листоп. – С. 1.

5 СЕРПНЯ

125 років від дня народження В. Ф. Караваєва (1889–1975) – українського художника.

Володимир Федорович Караваєв народився 5 серпня 1889 року у селі Кречів (тепер Іваничівського району Волинської області), яке розташоване на березі річки Західний Буг, у родині Федора Олександровича Караваєва.

Рід Володимира Караваєва походить з волзьких країв (Росія). Далекі предки митця були успішними заможними купцями. Дід художника – дворянин, полковник російської армії Олександр Опанасович Караваєв призначається Головою палати Волинського суду та оселяється на Волині. Викупляє і стає власником маєтку «Сокольники» у Прибужжі між селами Кречів і Мовники з ланами, луками, лісами (за переписом 1911 року близько 300 гектарів), який згодом заповідає синові Федору.

Саме тут проходило дитинство Володимира. Мальовнича природа, захопливі краєвиди вплинули на формування світогляду і подальшу творчу долю майбутнього художника. Хлопчик рано втратив матір. Крім Володимира, в сім'ї підростав брат Микола, сестри Ліза і Марія померли в ранньому віці. Батько одружився вдруге (1900 р.). Матір'ю хлопчикам стала дочка священника Надія Петрівна Малевич, учителька Володимир-Волинської гімназії. У сім'ї з'являються на світ Ольга, Борис та Євген. Дім Караваєвих стає осередком культури у селі, освічена господиня навчає своїх і сільських дітей грамоті, рукоділлю, сама читає їм книги, на великі свята обдаровує подарунками.

У 1906 році Володимир завершив семирічне навчання у Грубешівській чоловічій прогімназії (Польща). Одразу після закінчення гімназії батьки відправляють його на навчання до Києва, сподіваючись, що їхній син стане священнослужителем. Але попри волю батьків Володимир обирає навчання у Київському художньому училищі, де стає учнем Миколи Пимоненка (1862–1912), відомого українського художника-пейзажиста, члена Товариства передвижників. Не отримавши вищої художньої освіти, покинувши навчання, юнак повертається додому. На батьківщині художником були написані перші картини. Творчість перервала Перша світова війна. Сім'я змушена була евакуюватись до Житомира. Перед від'їздом Володимир заховав свої твори у вуликах, деякі закопав. Під час військових дій, коли село перетинала лінія фронту, на маєтку перебувала австрійська комендатура. Солдати знайшли сховок та, на превеликий жаль, знищили його. Після війни Караваєви повертаються до родинного маєтку.

Ранній шлюб митця виявився невдалим. Тому в 1919 році Володимир Федорович одружується вдруге з фельдшеркою з села Грибовиця Дарією Хомівною Герасимчук. У Караваєва народжуються сини Всеволод та Ростислав, підростає донька Марійка (від першого шлюбу).

З приходом нової влади відбулись аграрні реформи та розподіл землі. У 1922 році, не стало батька художника – Федора Караваєва. Земля була поділена між дітьми, Володимирові дісталось у спадок

50 гектарів, які доводилось обробляти самотужки. Він перший відокремився від родини, побудувався серед мальовничої природи на «Кругляку». Господарські клопоти, турбота про дітей займали багато часу, тому творчість відійшла на задній план. Через багато років, коли діти підросли і міцно стали на ноги, сам господар був розкуркулений радянською владою, а землі перейшли у власність держави, у Володимира Федоровича з'явилась можливість плідно займатися живописом.

Художник пише пейзажі та натюрморти, створює декілька автопортретів. Дворянське походження та брак вищої освіти не давали можливості бути членом Спілки художників. Незважаючи на це, картини В. Ф. Караваєва неодноразово експонувалися на обласних художніх виставках та на республіканській виставці в м. Києві.

Помер самотужки художник 21 лютого 1975 року у віці 86 років, похований на кладовищі рідного села Кречів.

Володимир Федорович Караваєв, хоч і не став знаменитим, але залишив після себе дорогоцінний спадок, який представляє інтерес не тільки для шанувальників живопису, але й для істориків, краєзнавців, адже на деяких полотнах змальовані давні архітектурні споруди, які не збереглися до наших днів. Його роботи зберігаються в музеях Волинської області та приватних колекціях.

Ілона Несторук

Література:

Бобак О. Родина Караваєвих / О. Бобак, Л. Розік // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Олександр Цинкаловський і край : матеріали XXVII Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 1020-ій річниці від першої писем. згадки про Володимира та 110-річчю від дня народж. О. Цинкаловського. – Луцьк, 2008. – С. 129–134.

Каталог VI обласної виставки народного образотворчого мистецтва Волині, присвяченої декаді української літератури і мистецтва в Москві. – Луцьк, 1960. – 74 с.

Караваєв В. Ф. – с. 9, 41–43.

Кужель І. Етюдні пошуки Володимира Караваєва / І. Кужель // Інтелектуальна еліта Волині. – Луцьк, 2012. – С. 197–206.

Осауленко Є. М. Неопубліковані документи про навчання волинського живописця Володимира Караваєва (1889–1975) в Київському художньому училищі протягом 1909–1912 років / Є. Осауленко // Інтелектуальна еліта Волині. – Луцьк, 2012. – С. 237–242.

Бурим Т. «Я падав у землю Прибужжя зерном...» : до 120-річчя від дня народж. / Т. Бурим // Наше місто. – 2009. – 9 лип. – С. 3.

Люпа В. «Бідна Настя» на волинський лад / В. Люпа // Віче. – 2005. – 18 серп. – С. 9.

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

Люпа В. Дворянське гніздо / В. Люпа // Волинь-нова. – 2011. – 19 верес. – С. 6.

Малиновський О. Знайомство зі славним художником Караваєвим / О. Малиновський // Слово правди. – 2009. – 4 серп. – С. 3.

Малиновський О. Співець краси Побужжя / О. Малиновський // Рад. Волинь. – 2011. – 13 січ. – С. 4.

Малиновський О. Художник й людина по вірі / О. Малиновський // Колос. – 2009. – 21 лип. – С. 4.

Янович Б. Музейна експедиція до маєтку Караваєвих / Б. Янович // Слово правди. – 2009. – 10 листоп. – С. 3.

Янович Б. Прибужжя на полотнах Володимира Караваєва / Б. Янович // Слово правди. – 2009. – 29 груд. – С. 2.

15 СЕРПНЯ

50 років від дня народження В. М. Михальської (1964) – української художниці

Валентина Михайлівна Михальська народилася 15 серпня 1964 року у селі Хворостів Любомльського району Волинської області в селянській родині. У 1971 році пішла в перший клас місцевої школи. Однак через погіршення стану здоров'я продовжила навчання в Костопільській школі-інтернаті на Рівненщині. З 1976 року в зв'язку з важкою недугою Валентина втратила здатність ходити і повернулася в рідне село. Освіту здобувала самотужки, захоплювалася малюванням. Рівненський самодіяльний художник Михайло Найдьонов, помітивши зародки мистецького таланту, порекомендував більше малювати з натури. Активно займається малюванням з 1985 року.

У творчому доробку Валентини Михальської – понад 1200 робіт у жанрах портрета, пейзажу, натюрморту, іконопису, створення картин релігійного змісту, виконаних олією, аквареллю, пастеллю, кольоровими олівцями, тушшю, в техніці монотипії. Найбільше працює акварельними фарбами. «У своїй творчості художниця щира й безпосередня, – стверджує дослідниця Тамара Левицька. – Вона сприймає світ крізь призму захоплення і гармонії, зображаючи його гідним щастя людини. Мистецтво Валентини Михальської переконує в тому, що вона знає, заради чого варто жити, перемагати недугу і працювати».

Перша персональна виставка Валентини Михальської відбулася в Луцьку 1991 року. Всього художниця мала понад 40 персональних виставок в Україні та за кордоном, зокрема в Італії, Польщі. Творчий доробок Валентини Михайлівни мали можливість бачити жителі Любомля, Луцька, Києва, Хмельницького, Рівного, Костополя, Ковеля,

Шепетівки та інших міст та сіл, а за сприяння культурно-виставкового центру «Райдуга» з міста Вознесенська Миколаївської області відбувся виставковий тур містами України (Запоріжжя, Вознесенськ, Нова Каховка, Кривий Ріг, Львів).

Валентина Михальська брала участь у III Міжнародній виставці інвалідів, що проходила в місті Люблін Республіки Польща, а також у XXVI та XXVII міжнародних конкурсах «Премія Миру», що відбувалися в Італії. Була учасницею міжнародних конкурсів екслібрису, присвячених Леонардо да Вінчі і Данте Аліг'єрі в Італії.

Валентина Михайлівна – перший лауреат обласної мистецької премії імені Йова Кондзелевича (1994 р.), присудженої їй за створення серії волинських пейзажів і натюрмортів у 1992–1993 рр.

31 березня 1995 року художниця працює вчителем образотворчого мистецтва в Хворостівській ЗОШ I–III ступенів Любомльського району.

У творчому доробку Валентини Михайлівни – книжкові ілюстрації та дитячі розмальовки «Малювала киця хату», «Колобок», «На подвір'ї у бабусі». Зокрема, у 1998 році видана збірка поезій Анатолія Махонюка «Дошу мелодія блакитна» з графічними ілюстраціями В. Михальської, а в 1999-му – збірка поезій Євгенії Лещук «Вершина», частково проілюстрована художницею у 2000-му – «Загадайлівка» Миколи Онуфрійчука (м. Луцьк), у 2002-му – «Лілея» Лесі Українки, у 2005-му – «Рукавичка» Юрія Герасимчука, у 2006-му – «Про мишку і Мурку» Галини Ушакової та «У громі неба» Наталії Сосенко (м. Рівне), у 2008-му – «Дорога до обр'ю» Ніни Шаварської (м. Київ), у 2009-му – «Давай дружити» та в 2012-му – «Мартиніві щедрування» Валентини Штинько (м. Луцьк), «Казки діда Власа» Анатолія Щура (м. Рівне).

У 2003 році Валентина Михальська презентувала свою творчість в унікальному альбомі графіки «Червоне і чорне». У книзі, що вийшла у світ у луцькому видавництві «Християнське життя», мисткиня сповна виявила свій талант у цілій серії графічних робіт. В цьому ж році управління у справах сім'ї та молоді Волинської облдержадміністрації засновано обласну мистецьку премію імені Валентини Михальської. Її вручали молодим художникам Волині впродовж декількох років. У 2006 році побачила світ авторська дитяча книжка віршів Валентини Михальської «Казка оживає знов» з кольоровими ілюстраціями художниці.

У 2004 році відбулася виставка художниці у Великому залі Спілки художників України. В цьому ж році Валентина Михальська нагороджена Орденом княгині Ольги III ступеня. За активне творче життя,

значний внесок в естетичне вихання молоді, особистий внесок у розвиток української культури художниця відзначена багатьма державними дипломами і грамотами. Її твори зберігаються в приватних та музейних колекціях України, у Волинському, Любомльському краєзнавчому музеях та Колодязненському літературно-меморіальному Лесі Українки.

Валентина Михальська – почесний член жіночого київського клубу «Волинянка», який об'єднує жінок – членів Міжнародного громадського об'єднання «Волинське Братство».

Мисткиня живе і працює в с. Хворостів. Протягом останніх років місцева сільська рада втілює в життя ініціативу Всеукраїнського конкурсу проектів та програм розвитку місцевого самоврядування «Через терни долі – до народного визнання» (Світ через призму мистецтва народної художниці Валентини Михальської), метою якої є облаштування творчої майстерні Валентини Михальської та її забезпечення.

Анатолій Силюк

Література:

- Михальська В. Казка оживає знов : поезія для дітей / В. М. Михальська. – Луцьк : Християн. життя, 2006. – 12 с.
- Валентина Михальська : Живопис. Графіка. – Володимир-Волинський, 1998. – 11 с.
- Валентина Михальська : з криниці чистої любові : каталог виставки живопису, графіки та монотипій різних років. – Луцьк, 2005. – 6 с.
- Штинько В. Давай дружити! / Штинько В., В. Михальська. – Луцьк : Християн. життя, 2009. – 16 с.
- Михальська Валентина Михайлівна // А я іду крізь біль до світла : кат. вист. – Луцьк, 2002. – С. 4–5.
- Михальська Валентина Михайлівна // Навчальні заклади України для осіб з обмеженою працездатністю. – Луцьк, 2000. – С. 19.
- Михальська В. Червоне і чорне : графіка. – Луцьк : Християн. життя, 2003. – 48 с.
- Михальська В. Візьміть їх біль на себе / В. Михальська // Волинь-нова. – 2012. – 23 черв. – С. 11.
- Михальська В. «Я люблю, тому і живу» / В. Михальська // Волинь-нова. – 2012. – 28 черв. – С. 7.
- Корнелюк Д. Духовне небо Волині : презентац. альм. / Д. Корнелюк. – Луцьк : Надстир'я, 2007. – 288 с.
- Корнелюк Д. Невичерпна криниця душі // Корнелюк Д. Духовне небо Волині : презентац. альм. – Луцьк, 2005. – С. 223.
- Никанорова О. «Я живу тому, що люблю...» / Никанорова О. // Волинь моя : журнал. міжнар. громад. об'єдн. «Волинське братство». – Київ, 2004. – Вип. 4. – С. 175–180.

- Вербич В. «Я вас люблю» / В. Вербич // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2005. – 1 верес. – С. 9.
- Воробей Т. Життя – як пори року / Т. Воробей // Літ. Україна. – 2013. – 14 берез. – С. 16.
- Воробей Т. Персональна виставка творів волинської мисткині в Колодязному / Т. Воробей // Вісті Ковельщини. – 2013. – 17 січ. – С. 4.
- Головачук С. Кроки назустріч людям / С. Головачук // Волин. газ. – 2008. – 3 квіт. – С. 2.
- Євпак О. Фарби, які зіграють / О. Євпак // Луцьк мол. – 2005. – 12 трав. – С. 2.
- Зустрівся з Валею Михальською // Наше життя. – 2008. – 12 квіт. – С. 1.
- Зустрічі : гостини у Валі Михальської // Волин-нова. – 2009. – 18 лип. – С. 2.
- Клімчук Л. Виставка Валентини Михальської у краєзнавчому музеї / Л. Клімчук // Луцьк. замок. – 2005. – 14 квіт. – С. 1.
- Книгарня : дарунок дітям від Валі Михальської // Волин-нова. – 2006. – 5 жовт. – С. 1.
- Книгарня : запізнилій, але яскравий дебют // Волин-нова. – 2006. – 20 квіт. – С. 1.
- Книгарня : така красива «Рукавичка»! // Волин-нова. – 2005. – 14 лип. – С. 1.
- Люттик В. Дорогу здолає той, хто йде... / В. Люттик // Наше життя. – 2008. – 31 лип. – С. 2.
- Михальчук Ю. В гостях у художниці / Ю. Михальчук // Наше життя. – 2008. – 28 черв. – С. 1.
- Мороль О. З творчим доробком Валентини Михальської знайомитимуться клієнти «Приватбанку» / О. Мороль // Луцьк. замок. – 2005. – 25 серп. – С. 2.
- Нагорода – художниці // Досвіт. зоря. – 2004. – 25 листоп. – С. 2.
- Пашинська Л. «В гостях у художниці» / Л. Пашинська // Наше життя. – 2013. – 23 трав. – С. 2.
- Стрий В. Схожі долі і творчість / В. Стрий // Колос. – 2007. – 11 верес. – С. 4.
- Тетюрко І. Життя, наповнене любов'ю... / І. Тетюрко // Вільн. шляхом. – 2005. – 17, 24 верес. – С. 4.
- Тимощук Я. Книга, за яку агітують першокласники / Я. Тимощук // Волин-нова. – 2012. – 29 груд. – С. 16.
- Валентина Михальська – автор ілюстрацій до книги «Мартинове щедрування».*
- Урбанович Т. З криниці чистої любові / Т. Урбанович // Волин. газ. – 2005. – 25 серп. – С. 10.
- Ушакова С. Крокуси для Валентини Михальської / С. Ушакова // Селян. життя. – 2005. – 23 квіт. – С. 5.
- Хвас В. «А в душі лише любов...» / В. Хвас // Наше життя. – 2009. – 28 трав. – С. 1.

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

- Хвас. В. Ваблять квіти Валентини Михальської / В. Хвас // Волинь-нова. – 2009. – 16 черв. – С. 6.
 Хвас В. Валя Михальська оживляє казку / В. Хвас // Наше життя. – 2006. – 7 жовт. – С. 2.
 Хвас В. Гостини у Валентини / В. Хвас // Наше життя. – 2011. – 18 серп. – С. 1.
 Хвас В. «Я живу, тому що люблю» / В. Хвас // Наше життя. – 2013. – 18 квіт. – С. 2.
 Чурило О. Не смій марнувати життя / О. Чурило // Волин. газ. – 2007. – 5 лип. – С. 1, 15.
 Хоменчук О. «Запам'ятала фразу Бориса Клімчука : «Обіцяю так працювати, як Михальська» / О. Хоменчук // Волинь-нова. – 2012. – 6 жовт. – С. 16.
 Штинько В. Краса й любов, народжені з болю : завтра художниця із с. Хворостів, Любомльського району, кавалер ордена Княгині Ольги III ступеня Валя Михальська відзначає круглу дату в своєму житті // Волинь. – 2004. – 14 серп. – С. 3.
 Штинько В. Сонячна дорога Михальської / В. Штинько // Волинь-нова. – 2009. – 31 груд. – С. 9.
 Штинько В. Та, що прикликає світло : уроки Валі Михальської / В. Штинько // Волинь-нова. – 2012. – 29 листоп. – С. 10.

Левицька Т. 15 серпня 40 років від дня народження В. М. Михальської (1964) – самодіяльної художниці / Т. Левицька // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2004 / упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред. Е. С. Ксендзук ; відп. за вип. А. М. Силюк, Л. А. Стасюк. – Луцьк, 2003. – С. 78–79.

23 СЕРПНЯ

50 років від дня народження О. Ядчук-Мачинської (1964) – української художниці

Оксана Степанівна Ядчук-Мачинська народилась 23 серпня 1964 року у місті Володимирі-Волинському, в сім'ї педагогів (мама – вчитель математики, тато – економіст). Мистецький хист у родині передавався ще від прадіда-скрипаля, діда і до батька, вродженого художника. Тож не дивно, що усі три доньки Степана Ядчука – Галина, Тетяна і Оксана почали малювати з дитинства.

У 1973 році сім'я переїздить до Луцька, де Оксана з 1976 по 1979 рік відвідує міську дитячу художню школу. З глибокою вдячністю вона згадує першу вчительку живопису Віру Олексіївну Черній, котра, за її висловом, зуміла «донести натхнення кольору до маленьких учнів». У 1980 році вступила на відділ художнього оформлення

Київського художньо-промислового технікуму (з 1999 р. – Київський державний інститут декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука). Там її викладачами живопису та рисунку були Веніамін Андрійович Воробйов, Володимир Тихонович Маслак, Палладій Володимирович Дудчак. По закінченні студювання з 1984 по 1992 рік працювала на посаді художника-дизайнера Волинського художньо-оформлювального комбінату.

Усі ці роки, виконуючи державні замовлення, котрі забирають безліч часу і творчих сил, Оксана наполегливо працює над відшліфуванням навичок, шукає свою власну творчу «мову». «Хотілось сказати так багато: вільно, не конкретизуючи... Тоді головним для мене був колір, а не лінія; донесення стану душі через експресію мазка», – згадує мисткиня той період творчого становлення. Тож не дивно, що ранні полотна демонструють тяжіння до абстракції.

Справжнім значним підсумком, першим творчим успіхом стала робота «Людина-травина», відібрана на Республіканську художню виставку «Людина і світ» (Київ, 1989 р.). А участь у черговій Республіканській виставці, присвяченій 500-річчю запорозького козацтва (Київ, 1991 р.), стала ще однією несподіваною перемогою. Адже робота молоді художниці «На перехресті епох» була особливо відзначена і навіть відібрана для державної закупівлі.

У 1992 році, зі вступом до Національної спілки художників України, здійснилась давня мрія стати «вільним художником». Оксана натхненно працює, використовуючи широкий спектр художніх засобів. Так з'являються твори, виконані в різних техніках: батіку, графіки, монументально-декоративного живопису та ін.

1990-ті роки – перші роки незалежної творчості – виявилися для художниці надзвичайно плідними, насиченими виставковою діяльністю, поїздками, професійним пошуком. У цей період головні її творчі здобутки пов'язані з постмодерном («Осінь подорож з коханим», «Враження», «Йордан»).

Немало подорожуючи країнами Європи, Оксана відтворює свої враження на полотнах («Чорногорські мотиви», «Спогад про Херсонес», «Вітер із Македонії», «Полудень у Греції»). Все ж найглибше торкнуло душу піврічне перебування в мальовничому містечку Кааріна у Фінляндії (1998). Серія робіт «Життя дерев» та «Люди і Птахи» – результат знайомства з країною Суомі (само назва Фінляндії) – залишились там на знак вдячності за народження доньки Анни.

Уже з початку 2000-х років художниця звертається до чистих і прозорих бузково-блакитних відтінків, справжньої «палітри духовності» («Шість місяців в раю» – шість полотен, написаних у Луцьку

як спогад про казкову Фінляндію). Твори цього періоду завдяки особливій увазі до деталей, непомітних у щоденному побуті дрібниць, набувають відчутних ознак реалізму. Такими дивовижно тонкими, з любовно прописаними кожною квіткою й гілкою, є натюрморти («Бабцін казанок», «Бегонія»).

Нарешті, починаючи з 2007 року, Оксана хоче ще раз відчути політ, свободу («Птах надії»). І знову відмова від конкретизації, осанна кольору і повернення до улюбленого модерну («Еліксир молодості», «Споглядання на світ», «Священний бик», «Гімалайські грушки»).

Яскравий момент творчої біографії художниці Оксани Ядчук-Мачинської – зустріч із художницею слова Оленою Мороз (Ясинецькою), викладачем кафедри культурології Волинського державного університету імені Лесі Українки (нині Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки). Результатом мистецького діалогу став спільний проект «Живопис. Поезія», де слово і живопис творять містично-гармонійний зв'язок, водночас зберігаючи свою індивідуальність і неповторність. Ніби з різних світів знайшли одне одного поетичні та художні образи («Мойра», «Стік», «Осінній рай», «Княжна», «Синій бутель», «Медитація», «Зустріч», «Стихії смутку і любові»).

Мисткиня не пише реалістичних пейзажів, не копіює досконале, хоча природа для неї – основне джерело натхнення. Її краєвиди – унікальний фантазійний світ, відображення внутрішнього бачення, пошуку сенсу буття («Суомі-серпень», триптих «Така зима», «Враження без берега»). Щось подібне простежується і в портретному жанрі. Не дотримуючись натуральних співвідношень, вона, за прикладом давніх іконописців, ніби підносить образ людини над буденним, банальним: видовжена постать, високе чоло, глибокі промовисті очі («Нікому нічого до життя чужого», «Жозефіна», «Просвітлення», «Помічники», диптих «Любов – неначе спалах розуміння»).

Серед інших сюжетів творчої галереї художниці вирізняється один, незмінний і багатогранний – образ жінки-матері, коханої, мрійниці, святої («Біла голубка», «Мрії про майбутнє», «Рожеві відблиски міста»). Створений Оксаною жіночий образ, з відчутними іконописними мотивами, є водночас і втіленням одвічної місії мистецтва – закликом до вічної краси, мудрості, любові.

Оксана Ядчук-Мачинська – учасниця міжнародних виставок: міжнародна виставка мініатюри «Delbellogallery», Канада, Торонто, 1991р.; виставка волинських художників, Замость, Польща, 2005 р.; виставка, присвячена Дню Незалежності України, Брест, Білорусь, 2007 р.; міжнародна мистецька виставка «Львівський осінній салон», Палац мистецтв, Львів, 2011 і 2012 рр. Її роботи були задіяні у

наймасштабніших арт-проектах: «Мистецтво України», Київ, 2003 р.; республіканська художня виставка «Осінь», Київ, 1992р.; виставка сучасного мистецтва, присвячена 100-річчю з дня народження Марії Приймаченко, галерея «Зуза», Рівне, 2008 р. (дипломант); виставка, присвячена 200-річчю з дня народження Миколи Гоголя, Полтава, 2009 р.; III Всеукраїнський творчий конкурс «Різдвяна Зуза», Рівне, 2009–2010 рр., (дипломант у номінації «Декоративний живопис»); всеукраїнська трієнале живопису, Київ, 2010 і 2013 рр.; всеукраїнська виставка «Весняна», Будинок художника НСХУ, Київ, 2011 р.; альбом «Білий вітер» у арт-галереї АВС, Київ, 2013 р.

Художниця з професійною завзятістю бере участь у спілчанському житті Волинської НСХУ, у виставках та акціях мистецького об'єднання «Куля» в історико-культурному заповіднику міста Луцька. За плечима мисткині – понад 90 регіональних виставок, а також численні персональні: галерея «Крайня хата», 1999 р.; історико-культурний заповідник «Старий Луцьк», 2005 р.; редакція газети «Нова Волинь», 2009 р.; етнографічний музей Східноєвропейського університету, 2013 р. (м. Луцьк), офіс «Rannila Steel Oy», 1998 р. (Кааріна, Фінляндія), міська галерея мистецтв, 2001 р. (м. Ковель), Музей гетьманства, 2012 р., арт-галерея АВС, 2013 р. (м. Київ).

Нині Оксана Ядчук-Мачинська живе і працює в Луцьку, у майстерні, що неподалік замку Любарта та Старого Лучеська. Її картини зберігаються в державних та приватних колекціях Фінляндії, Німеччини, Канади, США, Литви, Польщі та інших країн світу.

Людмила Завада

Література:

Вербич В. У старому місті поселилися «люди-птахи» / В. Вербич // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2005. – 10 листоп. – С. 13.

Жінка очима жінки // Волинь. – 2005. – 15 листоп. – С. 1.

Клімчук Л. «Політ надії» Оксани Ядчук-Мачинської / Л. Клімчук // Луцьк. замок. – 2005. – 10 листоп. – С. 12.

Мисковець Т. Народжена для творчості / Т. Мисковець // Волинь-нова. – 2009. – 12 трав. – С. 7.

Мислива-Бунько І. Життєствердне мистецтво від Оксани Ядчук-Мачинської / І. Мислива-Бунько // Наш ун-т. – 2013. – 20 лют. – С. 12.

27 СЕРПНЯ**80 років від дня народження В. І. Лучука (1934–1992) – українського поета і перекладача**

З нами назавжди залишились самобутня ніжна лірика Володимира Лучука, майстерні переклади зі слов'янських мов, неперевершена творчість для дітей, літературознавча діяльність і томи упорядкованих ним поетичних антологій.

Народився Володимир Іванович Лучук 27 серпня 1934 року на Холмщині в селі Матче Грубешівського повіту Люблінського воєводства (тепер Польща), в селянській родині. 1945 року сім'я Лучуків була депортована в село Доросині, що на Волині. Навчався в місцевій семирічці, закінчив Рожищенську середню школу. Ще в дитинстві виявилось зацікавлення Володимира Лучука літературною творчістю. Першого вірша поет написав у сім років. 1958 року закінчив слов'янське відділення філологічного факультету Львівського університету імені Івана Франка. Навчання у вузі поєднував із роботою в редакції обласної молодіжної газети «Ленінська молодь» тепер («Молода Галичина»). Впродовж 1958–1963 років обіймав посаду старшого редактора поезії в редакції журналу «Жовтень». Закінчив також аспірантуру при кафедрі слов'янської філології. Працював Володимир Іванович відповідальним секретарем Львівського відділення Українського товариства охорони пам'яток історії та літератури, завідувачем відділу рукописів Львівської наукової бібліотеки імені В. Стефаника АН УРСР.

Перша збірка Володимира Лучука «Довір'я» вийшла у 1959 році. Вона була яскравим провісником шістдесятництва. До речі, майстер майже ніколи не починав рядки з великої літери (окрім першого): у цьому була одна із особливостей його творчої манери.

Упродовж 1981–1984 років був завідувачем редакції підручників для шкіл із польською мовою викладання (львівської філії видавництва «Радянська школа»). Одна за одною з'являються книги поета. Виходять збірки і в перекладі російською, білоруською, серболужицькою мовами – у Москві, Мінську, в Бауцені (Німеччина). З часом В. Лучук став чи не найбільшим знавцем серболужицької поезії, ініціатором видання альманаху їхньої поезії українською мовою, для якого здійснив найбільше перекладів. Окремими виданнями вийшли антології серболужицької літератури для дітей «Ластівка з Лужиці» (1969) та «Пташине весілля» (1989; премія Товариства лужицьких сербів «Домовіна»; 1990), збірки дитячих віршів Франтішка Грубіна «Про що співає деревце» (1975; з чеської) та Василя Зуйонка

«Покотився клубок» (1978; з білоруської). В упорядкуванні Володимира Лучука вийшли антології «Космічний акорд» (1981), «У вінок Каменяреві» (1984), «Оріон золотий» (1986 рік), «Молода Муза» (1989), «Найдорожчий скарб» (1990), «Дзвінок з минулого» (1991). Поезії Володимира Лучука надруковано в перекладі понад двадцятьма мовами народів світу.

Так само був примітний на терені дитячої літератури, власне, найавторитетнішим поміж львівських ще й на сьогодні не таких численних авторів цього жанру. Згадати хоча б такі його книжки: «Уставати рано треба» (1962), «Я малюю голуба» (1967), «Сіла хмара на коня» (1968), «Хитрий лис фарбує ліс» (1970), «Зелене Око» (1974), «Чарівний глобус» (1977), «Казкова орбіта» (1981), «Маленькі друз» (1984), «Загадковий зореліт» (1988), «Найрідніші слова» (1989). Надійною підтримкою та помічницею у царині дитячої літератури була для Володимира його дружина Оксана Сенатович, їхнім подружнім гаслом стали такі слова: «Якщо ти поет – напиши для дітей».

Був письменник і невтомним бібліофілом. Його домашня книгозбірня була унікальною. Мрією Володимира Івановича було зібрати геть усі видані в Україні поетичні збірки й укласти словник їхніх назв.

В. Лучук першим ініціював створення суспільно-культурного товариства «Холмщина» як у Львові, так і в Луцьку.

Володимир Лучук нагороджений медалями та почесними грамотами Президії Верховної Ради Грузинської та Казахської РСР. Він був членом Національної спілки письменників СРСР з 1960 року.

Сповнений численних творчих задумів, Володимир Іванович в останній рік свого життя писав одразу дві повісті – для дітей і юнацтва, виношував роман, який збирався закінчити до власного 60-річчя. Не встиг...

Володимир Лучук раптово помер 30 вересня 1992 року. Похований у Львові на Личаківському цвинтарі.

1995 року посмертно удостоєний звання лауреата літературної премії імені Лесі Українки.

Наталія Карабін

Література:

- Лучук В. І. Вагомість : поезії / В. І. Лучук. – Львів : Каменярь, 1967. – 103 с.
 Лучук В. І. Дивовид : поезії / В. І. Лучук. – К. : Рад. письм., 1979. – 87 с.
 Лучук В. І. Довір'я : вибране / В. І. Лучук. – К. : Дніпро, 1979. – 222 с.
 Лучук В. І. Друзі : переклади поезій брат. Літ. народів СРСР / В. І. Лучук. – Львів : Каменярь, 1987. – 198 с.
 Лучук В. І. Маєво : поезії / В. І. Лучук. – Львів : Каменярь, 1964. – 28 с.
 Лучук В. І. Обрій на крилах : лірика / В. І. Лучук. – К. : Молодь, 1969. – 111 с.

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

- Лучук В. І. Поезії / В. І. Лучук. – К. : Молодь, 1968. – 200 с.
- Лучук В. І. Полум'я мене овіює : поезії / В. І. Лучук. – К. : Держлітвидав, 1963. – 71 с.
- Лучук В. Азбука ; Клятва / В. Лучук // Рідна мова, ти ніжний цвіт... : антол. поет. творів про укр. мову. – К., 2007. – С. 277–278.
- Лучук В. Братні луни / В. Лучук // З Леніним у серці. – Л., 1976. – С. 79–82.
- Лучук В. [Вірші] / В. Лучук // Уроки рідного слова : письменники Волині – дітям. – Луцьк, 2003. – С. 100–110.
- Лучук В. Галан у Ростові. Межелайтіс на перевалі / В. Лучук // Дума про возз'єднання. – Л., 1979. – С. 205–206.
- Лучук В. Дорога відкрита / В. Лучук // Доби нової знак : лірика поетів Рад. України : збірник. – К., 1978. – С. 205.
- Лучук В. Дорога відкриття / В. Лучук // Мій комсомол : поезії. – К., 1975. – С. 285.
- Лучук В. Небо / В. Лучук // Багряний Жовтня стяг : поезії. – К., 1977. – С. 68–69.
- Лучук В. Пам'яті Ярослава Галана / В. Лучук // Пост імені Ярослава Галана : памфлети, ст., нариси. – Л., 1975. – Кн. 4. – С. 200.
- Лучук В. [Поезії] / В. Лучук // Вересневі акорди. – Л., 1979. – С. 116–118.
- Лучук В. [Поезії] / В. Лучук // Сто років юності : антол. укр. поезії ХХ ст. в англ. пер. – Л., 2000. – С. 380–385.
- Лучук В. [Поезії] / В. Лучук // Українська дитяча література : хрестоматія. – К., 2002. – С. 478–484.
- Лучук В. Ранковий Таллін / В. Лучук // Рідні обрії. – К., 1977. – С. 234–235.
- Лучук В. «Та земля, що споконвік, небога» / В. Лучук // Гомін волі. – Л., 1989. – С. 210–211.
- Лучук В. Хай тобі хвала навіки буде! / В. Лучук // Поезія-89. – К., 1989. – С. 170–171.
- Лучук В. Він з нами йде ; Світязь ; Вишивальниці / В. Лучук // Літ. Україна. – 1974. – 23 лип. – С. 2.
- Лучук В. Галан у Ростові / В. Лучук // Жовтень. – 1977. – № 11. – С. 12.
- Лучук В. З нових поезій ; Перелите в рядок поетичний ; Скрипка Ярослава / В. Лучук // Рад. Волинь. – 1976. – 29 серп. – С. 4.
- Лучук В. З нових поезій / В. Лучук // Мол. ленінець. – 1976. – 27 листоп. – С. 4.
- Лучук В. Застольний / В. Лучук // Рад. Волинь. – 1979. – 1 січ. – С. 4.
- Лучук В. Злились потоки : з нових поезій / В. Лучук // Рад. Волинь. – 1980. – 19 верес. – С. 4.
- Лучук В. Електричка ; Ліричний виступ на заводі ; Легенда озера Талсі, яку я почув у Ризі від Маріса Чаклайса ; Рибачки з Сааремаа / В. Лучук // Дніпро. – 1977. – № 10. – С. 18–20.
- Лучук В. Квітне Україна ; На чатах ; Весняна акварель ; З нових поезій / В. Лучук // Рад. Волинь. – 1978. – 24 берез. – С. 4.

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

Лучук В. Не жалійте відважних / В. Лучук // Мол. ленінець. – 1977. – 29 січ. – С. 3.

Лучук В. Перед пам'ятником Каменяреві ; Зимою в лісі ; Двоє : з нових поезій / В. Лучук // Рад. Волинь. – 1979. – 24 січ.

Лучук В. Свято поезії / В. Лучук // Рад. Волинь, 1979. – 18 трав. – С. 4.

Лучук В. Чарівний глобус / В. Лучук // Рад. Волинь. – 1977. – 17 квіт. – С. 4.

Більчук М. Володимир Лучук (1934–1992) / М. Більчук // Більчук М. Українські та зарубіжні письменники : розповіді про життя і творчість. – Тернопіль, 2006. – С. 91.

Лучук І. З полум'я вийшов чистим : (Володимир Лучук) / І. Лучук // Поезії видіння осяйне : літ. портрет та спогади / І. М. Лисенко. – К., 2002. – С. 146–149.

Назарук Є. Володимир Лучук (1934–1992) / Є. Назарук // Волинь літературна. – Луцьк, 2005. – Вип. 2. – С. 49–52.

Вербич В. Дорога як фатум / В. Вербич // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2004. – 19 серп. – С. 9.

Воловець Л. Дивосвіт поета / Л. Воловець // Дніпро. – 1980. – № 11. – С. 155–158.

Грабовський В. Життя, написане на чистовик : 27 серпня Володимирові Лучуку сповнилося б 70 / В. Грабовський // Літ. Україна. – 2004. – 2 верес. – С. 3.

Дідула Р. «Чистішим вийду із вогню – не бійтеся за мене...» : до 75-річчя визначного поета і перекладача Володимира Лучука / Р. Дідула // Дзвін. – 2009. – № 8. – С. 121–122.

Залізник Б. Лист у засвіти до Володимира Лучука / Б. Залізник // Літ. Україна. – 2004. – 12 серп. – С. 1.

Сеник Л. Повноліття / Л. Сеник // Дзвін. – 2000. – №2. – С. 141–143.

Солодомора А. І горизонту грань переступлю... : Володимир Лучук / А. Солодомора // Дзвін. – 2009. – № 8. – С. 128–131.

Струцюк Й. До своїх берегів : холмщаків Володимирові Лучукові / Й. Струцюкові // Дзвін. – 2009. – № 8. – С. 131.

Струцюк Й. 27 серпня 75 років від дня народження В. І. Лучука (1934–1992) – українського поета / Й. Струцюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2009 рік / упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд. Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук ; відп. за вип. А. М. Силюк, Л. А. Стасюк. – Луцьк, 2008. – С. 88–91.

1 ВЕРЕСНЯ**75 років від дня народження М. М. Кучинка (1939) –
українського вченого-археолога і педагога**

Кучинко Михайло Михайлович народився 1 вересня 1939 р. в с. Горонда Мукачівського району Закарпатської області. Впродовж 1961–1966 рр. навчався на історичному факультеті Ужгородського державного університету. З 1968 по 1971 рр. був аспірантом відділу археології Інституту суспільних наук (нині Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича) НАН України у Львові. В 1972 р. успішно захистив під керівництвом відомого вченого, професора М. Ю. Смішка кандидатську дисертацію на тему «Населення басейнів Західного Бугу і Сяну IX–XIII ст.» і отримав диплом кандидата історичних наук за спеціальністю «Археологія – 07.00.04». Після аспірантури був направлений на роботу до Луцького педагогічного інституту імені Лесі Українки. Працюючи там на посадах старшого викладача, доцента, професора, завідувача кафедри, займався викладацькою і науковою роботою. У 1999 р. захистив докторську дисертацію на тему «Волинська земля в X – першій половині XIV ст.». В ній було розглянуто та науково проаналізовано понад 800 археологічних пам'яток: міст, городищ, селищ, могильників і скарбів.

М. Кучинко є активним краєзнавцем, членом Волинської організації Національної спілки краєзнавців України та Українського товариства охорони пам'яток історії та культури. Він брав участь у більшості краєзнавчих конференцій «Минуле і сучасне Волині та Полісся» і за межами Волині та України. Його наукові праці продовжують кращі традиції вітчизняних археологів, які досліджували край і, зокрема, волинян Я. Фітцке, О. Цинкаловського. Зокрема, лише за останні п'ять років він видав їх понад 30. Серед публікацій вченого є кілька посібників, монографій, статей про археологію та історію Волино-Поліського краю. Крім авторських, кілька книг видані у співавторстві.

Президія Волинської обласної організації Національної спілки краєзнавців України розглянула особистий внесок М. Кучинка у дослідження, вивчення та популяризацію історії та культури рідного краю і представила доктора історичних наук, професора Михайла Михайловича Кучинка на здобуття обласної премії імені Олександра Цинкаловського, яку він одержав у 2009 р. Як вчений і краєзнавець він часто виступає на радіо і телебаченні з питань дослідження та охорони пам'яток археології, є автором багатьох статей у пресі.

М. Кучинко за роки своєї діяльності створив на Волині археологічну школу, завдяки якій відбувається подальший процес

археологічного дослідження краю. Багато експонатів та археологічних матеріалів було передано Волинському краєзнавчому музеєві. Він є автором експозиції Музею археології Волинської області, який діє при Східноєвропейському національному університеті ім. Лесі Українки і є одним з найкращих музеїв серед вищих навчальних закладів України з статусом «зразкового». Сьогодні Михайло Михайлович розширює та оновлює Музей археології Волині. Він на високому рівні проводить заняття і очолює кафедру археології, давньої та середньовічної історії України.

Геннадій Бондаренко

Література:

- Кучинко М. М. Археологічні пам'ятки Волині / М. М. Кучинко, Г. В. Охріменко. – Вид. 2-е, виправл. і доповн. – Луцьк : Вежа, 1995. – 167 с.
- Кучинко М. М. Археологія Волині : монографія / М. М. Кучинко. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2005. – 202 с.
- Кучинко М. Волинська земля X – середини XIV ст. : археол. та історія / М. Кучинко. – Луцьк : Вежа, 2002. – 303 с.
- Кучинко М. М. Володимир середньовічний : іст.-археол. нариси / М. М. Кучинко. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2006. – 144 с.
- Кучинко М. М. Давні та середньовічні скарби Волині / М. М. Кучинко, З. М. Кучинко. – Луцьк : Волин. кн., 2007. – 171 с.
- Кучинко М. М. Давньоруське городище Вал в Надстир'ї / М. М. Кучинко. – Луцьк : Вежа, 1996. – 207 с.
- Кучинко М. М. Історично-культурний розвиток Західного Побужжя в IX–XIV століттях / М. М. Кучинко. – Луцьк : Надстир'я, 1993. – 159 с.
- Кучинко М. М. Історія культури Волині давнього та середньовічного часів : навч. посіб. / М. М. Кучинко, З. М. Кучинко, О. Є. Златогорський. – Луцьк : Волин. старожитності, 2012. – 225 с.
- Кучинко М. М. Історія міста Володимира-Волинського з найдавніших часів до середини XX ст. (у світлі соціотопографії) / М. М. Кучинко, Г. В. Охріменко, В. В. Петрович. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2004. – 260 с.
- Кучинко М. М. Історія населення Західної Волині, Холмщини та Підляшшя в X–XIV століттях : монографія / М. М. Кучинко. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2009. – 528 с.
- Кучинко М. М. Культура Волині та Волинського Полісся княжої доби : навч. посіб. / М. М. Кучинко, Г. В. Охріменко, В. М. Савицький. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2008. – 328 с.
- Кучинко М. М. Нариси стародавньої і середньовічної історії Волині (від палеоліту до середини XIV ст.) / М. М. Кучинко. – Луцьк : Надстир'я, 1994. – 207 с.
- Кучинко, М. М. Пам'ятки археології Луцького району Волинської області : навч. посіб. / М. М. Кучинко, О. Є. Златогорський. – Луцьк : Волин. старожитності, 2010. – 280 с.

Охріменко Г. В. Розвиток керамічного виробництва на Волині : (археол., етногр., мист. аспекти) / Г. В. Охріменко, М. М. Кучинко, Н. В. Кубицька. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2003. – 246 с. : іл.

Кучинко М. Волинська земля після Данила Романовича (60-ті роки XIII ст. – 60-ті роки XIV ст.) / М. Кучинко // Літопис Волині / ред. І. Я. Коцан. – Луцьк, 2009. – Ч. 6. – С. 16–19.

Кучинко М. Григорій Охріменко дослідник первісної археології Волині / М. Кучинко, З. Кучинко // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Сторінки історії Камінь-Каширщини : матеріали XXXVII Всеукр. іст.-краєзн. наук. конф. – Луцьк, 2010. – С. 293–294.

Кучинко М. М. Давньоруські міста Західної Волині / М. М. Кучинко // Минуле і сучасне Волині: літописні міста і середньовічна культура : матеріали VIII Волин. обл. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1998. – С. 12–15.

Кучинко М. Давньоруські персні з Волинської землі (за матеріалами з фондів Волинського краєзнавчого музею) / М. Кучинко, О. Курманський, В. Савицький // Волинський музей : історія і сучасність : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 80-річчю Волин. краєзн. музею та 60-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 2009. – Вип. 4. – С. 45–48.

Кучинко М. До питання про оборонні укріплення середньовічного Луцька / М. Кучинко ; Кучинко М. Унікальна знахідка кресала давньоруського часу з Луцького замку / М. Кучинко, В. Савицький, Г. Охріменко // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Луцька міська громада : історія, традиції, люди : матеріали XXVI Волин. обл. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 16-й річниці Незалежності України, 510-й річниці надання м. Луцьку Магдебурзького права і 390-й річниці створення Луцького православ. братства. – Луцьк, 2007. – С. 29–32, 32–36.

Кучинко М. До питання про торгівлю та грошовий обіг на Волині у XI–першій половині XIV ст. / М. Кучинко, Г. Охріменко, В. Савицький // Старий Луцьк : наук.-інформ. зб. ЛДІКЗ. – Луцьк, 2008. – Вип. IV. – С. 106–119.

Кучинко М. До ювілею видатного археолога Яна Гурби / М. Кучинко // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Володимир-Волинський в історії України і Волині: матеріали XXXII Міжнар. наук. практ. іст.-краєзн. конф. присвяч. 70-річчю Волин. обл., 810-й річниці заснування Волинсько-Галицького князівства. 685-й річниці надання місту Володимир-Волинському Магдебурзького права. – Луцьк, 2009. – С. 283–286.

Кучинко М. М. Етнокультурний розвиток Волинського Полісся ; Житлові та господарські будівлі середмістя Луцька в XI–XVI ст. / М. М. Кучинко // Минуле і сучасне Волині й Полісся : народне мистецтво і духовність : матеріали Другої Волин. обл. наук.-етногр. конф. – Луцьк, 2005. – С. 11–13; 14–16.

Кучинко М. М. Исследования в Луцке / М. М. Кучинко // Археологические открытия 1973 года. – М., 1974. – С. 297–298.

Кучинко М. М. Исследования экспедиции Луцкого пединститута / М. М. Кучинко // Археологические открытия 1980 года. – М., 1981. – С. 271–272.

Кучинко М. М. Культурні споруди Володимира-Волинського кінця XVII-початку XX ст. / М. М. Кучинко // *Минуле і сучасне Волині та Полісся : Володимир-Волинський в історії України та Волині : матеріали XIV Волин. іст.-краєзн. конф., присвяч. 13-й річниці Незалежності України та 680-й річниці надання Володимиру-Волинському Магдебурзького права.* – Луцьк, 2004. – С. 86–88.

Кучинко М. Локальні особливості ранньосередньовічних пам'яток Західної Волині, Холмщини і Підляшшя та своєрідність місцевої культури / М. Кучинко // *Минуле і сучасне Волині : Олександр Цинкаловський і край : матеріали IX наук. іст.-краєзн. конф. присвяч. 1010-й річниці першої літописної згадки про Володимир-Волинський і 100-річчю від дня народження Олександра Цинкаловського.* – Луцьк, 1998. – С. 160–163.

Кучинко М. Мініатюрні сакральні вироби давньоруського часу з території Волині : всеукр. наук. часоп. / М. Кучинко, Г. Охріменко, В. Савицький // *Літопис Волині : всеукр. наук. часоп.* – Луцьк : Вежа, 2008. – Ч. 4. – С. 34–43.

Кучинко М. Могильники як джерело вивчення історії та культури середньовічного населення Західного Полісся / М. Кучинко // *Минуле і сучасне Волині та Полісся: Камінь-Каширський в історії Волині та України : матеріали XX Волин. обл. наук.-практ. іст.-краєзн. конф., присвяч. 15-й річниці Незалежності України, 810-й річниці першої писем. згадки м. Каменя-Каширського та 100-й річниці від дня народж. укр. літературознавця Є. Шабліовського.* – Луцьк, 2006. – С. 166–168.

Кучинко М. Наконечники стріл лука та арбалета з Перемиля княжої доби : (за матеріалами з фондів Волинського краєзнавчого музею) / М. Кучинко, В. Савицький // *Волинський музейний вісник / ред. А. Силук.* – Луцьк, 2010. – Вип. 2. – С. 136–149.

Кучинко М. Олександр Цинкаловський – видатний дослідник археології Волині ; *Культура населення Волині в давньоруський час / М. Кучинко // Нариси культури давньої Волині / ред. Г. В. Охріменко ; упоряд. Г. В. Охріменко, С. М. Локайчук.* – Луцьк, 2006. – С. 12–18, 499–524.

Кучинко М. Основні проблеми вивчення та локалізації літописних храмів міста Володимира княжої доби / М. Кучинко, В. Петрович ; *Символ культу місяця у віруваннях давніх слов'ян / М. Кучинко, В. Савицький, Г. Охріменко ; до питання про давньоруські кистені та булави / М. Кучинко, Г. Охріменко, В. Савицький // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Олександр Цинкаловський і край : матеріали XXVII Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 1020-й річниці від першої писем. згадки про Володимир та 110-річчю від дня народж. О. Цинкаловського.* – Луцьк, 2008. – С. 70–72, 214–218, 225–228.

Кучинко М. М. Пам'ятки Волинського порубіжжя X–XIV ст. та їх співвідношення з діахронними місцевими та синхронними суміжними / М. М. Кучинко // *Науковий вісник Волинського державного університету імені Лесі Українки.* – Луцьк, 2001. – № 5 : історичні науки. – С. 78–82.

Кучинко М. Поселенський комплекс Луцька та його околиць XIV–XVII століть / М. Кучинко, О. Златогорський // *Старий Луцьк : наук.-інформ. зб. ЛДІКЗ.* – Луцьк, 2010. – Вип. VI. – С. 223–232.

Кучинко М. Про стан та деякі аспекти охорони археологічних пам'яток Волинської області / М. Кучинко // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Сторінки історії Камінь-Каширщини : матеріали XXXVII Всеукр. іст.-краєзн. наук. конф.* – Луцьк, 2010. – Вип. 37. – С. 290–293.

Кучинко М. Про торгівлю та грошовий обіг на Волині у X–XIII ст. / М. Кучинко, В. Савицький, Г. Охріменко // *Минуле і сучасне Волині та Полісся : Любомль в історії України та Волині : матеріали XXV Волин. обл. іст.-краєзн. наук. конф., присвяч. 16-й річниці Незалежності України, 720-й річниці першої писем. згадки м. Любомля і 800-й річниці першої писемн. згадки Угровська.* – Луцьк, 2007. – С. 41–43.

Кучинко М. М. Сільські поселення Західноволинського Полісся X–XIV ст. / М. М. Кучинко // *Минуле і сучасне Волині та Полісся : Олика і Радзівіллі в історії Волині та України : матеріали XVIII Всеукр. наук.-практ. іст.-краєзн. конф.* – Луцьк, 2006. – С. 171–174.

Кучинко М. Східнослов'янські старожитності Луцька та його околиць / М. Кучинко // *Літопис Волині : всеукр. наук. часоп.* – Луцьк, 2011. – Ч. 9. – С. 5–8.

Кучинко М. Утвердження християнства на Волині / М. Кучинко // *«Українська історична наука на шляху творчого поступу».* – Луцьк, 2007. – Т. 2. – С. 12–19.

* * *

Баюк В. Волинська школа археології: історія та сучасний стан / В. Баюк // *Літопис Волині : всеукр. наук. часоп.* / ред. І. Я. Коцан. – Луцьк, 2011. – Ч. 10. – С. 70–73.

Броніцький А. Співпраця польських і українських археологів, на прикладі досліджень на території ранньосередньовічного городища в Зимне біля Володимира-Волинського (Україна). Роль Хелмського музею в інтеграції середовища / А. Броніцький // *Замосцько-Волинські музейні зошити : матеріали наук. конф.* / ред. П. Кондрацюк. – Замосць, 2006/2007. – Т. IV. – С. 281–289.

Гуменюк Н. П. Скарби професора Кучинка / Н. П. Гуменюк // *Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки.* – Луцьк, 2009. – № 13 : історичні науки. – С. 8–11.

Мазурик Ю. Дослідження українських та польських археологів на території Волині та їх роль у формуванні колекцій музеїв краю / Ю. Мазурик // *Замосцько-Волинські музейні зошити : матеріали наукової конференції* / ред. П. Кондрацюк. – Замосць, 2006/2007. – Т. IV. – С. 269–280.

Мазурик Ю. Дослідники археологічних пам'яток Волині та їх археологічні колекції у фондах Волинського краєзнавчого музею / Ю. Мазурик // *Нариси культури давньої Волині* / за ред. Г. В. Охріменка. – Луцьк, 2006. – С. 40–51.

Про М. Кучинка – с. 44–45.

Мазурик Ю. Дослідники археологічних пам'яток Волині та їх археологічні колекції у фондах Волинського краєзнавчого музею / Ю. Мазурик // *Волинський музей: історія і сучасність : матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 75-річчю Волин. краєзн. музею та 55-річчю Колодажнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки.* – Луцьк, 2004. – С. 155–160.

Про М. Кучинка – с. 157.

Петрович В. Михайло Михайлович Кучинко – педагог, учений, краєзнавець / В. Петрович // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2009. – № 13 : історичні науки. – С. 6–8.

Яцечко Т. Професор Кучинко Михайло Михайлович. Бібліографічний покажчик / Т.Яцечко // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2009. – № 13 : історичні науки. – С. 11–22.

* * *

Бондаренко Г. Кучинко Михайло Михайлович / Г. Бондаренко, А. Силюк // Краєзнавці України : (сучас. дослід. рідн. краю) : довід. – К.; Кам'янець-Подільський, 2003. – Т. 1. – С. 117.

Кучинко Михайло Михайлович // Волинський державний університет імені Лесі Українки : 65 років. – Луцьк, 2005. – С. 403.

1 ВЕРЕСНЯ

70 років від часу заснування Гнідавської семирічної школи, нині Луцький НВК «Гімназія № 14» Луцької міської ради

1 вересня 1944 року розпочалося навчання у Гнідавській семирічній школі, приміщення якої складалося з двох класних кімнат. Навчання проводилось у дві зміни. Всього було 5 класів. У 1947 році школі передано будинок по вулиці Перехресній, у травні – будинок по вул. Поворотній, 9, де було обладнано кабінет директора, учительську, методичний кабінет, їдальню, невеликий спортивний зал, бібліотеку. У школі навчалось 270 учнів. З 1960 по 1978 рік Гнідавська школа працювала як восьмирічна. Тоді дирекція і батьківська громада порушила клопотання перед міською владою про будівництво нової школи. 1 вересня 1978 року здано в експлуатацію нове триповерхове приміщення середньої школи на 1176 учнівських місць. У 1991–1995 роках навчальний заклад працював як школа-гімназія. У 1996 році одержано статус гімназії.

За час існування навчального закладу його директорами були Черкаська Віра Семенівна (1944–1945), Климчук Анатолій Іванович (1945–1954), Антонюк Тамара Михайлівна (1954–1968), Супруненко Валентина Никифорівна (1968–1978). Упродовж 30 років (1978–2008) незмінним директором був Свереда Богдан Антонович – заслужений працівник освіти України, Почесний громадянин м. Луцька. З 2008 року заклад очолює Кардаш Марія Миколаївна – творчий педагог-новатор, талановитий організатор педагогічного, учнівського та батьківського колективів, відмінник освіти України, нагороджена

нагрудним знаком «Василь Сухомлинський».

Сьогодні Луцький навчально-виховний комплекс «Гімназія №14» – це багатопрофільний навчальний заклад, що дає науково-теоретичну і загальнокультурну підготовку з предметів фізико-математичного профілю, української та іноземної філології. У структурі комплексу – гімназія, початкова школа, дошкільне відділення. Вчительсько-викладацький колектив налічує 136 педагогів, 25 викладачів вузів, 17 вихователів дошкільного відділення, з них 36 вчителів-методистів, 3 заслужених учителі України – Рудницька О. Б., Синя Н. А., Жумик Л. В., заслужений працівник освіти України Свереда Б. А., 23 відмінники освіти України, 5 педагогів нагороджені нагрудним знаком «Василь Сухомлинський», 1 – знаком «Софія Русова». Дипломантами Всеукраїнського конкурсу «Вчитель року» стало 12, переможцями – 3 педагоги.

На базі НВК діють 4 обласні авторські школи, 7 міських шкіл передового педагогічного досвіду, 3 міські опорні школи, міська педагогічна майстерня. Заклад є базовим у питаннях комп'ютеризації навчального процесу та впровадження нових інформаційних технологій для Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти, Луцького педагогічного коледжу, загальноосвітніх навчальних закладів м. Луцька. Сертифікати INTEL «Навчання для майбутнього» отримали 103 педагоги, сертифікати «Курс цифрових технологій» від Microsoft – 57 учителів. Забезпечено цілодобове підключення до мережі Інтернет за технологією ADSL, функціонує електронна пошта, електронний документообіг.

Заклад має великий досвід експериментальної діяльності, педагогами успішно реалізовано два освітні проекти: «Використання комп'ютерно орієнтованих систем навчання на уроках різних базових дисциплін» і «Психолого-педагогічний супровід творчо обдарованих дітей різних вікових категорій», розпочато експериментальну роботу з теми «Розвиток інтелектуально-творчого потенціалу особистості в умовах інноваційного освітнього середовища».

Налагоджена співпраця з викладачами, науковцями Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, Луцького національного технічного університету, Інституту обдарованої дитини АПН України, членами творчих спілок, учнівським та вчительським колективами гімназії № 9 м. Жешув, гімназії № 5 м. Ольштин, початкової школи імені Іоанна Павла II м. Забор (Республіка Польща), навчально-науковим центром європейської та євроатлантичної інтеграції України та представником Корпусу Миру США Террі Метіссоном.

З 1991 по 2013 рік гімназію закінчили 1133 учні, з них золоті медалі одержали 158 випускників, срібні – 69. Протягом цих років 188 гімназистів стали переможцями і призерами Всеукраїнських олімпіад, турнірів, конкурсів-захистів наукових робіт. Стипендіатами Президента України, Кабінету Міністрів України стало 18 учнів.

Упродовж багатьох років успішно реалізується авторська система виховної роботи з формування національного світогляду та самосвідомості учнів, батьків, учителів, яка ґрунтується на вивченні родоводу кожного учня і здійсненні виховного впливу засобами етнопедагогіки з урахуванням педагогічного досвіду кожної сім'ї через символічну «клас-родину». Центром виховної роботи гімназії є народний етнографічний музей «Світлиця», який нараховує понад 2200 експонатів. Він став переможцем Всеукраїнського конкурсу музеїв «Традиції і звичаї моєї малої Батьківщини».

Всебічному розвитку творчих здібностей гімназистів сприяє їх участь у 50 гуртках, студіях, спортивних секціях, клубах за інтересами. Більше 85 % учнів охоплено художньо-творчою діяльністю. Відомі далеко за межами нашого міста народний фольклорний колектив «Дивоцвіт», хор учнів гімназійних класів, зразковий ансамбль танцю «Любисток», секція художньої гімнастики спортивно-оздоровчого клубу «Фаворит». У гімназії видається друкована газета «Гнідавське гроно», журнал «Жалюзі».

У бібліотеці закладу сформовано універсальний склад фонду, який налічує 34 539 примірників навчальної, довідкової, методичної та художньої літератури, 32 736 примірників підручників, 140 найменувань періодичних видань. У читальному залі є комп'ютеризоване робоче місце, підключене до мережі Інтернет. Зміст фонду бібліотеки відповідає потребам учнів, учителів, викладачів та студентів.

У 1997–2013 роках гімназія була переможцем і призером загальноміського рейтингу закладів освіти м. Луцька. У 2005 році стала дипломантом Всеукраїнського конкурсу «100 кращих шкіл України» у номінації «Школа сучасних освітніх технологій». Навчально-виховний комплекс «Гімназія № 14» був представлений у почесному виданні – щорічному альманасі «Флагман сучасної освіти України – 2010». Протягом 1996–2013 років заклад – переможець і призер міського конкурсу-огляду шкільних творчих звітів «У життя – через красу».

Вишиваний рушник, розгорнута книга, козацька бандура, ніжний паросток, який тягнеться до сонця, та вінок розкішних квітів на емблемі Луцького навчально-виховного комплексу «Гімназія № 14»

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

символізують основні пріоритети діяльності закладу: вивчення родоводу кожної дитини, розвиток її творчих здібностей, розкриття інтелектуального потенціалу, підготовка до успішної реалізації у майбутньому.

**Елеонора Ведринська,
Жанна Сіміцька**

Література:

- Гуменюк Н. Від книги – до книги, від роду – до роду / Н. Гуменюк // Віче. – 2001. – 29 берез. – С. 3.
- Два переможці – із гімназії № 14 // Луцьк. замок. – 2003. – 24 квіт. – С. 8.
- Клімчук В. На Луцьку гімназію № 14 – рівняйсь! : кращі з кращих вчителюють у Луцьку / В. Клімчук // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2003. – 24 квіт.
- Кульова В. Корінням – в етнос, кроною – в світ / В. Кульова // Дем. Україна. – 2005. – 6 лип. – С. 9.
- Кульова В. Луцька гімназія № 14 випускає літературний альманах, за сновує премії, а ще там досліджують історію рідного краю... / В. Кульова // Освіта України. – 2005. – 12 серп. – С. 15.
- Лесюк С. Дев'яносте Різдва Анатолія Климчука / С. Лесюк // Луцьк. замок. – 2006. – 12 січ. – С. 3.
- Нові українці: гімназія, яка танцює і співає // Волинь. – 2001. – 6 берез.
- Свереда Т. «Машина часу» – у гімназії № 14 / Т. Свереда // Луцьк. замок. – 2013. – 14 берез. – С. 9.
- Сумська Н. «А self – made man» / Н. Сумська // Луцьк. замок. – 2003. – 24 квіт. – С. 10.
- Таланти: браво, гімназисти! // Волинь-нова. – 2013. – 16 берез. – С. 2.
- Філатенко А. Гімназія: чи відповідає вона своєму призначенню? / А. Філатенко // Волинь. – 1999. – 13 трав. – С. 3.
- Філатенко А. Директор гімназії – посада чи доля? / А. Філатенко // Волинь. – 2003. – 24 квіт. – С. 3.
- Філатенко А. Прощай, рідна школо! / А. Філатенко // Волинь. – 2003. – 3 черв. – С. 2.
- Честь маємо: гімназисти співають свій гімн // Волинь. – 2002. – 12 берез. – С. 1.
- Штинько В. Вічний двигун знань / В. Штинько // Волинь-нова. – 2011. – 29 берез. – С. 7.
- Штинько В. Школа, де виховують людину і патріота / В. Штинько // Волинь. – 2004. – 19 лют. – С. 2.

З ВЕРЕСНЯ**130 років від дня народження Миколи Косача (1884–1937) – брата Лесі Українки**

Микола Петрович Косач народився в с. Колодяжне Ковельського повіту Волинської губернії, у кімнаті «старого» дому. Як згадує про народження його сестра Ольга: «Добре пам'ятаю день народження брата Миколи. Того самого дня чи напередодні приїхав до нас у гості ветеринарний лікар Сергій Ваганів, давній знайомий і приятель наших батьків. Як почалася орудя з появленням на світ нового члена сім'ї, треба було якось зайняти того гостя. Леся, незважаючи на своє хвилювання за маму, взяла й мене з собою, запросила Ваганова піти до лісу, і ми гуляли по Стадниці, рвали осінні квіти, розмовляли, а по спокійному на око, стриманому Лесиному вигляді ніхто б не пізнав, як дуже вона турбується та непокоїться в душі. Повернувшись з лісу, ми довідались, що маємо другого брата і що мама й він маютьесь зовсім добре».

Хлопчик у сім'ї оточений ласкою і любов'ю, має безліч ласкавих імен: Миколка, Кухота, Кох, Кохія, Кукота, Миколочка, Микось, Микунько та «довша Гусь».

За спогадами Ізидори Косач: «Микола був здоровий, міцний хлопчик, м'якого характеру, ніяковів з дорослими, але в дитячому товаристві досить балакучий і дотепний. Любив природу, завжди мав у себе диких тварин і доглядав їх досить пильно. Як мав десять років, то вже добре їздив верхи і свого коня сам доглядав».

У 1903 році Микола Косач закінчив четверту Київську гімназію і вступив до Київського політехнічного інституту. Закінчивши його, одержав посаду агронома в Ковельському земстві.

17 січня 1909 року Петро Косач оформляє заповіт, в якому все майно заповідає дружині, О. П. Косач і дітям – синові Миколі, дочкам Ользі, Оксані та Ізидорі в рівних частинах. Микола Косач стає орендаром маєтку в Колодяжному. Мама його величає: «Тут і Микось – член Управи і господар наш, і наш орендар». Сестрам сплачував за належні їм частини спадщини, а від матері отримав повноваження на оренду її частини землі. Став господарем маєтку другої групи. Належав до землевласників середнього статку. Помічником, а згодом управителем маєтку в с. Колодяжне став його товариш Володимир Просяниченко (закінчив природничий факультет Київського університету Св. Володимира). Розвиток господарства, меліорація, якою сподівався покращити якість землі, вимагали вкладення значних коштів, і Микола Петрович заборгував 8 тис руб. Оксана в листі

до матері писала: «...коли тепер вияснилось, що довгів до 8000, то я вважаю за собою не тільки юридичне, а і моральне право їх не брати на себе. А єслі меліорація відноситься і до моєї часті, то це діло Микося, що ж мені до того, коли хтось помимо моєї волі все-таки «меліорує» мій маєток, це його діло, коли він упереджений.

А цей проект, про який мені писала Дора, і мені подобається – щоб продати все, крім усадьби...», лишити тільки «те що всім було дороге».

Великих збитків господарству завдала Світова війна, а далі аграрна реформа, яку запровадила відроджена польська держава.

Обставини Миколиного життя виснажували його моральні сили та матеріальні ресурси. Роздавав землю в тимчасове користування. Велике значення мали і родинні обставини. Його дружина, Наталія Дробиш, не поділяла інтересів чоловіка, прагнула незалежності. Ділилася своїми планами в листах до Лесі Українки: «Я собираюсь на днях ехать в Киев, опять хочу поступить с тем, чтобы окончить Коммерч. Инст., т.к. ему даны права теперь. Юра останется с Володей и Микосем. Из-за этого у нас происходят ужасные недоразумения, т.к. Микось не хочет, чтобы я ехала в Инст., а сидела и хозяйничала в Колодяжном, но, по моему, не все рожатся сельскими хозяевами, и потому каждый из нас останется при своем». Наталія Косач жила в Ковелі, в Києві, в Луцьку, а згодом залишила Миколу Косача.

Микола Петрович доживав віку в бідності і самотності, мешкав у горішній кімнаті «сірого» будинку. Помер 17 липня 1937 року, назажди лишившись у Колодяжному.

1 серпня 2013 року, в день відзначення сотих роковин від дня смерті Лесі Українки, на кладовищі с. Колодяжне встановлено пам'ятник на могилі Миколи Петровича Косача – молодшого брата Лесі Українки. Пам'ятник спорудили з ініціативи голови Волинської облдержадміністрації Бориса Клімчука за кошти благодійного фонду «Рідна Волинь». Автором та архітектором композиції є Дмитро Потапчук з Луцька. На цвинтарі встановили інформаційний вказівник, тож відвідувачі можуть швидко знайти пам'ятник. А в нагробну плиту вмонтовано спеціальний метричний код, за допомогою якого можна легко отримати інформацію з Інтернету про Миколу Косача.

Віра Комзюк

Література:

Комзюк В. Колодяжне – це власне, дома... / В. Комзюк, Л. Мержвинська // *Леся Українка. Волинські сюжети : іст.-краєзн. нариси* / О. Антонюк [та ін.] ; упоряд. : Н. Ю. Пушкар, В. М. Комзюк. – Луцьк, 2012. – С. 76–86.

Комзюк В. Музей Лесі Українки в селі Колодяжному / В. Комзюк ; Пушкар Н. Меморіальні реліквії родини Косачів із фондів Волинського краєзнавчого музею / Н. Пушкар, М. Ковальчук // *Леся Українка і сучасність : зб. наук. пр. / Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки*. – Луцьк, 2010. – Т. 6. – С. 550–555, 556–566.

Пась Н. Штрихи до біографії Миколи Косача / Н. Пась ; Диба А. Розбите свічадо : доля родини Косачів по смерті Лесі Українки / А. Диба ; Гриб Л. Леся Українка і родина Косачів в музейних, науково-освітніх заходах Волинського краєзнавчого музею // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Олена Пчілка і родина Косачів в історії інтелектуальної еліти України та Волині : матеріали XXXIII Всеукр. іст.-краєзн. наук. конф., присвяч. 160-річчю від дня народж. Олени Пчілки та 60-річчю з часу створення Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки*. – Луцьк, 2009. – С. 119–126, 153–158, 180–183.

Семенюк А. Ковельське життя Косачів / А. Семенюк ; Гика В. Становлення музею-садиби Лесі Українки в с. Колодяжному в повоєнні роки мовою документів : (з фондів Держ. архіву Волин. обл.) // *Леся Українка і родина Косачів в контексті української та світової культури : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 140-річчю від дня народж. Лесі Українки та 100-річчю з часу написання драми-феєрії «Лісова-пісня»*, – Луцьк, 2011. – С. 114–118, 175–183.

Скрипка Т. Микола Косач : знаний і незнаний брат Лесі Українки / Т. Скрипка // *Леся Українка: доля, культура, епоха : зб. ст. і матеріалів*. – Луцьк, 2010. – Вип. 1. – С. 99–113.

Гаврилюк Я. Пам'ятник брату Лесі Українки / Я. Гаврилюк // *Волинь-нова*. – 2013. – 3 серп. – С. 5.

Кірюхіна М. Хранитель садиби Косачів / М. Кірюхіна, Е. Кірюхін // *Слово Просвіти*. – 2012. – 23–29 лют. – С. 10.

Корсак І. Ковельська еліта : знана і досі не знана / І. Корсак // *Сім'я і дім*. – 2013. – 16–2 трав. – С. 4.

Малімон Н. На Волині встановили пам'ятник Миколі Косачу / Н. Малімон // *День*. – 2013. – 6 серп. – С. 11.

Малімон Н. Новий крок до облаштування родинного пантеону Косачів у Колодяжному / Н. Малімон // *День*. – 2013. – 28 трав. – С. 13.

Семенюк А. Невідомий Микола Косач: сторінки історії : точка зору / А. Семенюк // *Вісті Ковельщини*. – 2013. – 23 трав. – С. 4.

Якименко М. Борис Клімчук : «Доля Косачів тісно переплетена з долею моєї родини» : до 140-річчя від дня народж. Лесі Українки / М. Якименко // *Голос України*. – 2011. – 26 січ. – С. 26.

Мержвинська Л. 3 вересня 125 років від дня народження М. П. Косача (1884–1937) – брата Лесі Українки / Л. Мержвинська // *Календар знаменних*

і пам'ятних дат Волині на 2009 рік / упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд. Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук ; відп. за вип. А. М. Силюк, Л. А. Стасюк. – Луцьк, 2008. – С. 97–99.

10 ВЕРЕСНЯ

90 років від дня народження М. М. Клименко (1924–2000) – української актриси

Марія Миколаївна Клименко народилась 10 вересня 1924 року в Києві в сім'ї телефоніста. З дитинства мріяла присвятити себе праці вчителя та життя розпорядилось по іншому. Друга світова війна лишила свій нищівний відбиток на родині Клименків. Батька, відправленого в Луцьк на підпільну роботу, невдовзі заарештували і закатували фашисти, а Марію вивезли до Німеччини на примусові роботи. Весною 1945 року вона стала бійцем 98-го шляхо-будівельного батальйону 3-ї гвардійської армії, брала участь у наступі на Берлін, а пізніше – у визволенні Праги. Після поневірянь на чужині повернулась на Волинь.

Без театральної освіти, пройшовши через пекло війни, Марія Клименко із загартованим сильним характером, неймовірною працьовитістю у 1946 році вперше вийшла на сцену Волинського музично-драматичного театру. Її дебют – роль у виставі «Приїздить у Звонкове» за п'єсою Олександра Корнійчука. Справжній успіх прийшов до актриси після ролі Тані у виставі «За другим фронтом» за п'єсою Вадима Собка. Тематика твору була дуже близькою для Марії Миколаївни, доля героїні схожа з власною долею.

За 34 роки на сцені Марія Клименко блискуче зіграла десятки ролей. Поєднання вроди, вродженого дару перевтілюватись, пластики, чудового оксамитового голосу, шаленої енергії, що наче рвалася з її душі, по-особливому діяли на глядачів. Спектакль «Циганка Аза» із волинською актрисою у головній ролі на гастролях у Воронежі мав такий успіх, що його грали, відмінюючи інші вистави. А далі були незабутні образи, створені у виставах «Під золотим орлом», «Не судилось», «Вдови», «Юстина», «Під чорною маскою», «Королева тюльпанів». Волинському глядачеві особливо припала до душі вистава «Баб'ячий бунт», в якій партнером по сцені Марії Клименко був актор Олександр Пуц. Свою щирість та силу характеру актриса втілила у виставі «Не називаючи прізвищ» за п'єсою Василя Минка, будучи в ролі Галі.

Різні долі та вік судилися образам, створеним Марією Клименко. Так, Марусю Чурай вона зіграла тільки п'ять разів. Потім п'єса була заборонена органами КДБ, як така, що занадто розбурхує національні почуття. Бажання віддати своє життя сцені, самоосвіта, талант, уміння, що приходять з досвідом приносять актрисі любов глядачів та славу. У 1959 році Марія Миколаївна переїхала до Тернополя, та через десять років повернулася у Луцьк до Волинського музично-драматичного театру. І знову ролі, перевтілення, життя на сцені. Актриса, будучи людиною безпосередньою, вимогливою як до себе так і до партнерів по сцені, любила імпровізацію, сама шила і в'язала костюми своїм героїням.

У 1979 році Указом Президії Верховної Ради Української РСР заслуженій артистці України Марії Миколаївні Клименко було присвоєно почесне звання народної артистки Української РСР. «Ніколи нічого не шкодуйте для сцени», – вчила актриса молодих. Померла Марія Клименко 2000 року в Києві. Вона понад усе любила театр, фанатично виконувала свою роботу, творила мистецьку славу Волині.

Марія Філонюк

Література:

- Про присвоєння почесних звань Української РСР : Указ Президії Верховної Ради Української РСР // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1980. – № 1. – С. 15.
- Алексєєв В. Вона любила тільки театр / В. Алексєєв // Досвіт. зоря. – 2004. – 18 верес.
- Волошко Н. Творчий вечір актриси / Н. Волошко // Рад. Волинь. – 1974. – 23 жовт.
- Гуменюк Н. Любов ділити не могла – усю театру віддала / Н. Гуменюк // Віче. – 2004. – 23 верес. – С. 9.
- Зайончківська С. Чверть віку на сцені / С. Зайончківська // Культура і життя. – 1974. – 19 груд.
- Кожна роль – свято // Рад. Волинь. – 1980. – 1 січ.
- Мах П. Краса одержимості : заслуженій артистці республіки М. Клименко – 50 років / П. Мах // Мол. ленінець. – 1974. – 22 жовт.
- Премія імені актриси // Волинь. – 1994. – 1 жовт.
- Філатенко А. Пам'ять серця / А. Філатенко // Рад. Волинь. – 1974. – 20 жовт.
- Філатенко А. Повернення Марії Клименко / А. Філатенко // Волинь. – 1994. – 22 верес.

* * *

Клименко Марія Миколаївна // Жінки України : біогр. енцикл. слов. – К., 2001. – С. 189.

Клименко Марія Миколаївна // Митці України : енцикл. довід. – К., 1992. – С. 298.

Коваль О. 10 вересня 80 років від дня народження М. М. Клименко (1924) – української актриси / О. Гаврилюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2004 рік / упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред. Е. С. Ксендзук ; відп. за вип. А. М. Силіук, Л. А. Стасюк. – Луцьк, 2003. – С. 87–88.

27 ВЕРЕСНЯ

75 років від дня заснування газети «Волинь-нова» (1939)

Перший номер газети побачив світ 27 вересня 1939 року під назвою «Вільна праця». Тоді це був орган Луцького Тимчасового територіального управління, створеного після приходу на волинські терени Червоної армії. В дебютному номері «Вільної праці» на усіх чотирьох сторінках опубліковано бравурні повідомлення про прихід радянських вояків, «перемоги СРСР», вміщено також вірш Максима Рильського «Дружнє слово». Зрозуміло, що й надалі газета підпорядковувалася загальній ідеологічній системі тогочасного тоталітарного комуністичного устрою: інформації, які друкували на її шпальтах, мали сприяти радянзації регіону і перш, ніж дійти до читачів проходили суворий контроль сталінської цензури. Тираж перших випусків становив 3–4 тисячі примірників. Відповідальним редактором газети спочатку був І. Овчаренко, а згодом – Г. Гречко.

Коли 4 грудня 1939 року постала Волинська область, газету вирішили перейменувати на «Радянську Волинь», що й зробили 1 лютого 1940 року. Газета стала органом Волинського обкому КП(б)У, Волинського облвиконкому та Луцького міськкому КП(б)У. Пізніше у вихідних даних облвиконком було замінено на Волинську обласну раду депутатів трудящих, а в 1970-х роках – на Волинську обласну раду народних депутатів. До червня 1941 року вийшло 425 номерів газети, але з початком війни між III Рейхом і СРСР випуск «Радянської Волині» було припинено, адже таке видання не мало права на життя в окупованій нацистською Німеччиною Волині.

5 лютого 1944 року, коли Луцьк знову зайняли радянські війська, у книзі наказів по редакції відновленої газети «Радянська Волинь» з'явився запис про призначення редактором Юхима

Лазебника. Перший номер газети, після майже трирічної перерви, вийшов 12 лютого 1944 року. У 1944–1951 роках газета писала про відбудову міст і сіл Волині, створення колгоспів, про людей волинського краю. В цей час у редакції працював Анатолій Дімаров, згодом видатний український письменник, лауреат Національної премії України імені Т. Г. Шевченка, який у своїх спогадах зізнається: «Я приїхав на Волинь сталіністом, а залишив її українським націоналістом». Працював у газеті в 1950-х роках й інший відомий український письменник Микола Олійник.

У 1950–1960-х роках редакторами «Радянської Волині» були М. Мусієнко, О. Мірошин, Я. Чернявський, І. Сподаренко (пізніше багаторічний редактор «Сільських вістей» і народний депутат України). З 1971 року понад чверть століття газету очолював Полікарп Шафета. При ньому «Радянська Волинь» виросла у цікаву, не провінційну, не схожу на інші обласні газети радянського часу. Постійно зростав тираж газети, а в 1989 році він досяг рекордної цифри – 240 тисяч примірників на мільйон населення. За кількістю передплатників на 1 тисячу жителів області газета вийшла на перше місце в СРСР. Цьому сприяло й те, що в другій половині 80-х років минулого століття газета об'єктивно писала про тодішні проблеми й негаразди, про непротий хід перебудови, перші мітинги в Луцьку й інших містах Волині.

З 1992 року газета почала виходити під назвою «Волинь», її співзасновниками стали трудовий колектив редакції і Волинська обласна рада. Після передчасної смерті Полікарпа Шафети колектив редакції у 1997 році обрав головним редактором Степана Сачука, який до того був першим заступником редактора газети. За його керівництва газета набула статусу всеукраїнського видання і отримала назву «Волинь-нова». Після несподіваної смерті Степана Сачука, у 2012 році новим головним редактором газети колектив обрав Олександра Згоранця.

Газета «Волинь-нова» залишається лідером читацьких симпатій в області, завойовує прихильників за межами Волині, постійно тримає руку на пульсі часу, відкриває нові теми і рубрики. Вона – єдине в області періодичне видання, яке виходить тричі на тиждень – у вівторок, четвер і суботу. Загальний тижневий тираж – близько 200 тисяч примірників. Окрім того, виходить газета і в Інтернеті (www.volyn.com.ua), де її відвідують і читають тисячі людей в різних кутках світу, відзначаючи принципову, об'єктивну позицію видання у висвітленні суспільно-політичних, економічних проблем.

У редакції газети свого часу працювали заступниками редактора поет Петро Мах і гуморист Юрій Троць, журналістами – народний

депутат України І скликання Андрій Бондарчук, головний редактор газети «Вісник і К» Євген Хотимчук, відомий письменник Володимир Лис та багато інших знаних постатей. Багато років волиняни читають матеріали таких досвідчених журналістів, як заступники головного редактора Галина Світліковська, Василь Уліцький, відповідальний секретар Тамара Трофимчук, Олександр Нагорний, Катерина Зубчук, Валентина Штинько, Євгенія Сомова, Роман Флішаровський. У редакції працює чимало і перспективної творчої молоді.

Свій статус незалежної громадсько-політичної газети колектив виправдовує і творчою незалежністю, і фінансовою. На сторінках газети всебічно висвітлюється життя області і всієї України.

Сергій Лис

Література:

- «Волинь» у нашій долі : докум. зб. – Луцьк : Надстир'я, 1999. – 216 с.
 Волинь // Павлюк І. Українська преса Волинської області 1939–1941, 1944–2000 / І. Павлюк. – Луцьк, 2004. – С. 394.
 Газета «Волинь» (м. Луцьк) // Волинь / Укр. наук. т-во геральдики і вексилнології ; Ін-т біогр. дослідж. ; авт.-упоряд. В. В. Болгов. – К., 2006. – С. 278–281.
 Денисюк В. «Волинь» / В. Денисюк // Денисюк В. Журналістика Волині : факти й імена : нариси історії засобів масової інформації Волині ХХ – початку ХХІ ст. / В. Денисюк. – Луцьк, 2005. – С. 61–91.
 Корнелюк Д. Духовні обрії газети «Волинь-нова» / Д. Корнелюк // Корнелюк Д. Духовне небо Волині : презентац. альм. / Д. Корнелюк. – Луцьк, 2007. – С. 240–244.
 Ми – волинські журналісти : докум. зб. – Луцьк : Надстир'я, 1999. – 202 с.
 Павлюк І. Українська легальна преса Волині, Полісся, Холмщини та Підляшшя 1917–1939, 1941–1944 рр. / І. Павлюк. – Львів : Каменяр, 2001. – 285 с.
Про газету «Волинь» – с. 181–185.
 Шлях до читача ніколи не кінчається : докум. зб. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2004. – 315 с.
 Лугова М. 70 років служіння читачам / М. Лугова // Волинь-нова. – 2009. – 29 верес. – С. 7.
Святкові урочистості з нагоди 70-річного ювілею газети «Волинь-нова».
 Наумук С. 70 років дружби із читачами / С. Наумук // Волинь-нова. – 2009. – 17 верес. – С. 10 ; 19 верес. – С. 6 ; 22 верес. – С. 5 ; 24 верес. – С. 7.
 Наша газета стала переможцем конкурсу // Волинь-нова. – 2008. – 23 серп. – С. 2.
 Онищук Л. Серед відзначених – і наша газета / Л. Онищук // Волинь-нова. – 2013. – 6 черв. – С. 5.

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

«Рука не піднімається різати улюблену газету» : ред. акція // Волинь-нова. – 2013. – 4 квіт. – С. 12.

Сачук С. Чесна дорога до читача / С. Сачук // Волинь-нова. – 2009. – 24 верес. – С. 1, 2.

70-річний ювілей газети «Волинь-нова».

Штинько В. День народження «Волині» : дякуємо всім, хто вміє читати серцем / В. Штинько // Волинь-нова. – 2012. – 27 верес. – С. 2.

* * *

Світліковська Г. Й. «Волинь-нова» – незалежна громадсько-політична газета / Г. Й. Світліковська // Енциклопедія Сучасної України. – К., 2006. – Т. 5. – С. 76.

14 ЖОВТНЯ

75 років від дня заснування газети «Віче-інформ» (1939)

Перший номер газети під назвою «Молода Гвардія» побачив світ 14 жовтня. Тоді це був орган Тимчасового Управління Луцької області, оскільки офіційно область ще не було створено, а попередньо вважали, що вона матиме назву за своїм адміністративним центром. Проте 4 грудня 1939 року її назвали Волинською, і цю назву наша область носить дотепер. Редакцію газети радянська влада розмістила у будинку колишнього воєводства (тепер обласна бібліотека для юнацтва), відповідальним редактором призначили Є. Орленка. Перший номер майже повністю присвятили виборам до Народних Зборів Західної України, які мали показово оформити входження Західної України до складу СРСР.

Зрозуміло, що газета підпорядковувалася загальній ідеологічній схемі тогочасного тоталітарного комуністичного устрою: інформації, які подавалися на її шпальтах, сприяли радянзації регіону та, звісно, перш, ніж бути надрукованими, проходили суворий контроль сталінської цензури. Другий номер газети вийшов через три дні – 17 жовтня. А після цього змінилися і назва, і підпорядкування газети. З 22 грудня 1939 року вона стала органом обласної і Луцької міської комсомольської організацій та почала виходити під назвою «Молодий ленінець». Головним її редактором призначили Івана Гайдаєнка. Та світ побачили всього лиш 19 номерів газети. У 1940 році її випуск було припинено.

До середини 1960-х років в УРСР виходили міжобласні молодіжні видання. Зокрема, у Львові видавали «Ленінську молодь», яку розповсюджували на всій Західній Україні. В Луцьку створили корпункт

«Ленінської молоді». Представником міжобласної молодіжки був Мирон Александрович. Але згідно з рішенням ЦК КПРС (вересень 1966 року) з січня 1967 року в Україні мали відновити видання обласних молодіжних газет. До оргкомітету для відновлення «Молодого лєнінця» увійшли заступник завідувача відділу пропаганди Волинського обкому комсомолу Анатолій Пономарьов, секретар обкому комсомолу по пропаганді Микола Онуфрійчук та Мирон Александрович. Луцька міська рада виділила дві класні кімнати в одній зі шкіл міста. Сформували журналістський колектив. Головним редактором затвердили Анатолія Пономарьова.

1 січня 1967 року вийшов перший номер відновленого «Молодого лєнінця». Восени цього ж року при редакції газети було створено молодіжну літературну студію «Лєсин кадуб» (відокремилася від газети вже за часів незалежної України, у 1999 році), на засідання якої з'їжджалися молоді літератори майже з усієї Волинської області.

У 1969 році Анатолій Пономарьов перейшов на роботу в Московський апарат ЦК ВЛКСМ і редактором «Молодого лєнінця» став Мирон Александрович. У 1975 році його змінив Святослав Крещук. За цей час газета утвердилася як популярне видання, що різнобічно висвітлювало життя тогочасної молоді.

17 вересня 1979 року «Молодий лєнінець» очолив Василь Простопчук, який до того часу був завідувачем одного з відділів газети. Керує він нею як головний редактор і по сьогоднішній день, тобто уже тридцять п'ятий рік поспіль. Це – найбільший безперервний стаж серед редакторів усіх українських газет. Саме за керівництва Василя Простопчука газета здійснила перехід від молодіжного радянського до сучасного загальноінформаційного видання, яке всебічно висвітлює панораму життя Волині в незалежній Україні.

З 2 листопада 1990 року «Молодий лєнінець» перейменували на «Молоду Волинь», яка на хвилях гласності значно змінила свою тематику. Від 28 грудня 1994 року газета отримала нову промовисту назву – «Віче». А вже віче з часів Київської Русі означало загальні збори громадян для розгляду усіх важливих громадських справ. Її засновниками тоді стали редакція газети Верховної Ради України «Голос України», управління у справах молодіжної політики, фізкультури, спорту і туризму обласної державної адміністрації і трудовий колектив редакції.

У 1997 і 1998 роках «Віче» за професіоналізм, активну позицію і популярність двічі перемагала у національній програмі «Людина року» (номінація «Газета року»). Національний інститут маркетингу

Аргентини визнав газету «Віче» володарем гран-прі за якість та сервіс у 1998 році.

28 листопада 2005 року газета була реорганізована у «Віче-інформ». Її засновником стало Товариство з обмеженою відповідальністю «Редакція газети «Віче-інформ». Виходить раз на тиждень, у четвер, накладом понад 12 тисяч як друком, так і в Інтернеті (www.viche.lutsk.ua).

У різні роки в газеті працювали знані журналісти, а заодно і відомі письменники, Леонід Васильченко (Панасенко), Йосип Струцюк, Василь Гей, Володимир Лис, Надія Гуменюк, Сергій Цюриць. А ще – такі впізнавані майстри журналістського пера, як Володимир Каліка, Володимир Данилюк, Ігор Чуб, Наталія Малімон. Заступником головного редактора газети нині є Ніна Романюк. Загалом, газета «Віче» й надалі залишається серед лідерів читацьких симпатій лучан.

Сергій Лис

Література:

Віче (Молода Волинь) // Павлюк І. Українська преса Волинської області 1939–1941, 1944–2000 / І. Павлюк. – Луцьк, 2004. – С. 392–393.

Газета «Віче-інформ» неодноразово рятувала людське життя // Віче. – 2012. – 9–15. – С. 3.

Про почесну відзнаку «Соціально відповідальне підприємство».

Данилюк В. «Молода гвардія» – «Молода Волинь»... / В. Данилюк // Мол. Волинь. – 1994. – 14 жовт. – С. 3.

Данилюк В. Так, це ми, Господи! // Віче. – 2004. – 14 жовт. – С. 9.

Газеті «Віче» – 65.

Лис В. Четверо з «Молодої Волині» / В. Лис // Волинь. – 1994. – 13 жовт. – С. 3.

До 55-річчя газети.

Манелюк М. Комп'ютер не замінить серця / Віче. – 1997. – 2 січ. – С. 7.

До 30-річчя з дня виходу першого номера газети «Молодий ленінець».

Пономарьов А. Від «Молодого ленінця» – до «Віча» / А. Пономарьов // Віче. – 2009. – 15–21 жовт. – С. 16.

Романюк Н. Виросла з штанців, щоб піднятися у високе небо свободи / Н. Романюк // Україна мол. – 1995. – 27 січ. – С. 8.

Сорокарічний ювілей [«Молодого ленінця»] // Мол. ленінець. – 1979. – 16 жовт. – С. 3.

Статут газети «Молодий ленінець» // Мол. ленінець. – 1990. – 6 жовт. – С. 2.

Чергові по країні // Віче. – 2009. – 15–21 жовт. – С. 1.

Газеті «Віче» – 70.

Чуб І. Давайте разом доживемо до ста! / І. Чуб // Віче. – 2010. – 14–20 жовт. – С. 1.

Газеті «Віче-інформ» – 71.

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

Чуб І. 60 – не старість, а радість! / І. Чуб // Віче. – 2013. – 1999. – 21 жовт.
– С. 2–3.

* * *

Данилюк В. О. «Віче» / В. О. Данилюк // Енциклопедія сучасної України (В–Вог). – К., 2005. – Т. 4. – С. 645.

Дудар Т. 14 жовтня 65 років від дня заснування газети «Віче» (1930) / Т. Дудар // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2004 рік / упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред. Е. С. Ксендзук ; відп. за вип. А. М. Силюк, Л. А. Стасюк. – Луцьк, 2003. – С. 95–97.

9 ЛИСТОПАДА

130 років від дня народження С. К. Липинського (1884–1954) – вченого, агронома-селекціонера

Станіслав Казимирович Липинський – вчений агроном-селекціонер народився 9 листопада 1884 року в с. Затурці теперішнього Локачинського району (за іншими даними, місце народження – с. Ратнів Луцького району).

З 1898 по 1903 роки С. Липинський навчався у 1-й чоловічій гімназії м. Києва, після закінчення якої вступив на агрономічне відділення Київської політехніки. Після другого курсу він перевівся на філософський факультет відомого у Європі Лейпцігського університету, де ґрунтовно опанував агрономію. По закінченню вузу у 1910 році успішно захистив наукову дисертацію, отримавши вчений ступінь доктора філософії. Повернувшись до Затурець, став допомагати батькові у господарстві, впроваджуючи передові досягнення науки і техніки. Завдяки цьому маєток Казимира Липинського вже напередодні Першої світової війни виходить на передові позиції на теренах Волині.

Паралельно з роботою у власному господарстві молодий учений виконував функції радника Володимир-Волинського повіту, а потім був радником з питань сільського господарства у Луцьку. За призначенням губернського уряду очолював комісію, яка напрацьовувала пропозиції щодо покращення поголів'я великої рогатої худоби на Волині. Ймовірно, що виведення сучасної м'ясної породи «Волинська червона» є логічним завершенням напрацювань перших десятиліть минулого століття, адже саме на базі господарства Станіслава Липинського було засновано обласне племпідприємство у 1950-х роках.

Не зважаючи на те, що Перша світова війна завдала страшних збитків маєтку, практично стерши з лиця землі всі господарські

споруди та залишивши не придатною для обробітку третину орного клину, Станіслав Казимирович за короткий час зумів відбудувати і вивести на високий рівень розвитку своє господарство, зробив суттєвий вклад у піднесенні сільського виробництва цілого краю, за що був удостоєний найвищої державної нагороди Речі Посполитої Польської – Золотого Хреста Заслуги. Сорти сільськогосподарських культур, виведених С. К. Липинським, завойовували призові місця на виставках та здобували заслужене визнання господарів. У назвах сортів пшениць і картоплі звучала синівська любов до рідної землі: «Затурецька біла», «Волинянка рання», «Вольтман затурецький». У праці знаходив наш земляк відраду від ударів долі: 1931 рік — похорон старшого брата, В'ячеслава Липинського, 1932 року помер його маленький син Зигмунт, у 1939 році з життя пішла кохана дружина Марія.

На жаль, у вересні 1939-го вчений та громадський діяч Станіслав Липинський змушений був назавжди залишити родинне гніздо і плоди своєї господарської діяльності. У назві нового сорту пшениці «Вигнанка», виведеної уже за Бугом, звучав біль за втраченою батьківщиною. Однак на теренах повоєнної Польщі Липинський продовжив свою селекційну і педагогічну діяльність. Він підготував підручник «Вирощування картоплі» та виховав цілу плеяду молодих агрономів, серед яких і двоє своїх дітей: Яна і Ядвігу. Славні традиції родини нині продовжують онуки і правнуки Станіслава Казимировича. Імена вчених-Липинських занесено до польських енциклопедичних видань.

Помер С. К. Липинський 9 квітня 1954 року. Похований у м. Сопот.

Основу Затурцівського меморіального музею В'ячеслава Липинського у домі, відбудованому молодшим братом, останнім власником маєтку, складають матеріали з родинного архіву, збереженого Станіславом Липинським та представниками його родини.

Віталій Кушнір

Література:

Кушнір В. Господарська та наукова діяльність Станіслава Липинського / В. Кушнір // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Ковель і ковельчани в історії України та Волині : матеріали XII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. – Луцьк, 2003. – Ч. 2. – С. 44–45.

Вербич В. Тіло викинули з труни, а металеву труну – на посуд / В. Вербич // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2004. – 8 січ. – С. 9.

Виставки : ще одне повернуте ім'я // Волинь-нова. – 2009. – 1 груд. – С. 2.

Коструба Н. Колосиста нива Станіслава Липинського / Н. Коструба // Слава праці. – 2009. – 8 груд. – С. 8.

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

Кушнір В. Колосиста нива Станіслава Ліпінського / В. Кушнір // Селян. життя. – 2009. – 28 листоп. – С. 3.

Романюк І. Ян Ліпінський : «Тішимося, що наш дім прислужиться вашій культурі» / І. Романюк // Слово Волині. – 2013. – 11 квіт. – С. 11.

Романюк І. Нащадки Липинських побували у Затурцях / І. Романюк // Волинь-нова. – 2012. – 14 квіт. – С. 11.

Кушнір В. 9 листопада 120 років від дня народження С. К. Ліпінського (1884–1954) – вченого агронома-селекціонера / В. Кушнір // Календар знаменних і пам'ятних да Волині на 2009 рік / упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд. Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук ; відп. за вип. А. М. Силіук, Л. А. Стасюк. – Луцьк, 2008. – С. 113–114.

10 листопада

75 років від дня народження А. Н. Миронченка (1939) – заслуженого майстра народної творчості України.

Анатолій Несторович Миронченко – майстер художньої деревообробки, – людина з неординарними здібностями і талантом. Народився він на Хмельниччині, у селі Яхнівка Волочиського району. Дитяче захоплення малюванням у шкільні роки згодом переросло у високу професійну майстерність.

Художню освіту Анатолій Миронченко здобув у Яворівському училищі декоративно-прикладного мистецтва (Львівська обл.). При допомозі досвідченого педагога Сави Миколайовича Мельника, якого і зараз з теплотою та вдячністю згадує майстер, він не лише удосконалився як художник, але і виявив неабиякі здібності до різьбярства. Цьому сприяли і різноманітні виставки майстрів народного мистецтва, на яких найбільш вражаючими для молодого художника були справжні мистецькі шедеври різьбярів-гуцулів. Скриньки з елементами гуцульських орнаментів, скульптури з дерева, оригінально виконані портрети на дереві викликали зацікавлення у всіх любителів художньої різьби. Дипломна робота молодого майстра, скульптура Олекси Довбуша, стала справжнім витвором мистецтва і отримала одностайне схвалення педагогів навчального закладу.

Після закінчення училища доля закинула Анатолія Несторовича до Луцька, де він мешкає донині. З 1959 року молодий художник працює у сувенірному цеху меблевого комбінату. Талант і наполегливість принесли А. Миронченку визнання. Він – лауреат багатьох фестивалів народного мистецтва. Його роботи неодноразово

завойовували призові місця. У 1966 році на республіканській виставці народної творчості різьбярєві було присуджено другу премію за скриньку «Тарас Шевченко», а наступного року – третю премію за скриньку «Луцьк». Найбільш плідними у творчому житті майстра стали 70–80-ті роки ХХ століття. У 1970 році за творчу працю та мистецькі досягнення Анатолій Миронченко нагороджений дипломом та золотою медаллю, а у 1975 році удостоєний почесного звання «Заслужений майстер народної творчості України». У цей період було організовано і першу персональну виставку, на якій демонструвалися кращі роботи різьбяра, виготовлені за його власними ескізами.

У Волинському краєзнавчому музеї з нагоди 60-річчя від дня народження майстра (1999 р.) була організована виставка «Візерунки на дереві», на якій демонструвалося 24 оригінальних твори. Робота «Стара сільська хата» була подарована музею і поповнила фонд декоративно-прикладного мистецтва. У листопаді 2007 року картини з дерева Анатолія та Сергія Миронченків експонувалися у музеї на виставці робіт сучасних волинських майстрів «Художня деревообробка на Волині».

Упродовж усього творчого життя майстер плідно працює. Тематика його робіт значно розширилася. Колекція поповнювалася портретами, картинами природи, етюдами та натюрмортами, які майстерно виконані із застосуванням особливих авторських технік, де використано найрізноманітніші види різьблення, аплікація, інкрустація, напилювання тощо.

Реалії сьогодення, шалений темп розвитку нових технологій у різних галузях науки і культури не оминає і митців, змушуючи їх мислити і працювати в новому руслі, створюючи щось нове, креативне, що не залишало б байдужими споглядачів, заставляло думати і оцінювати. Останні п'ять років майстер працює з використанням видів різьблення рельєфу і барельєфу у роботах на різноманітну тематику: картини природи, люди, події... У зображуваних сюжетах майстерно передаються світло і тіні, які підсилюють об'ємність композиції, створюючи ілюзію простору і матеріальності предметів, а величні рами додають творам довершеності. Нині Анатолій Нестерович працює над роботою в пам'ять всім розстріляним патріотам землі Волинської біля стін Луцького замку, за допомогою якої прагне передати монументальну велич замкових веж і відтворити дух трагічних сторінок історії краю.

Більш, ніж за півстоліття творчих пошуків, Анатолій Миронченко блискуче оволодів всіма відомими техніками різьблення, його роботи відзначаються високою культурою виконання, стилістичною послідовністю, широким діапазоном технологічних експериментів. Творчість стала його життям, а життя творчістю. Та найбільше майстер гордиться тим, що поруч з ним працює син Сергій, який перейняв від батька любов до мистецтва. Скульптура, церковні іконостаси, каміни та меблі – далеко не повний перелік його робіт. Надзвичайно тішать і онуки, найбільшим захопленням яких є малювання.

Анатолій Несторович Миронченко називає себе щасливою людиною. Він зумів досягти у своєму житті визнання, високих вершин майстерності та передати свій талант нащадкам. Його роботи є окрасою приватних та музейних колекцій в Україні і за рубежом.

Тетяна Хомова

Література:

Народне декоративно-прикладне мистецтво Волині : буклет. – Луцьк, 1991.

Гатальська Н. Матеріали до словника-довідника «Майстри народної творчості Волині» / Н. Гатальська, Н. Кузьмич, Т. Хомова // Минуле і сучасне Волині й Полісся : народне мистецтво і духовність : матеріали Другої Волин. обл. наук.-етногр. конф. – Луцьк, 2005. – С. 191–192.

Про А. Миронченка – с. 197–198.

Бондаренко О. Різьбяр / О. Бондаренко // Рад. Волинь. – 1971. – 26 лют.

Горнич В. Різьбяр / В. Горнич // Рад. Волинь. – 1968. – 18 жовт.

Пригадаймо, у ці дні колись : шляхи-дороги майстра нар. творчості // Волинь. – 1999. – 11 листоп.

Приходько В. Ви знаєте, як дерево говорить?.. : Заслужений майстер нар. творчості УРСР А. Н. Миронченко // Робіт. газ. – 1990. – 16 верес. – С. 4.

Мірошниченко-Гусак Л. А. 10 листопада 65 років від дня народження А. Н. Миронченка (1939) – заслуженого майстра народної творчості України / Л. А. Мірошниченко-Гусак // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2004 рік / упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред. Е. С. Ксендзук ; відп. за вип. А. М. Силук, Л. А. Стасюк. – Луцьк, 2003. – С. 105–106.

17 ЛИСТОПАДА**25 років від часу створення****Волинського обласного товариства краєзнавців,
нині Волинської обласної організації
Національної спілки краєзнавців України (1989)**

Волинська обласна організація Національної спілки краєзнавців України (з 2009 року) бере свій початок від часу, коли було створено Волинське обласне товариство краєзнавців 17 листопада 1989 року на III Волинській історико-краєзнавчій конференції, в роботі якої взяли участь делегати з багатьох районів і міст Волинської області, представники державних установ і громадських організацій.

З утворенням Всеукраїнської спілки краєзнавців, яку очолив академік НАН України Петро Тимофійович Тронько, обласна організація була зареєстрована як складова частина спілки у 1993 р.

До краєзнавства постійно прилучаються все нові й нові сили, але, на жаль, мало молоді, хоча учнівські олімпіади, робота Малої Академії Наук, курсові та дипломні роботи студентів, наукові дослідження аспірантів дають кожного разу нові імена та підстави для оптимізму. Серед краєзнавців – не просто любителі історії, культури, природи краю. Серед них є досвідчені, з глибокими знаннями і багатою дослідницькою працею науковці, архівісти, працівники бібліотек, музеїв, вчителі. Саме їхніми трудами збираються документи та експонати, виривають із забуття відомі колись, забуті або нововідкриті історичні постаті. Саме завдяки краєзнавству, подвижникам краєзнавчого руху заповнюється певний «вакуум» у збереженні традицій, звичаїв, побуту, багатьох культурних надбань для збереження історичної пам'яті, забезпечення національної самосвідомості та національно-культурного розвитку краю і держави.

Серед великого загону краєзнавців Волинської області 130 стали членами національної спілки, створено осередки у Володимир-Волинському, Ковельському, Маневицькому, Луцькому, Любомльському районах.

За 25 діяльності ВОООНСКУ було зроблено чимало у справі національно-культурного відродження та дослідження і вивчення краю видано сотні книг і опубліковано тисячі статей на краєзнавчу тематику. Чимало волинян відзначено різними нагородами за плідну діяльність у розвитку краєзнавчого руху. Серед них у різні роки стали заслуженими працівниками освіти та культури Г. Бондаренко, Г. Гуртовий, Б. Заброварний, І. Кічий, Г. Маслай, О. Огнєва, Г. Охріменко, О. Ошуркевич, А. Силюк, Є. Франчук та інші; вісім – лауреатами пре-

мії імені Дмитра Яворницького Всеукраїнської спілки краєзнавців, 4 – почесними і 4 – дійсними членами Правління Всеукраїнської спілки краєзнавців, лауреати обласних премій імені Миколи Куделі, Галшки Гулевичівни, Агатангела Кримського, «Одержимість» та інших. А. Силюка – директора Волинського краєзнавчого музею відзначено у 1998 р. регіональною премією «За відродження Волині».

У 2009 році Грамотою Кабінету Міністрів України нагороджено археолога, керівника багатьох археологічних експедицій О. Златогорського, Грамотою Міністерства культури України – відомого дослідника Луцька В. Пясецького.

Першими лауреатами премії НСКУ імені Академіка Петра Тронька у 2012 році стали музейні працівники Віра Комзюк, Наталія Пушкар та журналіст Валерій Мельник.

Слід згадати добрим словом і тих, кого вже немає з нами, але котрі багато зробили для розвитку музейної справи у Волинській області та в краєзнавчому русі. Це імена вчених Р. Оксенюка, О. Михайлюка, вчителя М. Корзонюка з с. Бужанки Іваничівського району, дослідника Горохівщини Я. Димнича, засновника історико-краєзнавчого музею у Каміні-Каширському В. Кмецинського, наукового співробітника Луцького історико-культурного заповідника Б. Сайчука, дослідника Полісся і Любешівщини О. Бренчука. Серед них – також члени правління обласної організації, заслужені працівники народної освіти і лауреати премії ім. Д. Яворницького І. Кічий, Є. Франчук і Б. Заброварний, поет і журналіст О. Бобак, письменник С. Борисюк. Непоправною втратою для краєзнавства стала смерть лауреата премії ім. Д. Яворницького та багатьох інших премій, орденоносця, почесного громадянина Волинської області, директора Торчинського історичного музею Г. Гуртового. Звичайно, цими іменами список відомих волинських краєзнавців далеко не вичерпується. Про це свідчать матеріали, підготовлені для краєзнавчого словника та енциклопедичного довідника про Волинську область. Упродовж багатьох років у товаристві краєзнавців ведуть велику роботу члени Правління – заслужений працівник культури М. Онуфрійчук, заслужений працівник народної освіти Г. Маслай, лауреат премії ім. Д. Яворницького, заслужений працівник культури А. Силюк, лауреат премії ім. О. Цинкаловського, директор державного архіву В. Гика, директор Любомльського краєзнавчого музею О. Остапюк, директор Маневецького краєзнавчого музею П. Хомич, директор обласної універсальної наукової бібліотеки Л. Стасюк, голова Волинського відділення УТОПІК Г. Марчук, декан історичного факультету СНУ, доцент А. Шваб та інші члени Правління і Спілки. Саме ці люди забезпечують проведення різних краєзнавчих заходів, працюють в

оргокомітетах та редакційних колегіях, визначають їх високий рівень з точки зору організаційного, фінансового і наукового забезпечення.

Спільно з обласними та міськими органами влади, обласним геральдичним товариством, обласна Спілка активно включилась у вивчення, дослідження і розробку сучасної волинської символіки. 17 грудня 1997 року на сесії Волинської обласної Ради народних депутатів було прийнято герб і прапор Волинської області. Понад 50 проектів гербів було підготовлено для сільських рад Ковельського, Старовижівського і Шацького районів, частини міст Волині.

Краєзнавці мають можливість публікуватися у журналі обласного інституту післядипломної освіти «Педагогічний пошук», у періодичних виданнях Волинського краєзнавчого музею, а також у фаховому часописі «Літопис Волині» Центру досліджень Волині при Східноєвропейському національному університеті ім. Лесі Українки. Обласна організація НСКУ має постійну підтримку ректорату університету.

До святкування 20-річчя ВООНСКУ було випущено спеціальний випуск «Минуле і сучасне Волині та Полісся», у якому зібрано відомості про діяльність обласної спілки, про її членів, про лауреатів різних премій, опубліковано Статут обласної спілки, Кодекс честі та інші документи, вміщено перелік майже всіх видань краєзнавчої літератури у Волинській області, змісти усіх збірників конференцій «Минуле і сучасне Волині та Полісся». Новий спеціальний випуск вийде і до 25-річчя обласної організації, в якому будуть опубліковані матеріали, що розповідатимуть про п'ять останніх років діяльності ВООНСКУ.

Геннадій Бондаренко

Література:

Про затвердження обласної Програми розвитку краєзнавства на період до 2010 року : розпорядження Волин. обл. держ. адміністрації від 20 верес. 2002 р. № 407. – Луцьк, 2002. – [8 с.].

Про створення краєзнавчого товариства Волинської області // Минуле і сучасне Волині : тези доп. та повідомл. III Волин. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1989. – С. 9–11.

* * *

Волинський музей : історія і сучасність : матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 75-річчю Волин. краєзн. музею та 55-річчю Колодяжен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 2004. – 394 с. : іл.

Волинський музей : історія і сучасність : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 80-річчю Волин. краєзн. музею та 60-річчю Колодяжен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 2009. – 540 с. : іл.

Волинський музейний вісник : законодавчі та нормативні засади діяльності музейних закладів. Вип. 1 / ред. А. Силук. – Луцьк, 2010 – 350 с.

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

Волинський музейний вісник. Вип. 2 / ред. А. Силюк. – Луцьк : Волин. краєзнавчий музей, 2010. – 215 с.

Волинський музейний вісник : музеї у дослідженні та збереженні пам'яток культурної спадщини західноукраїнських етнічних земель. Вип. 4 / ред. А. Силюк. – Луцьк : Волин. краєзн. музей, 2012. – 280 с.

Затурці в історії України та Волині : матеріали наук.-практ. конф., приуроч. 500-й річниці першої писем. згадки про с. Затурці Локачин. р-ну Волин. обл. – Луцьк, 2004. – 199 с. : іл.

Минуле і сучасне Волині та Полісся : Ковель і ковельчани в історії України та Волині : матеріали XII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права : у 2-х ч. – Луцьк : Надстир'я, 2003. – Ч. 1–2.

Минуле і сучасне Волині та Полісся : історія сіл і міст Західного Полісся. Маневиччина : матеріали XIII Волин. наук. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2004. – 272 с. : іл.

Минуле і сучасне Волині та Полісся : Володимир-Волинський в історії України та Волині : матеріали XIV Волин. іст.-краєзн. конф., присвяч. 13-й річниці Незалежності України та 680-й річниці надання Володимир-Волинському Магдебурзького права. – Луцьк, 2004. – 480 с. : іл.

Минуле і сучасне Волині й Полісся : народне мистецтво і духовність : матеріали Другої Волин. обл. наук.-етногр. конф. – Луцьк, 2005. – 210 с. : іл.

Минуле і сучасне Волині та Полісся : розвиток бібліотечної справи в краї : матеріали XVI Волин. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 65-річчю Волин. держ. обл. універс. наук. б-ки ім. Олени Пчілки. – Луцьк, 2005. – 134 с. : іл.

Минуле і сучасне Волині та Полісся : Свято-Троїцький собор в історії Луцька та Волині : матеріали XVII Волин. обл. наук. конф., присвяч. 250-річчю від дати завершення будівництва Луцького собору Святої Трійці та 125-річчю з часу його освячення як православного кафедрального собору. – Луцьк, 2005. – 83 с. : іл.

Минуле і сучасне Волині та Полісся : Олика і Радзивілли в історії Волині та України : матеріали XVIII Всеукр. наук.-практ. конф. – Луцьк, 2006. – 205 с. : іл.

Минуле і сучасне Волині та Полісся : сторінки воєнної історії Маневиччини та Полісся : матеріали XIX Волин. обл. наук.-практ. іст.-краєзн. конф., присвяч. 15-й річниці Незалежності України, 90-й річниці Брусиловського прориву та 100-й річниці від дня народж. організатора партизан. руху на Волині А. Бринського. – Луцьк, 2006. – 69 с. : іл.

Минуле і сучасне Волині та Полісся : Камінь-Каширський в історії Волині та України : матеріали XX Волин. обл. наук.-практ. іст.-краєзн. конф., присвяч. 15-й річниці Незалежності України, 810-й річниці першої писем. згадки м. Каменя-Каширського та 100-й річниці від дня народж. укр. літературознавця Є. Шаблювського. – Луцьк, 2006. – 227 с. : іл.

Минуле і сучасне Волині та Полісся : Сереховичі та Старовижівщина в історії України, Волині та Полісся : матеріали XXI Волин. обл. наук.-практ. іст.-краєзн. конф., присвяч. 15-й річниці Незалежності України та 505-річчю першої писем. згадки про с. Сереховичі. – Луцьк, 2006. – 270 с. : іл.

Минуле і сучасне Волині та Полісся : Луцький район: історія, сучасність, перспективи : матеріали XXII обл. наук.-практ. іст.-краєзн. конф., присвяч. 15-річчю Незалежності України, 40-річчю Торчин. нар. іст. музею. – Луцьк, 2007. – 151 с. : іл.

Минуле і сучасне Волині та Полісся. Рожище і рожищенці в історії Волині та України : проблеми волинезнавства : матеріали XXIII обл. наук.-практ. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2007. – 265 с. : іл.

Минуле і сучасне Волині й Полісся : роде наш красний : матеріали Третьої Волин. обл. наук.-етногр. конф. – Луцьк, 2007. – 288 с. : іл.

Минуле і сучасне Волині та Полісся : Любомль в історії України та Волині : матеріали XXV Волин. обл. іст.-краєзн. наук. конф., присвяч. 16-й річниці Незалежності України, 720-й річниці першої писем. згадки м. Любомля і 800-й річниці першої писем. згадки Угровська. – Луцьк, 2007. – 358 с. : іл.

Минуле і сучасне Волині та Полісся : Луцька міська громада: історія, традиції, люди : матеріали XXVI Волин. обл. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 16-й річниці Незалежності України, 510-й річниці надання м. Луцьку Магдебурзького права і 390-й річниці створення Луцького православ. братства. – Луцьк, 2007. – 254 с. : іл.

Минуле і сучасне Волині та Полісся : Ковель і ковельчани в історії України та Волині : матеріали XXIX Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 490-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. – Луцьк : Надстир'я, 2008. – 353 с.

Минуле і сучасне Волині та Полісся : Олександр Цинкаловський і край : матеріали XXVII Міжнар. наук.-іст.-краєзн. конф., присвяч. 1020-й річниці від першої писем. згадки про Володимир та 110-річчю від дня народж. О. Цинкаловського. – Луцьк, 2008. – 375 с. : іл.

Минуле і сучасне Волині та Полісся : Старовижівщина з глибини століть: матеріали XXVIII Волин. обл. іст.-краєзн. наук. конф., присвяч. 17-й річниці Незалежності України та 500-річчю першої писемної згадки про Стару Вижву та Нову Вижву. – Луцьк, 2008. – 404 с. : іл.

Минуле і сучасне Волині та Полісся. Волинська обласна організація Національної спілки краєзнавців України : матеріали до відзначення 20-річчя від часу створення. – Луцьк, 2009. – 292 с. : іл.

Минуле і сучасне Волині та Полісся : Володимир-Волинський в історії України і Волині : матеріали XXXII Міжнар. наук.-практ. іст.-краєзн. конф., присвяч. 70-річчю Волин. обл., 810-й річниці заснування Волинсько-Галицького князівства, 685-й річниці надання місту Володимир-Волинському магдебурзького права. – Луцьк : Пульс, 2009. – 318 с. : іл.

Минуле і сучасне Волині та Полісся. Сторінки воєнної історії краю: матеріали XXX Всеукр. наук.-практ. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2009. – 454 с.

Минуле і сучасне Волині та Полісся : Олена Пчілка і родина Косачів в історії інтелектуальної еліти України та Волині : матеріали XXXIII Всеукр. іст.-краєзн. наук. конф., присвяч. 160-річчю від дня народж. Олени Пчілки та 60-річчю з часу створення Колодяжнен. літ.-меморіал. музею Лесі Українки. – Луцьк : Волин. краєзн. музей, 2009. – 224 с.

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

Минуле і сучасне Волині та Полісся. Рух опору тоталітарним і окупаційним режимам на теренах Волинської області. Горохівщина в історії України та Волині : матеріали XXXI Всеукр. наук.-практ. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2009. – 519 с.

Минуле і сучасне Волині та Полісся. Волинське Полісся та Маневиччина в європейській та українській історії: матеріали XXXVIII Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 20-річчю Незалежності України. – Луцьк : Волин. краєзн. музей, 2011. – 314 с.

Минуле і сучасне Волині та Полісся. Волинь у 1941 році : люди, події, факти. Сторінки історії Іваничівщини : матеріали XXXIX Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2011. – 362 с.

Минуле і сучасне Волині та Полісся. Старовижівщина та її населені пункти в історії України та Волині : матеріали XXXX Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 20-й річниці Незалежності України. – Луцьк : СПД Гадяк Ж. В., 2011. – 384 с. : іл.

Минуле і сучасне Волині та Полісся. Юзеф Ігнацій Крашевський і Волинь : матеріали XLIII Волин. обл. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 200-річчю від дня народж., 175-річчю переїзду на Волинь та 125-річчю від дня смерті відомого пол. письм. Юзефа Ігнація Крашевського. – Луцьк : Волин. старожитності, 2012. – 180 с.

Минуле і сучасне Волині та Полісся. Народна культура і музеї. Матеріали четвертої Всеукраїнської наук.-етнограф. конф. присвяч. 80-річчю від дня народж. Олекси Ошуркевича. Вип. 44. – Луцьк : Волин. старожитності, 2013. – 352 с. : іл.

Минуле і сучасне Волині та Полісся : Шацьке поозер'я у світовій та українській історії : матеріали XLV міжнар. наук. іст.-краєзн. конф. – Луцьк : Волин. старожитності, 2013. – 206 с. : іл.

Минуле і сучасне Волині та Полісся. Сторінки історії Камінь-Каширщини : матеріали XXXVII Всеукр. іст.-краєзн. наук.-практ. конф. – Луцьк : Волин. краєзн. музей, 2010. – 338 с.

* * *

Бондаренко Г. Актуальні питання історичного краєзнавства і волинезнавства / Г. Бондаренко // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Сторінки історії Камінь-Каширщини : матеріали XXXVII Всеукр. іст.-краєзн. наук.-практ. конф. – Луцьк, 2010. – С. 231–233.

Бондаренко Г. Завдання краєзнавчого руху по виконанню установ IV з'їзду Національної спілки краєзнавців України / Г. Бондаренко // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Володимир-Волинський в історії України і Волині : матеріали XXXII Міжнар. наук.-практ. іст.-краєзн. конф., присвяч. 70-річчю утворення Волин. обл., 810-й річниці надання місту Володимир-Волинському Магдебурзького права. – Луцьк, 2009. – С. 4–6.

Бондаренко Г. Історико-краєзнавча діяльність установ та організацій освіти, науки, культури Волинської області (90-ті роки ХХ – початок ХХІ ст.) / Г. Бондаренко // Волинський музейний вісник / ред. А. Силюк. – Луцьк, 2010. – С. 97–114.

Бондаренко Г. Четвертий з'їзд Національної Спілки краєзнавців України : цілі та завдання краєзнавчого руху / Г. Бондаренко // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Ковель і ковельчани в історії України та Волині : матеріали ХХІХ Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 490-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. – Луцьк, 2008. – С. 242–247.

У (позачерговий) з'їзд національної спілки краєзнавців України. 23 січня 2012 року. Київ. міськ. буд. уч-ля : матеріали і док. / Нац. спілка краєзнавців України. – К., 2012. – 182 с.

Г. Бондаренко – делегат з'їзду.

Краєзнавство : два десятиліття – стежками історії рідного краю // Волинь-нова. – 2009. – 19 груд. – С. 2.

Краєзнавство : нова адреса «Раю» // Волинь-нова. – 2012. – 5 квіт. – С. 1.

Бондаренко Геннадій Васильович: сторінки життя і діяльності : біобібліогр. покажч. / упоряд. А. М. Силюк, С. В. Яцечко. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. – 152 с.

Бондаренко Г. 17 листопада 20 років Волинському обласному товариству краєзнавців (1989) / Г. Бондаренко // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2009 рік / упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд. Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2008. – 168 с.

Краєзнавці України (сучасні дослідники рідного краю) Довідник. Т. 1. / Голов. ред. П. Тронько. – К. – Кам'янець-Подільський : Медобори, 2003. – 272 с. – Луцьк, 2008. – С. 118–122.

Краєзнавці України (сучасні дослідники рідного краю) Довідник. Т. 1. / Голов. ред. П. Тронько. – К. – Кам'янець-Подільський : Медобори, 2003. – 272 с.

Краєзнавчі бібліографічні посібники бібліотек України. 2006–2010 : бібліогр. покажч. – К. : Вініченко, 2012. – 124 с.

20 ЛИСТОПАДА

100 років від дня народження Д. О. Остапюка (1914–1984) – волинського краєзнавця, організатора музейництва на Любомльщині

Дмитро Олександрович Остапюк народився 20 листопада 1914 року в селі Висоцьк Бережецької волості Володимир-Волинського повіту (тепер – село Висоцьк Штунської сільської ради Любомльського району) в бідній селянській родині. З початком Першої світової війни батька мобілізують у російську армію і забирають на фронт, а мати з малим Дмитром разом з біженцями була евакуйована у Дніпропетровську область. Згодом до родини прибув з фронту після поранення важкохворий батько, який у 1919 році помер.

У 1920 році сім'я повернулася на Волинь. З 1922 по 1929 роки Дмитро навчався у Висоцькій загальній школі. Далі – найми, робота землекопом на меліорації. Серед робітників було чимало членів КПЗУ, з якими Дмитро почав спілкуватися, захопившись комуністичною ідеєю. У рідному селі створив декілька партійних трійок. У 1935 році став секретарем підпільного райкому у Висоцьку і одночасно членом підпільного райкому в селі Штунь. У 1937 році був заарештований і засуджений польським судом на п'ять років ув'язнення, яке спочатку відбував у Ковельській тюрмі, згодом у м. Короново (Польща).

Після 1939 року Д. Остапюк працював у радянських та господарських органах. З часом очолив лісовиробничу ділянку у місті Рафалівка. З початком Великої Вітчизняної війни був в евакуації, потім на фронті. Після важкого поранення у 1942 році тривалий час лікувався. До жовтня 1944 року працював на будівництві електростанції в Башкирії. Був знову мобілізований і відправлений на фронт.

У жовтні 1945 року після демобілізації, повернувшись до Любомля, Дмитро Олександрович працює інженером-будівельником, головою планової комісії Любомльського райвиконкому, вчиться у Львівській партійній школі. У 1949–1952 роках він – голова Ратнівського райвиконкому. Очолював різні господарські установи в Олиці, Любомлі.

Тривалий час Д. Остапюк працював на посаді директора Висоцької 7-річної школи і вчителя історії. Звідси розпочався його шлях краєзнавця. Побачивши, що історія рідного краю майже не вивчається у шкільному курсі історії, він став разом з учнями записувати легенди, збирати спогади про минуле у старожилів свого і сусідніх сіл, зацікавився археологією, нумізматикою. З 1964 по 1969 роки викладав історію в Любомльській середній школі № 1. Дмитру Олександровичу вдалося пробудити в учнів інтерес до історії, любов до рідного краю. Свої уроки він постійно поєднував з екскурсіями по місту, часто організовував з учнями археологічні розкопки на території замку, водив їх на городище.

Опрацьовуючи матеріали архівів Луцька та Львова, краєзнавець склав картотеку історичних довідок і почав писати історію міста Любомля. Вже тоді він почав клопотатися про створення краєзнавчого музею.

У 1960-х роках на території Любомльського району Д. Остапюком було виявлено ряд пам'яток археології. У 1962 році під час розкопок на території ветлікарні у Любомлі він виявив могильник вельбарської культури II–IV ст. н. е. Деяко пізніше, під час будівництва автотраси Київ–Варшава, в районі с. Машів відкрив другий мо-

гильник цієї ж культури. У 1966 році з допомогою місцевих жителів виявив могильник у с. Гуща. На запрошення Д. Остапюка могильник досліджував московський археолог Ю. Кухаренко, який атрибутував його як могильник поморської культури IV–II ст. до н. е. Краєзнавець тримав постійний зв'язок з археологами міст Львова, Києва, Москви. На його прохання науковці двічі проводили розкопки в селах Машів і Гуща. Лише в Любомлі працювало п'ять археологічних експедицій. Д. Остапюк брав участь у розкопках разом з відомими археологами В. Бараном, Ю. Кухаренком, М. Смішко, М. Малевською, Г. Ауліхом.

Д. О. Остапюк був членом Українського товариства охорони пам'яток історії та культури, ставив перед керівництвом району питання про необхідність створення краєзнавчого музею в Любомлі. На той час він сформував власні колекції з археології, нумізматики, письмових документів, зібрав багато інших пам'яток, об'їздивши впродовж десятиліть всі села району. Любов до рідного краю і фанатична відданість історії сприяли тому, що саме Д. Остапюку доручили створення краєзнавчого музею. При організації музею виникло багато невирішених проблем, зокрема питання з приміщенням під музей, не було в штаті й посади музейного працівника. Займаючись організацією музею, Дмитро Олександрович періодично зараховувався на різні посади в піонерклубі, сільських будинках культури, планетарії.

У 1970 році в центрі Любомля було побудоване триповерхове приміщення, і третій поверх вдалось виклопотати під краєзнавчий музей. Д. Остапюк сам розробляв ескізи вітрин, а науковці Волинського краєзнавчого музею надали методичну допомогу в оформленні експозиції. Для пошуків експонатів довелось використовувати всі наявні можливості: читати лекції, виступати на нарадах, об'їздити всі села району, налагодити тісні зв'язки з учителями історії, працівниками закладів культури. Д. Остапюк співробітничав з Холмським регіональним музеєм у Польщі, а також він постійно спілкувався з відомим волинським краєзнавцем Г. Гуртовим.

9 травня 1973 року в музеї була проведена перша екскурсія для польської делегації, яка прибула на свято Перемоги. Офіційне відкриття Любомльського краєзнавчого музею відбулося 28 травня 1973 року.

До кінця свого життя Д. Остапюк не покинув краєзнавчої роботи. Він зібрав цікаву бібліотеку, займався нумізматику і філателією, продовжував науковий пошук історичних матеріалів про місто і район, працював над книгою про Любомль, вірив, що вона буде написана.

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

Помер Д. Остапюк 24 липня 1984 року. Похований у Любомлі на місцевому кладовищі.

Свою любов до краєзнавства Дмитро Остапюк передав синові – Олександрю Остапюку, який з 1993 року очолює Любомльський краєзнавчий музей, є автором багатьох наукових праць з історії Любомльщини, гідно продовжує справу батька.

Лариса Криштапюк

Література:

Бондаренко Г. Волинезнавство і Любомльщина / Г. Бондаренко ; Вернидубов О. Родина Остапюків – фундатори Любомльського краєзнавчого музею / О. Вернидубов, Л. Криштапюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Любомль в історії України та Волині : матеріали XXV Волин. обл. іст.-краєзн. наук. конф., присвяч. 16-й річниці Незалежності України, 720-й річниці першої писем. згадки міста Любомля і 800-й річниці першої писем. згадки Угровська. – Луцьк, 2007. – С. 6, 190–191.

Остапюк О. Про створення і діяльність Любомльського краєзнавчого музею / О. Остапюк // Волинський музей : історія і сучасність : наук. зб. – Луцьк, 1999. – Вип. II. – С. 72–74.

Археологічні знахідки в музейній колекції // Луцьк. замок. – 2004. – 23 груд. – С. 3.

Обереги : є в Любомлі музей // Волинь-нова. – 2008. – 29 трав. – С. 2.

Районному музею – 35 // Наше життя. – 2008. – 27 груд. – С. 2.

Хвас В. Відданий справі батька : розмова з директором Любомльського краєзнавчого музею Олександром Остапюком // Наше життя. – 2007. – 5 трав. – С. 2.

Хвас В. Жив для однієї ідеї / В. Хвас // Наше життя. – 2004. – 25 груд. – С. 2.

Хвас В. Жити, діяти і йти у завтра з надією : 28 травня Любомльському краєзнавчому музею – справжній скарбниці історії рідного краю – 40 / В. Хвас // Наше життя. – 2013. – 23 трав. – С. 2.

Остапюк Дмитро Олександрович // «Роде наш красний ...» . Волинь у долях краян і людських документах. – Луцьк, 1999. – Т. III. – С. 432–452.

20 ЛИСТОПАДА

60 років від дня народження Е. П. Сабової-Дишко (1954) – української художниці

Елеонора Павлівна Сабова-Дишко народилася 20 листопада 1954 року в м. Ужгород. У 1974 році закінчила Ужгородське художнє училище, факультет прикладного та декоративного мистецтва, а у 1980 – Львівський державний інститут прикладного та декоративного

мистецтва, факультет художньої кераміки, її педагогами з фаху були М. Гладкий, І. Франк.

У 1986–1993 роках працювала у Волинських художньо-оформлювальних майстернях, від 1993 року – в художньо-виробничих майстернях Художнього фонду УРСР. Багато і плідно Е. П. Сабова-Дишко працює на творчій ниві в царині станкового малярства і графіки. Ще зі студентських часів провадила активну виставкову діяльність. У 1990 році Елеонора Сабова-Дишко вступила до Волинської обласної організації Національної спілки художників України.

Мистецтву художниці притаманні виразно-індивідуальні риси. Тематика її творів пов'язана із світом фантазій, мрій, сновидінь. Об'ємні серії полотен інколи нагадують ілюстрації з якогось пречудового літературного твору, що написаний уявою самої художниці. Його жанр? Можливо, проникливий сонет, казка, оповідання мандрівника, який пройшов «сто доріг». Метафорична мова художніх образів хвилює глибиною думок та переживань. Колористика творів об'єднана тяжінням автора до шляхетної стриманості чи навіть суворості вирішень. Окремі полотна Елеонори Сабової-Дишко співзвучні з творами старих майстрів або з потемнілими від часу старими фотографіями.

Малярство художниці спонукає глядача до роздумів та співпереживань, породжує витончені асоціації, спонукає до спогадів про часи минулі, їх аромат, їх присмак з гірчинкою втрат і розчарувань, а також фантазмагорії буття сучасного... Стилістика полотен Елеонори Сабової-Дишко технічно споріднена із графічним малярством Проторенесансу, сповнена граціозних ліній, елегантних контурів.

Серед кращих творів художниці – серія «Глобалізація» (2000), «Люди Полісся» (2001), «Пасіка» (2006), «Життя у кожного» (2006), «Косив косар сіно» (2007). У фондах Волинського краєзнавчого музею зберігається картина Е. П. Сабової-Дишко «Володарка лісів» (1993).

Зоя Навроцька

Література:

- Волиня. Кров і срібло: погляд митців на свій край крізь призму історії. – Луцьк : Ініціал, 2010. – 44 с.
- Про Е. Сабову-Дишко – с. 14, 15, 35, 40, 41, 44.
- Волинські художники : Нац. спілка худ. України : [буклет] – Луцьк, 2006.
- Ворон В. Дні Європейської Спадщини на Волині / В. Ворон // Діалог. – 2009. – 1 жовт. – С. 16.
- Виставки : у Старому місті – парад талантів // Волинь-нова. – 2006. – 17–21 жов. – С. 1.

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

- Гуменюк Н. У Старому місті з'явилася Куля / Н. Гуменюк // Віче-інформ. – 2007. – 27 квіт. – С. 16.
 Іваненко І. Осіння палітра художників / І. Іваненко // Волинь-нова. – 2004. – 19 жовт. – С. 7.
 Клімчук Л. Митці створили «Кулю» / Л. Клімчук // Луцьк. замок. – 2007. – 29 берез. – С. 13.
 Котенко Н. Елеонора Дишко здивувала усіх оригінальними графічними роботами Н. Котенко, Н. Михно // Луцьк. замок. – 2005. – 7 лип. – С. 2.
 Мандзюк Д. Експозиція графіки у «Старому місті» / Д. Мандзюк // Волин. губерн. відом. – 2005. – 7 лип. – С. 8.
 Митура О. Світ очима живописця / О. Митура, І. Солоха // Волинь-нова. – 2005. – 9 лип. – С. 4.

4 ГРУДНЯ

80 років від дня народження І. Д. Сензюк (1934–2009) – майстра вишивки та робіт з бісеру, члена Національної спілки майстрів народного мистецтва України

Ірина Дмитрівна Сензюк народилася 4 грудня 1939 року в м. Полтаві. З 1941 року проживала в Луцьку. Весною 1941 року мати Ірини Дмитрівни – Наталія Костяченко разом з двома доньками – семирічною Іриною та трирічною Оленою приїхали погостювати до дідуся в Луцьк. Тут їх і застала Велика Вітчизняна війна. Вони не змогли повернутися додому і залишилися в Луцьку. Мати Ірини Дмитрівни гарно вишивала і прилучила до цього заняття старшу доньку.

У 1953 році Ірина закінчила середню школу, а у 1957 році – трирічну студію образотворчого мистецтва при Волинському обласному будинку народної творчості. У 1961 році в Луцьку було відкрито перший в області мистецький заклад – дитячу художню школу. Ініціатором її створення, а також незмінним директором упродовж багатьох років був Петро Костянтинович Сензюк – чоловік Ірини Дмитрівни. З великим пошануванням ставився Петро Сензюк до народного мистецтва. Був одним із тих, хто долучився до справи заснування в Луцьку Волинського осередку Національної спілки майстрів народного мистецтва. Як і її чоловік, пані Ірина стала на вчительську стежину. Працювала вчителем малювання в загальноосвітній школі № 3 м. Луцька. З 1965 по 1990 роки була на посаді керівника гуртка художньої вишивки і в'язання при Луцькому палаці піонерів. Своїх учнів майстриня намагалася не лише навчити вишивати чи в'язати, а й любити народне мистецтво, яке її захопило і зачарувало. Велику частину свого життя Ірина Дмитрівна присвятила гуртківцям. Вона

постійно самовдосконалювалась, опановувала нові техніки вишивки, однією з перших почала вивчати вишивку «занизування». У 1986 році було видано буклет «Виховання красою» з досвіду роботи керівника гуртка художньої вишивки І. Д. Сензюк (автор Г. Малицька).

Захоплення бісером прийшло через вишивку. Побачивши гердани на виставці народних майстрів на Полтавщині, майстриня вирішила відродити на той час забуте мистецтво – плетіння з бісеру. Ірині Сензюк захотілося самій навчитися творити дивовижні вироби та іншим передати це вміння. Разом з Марією Діmun почали вивчати нове для себе мистецтво – творення герданів. Згодом до них долучилися знані майстрині-вишивальниці Надія Горлицька, Ольга Ольхова. Гарні речі з бісеру виготовляє внучка Ірини Сензюк – Тетяна Наумович-Сензюк, яка є нині відомою художницею. З 2001 року вона активний учасник художніх виставок, конкурсів, фестивалів.

Вироби з бісеру Ірини Дмитрівни (гердани, намиста, краватки, сільянки, пояси, інші жіночі прикраси) – значний внесок до мистецької скарбниці краю. Народні традиції українців були для майстрині головним орієнтиром у власній діяльності та невичерпним джерелом натхнення.

Творчо обдарована особистість – І. Д. Сензюк писала вірші. Перший вірш «Є стежина, якою не можу пройти» вона пише, повертаючись до трагічної події – смерті батька, який загинув на війні – невідомо де і як. Майстрині належать цикли поезій «Краса землі», «Краса життя». Вона створила мелодію до вірша волинського поета Йосипа Струцюка «Зупиню я коня».

Майстер вишивки та виробів з бісеру Ірина Дмитрівна Сензюк була постійним учасником виставок народного мистецтва на Волині та за її межами. Рушники, серветки, прикраси з бісеру, виготовлені майстринею, демонструвалися на різноманітних виставках у Луцьку, Львові, Полтаві, Києві.

У 1976 і 1980 роках вона брала участь у виставках робіт самодіяльних митців м. Луцька, до яких було видано каталоги. 1987 року І. Д. Сензюк представляла волинських майстрів на республіканському фестивалі народної творчості у м. Полтаві. У 1990 році Ірина Дмитрівна стала членом Національної спілки майстрів народного мистецтва України. У 1996 році спільно з М. П. Діmun майстриня експонувала вироби з бісеру в Колодяжненському літературно-меморіальному музеї Лесі Українки. 1997 року разом з чоловіком П. К. Сензюком організували персональну виставку «Світ захоплень», на якій було представлено 165 робіт. У 1999 році майстриня брала участь у виставці народного мистецтва «Храм пам'яті» в Київському

Національному палаці культури «Україна» під час творчого звіту майстрів мистецтв та художніх колективів Волинської області.

У 2004 році рушники та гердани Ірини Сензюк демонструвались на виставці народного мистецтва Волині «Під знаком Сонця» в рамках Міжнародного фестивалю «Берегиня».

На жаль, у 2009 році трагічно обірвалася життєва дорога Ірини Сензюк.

У 2010 році шанувальники народного мистецтва мали змогу оглянути високохудожні вироби з бісеру І. Д. Сензюк на обласній виставці «В руслі Великого стилю», до якої було видано альбом-каталог народного мистецтва Волині.

Народна майстриня Ірина Дмитрівна Сензюк своєю творчістю зробила вагомий внесок у відродження, збереження та розвиток мистецтва вишивки та бісероплетіння в Україні.

Оксана Грабинська

Література:

Каталог обласної виставки творів самодіяльних художників та майстрів декоративно-прикладного і народного мистецтва, присвяченої 70-річчю Великого Жовтня. – Луцьк : Волинський облполіграфвидав. – 1988.

Виховання красою : з досвіду роботи керівника гуртка художньої вишивки Луцького Палацу піонерів І. Д. Сензюк. – Луцьк, 1986.

Світ захоплень : живопис – Петра Сензюка. Жіночі прикраси з бісеру – Ірини Сензюк. – Луцьк, 1998. – 4 с.

Гатальська Н. Матеріали до словника-довідника «Майстри народної творчості Волині» / Н. Гатальська, Н. Кузьмич, М. Хомова // Минуле і сучасне Волині й Полісся : нар. мистецтво і духовність : матеріали Другої Волин. обл. наук.-етногр. конф. – Луцьк, 2005. – С. 191–202.

Про І. Д. Сензюк – с. 199–200.

Дмитрієва Н. Малолітня партизанка Ірина / Н. Дмитрієва // Луцьк. замок. – 2004. – 16 груд. – С. 14.

Калиновська Л. Диво з бісеру / Л. Калиновська // Волинь.- 2004. – 17 серп. – С. 5.

Люпа В. Ти у гаях, озерах і ... Полтаві / В. Люпа // Волинь-нова. – 2012. – 19 трав. – С. 12.

Мірошниченко-Гусак Л. 4 грудня від дня народження І. Д. Сензюк (1934) – майстра вишивки та робіт з бісеру, члена Національної спілки майстрів народного мистецтва України / Л. Мірошниченко-Гусак // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2009 рік / упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд. Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук ; відп. за вип. А. М. Силук, Л. А. Стасюк. – Луцьк, 2008. – С. 126–127.

4 ГРУДНЯ**75 років від дня створення Волинської області (1939)**

У результаті радянсько-німецьких домовленостей від 23 серпня 1939 року Західна Україна, в тому числі Волинь, опинилася у «сфері інтересів СРСР». 1 вересня німецькі, а 17 вересня – радянські війська перейшли кордон Польщі і до 28 вересня майже повністю окупували країну. Завершення військової кампанії на сході Польщі висунуло на перший план питання нової державної належності та суспільно-політичного устрою територій, зайнятих Червоною армією. Радянська влада формувала на Волині селянські комітети та народну міліцію, створювала Тимчасові управління, які вели підготовку до виборів депутатів у Народні Збори Західної України. 22 жовтня 1939 року на безальтернативній основі відбулися вибори до Народних Зборів, а вже 27 жовтня цього ж року були затверджені Декларації – про встановлення радянської влади в Західній Україні та її включення до складу СРСР і про включення Західної України до УРСР.

Указом Президії Верховної Ради Української РСР від 4 грудня 1939 року було створено Волинську область з центром у місті Луцьку. Область отримала свою історичну назву, а не була, як то зазвичай робили в СРСР, найменована Луцькою, за назвою обласного центру. Постає область на основі Володимир-Волинського, Горохівського, Ковельського, Луцького та Любомльського повітів Волинського воєводства та Камінь-Каширського повіту Поліського воєводства. Площа області становила 19,9 тис. кв. км. Конфігурація, площа і межі області зазнавали певних змін після Другої світової війни, особливо в її західній і північній частині.

У січні 1940 року було обґрунтовано новий адміністративно-територіальний устрій Волинської області, на основі якого створили 30 адміністративних районів. Характерно, що їхніми адміністративними центрами стали не лише міста і селища міського типу, але й деякі села.

У 1941–1944 роках Волинська область була окупована німецькими військами. Її територія увійшла до складу адміністративної одиниці Рейсхкомісаріат України, з центром у Рівному. Комісаріат поділявся на генеральні округи, серед яких і округа Волинь і Поділля. Її адміністративним центром було спочатку місто Брест-Литовський (з вересня 1941 по вересень 1942 року), а потім – Луцьк (з вересня 1942 по лютий 1944 року). У колишніх районних центрах окупаційна влада створила районні управи.

З квітня 1943 по листопад 1944 року на тимчасово звільнених воїнами Української Повстанської Армії від німецьких окупантів землях

Волині існувала так звана Колківська республіка. Вона постала на частині територій сучасних Маневицького, Рожищенського та Ківерцівського районів Волинської області і Рафалівського району Рівненської області, охопивши площу приблизно в 2,5 тис. кв. км. Адміністративний центр цього невеликого напівдержавного утворення, яке існувало як прообраз майбутньої незалежної України, розміщувався у містечку Колки (нині входить до складу Маневицького району).

З відновленням радянської влади в області у липні 1944 року поновився і довоєнний адміністративно-територіальний устрій, який згодом лише корегувався. У 1946 і 1957–1959 роках відбувався процес перейменування й скорочення мережі адміністративних районів. Однак переломними для адміністративно-територіального устрою області були 1962–1963 роки, коли згідно з Указом Президії Верховної Ради Української РСР «Про укрупнення сільських районів Волинської області» (прийнятий 30 грудня 1962 року) на її території було ліквідовано 12 районів, а тоді утворено 7 нових. І загалом у 1964–1965 роках Волинська область поділялася на 12 адміністративних районів. А в 1965–1966 роках внаслідок чергових змін їх стало 15. Така кількість залишалася незмінною до 1993 року, коли Любомльський район реорганізували у два – Любомльський і Шацький.

Демократизація життя наприкінці 80-х років минулого століття, боротьба за національне відродження привели до утворення 24 серпня 1991 року незалежної України. Нині Волинська область – одна з 24 областей нашої держави. Географічно вона розташована на Північному заході України в межах Поліської низовини (понад $\frac{3}{4}$ території) та Волинської височини. Територія області – 20,2 тис. кв. км, що становить 3,3 % території України. За площею Волинська область посідає 20 місце серед усіх областей держави. Населення – 1 млн. 64 тис. осіб, що становить 2,2 % від населення України. З них міське населення становить 50,4 % жителів, а сільське – 49,6 %. Майже 97 % відсотків волинян за національністю – українці.

На території Волинської області знаходиться 11 міст, в тому числі 4 міста обласного підпорядкування: Луцьк, Ковель, Володимир-Волинський та Нововолинськ, а також 22 селища міського типу. Загальна протяжність меж регіону – 930 км, з них 395 км припадає на державний кордон. Межує Волинська область на заході з Люблінським воєводством Республіки Польща (протяжність кордону – 190 км), на півночі – з Брестською областю Республіки Білорусь (205 км), на сході з Рівненською (410 км), а на Півдні – з Львівською (125 км) областями України. На території області є 9 митних пунктів пропуску, з них 2 – міжнародні (Ягодин – Дорогуськ, Устилуг – Зосін). Також Волинська

область входить до транскордонного об'єднання Єврорегіон «Буг» (статутні документи утворення підписані 29 вересня 1995 року).

У 1997 році (з пізнішими внесеннями невеликих змін) було затверджено й символіку Волинської області, зокрема, червоний прапор, на якому розміщено два білі (срібні) хрести: великий фіксований і малий лапчатий, зображення якого відоме на Волині ще з XIV–XV століть. Білий хрест на червоному «іспанському» щиті править і за герб області.

Обласний центр краю – місто Луцьк. Населення його становить близько 215 тис. чоловік. Луцьк – важливий історико-культурний центр України, значний транспортний вузол західного регіону, через який проходять залізничний, автомобільний і повітряний шляхи в країні далекого та близького зарубіжжя. У 2010 році місто офіційно відзначило своє 925-річчя, хоча багато істориків аргументовано вважають його ще древнішим.

Волинська область, яка є суспільно-географічним комплексом Західного Полісся, має свої специфічні територіальні особливості розвитку. Однак важко спрогнозувати, чи залишиться вона як адміністративно-територіальна одиниця у майбутньому. Адже вже не один рік у різних складах уряду України та серед депутатів Верховної Ради активно опрацьовується ідея про реорганізацію адміністративно-територіального устрою України. За одним з останніх проєктів, авторства народного депутата Сергія Гриневецького, який він представив у травні 2013 року, Волинська область могла б бути об'єднана з Рівненською і Житомирською областями. Всі ці три області, до речі, історично перебувають в межах Великої Волині.

Втім чи відбудеться коли-небудь така реформа насправді, покаже час. Тим більше, що після нещодавньої перемоги всеукраїнського Майдану, який впродовж всієї Революції гідності активно підтримувала переважна більшість волинян, і повернення до парламентсько-президентської моделі влади в Україні, на перший план вийшло впровадження механізмів демократії участі, розширення повноважень та можливостей органів самоорганізації населення. А не якісь суто формальні зміни устрою країни, ініційовані авторитарною центральною владою «згори», без застосування принципу народо-владдя, як це мало місце в недалекому минулому нашої країни. Демократична Волинь з надією дивиться у майбутнє.

Сергій Лис

Література:

Указ Президії Верховної Ради СРСР про утворення Волинської, Дрогобицької, Львівської, Ровенської, Станіславської і Тернопільської областей в складі Української РСР (4 груд. 1939 р.) // Хрестоматія з історії держави і права України. – К., 1997. – Т. 2. – С. 441–442.

* * *

Кучерепа М. Волинь : 1939–1941 рр. : навч. посіб. / М. Кучерепа, В. Вісін. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2005. – 486 с.

Мартинюк А. І. Возз'єднання. Кроки до заповітної української мети / А. І. Мартинюк. – К. : Бізнесполіграф, 2010. – 168 с.

Кучерепа М. М. Створення і функціонування радянських суспільно-політичних структур на Волині / М. М. Кучерепа, В. В. Вісін, Т. М. Власюк // «Роде наш красний...» : Волинь у долях краян і людських документах. – Луцьк, 1996. – Т. II. – С. 288–294.

Патриляк І. К. Українські землі під час Вересневої кампанії 1939 року / І. К. Патриляк, М. А. Боровик // Патриляк І. К. Україна в роки Другої світової війни: спроба нового концептуального погляду / І. К. Патриляк, М. А. Боровик. – Ніжин : Лисенко М. М., 2010. – С. 40–57.

Блищик О. Єдність нації і держави / О. Блищик // Волин. газ. – 2009. – 10 груд. – С. 2.

Від Бугу – до Стиру : 4 грудня – 70 років від створення Волинської області // Колос. – 2009. – 5 груд. – С. 1.

Данилюк В. Суперечливий ювілей / В. Данилюк // Волин. газ. – 2009. – 3 груд. – С. 3.

Мартинюк А. Здійснення віковичної мрії / А. Мартинюк // Голос України. – 2009. – 18 верес. – С. 4, 5 ; 19 верес. – С. 4–6.

Мороз Д. Волинській області – 70 / Д. Мороз // Ратнівщина. – 2009. – 12 груд. – С. 1, 2.

Романюк Н. 4 грудня – 70-а річниця утворення Волинської області / Н. Романюк // Віче. – 2009. – 3–9 груд. – С. 1.

4 грудня 1939 року утворена Волинська область // Рад. Волинь. – 2008. – 4 груд. – С. 1.

Ювілей Волині // Слово правди. – 2009. – 10 груд. – С. 2.

Якименко М. Друга Пречиста 1939 року : 70 років тому юридично закріплено наслідки «Вересневого визвольного походу» / М. Якименко // Голос України. – 2009. – 29 жовт. – С. 28, 29.

Якименко М. На перехресті європейських шляхів : до 70-річчя утворення Волин. області / М. Якименко // Голос України. – 2009. – 8 груд. – С. 24, 25.

* * *

Волинська область // Географічна енциклопедія України. – К., 1989. – Т. 1. – С. 210–214.

Волинська область // УРЕ. – 2-е вид. – К., 1978. – Т. 2. – С. 368–370.

Ісаєвич Я. Д. Волинь / Я. Д. Ісаєвич // Енциклопедія історії України. – К., 2003. – Т. 1. – С. 12.

Метілка О. В. Волинська область – область у північно-західній частині України / О. В. Метілка, Л. Ю. Івевакова // Енциклопедія Сучасної України. – К., 2006. – Т. 5. – С. 64–66.

Дудар Т. 4 грудня 65 років від дня створення Волинської області (1939 р.) / Т. Дудар // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2004 рік / упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд. Е. С. Ксендзук ; відп. за вип. А. М. Сілюк, Л. А. Стасюк. – Луцьк, 2003. – С. 114–116.

8 ГРУДНЯ

150 років від дня народження Й. К. Пачоського (1864–1942) – вченого-біолога, природодослідника

Йосип (Юзеф) Конрадович Пачоський народився 8 грудня 1864 року в польській сім'ї в с. Білогородка Заславського повіту Волинської губернії (нині Дубнівський район Рівненської області). Навчався він у Рівненському реальному училищі, а з 1882 по 1886 роки – в Уманському училищі землеробства і садівництва. Саме тут Пачоський захопився вивченням живої природи та виявив великі здібності до наукової роботи. Він здійснює численні екскурсії по Черкащині, вивчає умови зростання різноманітних рослин, збирає матеріали для гербаріїв. Результатом цієї клопіткої роботи стала його перша наукова праця «Нариси флори околиць м. Умані Київської губернії» (1887).

Здібності молодого вченого відразу оцінило Київське товариство природознавців. 5 вересня 1887 року Пачоського було обрано дійсним членом цього товариства. В січні 1888 року він безкоштовно передав цій організації власноруч зібраний гербарій місцевої флори, в якому налічувалось близько 2000 екземплярів рослин. За цей благородний вчинок товариство звільнило його від сплати членських внесків. Зараз ці матеріали зберігаються в Інституті ботаніки АН УРСР.

На запрошення професора Київського університету (університет Св. Володимира) І. Ф. Шмальгаузена Й. К. Пачоський у 1888 році переїхав до Києва, де з 15 жовтня 1888 року по 30 квітня 1894 року працював помічником головного садівника Ботанічного саду університету Св. Володимира. Тут він визначає рослини гербарію та ентомологічні колекції музею. За дорученням Київського товариства природознавців Пачоський проводив дослідження флори і фауни Херсонської, Подільської, Волинської, Полтавської та Астраханської губерній, в Криму та на Дону. Двічі він був і на Поліссі. Видав ряд праць: «Про флору і фауну околиць м. Володимира-Волинського»

(1888), «Матеріали для флори Заславського та Ковельського повітів Волинської губернії» (1888).

Після раптової смерті І. Ф. Шмальгаузена Пачоський переїхав до Петербурга, де з 22 квітня 1894 року по березень 1895 року працював садівником Петербурзького ботанічного саду. Тут він також комплектував гербарні колекції Ботанічного музею цього саду.

Навесні 1895 р. Йосип Конрадович переїхав з Петербурга в Дубляни, що біля Львова, де до 1897 р. працював асистентом кафедри ботаніки вищої школи землеробства. Він читав курс лекцій по ботаніці і садівництву, виконуючи обов'язки професора. За дорученням Краківської Академії наук молодий вчений одночасно провадив флористичні дослідження Східної Галичини, Буковини і частково Угорщини, вивчав флору Західного Поділля і північної Бесарабії.

Йосипом Конрадовичем Пачоським було опубліковано майже 70 праць з флори України, серед них найважливішою є «Флора Полісся та прилеглих місцевостей», яка була надрукована в «Трудах Санкт-Петербурзького товариства природознавців» в 1897–1900 рр. У ній автор описав 1291 вид дикорослих рослин, які траплялися на Волині та інших губерніях Полісся. Ця праця не втратила свого наукового значення й тепер.

Восени 1897 р. Херсонська губернська земська управа запрошує Й. К. Пачоського на посаду губернського ентомолога, завдання якого полягало в систематичному дослідженні природи цієї місцевості, а на його основі – у розробці і практичних заходах по боротьбі з різними шкідниками сільського господарства. Тут Йосип Конрадович організував ентомологічний кабінет, який у 1906 р. було перетворено в Херсонський природничо-історичний музей. Зібрані там колекції мали велику наукову цінність. Ними користувалися відомі вчені Н. В. Цінгер, О. О. Браунер та інші. Музей поступово перетворювався в значний науковий центр півдня Росії. Його роботою керував Й. К. Пачоський. Він постійно підтримував зв'язки з Академією Наук у Петербурзі, надсилаючи туди колекції для визначення. У музеї досить повно була представлена флора і фауна Херсонського округу й Придніпров'я. Гордістю його був гербарій, зібраний самим Пачоським, що містив понад 22 тис. гербарних аркушів рослин.

Вчений був одним з ініціаторів охорони степу. Саме завдяки пораді Пачоського Ф. Є. Фальц-Фейн в 1898 р. виділив кілька ділянок цільного степу в Асканії-Новій, які згодом стали основою для створення біосферного заповідника «Асканія-Нова ім. Ф. Є. Фальц-Фейна».

Велику увагу Йосип Конрадович надавав розробці раціонального мисливського законодавства. У 1899–1902 рр. у журналі «Псовая

і ружейная охота» друкуються його статті «Передвижные сроки в законе об охоте», «К вопросу об охране дичи», «Ещё по поводу охраны дичи». У 1900 році виходить популярна брошура Пачоського «Про охорону птахів у Херсонській губернії». Вчений пропагує введення строків охорони, під час яких будь-яке полювання було б заборонене, а особливо наполягає на забороні весняного і літнього полювання, коли винищується велика кількість дичини. І він таки добився, що в Україні з 1925 року полювання у цей період було заборонене.

У цей період з-під пера Пачоського виходять такі праці, як «Основні риси розвитку флори Південно-Західної Росії (1910), «Херсонська флора» (1914), «Опис рослинності Херсонської губернії» I. Ліси (1915), II. Степи (1917), III. Плавні, піски, солончаки, бур'яни (1927) та багато інших, які є настільними книгами всіх фахівців-ботаніків.

Працюючи у музеї, який він очолював до 1920 року, Йосип Конрадович одночасно був професором Херсонського політехнічного інституту, де викладав ряд природничих дисциплін і написав підручники для студентів з морфології (1919) і основ фітоценології (1921). Навесні 1922 року Йосипа Конрадовича було призначено завідувачем ботанічного відділу науково-степової станції державного заповідника «Чаплі» (Асканія-Нова).

У вересні 1923 року Пачоський переїхав до Польщі. Звідти його направили в Біловезьку Пущу, де вчений завідував Біловезьким парком (резерватом). Під час дослідження лісонасаджень у нього виникла ідея застосування біометричного методу, який дав змогу глибоко проникнути в динаміку життя лісу.

З 1925 року і до початку Другої світової війни Йосип Конрадович – професор систематики і географії рослин Познанського університету.

У вересні 1939 року Польща була окупована німецькими загарбниками. Старого вченого гітлерівці виселили з обійстя й позбавили найбільшого багатства – величезної бібліотеки. У лютому 1942 року фашисти по-звірячому вбили внука Пачоського, якого він дуже любив. Це важке потрясіння й стало причиною його смерті 14 лютого 1942 року від паралічу серця. Поховано науковця на сільському кладовищі біля Сірославля.

Й. К. Пачоський був широкоерудованою людиною і талановитим, видатним вченим в галузі біологічної науки. Його перу належить понад 300 ґрунтовних наукових праць, присвячених глибокому і всебічному вивченню складу та історії розвитку флори і рослинності середньої і південної частини східної Європи, головним чином України та Польщі, а також висвітленню загальних питань ботанічної

і частково – зоологічної науки. Він був одним із творців фітоценології – розділу ботаніки, який вивчає рослинні угруповання, і автором першого підручника з цієї дисципліни.

Гордістю вченого була зібрана ним велика гербарна колекція, зразки якої знайомлять з рослинним багатством певних територій. Основна частина колекції перебуває в Херсонському краєзнавчому музеї. Його гербарні матеріали зберігаються в Гербарії Інституту ботаніки ім. М. Г. Холодного НАН України, Державному природничому музеї НАН України у Львові, Львівському державному університеті ім. І. І. Мечникова, Сімферопольському державному університеті ім. М. В. Фрунзе та інших наукових установах.

Людмила Ланшина

Література:

Андреева Т. Йосип Конрадович Пачоський / Т. Андреева // Волинський музей : історія і сучасність : тези та матер. І наук.-практ. конф., присвяч. 65-річчю Волин. краєзн. музею та 45-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 1998. – С. 43–44.

Гаврилюк Л. Вчені на чолі краєзнавчих музеїв / Л. Гаврилюк // Тези наукової конференції до 100-річчя Волинського Єпархіального Давньосховища 18–23 трав. 1993 року. – Житомир, 1993. – С. 37–38.

Доброчаєва Д. Життя і діяльність Й. К. Пачоського / Д. Доброчаєва // Досягнення ботанічної науки на Україні, 1965–1966 рр. – К., 1968. – С. 64–65.

Мельник В. Редкие виды флоры равнинных лесов Украины. – К. : Фитосоциоцентр, 2000. – 212 с.

Андреева Т. Учений, що дав своє ім'я волошці / Т. Андреева // Волинь. – 2002. – 14 лют. – С. 2.

Бойко М. Другі наукові читання пам'яті Й. К. Пачоського / М. Бойко // Укр. ботаніч. журн. – 1995. – № 5. – С. 748–751.

Борейко В. Йосип Конрадович Пачоський : до 125-річчя від дня народж. / В. Борейко // Рідна природа. – 1989. – № 4. – С. 61–62.

Календар : васильки та яснотки Йосипа Пачоського // Волинь. – 2005. – 10 груд. – С. 1.

Ланшина Л. Йосип Пачоський – дослідник флори Волині та Полісся / Л. Ланшина // Вол. монітор. – 2012. – 23 лют. – С. 4.

Філончук З. Видатний ботанік і ентомолог Юзеф Пачоський / З. Філончук // Географія та основи економіки в школі. – 2012. – № 3. – С. 46–47.

Штрихи до портрета // Діалог. – 2012. – 23 лют. – С. 16.

Андреева Т. Й. К. Пачоський – дослідник природи Волині / Т. Андреева // Історія міст і сіл Великої Волині : наук. зб. «Велика Волинь». – Житомир, 2002. – Т. 25 (Ч. 2). – С. 9–11.

Баженов Л. В. Пачоський Йосип Конрадович / Л. В. Баженов // Баженов Л. В. Поділля в працях дослідників і краєзнавців XIX–XX ст. – Кам'янець-Подільський, 1993. – С. 310.

Борейко В. Пачоський Йосиф Конрадович (8. 12. 1864–14. 02. 1942) / В. Борейко // Борейко В. Словарь деятелей охраны природы. – 2-е изд., доп. – К., 2001. – С. 270–273.

Борейко В. Пачоський Йосиф Конрадович / В. Борейко // Борейко В. Попул. биографо-библиограф. справочник деятелей заповедного дела и охраны природы Украины, царской России и СССР. – К., 1995. – Т. 2 : вип. 5. – С. 23–25.

Йосиф Пачоський // Народжені Україною : мемор. альм. : у 2 т. – К., 2002. – Т. 2. – С. 302–303.

Пачоський И. К. (1864–1942) // Борейко В. История охраны природы Украины. X век. – 2-е изд., доп. – К., 2001. – С. 502.

8 ГРУДНЯ

110 років від дня народження П. М. Жолтовського (1904–1986) – українського вченого-мистецтвознавця

Павло Миколайович Жолтовський – видатний український вчений-практик, доктор мистецтвознавства, лауреат Державної премії України імені Тараса Шевченка та лауреат премії Івана Франка Академії наук України. Він заклав підвалини українського мистецтвознавства і практичного музеєзнавства, зробив значний внесок у вивчення і збереження пам'яток національної культурної спадщини, в тому числі й Волині. Протягом багатьох років життя і наукова діяльність вченого були пов'язані з Великою Волинню. П. Жолтовський народився 8 грудня 1904 року в Південно-Східній Волині в селі Мислятин колишньої Кам'янець-Подільської губернії (нині Ізяславський район Хмельницької області) в родині священика. Тут у рідному селі він закінчив церковно-парафіяльну школу. Продовжив навчання спочатку в гімназії в Острозі, а пізніше в Ізяславі. Саме в Острозі, як згадував вчений, він вперше побував у музеї, побачив пам'ятки старовини, і це стало справою його життя.

Свою трудову діяльність П. Жолтовський розпочав як вчитель у сільських школах Волині. Однак глибоке зацікавлення історією, філософією, культурою рідного краю привело молодого вчителя на роботу до Житомирського краєзнавчого музею. З січня 1926 року він – працівник Харківського художнього музею. Саме в Харкові П. Жолтовський сформувався як музейний працівник. Тут він вперше знайомиться з волинськими пам'ятками. Це були старожитності

з Волинського давньосховища, евакуйованого до Харкова в роки Першої світової війни.

У 1932 році П. Жолтовський закінчив Київський художній інститут. Однак період активної музейної діяльності науковця був перерваний у 1933 році арештом. Він був засуджений на 3 роки ув'язнення у виправно-трудовах таборах «за проявлення контрреволюційної діяльності». Протягом 10 років за ним зберігалось обмеження щодо місця проживання. Лише у 1946 році П. Жолтовський повертається в Україну. У жовтні 1946 року він переїжджає до Львова, де прожив решту свого життя, працюючи у Державному музеї художньої промисловості (пізніше – Музей етнографії і художнього промислу) Львівського відділення Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М. Рильського АН України та викладаючи у Львівському поліграфічному інституті. У 1955 році захистив кандидатську на тему «Відображення соціальної та національно-визвольної боротьби українського народу в пам'ятках мистецтва XVI–XVIII ст.», а в 1980 році докторську на тему: «Український живопис XVI–XVIII ст.» дисертації.

Павло Жолтовський присвятив своє життя дослідженню українських старожитностей, стояв біля джерел комплектування збірок сакрального мистецтва ряду музеїв України. Ще у 1920–1930-х роках він започатковував справу регіонального вивчення пам'яток. Саме тоді відвідав Волинь з науково-дослідницькою метою, провівши тут свою першу пішохідну експедицію. У 1961 році узяв участь в експедиції на Волинь Львівського музею етнографії та художнього промислу. Зібраний матеріал увійшов до пізніших праць ученого.

Безпосереднє детальне дослідження П. М. Жолтовським мистецької спадщини Волині розпочинається з 1970-х років, коли він працював у наукових експедиціях, організованих обласними краєзнавчими музеями у Житомирській, Рівненській і Тернопільській областях. Особливо плідною стала праця з обстеження храмів Рівненської області, в результаті якої було зібрано велику колекцію пам'яток сакрального мистецтва XIII–XVIII століть, в тому числі такі унікальні ікони, як «Богородиця Дорогобузька» XIII століття та «Спас» XV століття.

Павло Жолтовський доклався до створення збірки іконопису Острозького історико-культурного заповідника. Експедиції за його участю проводились з 1977 року впродовж кількох років. Колекція зібрана з кінця 1970-х – початку 1980-х років нараховує 230 ікон XVI–XVIII століть. Саме Павло Жолтовський запровадив у науковий обіг ікони з фонду Острозького музею. Він привернув увагу до збірки музею у своїй монографії «Український живопис XVII–XVIII століття».

На початку 1980-х років були організовані експедиції за участю П. М. Жолтовського по Волинській області. Вчений відгукнувся на пропозицію директора Волинського краєзнавчого музею О. М. Зарицького стати науковим консультантом експедицій музею. Експедиціями було проведено первинний облік і атрибуцію історичних і мистецьких пам'яток у волинських храмах. Перший етап експедицій проходив у травні – липні 1981 і в травні–червні 1982 років, другий – у 1983–1985 роках, коли уточнювався досліджуваний матеріал. За цей час були обстежені практично всі існуючі на той час в області храми – 370 культових споруд; з них: 170 – діючих і 200 – знятих з реєстрації. Це було перше повне і детальне дослідження спеціалістами рухомих пам'яток історії та культури, які зберігалися у волинських храмах. Було зібрано і передано на збереження у фонди музею 1109 пам'яток – предмети живопису (ікони), дерев'яного різьблення (царські врата, картуші, підсвічники, рами та шата ікон) і скульптури, вироби з художнього металу, книги, рукописи, стародруки, ін., які характеризують мистецтво України XVII–XVIII століть. Зібрані пам'ятки заклали основу музейної збірки творів волинської школи іконопису і декоративної скульптури XVI–XVIII століть, значно поповнили фонд стародруків і рукописів музею.

На той час П. М. Жолтовський був уже відомим вченим, автором ряду статей і монографій, у яких згадувались волинські пам'ятки. Коло його наукових інтересів охоплювало різноманітні явища української мистецької культури. Його цікавило художнє життя в Україні XIV–XVIII століть, біографічні дані і творчість митців, розвиток українського мистецтва в цілому. У своїх дослідженнях вчений торкається різноманітних явищ мистецької культури і пам'яток з Волині. Це, зокрема, твори монументального розпису костелів Загорова, Любешова, Кременця, палаців у Рівному і Берестечку, Почаївської Лаври. Жолтовський згадував колекцію Радзивілів з Олицького замку, яка склала основу збірки картинної галереї у Луцьку. Тут його цікавив в першу чергу історичний портрет. Він згадує у своїх працях унікальну пам'ятку – саркофаг Адама Кисіля з Низкиничівського монастиря, Луцьке Євангеліє XIV століття, Загорівський Апостол і т. інше.

Понад 60 років практичної музейно-експедиційної праці дали досвід і унікальне знання мистецтва України. Детальне дослідження волинських старожитностей припало на останні п'ять років його життя, а несприятливі історичні умови збереження церковних пам'яток привели до вивчення лише їх залишків. Відкриття волинського іконопису, визнання високого рівня мистецької культури Волині, оприлюднення результатів наукових досліджень відбулося по

смерті П. М. Жолтовського. Він помер 30 серпня 1986 року. Похоронений на Личаківському цвинтарі у Львові.

Павлові Жолтовському належить особливе місце в дослідженні мистецької спадщини Волині. Саме за його участю як ученого-практика були виявлені, атрибутовані і збережені тисячі пам'яток релігійного мистецтва волинського краю, скомплектовані збірки волинського іконопису у ряді музеїв України і завдяки його науковій праці волинська ікона стала одним з найбільших наукових відкриттів у мистецькій культурі України кінця ХХ століття.

Євгенія Ковальчук

Література:

Жолтовський П. Вибрані праці : у 3-х т. / П. Жолтовський ; гол. ред. кол. О. О. Савчук. – Харків : Вид. Савчук О. О., 2013 – Т. 1 : UMBRA vitae : Спогади. Листування. Додатки. – / ред. тому О. О. Савчук ; передм. М. І. Моздира ; наук. комент. В. С. Романовського ; підгот. та комент. до лист. І. Ю. Тарасенко, С. І. Білоконя ; прим. Є. О. Котляра, О. О. Савчука. – 2013. – 608 с. : іл. – (Серія Слобожанський світ. Вип. 6.)

Жолтовський П. М. Малюнки Києво-Лаврської іконописної майстерні / П. М. Жолтовський. – К. : Наук. думка, 1982. – 285 с.

Жолтовський П. М. Монументальний живопис на Україні XVI–XVII ст. – К. : Наук. думка, 1988. – 155 с. : іл.

Жолтовський П. М. Художнє життя на Україні XIV–XVIII ст. / П. М. Жолтовський. – К. : Наук. думка, 1983. – 178 с.

Жолтовський П. М. Художнє лиття на Україні XIV–XVIII ст. / П. М. Жолтовський. – К. : Наук. думка, 1973 – 132 с.

Жолтовський П. М. Художній метал : іст. нарис. – К. : Мистецтво, 1972. – 114 с. : іл.

Жолтовський П. М. Український живопис XVII–VIII ст. – К.: Наук. думка, 1978. – 328 с. : іл.

Жолтовський П. М. Декорація Львова на урочистостях коронації образа Домініканської Богородиці у 1751 році / П. Жолтовський // Записки наукового товариства імені Т. Г. Шевченка. – Л., 1994. – Т. ССХХVII : праці секції мистецтвознавства. – С. 382–386.

Жолтовський П. До історії художнього лиття металу на Західних землях України в XVI–XVII ст. / П. Жолтовський // Матеріали з етнографії та художнього промислу. – К., 1957. – Вип. III. – С. 120–144.

Жолтовський П. Музейна робота (дещо з минулого) // Пам'ятки сакрального мистецтва Волині на межі тисячоліть: питання дослідження, збереження та реставрації : матеріали VI міжнар. наук. конф. по волин. іконопису. – Луцьк, 1999. – С. 5–8.

Жолтовський П. Образотворче мистецтво в українській літературі XVI–XVIII ст. / П. Жолтовський // Українське мистецтвознавство. – К., 1967. – Вип. 1. – С. 86–99.

Жолтовский П. Гуцульский художественный метал / П. Жолтовский // Декор. искусство СССР. – 1966. – №2. – С. 30–33.

Жолтовський П. Мистецькі пам'ятки Коліївщини / П. Жолтовський // Жовтень. – 1968. – С. 114–115.

Жолтовский П. Украинские вотумы / П. Жолтовский // Декор. искусство СССР. – 1973. – №3. – С. 56–57.

Жолтовский П. Эмблемы украинских ремесленных цехов / П. Жолтовский // Декор. искусство СССР. – 1975. – № 6. – С. 50–51.

Волинська ікона : питання історії вивчення, дослідження та реставрації : тези та матеріали наук. конф., присвяч. 90-річчю П. М. Жолтовського. – Луцьк, 1994. – 82 с.

Волинська ікона : дослідження та реставрація : матеріали XVI міжнар. наук. конф., присвяч. 105-й річниці від дня народж. Павла Жолтовського, 70-й річниці утворення Волин. обл. та 810-й річниці Галицько-Волин. князівства, м. Луцьк, 4–5 листоп. 2009 р. Вип. 16. / Музей волин. ікони. – Луцьк : Волин. краєзн. музей, 2009. – 237 с. : іл.

Бондарчук Я. Збірка іконопису Острозького історико-культурного заповідника (історія формування, реставрації та дослідження) / Я. Бондарчук // Волинська ікона : дослідження та реставрація : матеріали XV міжнар. наук. конф. / Музей волинської ікони. – Луцьк, 2008. – С. 37–43.

Данилюк А. На ниві рідної культури / А. Данилюк // Данилюк А. Шляхами України : етногр. нарис / А. Данилюк. – Л., 2003. – С. 238–248.

Ковальчук Є. Історія формування колекції Музею волинської ікони / С. Ковальчук // Музей Волинської ікони / В. С. Александрович [і ін.]. – К., 2013. – С. 12–22.

Про П. М. Жолтовського – С. 13, 14.

Ковальчук Є. Музейні експедиції Павла Жолтовського по Волині / Є Ковальчук ; Єлісєєва Т. Музей Волинської ікони в Луцьку і його роль у колекціонуванні і збереженні пам'яток сакрального мистецтва / Т. Єлісєєва // Замосцько-Волинські музейні зошити : матеріали наук. конф. / ред. П. Кондрацюк. – Замосць, 2006/2007. – Т. IV. – С. 253–260, 261–269.

Ковальчук Є. Перше дослідження рухомих пам'яток у церквах Любомльського району. 80-ті роки XX століття / Є. Ковальчук // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Любомль в історії України та Волині : матеріали XXV Волин. обл. іст.-краєзн. наук. конф., присвяч. 16-й річниці Незалежності України, 720-й річниці першої писемної згадки міста Любомля і 800-й річниці першої писемної згадки Угровська. – Луцьк, 2007. – С. 319–320.

Трембіцький А. Мистецтвознавець і музеєзнавець Павло Жолтовський : (до 105-річчя від дня народж.) / А. Трембіцький // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Володимир-Волинський в історії України і Волині : матеріали XXXII Міжнар. наук. практ. іст.-краєзн. конф. присвяч. 70-річчю Волин. обл., 810-й річниці заснування Волинсько-Галицького князівства. 685-й річниці надання місту Володимир-Волинському Магдебурзького права. – Луцьк, 2009. – С. 276–283.

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

Ходак І. Експедиція Павла Жолтовського 1936 року // Пам'ятки сакрального мистецтва Волині : матеріали VIII міжнар. наук. конф. – Луцьк, 2001. – С. 145–146.

Данилюк А. Коли в душі небуденність... // Дзвін. – 1995. – № 1. – С. 107–113.

Ковальчук Є. Волинські дороги Павла Жолтовського // Волинь. – 1999. – 14 груд.

Лавренюк В. Школа народознавства Павла Жолтовського / В. Лавренюк // Народна творчість та етногр. – 1997. – № 2–3. – С. 85–91.

Жолтовський Павло Миколайович // Мистецтво України : біограф. довід. – К., 1997. – С. 242.

Жолтовський Павло Миколайович // Митці України : енцикл. довід. – К, 1982. – С. 246.

16 ГРУДНЯ

100 років від дня народження О. О. Самохваленка (1914–1977) – українського хорового диригента

Олександр Олександрович Самохваленко народився 16 грудня 1914 року в місті Замостя колишньої Холмської губернії (тепер територія сучасної Польщі). Сюди перед Першою світовою війною переїхали його батьки – шляхетна родина народного вчителя. В ході сумнозвісного біженства після початку військових дій Першої світової війни велика родина Самохваленків (батьки і п'ятеро синів) деякий час проживали на Рівненщині. Тут, у селі Голишів, потім у селі Дерев'яному Клеванської гміни Олександр ходив до початкової школи. Провчившись п'ять років, продовжує навчання в містечку Клевань. У 1929 році закінчив семирічну школу і склав іспити до учительської семінарії у місті Острозі. У 1932 році родина Самохваленків переїхала на Холмщину, тому навчання Олександр продовжив у Холмі, де через п'ять років отримав диплом вчителя з правом викладати у семирічних школах. Олександр з дитинства, як і всі члени його сім'ї, мав неабиякі здібності до музики і співів, володів кількома музичними інструментами. Музика стала невід'ємною складовою його життя. Своє захоплення Олександр Олександрович доводить до фахового рівня. У 1932 році він вступає у Варшавську консерваторію на педагогіко-хормейстерський факультет, який закінчив у 1937 році. Навчання продовжив на факультеті теорії музики. Його викладачами були знані у світі музичного мистецтва особистості: Р. Хойнацький, М. Кацперчик, С. Казура, Т. Охлевський, А. Таубе.

Заповітною мрією молодого спеціаліста було створення хорового колективу, який міг би виконувати різноманітний репертуар – від найскладніших партитур світової класики до творів українських композиторів та народних пісень. Саме народна пісня стає джерелом натхнення для музиканта. У ній він вбачає продовження традицій, можливість здійснювати авторські обробки.

Прекрасною школою для молодого Олександра – диригента була участь у багатьох хорах довоєнного часу, зокрема у Національному хорі ім. Миколи Лисенка у Варшаві під керуванням С. Сологуба. Серед студентів цього хору було чимало богословів, військових емігрантів, у тому числі сотників та полковників армії УНР. У репертуарі колективу були пісні в обробках М. Лисенка, М. Леонтовича, К. Стеценка, О. Кошиця, В. Ступницького, М. Гайворонського та інших відомих українських композиторів.

В окупаційні часи набув величезного визнання Український Національний хор під керуванням В. Божика, який у Варшаві організував чоловічий хор у кількості 24 осіб. Серед співаків був і Олександр Самохваленко.

Війна докорінно змінила життя, перекреслила плани на майбутнє. О. Самохваленко не встиг закінчити теоретичний факультет Варшавської консерваторії і повернувся до батьків на Грубешівщину. Впродовж 1939–1942 років він працював учителем співу і музики в початковій школі села Богородиця. Згодом викладав українську мову у торговельній школі міста Грубешова. Всюди керував хорами – у школах, учительській семінарії. Саме у цей час починає реалізовуватись його талант хорового диригента. Музикант отримує дозвіл на організацію та керівництво хором при Свято-Успенській церкві міста Грубешова.

У 1943 році О. Самохваленко одружується з Ніною Теребус, яка на той час закінчила гімназію в Холмі та співала в хорі у Грубешові. У 1945 році молода сім'я разом з півторарічною донечкою змушена була переселитися в УРСР, спочатку у м. Володимир-Волинський, а вже звідти до м. Луцька. По приїзді до Луцька молодий спеціаліст працював у Луцькій музичній школі, яка була відкрита ще 1 грудня 1939 року. З огляду на обставини, що склалися, нестачу спеціалістів профільних дисциплін, йому довелося викладати майже всі теоретичні предмети – сольфеджіо, теорію музики, вести хор. Одночасно він грав на скрипці в аматорському симфонічному оркестрі, який існував при Волинському музично-драматичному театрі. Проте заповітною мрією залишалось керування професійним хором.

Створення професійного хорового колективу вимагало повної віддачі – численні поїздки по районах, відбір голосів, навчання музичної грамоти часто талановитих та неосвічених співаків. Олександр Самохваленко працював над чистотою інтонації, розвивав відчуття ансамблю. Проводив детальну роботу над правильністю дихання, виховував естетичний музичний смак на досконалих піснених зразках, які пропонував до співу. Робив це кожен день і вірив, що зробить реальністю свою мрію – створення професійного хору.

У травні – червні 1945 року настав найважливіший етап в професійному житті Олександра Самохваленка, який створив Волинський народний хор. Майже 15 років хор під його керівництвом репрезентував українське мистецтво у всіх куточках колишнього Радянського Союзу, завжди демонструючи високий рівень. Після участі колективу в декаді української літератури і мистецтва у Москві у 1950 році та творчого звіту в колонному залі міста Києва у 1952 році Олександр Самохваленко перший на Волині в галузі музичного мистецтва був удостоєний звання «Заслужений артист УРСР».

Репертуарна політика хору в радянські часи залежала від керівників влади. Перший відділ починався творами, що були рекомендовані владою, а другий – мав довільну програму. Тут звучали насамперед обробки українських пісень, серед яких часто – українські пісні в обробці Олександра Самохваленка «У полі верба розвивається», «А мій батько, мій цвіт», «По гаєньку ходила я», «Ой, летіла зозуленька», «Ой, йду, йду» (дві останні записані Лесею Українкою).

Самовіддану, невтомну працю організатора та пропагандиста українського мистецтва перервав урядовий указ 1959 року про реформування багатьох хорів в Україні, в тому числі й Волинського. Олександр Самохваленко, болісно переживши цей удар, залишається працювати на посаді художнього керівника Волинської обласної філармонії. Йому вдавалося поєднувати роботу у філармонії з викладацькою діяльністю в Луцькому музичному та Луцькому культосвітньому училищах. О. Самохваленко є автором численних музикознавчих статей та рецензій на концерти. Він критично відображав музичні події в житті міста, переживав за розвиток українства на Волині.

У родині Самохваленків бували А. Кос-Анатольський, Д. Малицький, Л. Дмитренко, В. Кирейко, В. Флис, Д. Павличко, Б. Которович, О. Богачук та інші митці. У цьому мистецькому середовищі точилися цікаві розмови про літературу, культуру, мистецтво.

Олександр Олександрович Самохваленко – талановитий, інтелігентний, ерудований, прекрасний музикант і хормейстер. Він дбав про розвиток самодіяльного хорового мистецтва Волинського

краю, допомагав створити молодіжний хоровий гурт при Луцькому будинку культури, готувати та проводити обласні фестивалі молоді. Крім того, він займався обробкою мелодій пісень, провадив перекладацьку роботу, своїми знаннями і вміннями щедро ділився з учнями, з небайдужими, з усіма хто любив українську культуру.

Життєвий шлях Олександра Самохваленка закінчився 1 грудня 1977 року.

У пам'ять про відомого музиканта на Волині з 2006 року щорічно відбувається обласний фестиваль-конкурс «Ти не згасла, зоре ясна», зініційований Волинським обласним ветеранським громадсько-культурним товариством «Холмщина», Луцьким міським товариством «Холмщина молода», який проводиться при підтримці Луцької міської ради та Волинської обласної державної адміністрації. Головою журі конкурсу є донька Олександра Самохваленка, Галина Бернацька-Самохваленко, доцент Львівської національної музичної академії ім. Миколи Лисенка. Кожен рік поетичні рядки і звуки музики, як багатоголосся хорового співу сплітаються у вінок пам'яті відомого українського диригента.

Тетяна Дудар

Література:

Бернацька Г. Олександр Самохваленко – визначний діяч культурно-мистецького життя Волині / Г. Бернацька // Музичне мистецтво Волині XIX–XX століття : колективн. моногр. / за заг. ред. П. Й. Шиманського. – Луцьк, 2012. – С. 101–129.

Денисюк В. Одержимі творчістю : про мистец. та культ.-освіт. уч-ща Волині / В. Денисюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2004. – 228 с.

Про О. Самохваленка – с. 59–60.

Єфіменко В. Співає хор Волинський : спогади / В. Єфіменко. – Луцьк : Воли. обл. друк., 2006. – 64 с.

Про О. Самохваленка – с. 27–30, 59.

Філатенко А. Обірвана мелодія / А. Філатенко // Волинь. – 1997. – 1 листоп. – С. 2.

Філатенко А. Родина музикантів / А. Філатенко // Волинь. – 2002. – 26 лют. – С. 3.

Самохваленко Олександр Олександрович // Мистецтво України: біогр. довідник. – К., 1997. – С. 525.

Композитори Волині : довідник / Нац. ліга укр. композиторів ; Волин. обл. орг. ; Волин. академ. Дія. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2000. – 40 с.

Про О. Самохваленка – див. Список композиторів-аматорів Волині, які працювали в 40-70-х роках – С. 40.

18 ГРУДНЯ**60 років від дня народження М. З. Рубана (1954) –
українського художника**

Микола Захарович Рубан народився 18 грудня 1954 року в селі Гнідинці Варвинського району Чернігівської області. Навчався в Миргородському керамічному технікумі імені М. Гоголя на відділенні художньої кераміки (1971–1975). По його закінченні (дипломна робота – серія порцелянових декоративних тарелей на тему «Сказання про Ігорів похід, 1185») працював на Коростенському фарфоровому заводі живописцем. У 1976–1982 роках продовжив професійне навчання у Львівському державному інституті прикладного та декоративного мистецтва на відділі художньої кераміки, дипломна робота – порцелянова декоративна композиція «Київська Русь». Педагогами митця були М. Гладкий, І. Франк, В. Манастирський, Д. Кривач, Е. Мисько. З 1982 року М. З. Рубан живе в Луцьку. У 1982–1999 роках працював у Волинських художньо-виробничих майстернях, виконував творчі замовлення. Є членом Національної спілки художників України з 1988 року, членом Національної асоціації митців України з 1994 року. Працює в галузі художньої кераміки: декоративні об'ємно-просторові композиції, скульптура малих форм, настінні панно, тарелі. Працює також у галузі монументально-декоративного мистецтва в жанрі вітражу, мозаїки, рельєфу. Займається живописом.

Виконуючи замовлення монументального характеру, Микола Рубан у співавторстві з дружиною, художницею Зенею Рубан (Мартинів) у 1984–1985 роках створив 6 класичних вітражів на історичну тему для Волинського краєзнавчого музею, два з яких у 1993–1994 роках були замінені на інші. Головна композиція – вітраж «Волинь», в якому в оточенні узагальнених обрисів волинської землі представлено величний образ молодої жінки з піднятими в руках віночками – як символами миру й краси. Вітражам музею характерна центричність композицій, чіткий рисунок, застосування ліній, що кругляться і поєднуються з вертикалями і горизонталями.

Багато декоративних робіт сюжетного і орнаментального характеру виконано для інших офіційних споруд Луцька й Волині: вітражі для готелів «Світязь» (на сьогодні знищений) і «Лучеськ»; романтично піднесений вітраж «Мерехтіння зірок» в «Упродор-10»; абстрактно-кубістичний вітраж у будинку Управління внутрішніх справ Волинської області; вітраж для басейну з образом моря й медузами в одному із дитячих садків міста, а також вітражі, мозаїки, рельєфи для Палацу урочистих подій у Горохові.

Серед мозаїчних робіт монументального характеру – композиція «Розвиток транспорту» (1982) для автостанції у райцентрі Ратному; тематичне панно у спорткомплексі Луцького електроапаратного заводу загальною площею 80 кв. м; мозаїка автопавільйону села Полапи у Любомльському районі. У ній митець розгорнув казково-орнаментальну композицію, розташувачи на всю площину головної стіни декоративного з золотавим блиском грифона. У 2012 році Рубан у подарунок для одного з храмів Єрусалима створив дві мозаїчні ікони, зразком для яких слугували образи Волинської та Озерянської Богородиць, і через паломників з Волині передав їх на Святу землю.

Як майстер мистецтва кераміки Рубан віртуозно володіє формою. У 1980–1990-ті роки він створив низку композицій, які є скульптурою малих форм: «Баба Яга», «Дует», «Студент», «Діалог», «Музикант», «Музою окрилений», «Аптекарь», «Коваль», «Благословення душі», «Тяжка ноша», «Лісовик», «Весна», «Літописець», «Молитва», «Троє» та інші. Більшість з них виконані в народному дусі – великоголові, з неправильними пропорціями людські постаті. Змістова навантаженість їх дуже різноманітна. Гротескове перебільшення в образі «Баби Яги» відповідає фольклорному уявленню про це «лякало». В «Аптекарі», «Дуеті», «Музою окриленому», «Ковалі», «Прялі» з гумором підмічено професійні і людські особливості. У символічній «Тяжкій ноші», яку можна було б назвати «Все своє на собі», – уособлення долі творця-гончаря, що несе на собі амфору більшу, ніж він сам. Велика філософська ідея закладена у творі «Благословення душі». Митець зображає колінкуючого чоловіка, у якого з притиснутої до грудей долони злітає голуб. Це прощання з життям, смирення перед невідворотнім. Схильність автора до філософічних роздумів передана і в мініатюрі «Молитва».

Шукаючи нових можливостей для втілення у мистецтві своїх роздумів, Микола Рубан переосмислює класичні композиції. Так, зроблена на тему Чорнобиля «Важка вода» нібито повторює схему із трьох атлантів, що на своїх плечах тримають земну кулю. Але у виконанні митця троє велетнів перетворюються на звичайних нещасних людей, що із страшними зусиллями підтримують пошматовану роздрту пащу реактора. Катастрофа Чорнобиля – це катастрофа Землі, катастрофа людей.

Не припиняючи творити в мистецтві кераміки, Рубан багато уваги відводить малярству. Ним створено кілька сотень робіт. У живописному полотні «Крізь віки» (із серії «Світ амфори») митець символічно зобразив стародавню керамічну посудину, досконалі форми

якої прийшли до нас із сивої давнини. Амфора як класичний образ творчості митця-кераміста для Рубана є ознакою його фаху.

Серед символіко-алегоричних його творів – «Океан» (1994), «Творіння» (1994), «Вічність» (1996), «Музика безміру» (1996), «Траєкторія часу» (1990-1993), «Перетин умовної вертикалі» (1996), «Блага вість» (1998), «Відгомін віків» (1990). У картині «Волинський хрест» (2000) митець вписує у води світового океану прадавній солярний символ – хрест, але це не абстрактний знак, а реально існуючий козацький надмогильний хрест під Берестечком.

Працює М. Рубан і в жанрі реалістичного портрета («Дід Йосип», 2009; «Юліанка», 2009; «Олесь», 2009). Є у нього класичні краєвиди моря («Буря», 2008; «Буря», 2009; «Море», 2009; «Лиман», 2009), архітектурні пейзажі («Старе місто», 2007; «Луцький замок», 1994), краєвиди Карпат («Гори», 2008; «Черемош», 2008), пейзажі Волині.

Маючи індивідуальне художнє обличчя, чітку творчу концепцію, М. Рубан виставляє свої твори на обласних, регіональних, республіканських (понад 30), міжнародних та персональних виставках; працює на українських пленерах (у Седневі Чернігівської області, 1988–1989; у Сергіївці на Одещині, 2007) та за кордоном (Сараєво, Югославія, 1990; Хелм, Польща, 1990).

Художник став учасником унікального арт-проекту – виставки та альбому-каталогу «Декоративне мистецтво України кінця ХХ століття. 200 імен (Київ, 2002), метою якого було привернення уваги глядача до феноменального явища, яким є українське професійне декоративне мистецтво на зламі століть. Твори М. З. Рубана колекціонують і продають з аукціонів (Класичний колекційний живопис. Лот 116: Рубан М. З. «Поклоніння ідолам», 1997; полотно, олія; 88×68 см. Аукціонний дім Євро-Арт. Київ, 2013).

Роботи митця зберігаються в художніх музеях Запоріжжя і Алмати, в Дирекції художніх виставок Міністерства культури і мистецтв України, Дирекції художніх виставок Національної спілки художників, у приватних колекціях в Україні, Англії, Канаді, на Кіпрі, в Німеччині, Польщі, Росії.

Тамара Левицька

Література:

Галайда В. Світ амфори / В. Галайда // Образотв. мистец. – 1994. – № 1. – С. 36–37.

Гуменюк Н. На фоні музики малює все сімейство : портрет родини Рубанів в інтер'єрі художньої майстерні / Н. Гуменюк // Віче. – 2001. – 5 квіт. – С. 6.

Калиновська Н. П'ятеро художників однієї сім'ї / Н. Калиновська // Волинь-нова. – 2008. – 28 серп. – С. 11.

Коширець С. Володимирські уроки Миколи Рубана / С. Коширець // Луцьк. замок. – 2008. – 29 трав. – С. 16.

Павлюк К. Вода на картинах як символ життя / К. Павлюк // Слово правди. – 2008. – 4 берез. – С. 11.

Підгора В. Із світового океану: малярство лучанина Миколи Рубана / В. Підгора // Вітчизна. – 1999. – № ¾. – С. 156–159.

Стасюк С. Мистецтво з рук у руки / С. Стасюк // Аверс прес. – 2008. – 28 серп. – С. 8.

У міській раді відкрилася виставка Миколи Рубана // Луцьк. замок. – 2012. – 25 жовт. – С. 8.

Філатенко А. Сім'я, де всі художники / А. Філатенко // Волинь-нова. – 2010. – 23 січ. – С. 9.

26 ГРУДНЯ

90 років від дня народження Г. О. Гуртового (1924–2012) – історика, краєзнавця, заслуженого працівника культури України

Григорій Олександрович Гуртовий народився 26 грудня 1924 року в селі Корніївка Запорізької області. Його рід виводив своє походження від старшин та полковників Запорізької Січі, про що розповідав у сімейному колі дід Карпо. Вже з дитинства вчився читати на творах Тараса Шевченка, адже «Кобзар» був у домашній бібліотеці. На його долю випало багато важких випробувань. Бачив, як розкуркулювали діда, силою намагалися загнати у СОЗ (Спільний обробіток землі) батька. Восени 1932 року пішов у перший клас, але навчання закінчилось через кілька місяців. Почався голодомор, жахіття якого довелося пережити і родині Гуртових. Від голоду у Корніївці померли дід Карпо, бабуся Горпина, молодша сестра Віра. Сім'я шукала порятунку на Луганщині, Донеччині, з часом переїхали у Кам'янку-Дніпровську. Там Григорій почав ходити до школи, закінчив сім класів. Навчання перервала війна.

Влітку 1942 року потрапив у німецький ешелон, який доправляв остарбайтерів на німецькі заводи. 17-літній Григорій став в'язнем концтабору Флосенбург (поблизу міста Різа). Знову – голод, холод, хвороби. До цього додалася ще й важка праця. Табірний режим тривав до квітня 1945 року. Звідти виніс важку форму туберкульозу. У вересні 1945 року повернувся у Кам'янку-Дніпровську. З госпіталю прийшов додому і батько. Мати, яка в голодні роки всім, чим могла, рятувала дітей, померла 1943-го. Становище сім'ї було скрутним. А тут знову голод.

У 1947 році приїхав у містечко Торчин на Волині, щоб купити хліба для голодуючої родини. Тут став на роботу. Думав, тимчасово, а виявилось – на все подальше життя. Саме в Торчині на повну силу розкрився талант Григорія Гуртового як чудового педагога, журналіста, відданого історика-краєзнавця, майстра музейної справи.

Працюючи в редакції Торчинської районної газети (1947–1962 рр.), зустрічався зі свідками різних подій, записував інтерв'ю, віднаходив цікаві старовинні речі. Почав їх збирати. З часом назбиралася чимала колекція. 23 березня 1957 року проводив першу екскурсію. Ця дата дала відлік існуванню Торчинського музею, що став першим музеєм у Волинській області на громадських засадах. Усі наступні роки, до останніх днів життя Григорій Гуртовий очолював музей, довгий час поєднуючи обов'язки директора, екскурсовода, наукового співробітника й доглядача.

У 1960 році експозиція була побудована в окремому приміщенні. З 1962-го наступні 40 років музей перебуває в будинку колишнього районного суду. Експозиція була розміщена у п'яти експозиційних залах. Звертаючись за допомогою до працівників обласного краєзнавчого музею, сам брав безпосередню участь в оформленні експозиції. 10 травня 1967 року Торчинський історичний музей отримав почесне звання «народного». Того ж року Григорій Олександрович закінчив історичний факультет Луцького педінституту.

Радісним для засновника став 2004 рік, коли влада Луцького району подарувала під музей просторіше приміщення. Експозицію побудував окремими тематично-хронологічними вузлами, висвітливши багато подій минулого нашого краю. Урочисте відкриття відбулося 22 серпня 2006 р. На семінарах, конкурсах авторську експозицію Григорія Гуртового оцінили, як одну з кращих за формою подачі історичних фактів. 2009 року Торчинський народний історичний музей зайняв перше місце за номінацією «Історія рідного краю» у Першому всеукраїнському конкурсі на кращий громадський музей.

Усі ці роки Григорій Олександрович жив за принципом «Ні дня без експоната!». Свій час, зусилля і кошти спрямовував на пошук та придбання історичних речей, серед яких чимало унікальних експонатів: особисті речі польського письменника Юзефа Крашевського, рідкісні стародруки, козацька зброя XVII–XVIII століття, бойова ракета XIX століття та інші.

Ще один принцип Григорія Гуртового: музейну колекцію обов'язково повинні бачити люди, тільки тоді вона матиме виховне, просвітницьке значення. Якнайкраще виконував його, працюючи вчителем історії і суспільствознавства Торчинської школи. Педагогічній роботі

віддав біля 35 років. Заснував гурток юних екскурсоводів. Організовував дітей для пізнавальних походів селами Луцького і кількох сусідніх районів. Усі його учні виростили із зацікавленням до історії рідного краю, частина з них стала докторами й кандидатами наук, багато й сьогодні працюють на ниві краєзнавства Волині.

Григорій Олександрович проводив активну дослідницьку роботу. Віднайдені експонати ставили запитання. Шукаючи відповіді, заглиблювався в історичну літературу, аналізував факти. На основі цього написав сотні краєзнавчих наукових і публіцистичних статей. Найбільше його захопили дві теми: історія козацтва на Волині та минуле населених пунктів південно-західної частини регіону. Зав'язав контакти з працівниками багатьох наукових установ. Досліджував документи архівів Луцька, Житомира, Києва, Москви, Санкт-Петербурга.

Завдяки Григорію Гуртовому минувшина Волині збагатилася іменами видатних історичних діячів: родини гетьманів Ружинських, Галшки Гулевичівни, Григорія Гуляницького, Стефана Стубелевича, Мар'яна Перетятковича та інших.

За останні 12 років життя Григорія Олександровича вийшло вісім його книг. Волинському козацтву присвячені дві з них, зокрема, фундаментальна монографія «Волинь – край козацький» (видання 2000 року; перевидання – 2009 року). Лише про Торчин написано три книги, серед яких насичені фактажем «Торчин – передзвін віків» (2003 р.) та «Євреї містечка Торчин» (2003 р.) А ще були праці про села Городок і Білосток Луцького району (2011 і 2012 рр. відповідно).

Не міг дослідник обминути теми голодомору. У 2008 році видав книгу «Голгофа голоду: Спогади про пережите». Його свідчення сповнені нестримним болем і трагізмом. У книзі даються спогади й інших людей.

За активну краєзнавчу і просвітницьку роботу Григорію Гуртовому присвоєні звання «Заслужений працівник культури України», почесний громадянин Волині, почесний професор Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, нагороджено орденами «За заслуги» III ступеня, «За мужність», премією імені Дмитра Яворницького Національної спілки краєзнавців України, обласними преміями «Одержимість» та імені Миколи Куделі, 2009-го визнано «Людиною року на Волині».

Земна дорога невтомного пошуковця завершилася на День знань, 1 вересня 2012 року. Навіть ця скорботна подія підкреслила, що Григорій Олександрович Гуртовий знав про наш край чи не найбільше, був відданий Волині до останніх днів. Таким він і залишається у пам'яті колег, учнів, послідовників. А його дітище, Торчинський

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

народний історичний музей, якому в липні 2013 року присвоєно ім'я засновника, продовжує дивувати відвідувачів і з України, і з різних куточків земної кулі.

Олександр Мельник

Література:

Про відзначення державними нагородами України: Указ Президента України від 20 листоп. 2007 р. № 1123 // Уряд. кур'єр. – 2007. – 5 груд.– С. 1–2 [дод. «Орієнтир»].

Гуртовий Г. О. Вибрані краєзнавчі статті та бібліографія / Г. О. Гуртовий. – Луцьк, 1994. – 155 с.

Гуртовий Г. Волинський Ружин і гетьмани Ружинські / Г. Гуртовий. – Луцьк : Надстир'я, 2003. – 58 с.

Гуртовий Г. Волинь – край козацький / Г. Гуртовий. – Луцьк : Надстир'я, 2000. – 352 с.

Гуртовий Г. Волинь – край козацький : іст.-краєзн. нариси // Г. Гуртовий ; 2-ге вид., доповн., уточ. – Луцьк : Надстир'я, 2009. – 386 с.

Гуртовий Г. Голгофа голоду : спогади про пережите : до 75-ї річниці голодомору в Україні / Г. Гуртовий. – Луцьк : Надстир'я, 2008. – 144 с.

Гуртовий Г. Євреї містечка Торчин / Г. Гуртовий. – К. : РИФ, 2003. – 108 с.

Гуртовий Г. Городок. Історична доля села Городок Луцького району / Г. Гуртовий. – Луцьк : Надстир'я, 2011. – 156 с.

Гуртовий Г. Торчин – передзвін віків : іст.-краєзн. нариси / Г. Гуртовий. – Луцьк : Надстир'я, 2003. – 364 с.

Гуртовий Г. Торчин у цифрах і фактах / Г. О. Гуртовий. – 2-е вид., допов. та зм. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2011. – 32 с. : іл.

Гуртовий Г. Городок. Історична доля села Городок Луцького району / Г. Гуртовий. – Луцьк : Надстир'я, 2011. – 156 с.

Луцький район : минуле і сучасність : іст.-інформ. вид. / ред. колегія : А. О. Горбатюк, М. С. Лапків, М. Ф. Левонюк, Г. О. Гуртовий та ін. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2001. – 186 с. : іл.

Гуртовий Г. Волинські козацькі полки в 1648–1649 рр. / Г. Гуртовий // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Сторінки воєнної історії краю : матеріали XXX Всеукр. наук.-практ. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2009. – С. 87–89.

Гуртовий Г. Волиняни у Конотопській битві / Г. Гуртовий // Волинь моя : журн. Міжнар. громад. об-ня «Волинське братство» / гол. ред. М. Сорока. – К., 2010. – Вип. 7. – С. 148–155.

Гуртовий Г. Володимирщина козацька ; Електротерапія – винахід український : (до біографії Стефана Стубелевича) / Г. Гуртовий // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Володимир-Волинський в історії України та Волині : матеріали XIV Волин. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 13-й річниці Незалежності України та 680-й річниці надання Володимир-Волинському Магдебурзького права. – Луцьк, 2004. – С. 33–34; 35–41.

Гуртовий Г. Гетьмани Ружинські – немеркнуча слава Волині / Г. Гуртовий // *Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і ковельчани в історії України та Волині* : матеріали ХХІХ Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 490-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. – Луцьк, 2008. – С. 193–196.

Гуртовий Г. Науковий подвиг Максима Бойка / Г. Гуртовий // *Літопис Волині*. – Луцьк, 2004. – Вип. 3. – С. 96–101.

Гуртовий Г. Обласний і народний музеї – постійна співпраця. Дещо з досвіду роботи Торчинського народного музею / Г. Гуртовий // *Волинський музей : історія і сучасність* : матеріали ІV Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 80-річчю Волин. краєзн. музею та 60-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 2009. – С. 188 – 190.

Гуртовий Г. Обласний краєзнавчий музей – постійна опора в роботі народного музею / Г. Гуртовий // *Волинський музей : історія і сучасність* : матеріали ІІІ Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 75-річчю Волин. краєзн. музею та 55-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 2004. – С. 56–58.

Гуртовий Г. Післямова першого читача, який пережив два страшних голодомори / Г. Гуртовий // *На берегах Вижівки – 2* / уклад. О. Чабан. – Луцьк, 2011. – С. 250–252.

Гуртовий Г. Спогади про голодомор / Г. Гуртовий // *Волинь пам'ятає. Відлуння на Волині Голодомору 1932–1933 років у радянській Україні* / авт.-упоряд. М. М. Кучерепа, В. В. Ткачук. – Луцьк, 2008. – С. 157–158.

Гуртовий Г. Торчинський народний музей – важливе джерело вивчення історії рідного краю / Г. Гуртовий // *Минуле і сучасне Волині та Полісся : Луцький район: історія, сучасність, перспективи* : матеріали ХХІІ обл. наук.-практ. іст.-краєзн. конф., присвяч. 15-річчю Незалежності України, 40-річчю Луцького р-ну та 50-річчю Торчин. іст. музею. – Луцьк, 2007. – С. 110–111.

Гуртовий Г. Вибір є! Це – Україна / Г. Гуртовий // *Волинь-нова*. – 2 лют. – С. 8.

Гуртовий Г. Збулася мрія віків : Україна – незалежна держава! / Г. Гуртовий, О. Мельник // *Слава праці*. – 2010. – 19 серп. – С. 1.

Гуртовий Г. Переможний липень 44-го // *Слава праці*. – 2010. – 15 лип. – С. 1.

Гуртовий Г. Як герой Польщі загинув... у Торчині / Г. Гуртовий // *Волин. газ.* – 2008. – 6 берез. – С. 11.

Гуртовий Г. «Кожен експонат проходить крізі моє серце» / інтерв'ю взяла В. Штинько // *Волинь-нова*. – 2012. – 4 верес. – С. 10.

Гуртовий Г. Не відмовляйтесь від власного імені / Г. Гуртовий // *Волинь*. – 2005. – 15 берез.

Вербич В. Волинське козацтво в 1143 році? : так стверджує Григорій Гуртовий / В. Вербич // *Вербич В. Під куполом спільного неба : есеї та діалоги* / В. Вербич. – Луцьк, 2006. – С. 20–22.

Голдованська О. Григорій Гуртовий : Запоріжжя і Волинь / О. Голдованська // *Волинь очима молодих науковців : минуле, сучасне, майбутнє*. – Луцьк, 2008. – С. 77–79.

Мельник О. Особисті речі Ю. І. Крашевського у Торчинському музеї / О. Мельник // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Юзеф Ігнацій Крашевський і Волинь : матеріали XLIII Волин. обл. наук. істор.-краєзн. конф., присвяч. 200-річчю від дня народж., 175-річчю переїзду на Волинь та 125-річчю від дня смерті відом. пол. письм. Юзефа Ігнація Крашевського. – Луцьк, 2012. – С. 103–105.

Понедельник Л. Патріотичне виховання і краєзнавство (на прикладі містечка Торчин) / Л. Понедельник // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Луцький район: історія, сучасність, перспективи : матеріали XXII обл. наук.-практ. іст.-краєзн. конф., присвяч. 15-річчю Незалежності України, 40-річчю Луцького р-ну та 50-річчю Торчин. іст. музею. – Луцьк, 2007. – С. 125–126.

Бихнюк А. Дочекалися! Нарешті! / А. Бихнюк // Слава праці. – 2006. – 29 серп.

Вечір-зустріч «Музейна доля Григорія Гуртового», присвячений 55-річчю заснування першого громадськооо музею на Волині // Діалог. – 2012. – 22 берез. – С. 12.

Видерко Ж. Не стерти з пам'яті людської... : розмова з Григорієм Гуртовим / Ж. Видерко // Слава праці. – 2008. – 27 листоп. – С. 2.

Войтюк Н. Історик з козацького роду / Н. Войтюк // Наше місто. – 2010. – 7 січ. – С. 9.

Генконсул відвідав Торчин // Діалог. – 2012. – 9 лют. – С. 2.

Гергель Н. Жіноча доля / Н. Гергель // Слава праці. – 2009. – 7 трав. – С. 5.

Григорій Гуртовий «Людина року» на Волині // Аверс прес. – 2009. – 31 груд. – С. 2. ; Діалог. – 2009. – 31 груд. – С. 2.

Гуртовий Григорій Олександрович : [некролог] // Слава праці. – 2012. – 4 верес. – С. 3.

Дяк М. «Музей – моє життя» / М. Дяк // Слава праці. – 2009. – 4 серп. – С. 2.

Закутня Ю. «Українська ідея це свята ідея!» : розмова з Григорієм Гуртовим / Ю. Закутня // Слава праці. – 2011. – 23 серп. – С. 4.

Зозуля С. Григорій Гуртовий : «Це була не просто війна, а революція!» / С. Зозуля // Слава праці. – 2008. – 17 трав. – С. 1.

Зозуля С. До століття – ще 15 ! / С. Зозуля // Слава праці. – 2010. – 5 січ. – С. 7.

Зозуля С. Лебедина вірність Гуртових / С. Зозуля // Волинь-нова. – 2010. – 11 верес. – С. 8 ; Слава праці. – 2010. – 18 груд.

Зозуля С. Поменшало мудрості й добра... : на спомин душі Григорія Гуртового / С. Зозуля // Слава праці. – 2012. – 9 жовт. – С. 13.

Катеринчик В. Маловідома записка Миколи Гоголя / В. Катеринчик // Волинь-нова. – 2009. – 4 квіт. – С. 7.

Ковальчук О. Гуртовий гуртував Україну / О. Ковальчук // Волинь-нова. – 2012. – 4 верес. – С. 3, 10.

Коструба Н. За покликом рідної землі // Слава праці. – 2009. – 10 верес. – С. 1.

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

- Крайванович С. Помер відомий волинський краєзнавець Григорій Гуртовий / С. Крайванович // Вісник. + К. – 2012. – 6 верес. – С. 3.
- Красицька Л. Переможців названо / Л. Красицька // Укр. Слово. – 2009. – 2 черв. – С. 4.
- Красицька Л. Фонд називає лауреатів // Культура і життя. – 2009. – 20 трав. – С. 2.
- Лапків М. У спілкуванні Гуртовий – завжди цікавий і новий ! / М. Лапків // Слава праці. – 2011. – 1 верес. – С. 4.
- Лівіцька О. 100 днів без Гуртового: про будні Торчинського музею, чорну археологію та експонати, яким заздять у польщі і Білорусі... / О. Лівіцька // Волин. газ. – 2012. – 6 груд. – С. 7.
- Лісовий М. Нема переводу козацькому роду / М. Лісовий // Наше життя. – 2010. – 22 лип.
- Люпа В. Краєзнавець Гуртовий вразив польського дипломата / В. Люпа // Волинь-нова. – 2012. – 4 лют. – С. 2.
- Люпа В. Справа його життя : більше півстоліття Григорій Гуртовий збирає матеріали для музею історії Торчина / В. Люпа // Слава праці. – 2012. – 5 лип. – С. 4.
- Люпа В. У долі його вся історія наша / В. Люпа // Сім'я і дім. – 2013. – 10–16 січ. – С. 12.
- Малімон Н. Музею у Торчині присвоїли ім'я Григорія Гуртового / Н. Малімон // День – 2013. – 25 лип. – С. 2.
- Мельник В. Зібрав 15 тисяч експонатів і подарував їх Україні! : засновник Торчинського історичного музею Григорій Гуртовий – в енциклопедії «Кращі люди України» / В. Мельник // Уряд. кур'єр. – 2011. – 18 трав. – С. 26.
- Мельник О. «І навіщо вам оце все треба було видумувати?» : почесний громадянин Волині Григорій Гуртовий у книжці «Голгофа голоду» застерігає від повторення подібного злочину в майбутньому / В. Мельник // Уряд. кур'єр. – 2013. – 17 серп. – 20.
- Мельник О. День Незалежності святкували у музеї імені [Григорія Гуртового] / О. Мельник // Слава праці. – 2013. – 3 верес. – С. 5.
- Мельник О. Музей починався в його серці / О. Мельник // Слава праці. – 2012. – 16 жовт. – С. 5.
- Мельник О. «Ні, не відходять ті, що нас любили» / О. Мельник // Волинь-нова. – 2013. – 10 верес. – С. 10.
- Мельник О. Співець історії волинського краю ; Назавжди в пам'яті людській / О. Мельник // Слава праці. – 2013. – 19 верес. – С. 2.
- Нагорний О. За правдиве слово – смерть або табори / О. Нагорний // Волинь-нова. – 2013. – 22 серп. – С. 3.
- Нагорний О. Як нам гідно увічнити пам'ять Григорія Гуртового / О. Нагорний // Волинь-нова. – 2013. – 10 серп. – С. 4.
- Середюк С. Григорій Гуртовий – взірць для всіх нас! / О. Середюк // Слава праці. – 2013. – 11 лип. – С. 2.
- Фесенко Н. Краєзнавець Григорій Гуртовий – джерело енергії і натхнення / Н. Фесенко // Слава праці. – 2009. – 24 груд. – С. 3.

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

Штинько В. Найбільшим його скарбом була правда / В. Штинько // Волинь-нова. – 2012. – 4 верес. – С. 1, 3, 10.

Штинько В. Незмінний Гуртовий / В. Штинько // Волинь-нова. – 2012. – 29 груд. – С. 9.

Штинько В. Пам'ять : поменшало мудрості й добра... // В. Штинько // Волинь-нова. – 2012. – 11 верес. – С. 2.

Якименко М. Літопис волинського лицарства / М. Якименко // Голос України. – 2009. – 1 серп. – С. 15.

Бондаренко Г. Гуртовий Григорій Олександрович / Г. Бондаренко, О. Вернидубов, А. Силюк // Краєзнавці України : (сучас. дослід. рід. краю): довід. – К. ; Кам'янець-Подільський, 2003. – Т. 1. – С. 55.

Криштап'юк Л. 26 грудня 85 років від дня народження Г. О. Гуртового (1924) – історика, краєзнавця, заслуженого працівника культури України / Л. Криштап'юк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2009 рік. – Луцьк, 2008 / упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд. Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук ; відп. за вип. А. М. Силюк, Л. А. Стасюк. – С. 130–135.

30 ГРУДНЯ

100 років від дня народження Д. Л. Шумука (1914–2004) – українського дисидента, політв'язня.

Феноменом, нечуваним у світі, але й досі належно не поцінованим у нашому суспільстві, є постать волинянина Данила Лаврентійовича Шумука. 42 роки, 6 місяців і 23 дні відбув він в ув'язненні у польських, нацистських і радянських тюрмах, таборах за свої переконання. Мабуть, безпрецедентний випадок серед політв'язнів.

Народився Данило Шумук 30 грудня 1914 року в селі Боремщина Володимир-Волинського повіту (нині Любомльський район). В селянській сім'ї він був останньою, дев'ятою, дитиною. Ще під час навчання у школі усвідомив необхідність боротьби за визволення українців з політичного і соціального гніту польського режиму. У 1931 році Данило під впливом активної пропаганди у волинських селах лівих ідей організував повітовий комітет Українського селянсько-робітничого соціалістичного об'єднання і став керівником його пропагандистського відділу. Влітку 1932 року створив на Любомльщині вже підпільний райком Комуністичної партії Західної України. Займався просвітницькою роботою, акцентував увагу на питаннях свободи слова і права українців на самовизначення, за що польська влада тричі арештовувала його.

У 1933 році польська поліція вчетверте арештувала Данила Шумука, але вже не на кілька днів, а на два місяці. 1934 року, після п'ятого за рахунком арешту, він зазнав катувань у Любомльській тюрмі. Потому був переведений до Ковельської в'язниці та постав перед судом. У травні 1935 року Данила Шумука за участь в комуністичному підпіллі засудили на 8 років ув'язнення. Покарання відбував спочатку в місті Ломжі під Східною Пруссією, а з грудня 1938 року – в Білостоці.

У травні 1939 року був звільнений за амністією. На волю вийшов уже безпартійним, бо роком раніше КПЗУ, за наказом Сталіна, як партію «націоналістичну», було ліквідовано. Адже частина західно-українських комуністів виступала за дійсно народно-демократичні, за суттю, положення в лівому русі та навіть допускали певну критику сталінського режиму.

У вересні 1939 року Червона армія зайняла Волинь. Данило Шумук почав працювати учителем у селі Підгородно, здавши екстерном екзамени за середню школу, і вступив на заочний відділ Луцького педагогічного інституту. Та маховик сталінських репресій не оминув ідейного українця з гуманістичним світоглядом. У травні 1941 року його заарештували, але одразу з тюрми призвали до армії. Він, поруч з іншими «неблагонадійними», потрапив на будівництво дотів. Коли в червні цього ж року почалася війна з Німеччиною, з них сформували штрафний батальйон і відправили на передову. Далі – німецький полон і ув'язнення в сумнозвісному концтаборі «Хорольська яма» на Полтавщині, звідки Данило Шумук зрештою тікає. На Східній Україні, зі слів очевидців, дізнається про жахіття Голодомору 1932–1933 років і остаточно усвідомлює злочинну суть сталінського режиму.

Зі Східної України Данило Шумук повернувся на Волинь. Довго переховувався і лише навесні 1942 року влаштувався на постійну роботу, коли на одному з хуторів Острозького району місцевий господар узяв його до своєї оселі робітником. У березні 1943 року Данило Шумук вступив до лав Української повстанської армії. Пройшов ідейно-політичний вишкіл і був призначений інструктором УПА під псевдо «Боремський». Але, послідовно сповідуючи засади гуманізму та дотримання прав людини, не погоджувався з методами роботи Служби безпеки ОУН, які вважав надто жорстокими.

Після відступу в 1944 році німецької армії «Боремський» зі своєю групою діяв на Житомирщині, став провідником округи. Підтримав створену на Волині командиром УПА-«Південь» Василем Куком Народно-Визвольну Революційну Організацію, яка декларувала пріоритет демократичних принципів у повстанському русі. Та 28 лютого 1945 року під час облави «Боремського» на Київщині схопили

радянські карателі. За участь в УПА і «за предательство родини» Військовий трибунал засудив Данила Шумука до розстрілу. Згодом, враховуючи те, що за засудженим не було вбивств, смертний вирок замінили двадцятьма роками каторги. Навесні 1946 року його перевели в Норильський концтабір. Там він став активним учасником підпільного руху політв'язнів, у 1948 році організував українську «самопомігову організацію».

У 1953 році, після смерті Сталіна, в'язні Норильського «Горлагу», на знак протесту проти незаконного з ними поводження, підняли повстання й на кілька місяців вигнали табірну адміністрацію. Серед керівників повсталих був і Данило Шумук. Тому після кривавого придушення виступу політв'язнів його піддали жорстоким катуванням. А по тому перевели спочатку до Красноярської тюрми, потім до Володимирської і зрештою до концтабору в Іркутській області.

У серпні 1956 року спеціальна комісія при Президії Верховної Ради СРСР переглянула справу Данила Шумука і достроково звільнила його. Він повернувся в Україну, хоча проживати йому дозволили не на рідній Волині, а на Дніпропетровщині. Проте, коли він категорично відмовився співпрацювати з КДБ, у листопаді 1957 року його знову заарештували. Суд у місті Луцьку виніс вирок про ув'язнення Данила Шумука на 10 років «за антисоветскую агітацію». Строк він відбував у Воркуті, потім в «Озерлагу» на станції Вихорівка Іркутської області. В 1962 році перевезений до Мордовського табору.

У листопаді 1968 року Данило Шумук нарешті вийшов на волю. Він отримав дозвіл на проживання в місті Богуславі на Київщині. Працевлаштувався там сторожем. Але майже весь вільний час працював над написанням своїх спогадів. Також навідувався до Києва, де зблизився з українськими шістдесятниками та став учасником ненасильницького дисидентського руху опору. У Києві познайомився з Іваном Світличним, Євгеном Сверстюком, Василем Стусом.

12 січня 1972 року КДБ знову заарештувало Данила Шумука – за написання спогадів, розповсюдження «антисоветской літератури» та «антисоветскую агітацію и пропаганду». 7 липня 1972 року Київський обласний суд засудив Данила Шумука на 10 років утримання під вартою у таборах особливо суворого режиму та 5 років заслання.

Відбував покарання нескорений волинянин у Мордовії, в таборі Сосновка. В 1972–1974 роках тричі звертався до Президії Верховної Ради СРСР з відмовою від радянського громадянства, проте його прохання не задовольнили. Попри знищене здоров'я, Данило Шумук у таборі постійно брав участь у різних акціях протесту, голодівках. Виснажений до краю, у 1978 році став інвалідом другої групи.

Тоді ж парламент Канади одногослоно ухвалив резолюцію: клопотатися перед урядом СРСР про звільнення в'язня. На захист Шумука виступило багато міжнародних організацій, представники влади і громадськості низки демократичних країн світу.

У 1979 році Данило Шумук вступив до Української Гельсінської групи, яка займалася правозахисною діяльністю, та водночас став членом-засновником УГГ у місцях позбавлення волі. В 1982 році його ненадовго перевели до таборів у Пермській області: спочатку в селі Кучино, а потім – поблизу станції Всесвятської. І, зрештою, в тому ж році етапували відбувати п'ятирічне заслання в село Каратобе Уральської області (Казахстан). Після його завершення, 4 січня 1987 року, на вимогу парламентарів Канади й США, Данилу Шумуку дозволили виїхати до міста Торонто в Канаді.

У демократичному світі Данила Шумука приймали як справжнього героя. У тому ж 1987 році його запросив у Білий дім на особистий прийом тодішній президент США Рональд Рейган. Як вільна людина Данило Шумук подорожує, виступає з доповідями в Канаді, США, Франції, Аргентині. Після проголошення незалежності України у 1991 році неодноразово приїжджав до рідної країни. І, зрештою, у 2002 році остаточно повернувся в Україну. Правда, не на Волинь, а на Донеччину, де на той час проживала його донька Віра. Помер Данило Шумук 21 травня 2004 року. Похований у місті Червоноармійську Донецької області.

Данило Шумук залишив нам важливі для розуміння української історії три книги своїх спогадів, які спочатку, в 1970–1990-х роках, були опубліковані українською діаспорою в США і Канаді: «За східним обрієм. Спомини», «Пережите й передумане. Спогади й роздуми українського дисидента-політв'язня з років блукань і боротьби під трьома окупаціями України (1921–1981)» та «Із ГУЛАГУ у вільний світ». А вже посмертно, 8 листопада 2006 року, за громадянську мужність, самовідданість у боротьбі за утвердження ідеалів свободи і демократії та з нагоди 30-ї річниці створення Української Громадської Групи сприяння виконанню Гельсінських угод, Данило Шумук був нагороджений орденом «За мужність» I ступеня.

Сергій Лис

Література:

Шумук Д. За східним обрієм : спомини : документи ІХ. – Париж ; Балтимор : Смолоскип, 1974. – 448 с.

Шумук Д. Із ГУЛАГУ у вільний світ / Д. Шумук. – Торонто : Новий шлях, 1991. – 259 с.

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

Шумук Д. Пережите і передумане: спогади й роздуми укр. дисидента-політв'язня з років блукань і боротьби під трьома окупаціями України (1921–1981 рр.). – К. : Вид-во ім. Олени Теліги, 1998. – 431 с.

Шумук Д. Із ГУЛАГу у вільний світ: роздуми про зустрічі з укр. діаспорою і уряд. чинниками та доп. до книжки «Пережите і передумане» / Фондація ім. О. Ольжича в Канаді. – Торонто : Новий шлях, 1991. – 258 с.

Шумук Д. Із книги «Пережите і передумане» / Д. Шумук // Реабілітовані історією: у 27 т. Волинська область / авт. тексту М. М. Кучерепа, В. В. Вісин, О. Ю. Ленартович, В. В. Оніщук, О. І. Півень, О. П. Суцук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2010. – Кн. 1. – С. 393–412.

Шумук Д. Між двома ворожими силами / Д. Шумук // Мол. Волинь. – 1992. – 27 берез. ; 3, 10, 17 квіт.

Всеукраїнське товариство політичних в'язнів і репресованих: історія створення та діяльність / упоряд. Є. Пронюк. – К. : Укр. Центр духовної культури, 2007. – 680 с.

Про Д. Шумука. – с. 19, 29, 296, 298.

Колощук Н. Конфлікт між українцями та поляками у книзі Д. Шумука «Пережите і передумане» / Н. Колощук // У пошуках правди: зб. матеріалів Міжнар. наук. конф. «Українсько-польський конфлікт на Волині в роки Другої світової війни: генезис, характер, перебіг і наслідки». – Луцьк, 2003. – С. 474–482.

Лис С. Волинська інтелігенція в русі опору в другій половині 60-х – першій половині 80-х років ХХ ст. / С. Лис // Волинь очима молодих науковців: минуле, сучасне, майбутнє. – Луцьк, 2007. – Т. 1. – С. 25–27.

Малецький М. Данило Шумук: «За східним обрієм» / М. Малецький // Малецький М. Без ілюзій / М. Малецький. – Торонто–Нью-Йорк–Мюнхен, 1981. – С. 139–143.

Мороз Р. В. Проти вітру : спогади дружини укр. політв'язня / Р. В. Мороз. – 2-ге зі змін й доп. – Х. : Права людини, 2012. – 288 с. : фото.

Про Д. Шумука – с. 99, 203, 227.

Товариство «Волинь» гостить свого земляка Данила Шумука // Літопис Волині : наук. попул. зб. волинезнавства. – Вінніпег, 1988. – Ч. 15 – С. 180–184.

Бондарук Л. З історії Норильського повстання // Визвол. шлях. – 2004. – Кн. 8. – С. 88–106.

Бобир А. Тюремний «хрест» : укр. дисидент Данило Шумук майже 43 роки просидів у польських, німецьких та радянських таборах / А. Бобир / Україна молода. – 2010. – 8 серп. – С. 12–13.

Гуцул В. Данило Шумук : 42 роки в неволі / В. Гуцул // Україна молода. – 1998. – 7 лип. – С. 3.

Данилові Шумуку – 80 років // Укр. Слово. – 1995. – 26 січ.

Зінкевич О. Про спогади Данила Шумука / О. Зінкевич // Літ. Україна. – 2011. – 24 берез. – С. 14.

Лис В. Легендарний вічний в'язень / В. Лис // Волинь. – 2004. – 7 жовт. – С. 3.

Марусик Т. Свідки ГУЛАГу / Т. Марусик // Нар. справа. – 2002. – 5 груд. – С. 4.

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

Музиченко Я. «Крила» Норильського повстання / Я. Музиченко Волинь-нова. – 2013. – 6 черв. – С. 8–9.

Ольховський І. Слово про чесного українця / І. Ольховський // Наше життя. – 2004. – 21, 28 серп. ; 2, 4, 9 верес.

Овсієнко В. «Прошу звільнити мене від громадянства СРСР...» / В. Овсієнко // Укр. Слово. – 2004. – Ч. 23. – С. 11.

Про людину-легенду, нашого земляка // Наше життя. – 2010. – 21 серп. – С. 2.

Сидоржевський М. «Світ ловив мене, але так і не спіймав» / М. Сидоржевський // Укр. Слово. – 1998. – 23 лип.

Репресії в Україні (1917–1990 рр.) : наук.-доп. бібліогр. покажч. / М-во культури і туризму України, Нац. парлам. б-ка України ; авт.-упоряд. Є. К. Бабич, В. В. Патока. – К. : Смолоскип, 2007. – 520 с.

Д. Шумук – 2475, 3356, 3684, 3723, 3724.

Шумук Данило // Українська Гельсінська група, 1978–1982: документи і матеріали. – Торонто; Балтимор, 1983. – С. 942–958.

600 РОКІВ

від часу першої згадки про село Піща, тепер Шацького району (1414)

Вигідне природно-географічне положення с. Піща зумовило те, що перші поселення з'явилися тут ще в сиву давнину – в період мезоліту. На території населеного пункту археологами виявлені також стоянки і поселення доби неоліту, мідного віку, епохи Київської Русі.

Перша документальна згадка про село трапляється під 1414 роком у жалуваній грамоті польського короля Владислава Ягайла Олехну Дмитровичу на маєтки « Угровськ, Польмо, Піщу», які належали в той час до Угровецької волості Холмської землі. Грамоти на населений пункт пізніше були підтверджені польськими королями Олександром у 1502 році та Владиславом IV у 1642 році.

У документах XV–XVI століття село записане як «Пеще», можливо, через те, що розміщувалось на піщаних ґрунтах. Церква в с. Піща вперше згадується в документах за 1510 рік.

У першій половині XVI століття село належало до Холмського повіту Холмської землі Руського воєводства. Тоді воно сплачувало податок з трьох ланів 24 гроші, з одноколісного млина – 6 грошів. У 1619–1620 роках парафія с. Піща належала до Холмської протопопії. На той час церква вже була уніатською.

Після третього поділу Польщі село Піща ввійшло до складу Володимирського повіту Волинської губернії. Вже в 1796 році церква на честь Святого Симеона Стовпника була переведена з унії в православ'я. В 1798 році в селі налічувалося 70 дворів і 501 житель. Уже в 1801 році у населеному пункті побудовано нову церкву.

Відомо, що в 1810-х роках село було власністю місцевого поміщика Валентина Гутовського. Під час французко-російської війни 1812 року Піща певний час була зайнята наполеонівськими військами. У 1820-х роках власником села вже був Михайло Гутовський. Згідно з кліровою відомістю за 1828 рік, тут налічувалось 87 дворів і 655 парафіян. У 1860 році село Піща записане, як власність поміщика Владислава Гутовського. На кінець XIX століття в даному населеному пункті нараховувалось уже 197 дворів і 1418 парафіян. У с. Піща в цей час діяла церковно-парафіяльна школа. У XIX столітті було розпочато будівництво власного маєтку-садиби поміщиком Гутовським, що частково зберігся до сьогоднішнього дня.

У 1878 році церкву в селі було обновлено, поставлено її на новий кам'яний фундамент, названо на честь Казанської Богородиці. На початок XX століття в Піщі був вітряк, гуральня, кооператива і горілочна крамниця. В 1912 році тут побудовано новий мурований навчальний заклад – однокласне сільське училище. У період Першої світової війни село було захоплене німецькими військами. Значна частина населеного пункту була спалена, а більшість його жителів – евакуйовані.

На початку 1919 року територію села зайняли поляки. Під час радянсько-польської війни 1920 року Піща протягом двох місяців (липень–вересень) була захоплена більшовиками. Проте уже із середини вересня 1920 року населений пункт знову відійшов до складу Польської держави. На цей час село входило до складу Пулемецької гміни Любомльського повіту Волинського воєводства. На 1937 рік тут уже було 244 двори та 1515 жителів. Під час Другої Світової війни 89 жителів села були розстріляні, ще 150 – вивезені до Німеччини.

22 липня 1944 року село Піща було визволено від німецьких загартників. У повоєнні роки в селі було утворено колгосп імені Леніна. У радянський період Піща розбудовувалася. Були збудовані нові житлові вулиці, будинок культури, бібліотека, лікарня, будинок побуту, нові магазини тощо.

Сьогодні с. Піща є адміністративним центром Піщанської сільської ради Шацького району Волинської області. Нині тут проживає 1162 жителі.

Юрій Фініковський

Література:

Історія міст і сіл Української РСР : Волинська область. – К. : Вид.-во Акад. наук УРСР, 1970. – 746 с.

Про с. Піща, Любомльського р-ну – с. 491–500.

Ольховський І. Кривава Волинь. Кн. 1: українсько-польське протистояння на теренах Любомльського та Шацького районів у 1939–1945 роках / І. Ольховський. – К. : ГАРТ, 2008. – 248 с.

Про с. Піща – с. 221–222.

Артюх В. Археологічні дослідження групи «Шельф» на Шацьких озерах. / Артюх В. Лашманов В. // Минуле і сучасне Волині і Полісся. Любомль в історії України та Волині : матеріали XXV Волин. обл. іст.-краєзн. наук. конф. – Луцьк, 2007. – С. 20–24.

Друль Б. Шацький район. Піщанська сільська рада / Б. Друль // Досліджуємо та аналізуємо, щоб сприяти / авт.-проект Р. Є. Кучмук. – Луцьк, 2009. – С. 46–47.

Ковальчук Н. До історії церкви Казанської Божої Матері в с. Піща Шацького району / Н. Ковальчук // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Володимир-Волинський в історії України та Волині : матеріали XIV Волин. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 13-й річниці Незалежності України та 680-й річниці надання Володимир-Волинському Магдебурзького права. – Луцьк, 2004. – С. 439–441.

Остапюк О. З історії церкви с. Піща Шацького району / О. Остапюк // Миколаївські читання : матеріали I-го наук. семінару, присвяч. пам'яті Луцького князя і св. православної церкви Святослава-Миколи Святоші та св. Чудотворця Миколая Мирлікійського, с. Жидичин. Ківерців. р-ну, Волин. обл. – Луцьк, 2008. – Вип. 2. – С. 46–50.

Хоміч Д. Шацький край під час франко-російської війни 1812 року / Д. Хоміч // Минуле і сучасне Волині і Полісся. «Шацьке поозер'я у світовій та українській історії: матеріали XLV Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2013. – С. 41–45.

Бубенщикова О. Пам'ятка архітектури чи ласий шмат? / О. Бубенщикова // Волин. газ. – 2008. – 20 листоп. – С. 5 ; 27 листоп. – С. 5.

Ковальчук Т. Пишемо історію нашого села / Т. Ковальчук, О. Кравченко // Шацький край. – 2000. – 3 черв. – С. 4.

Кудь В. Піща / В. Кудь, Л. Серпенинов, А. Яковініч // Рад. життя. – 1967. – 11, 13, 18, 20, 22 квіт.

Титерич П. Оновилось наше село / П. Титерич // Рад. Волинь. – 1952. – 6 серп.

Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся : (краєзн. словник – від найдавніш. часів до 1914 р.) . – Т. 2. – Вінніпег, 1986. – 578 с.

Про с. Піща Любомльського району – с. 238.

600 РОКІВ
від часу першої згадки про село Пульмо,
тепер Шацького району (1414)

Вигідні природні умови зумовили заселення території сучасного села Пульмо ще з давніх часів. Тут, зокрема, археологами зафіксовані поселення та виявлені знаряддя праці епох мезоліту, неоліту, бронзового та мідного віків, доби Київської Русі.

Перша документальна згадка про село датується 1414 роком, коли польський король Владислав Ягайло, за заслуги перед державою, надав «мечоносцю» Олехну Дмитровичу маєток Угровськ і сусідні села, включаючи с. Пульмо. Жалувані грамоти були підтверджені пізніше королями Олександром у 1502 році та Владиславом IV у 1642 році. В той час село належало до Угровецької волості Холмської землі. Після смерті Олехна Дмитровича його маєтком володіли нащадки – Андрушко та Івашко Угровецькі.

Протягом століть село Пульмо в документах має різні назви: Пульмо, Пульма. На 1510 рік в селі уже діяла церква, що входила до Угровецького благочиння Холмської єпархії. У 1665 році на місці старого храму стараннями парафіян побудовано нову дерев'яну церкву з дзвіницею на честь Святого Миколая.

На початку XVIII століття в період Північної війни 1706–1711 років через село Пульмо і Любомль проходили російські війська під командуванням Г. Б. Огільви. У 1780-х роках дідичем с. Пульмо був воевода Сосновський. Після третього поділу Польщі село відійшло до складу Володимирського повіту Волинської губернії. Відомо, що станом на 1811 рік частина села була володінням поміщика Курдибановського. Під час французько-російської війни 1812 року с. Пульмо зайняли наполеонівські війська, що дуже жорстоко поводитися з місцевим населенням. У 1828 році населений пункт уже належить до володінь графа Пилипа Плятера.

У 1895 році в черговий раз було перебудовано Свято-Миколаївський храм. У 1911 році у самому с. Пульмо нараховувалось 254 двори і 1549 православних. У селі діяло Пульмівське волосне правління, було 5 харчових крамниць, 1 горілчана крамниця, проводилось 4 ярмарки щорічно, а саме: 30 січня, 17 березня, 25 липня і 23 вересня (за старим стилем). У період Першої світової війни село захоплено німцями і майже повністю спалене. Більшість його жителів було евакуйовано, спочатку в с. Сміла Київської губернії, пізніше – в м. Орел.

На початку 1919 року територія Пульмівської волості була зайнята поляками. Село Пульмо було включено до складу Пулемецької

гміни Любомльського повіту Волинського воєводства. Останнім власником Пульма до 1939 року був граф Вітольд Броель-Плятер. Після вбивства більшовиками його брата він продав тут більшу частину своїх земель. У 1928 році в селі утворено осередок КПЗУ та комсомольську групу в складі 10 чоловік, а у 1931 році – підпільний ревком на чолі з Д. Копитком.

У період Другої світової війни фашистами вбито 56 жителів села, знищено 35 житлових будинки, 210 чоловік відправлено на каторгу. Крім того, в гетто розстріляно фашистами все єврейське населення.

Сьогодні населений пункт є адміністративним центром Пульмівської сільської ради Шацького району Волинської області. У селі діють загальноосвітня школа I–III ступенів, дитячий садок, будинок культури, бібліотека, фельдшерсько-акушерський пункт, поштове відділення та ін.

Юрій Фініковський

Література:

Історія міст і сіл Української РСР : Волинська область. – К. : Вид-во Акад. наук УРСР, 1970. – 746 с.

Про с. Пульмо Любомльського району – с. 514.

Ольховський І. Кривава Волинь. Кн. 1 : українсько-польське протистояння на теренах Любомльського та Шацького районів у 1939–1945 роках : іст.-док. дослідж. / І. Ольховський. – К. : Гарт, 2008. – 248 с.

Про с. Пульмо – с. 226–227.

Артюх В. Археологічні дослідження групи «Шельф» на Шацьких озерах / В. Артюх, В. Лашманов // Минуле і сучасне Волині і Полісся. Любомль в історії України та Волині : матеріали XXV Волин. обл. іст.-краєзн. наук. конф. – Луцьк, 2007. – С. 20–24.

Бобрик В. Стан церков у забужанській частині Холмського уніатського деканату у світлі візитації 1793 р. / В. Бобрик // Волинська ікона : дослідження та реставрація : матеріали XIV міжнар. наук. конф. – Луцьк, 2007. – С. 124–126.

Остапюк О. З історії св. Миколаївської церкви в с. Пульмо Шацького району / О. Остапюк // Минуле і сучасне Волині і Полісся. Сторінки історії Камінь-Каширщини : матеріали XXXVII Всеукр. іст.-краєзн. наук.-практ. конф., – Луцьк, 2010. – С. 297–303.

Хоміч Д. Шацький край під час франко-російської війни 1812 року / Д. Хоміч // Минуле і сучасне Волині і Полісся : матеріали XLV Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф. «Шацьке поозер'я у світовій та українській історії». – Луцьк, 2013. – С. 41–45.

Колесник С. Прикордонні села / С. Колесник // Сіл. вісті. – 2002. – 23 лип. – С. 2.

Пульмо, неначе писанка, село... // Досвіт. зоря. – 1996. – 15 листоп.

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

Трофимук В. Весни дарують радість / В. Трофимук // Рад. життя. – 1986.
– 1 трав.

Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся : (краєзн. словник-від найдавніш. часів до 1914 р.). Т. 2. – Вінніпег, 1986. – 578 с.
Про с. Пульмо Любомльського району – с. 277.

500 РОКІВ від часу першої згадки про село Цегів, тепер Горохівського району (1514)

Цегів – одне з найдавніших сіл Волині, колись Бранівської волості Володимирського повіту, нині Горохівського району, в якому проживає близько 900 чоловік. Село було залюднено в епоху бронзи, про що свідчать знахідки крем'яних знарядь праці. Відомий вчений, член Київської Археографічної комісії В. Антонович, у своїх археологічних дослідженнях згадує про 10 давньоруських курганів в лісі недалеко від села.

Дослідник-ойконіміст В. Шульгач в етимологічному словнику-довіднику «Ойконімія Волині», виходячи з історичних фіксацій, тлумачив назву села, як вторинну «до границы Цеговское» (1514), «из Цевова» (1551).

Відповідно до даних ревізії Луцького замку 1545 року, Цегів був власністю Михайла та Івана Ощовських, які повинні були утримувати 3 городні, про що згадується в Литовській метриці «подле пани Якубовое – городня Михна Ощовського з Цевова».

Село Цегів (Цедев, Цедув) вперше було документально засвідчене в 1514 році. У 1579 році Цегів мав трьох власників – вдову Романа Білостоцького, Станіслава Добжинського і Івана Куродзвонського. Василь Гулевич виступав орендатором четвертої частини села. Цегів часто міняв власників. Так було і в 1583 році, коли село належало Павлу Козинському, Михайлу Воютинському, Івану Ощовському і Івану Вороні. Пізніше Цегів перейшов до Гулевичів і Підгородинських. Селяни Цегова працювали на панщині. У 1573 році «десять чоловік подворецких» громади села Цегів, які належали Івану Ощовському, сплачували грошову і натуральну данину та відбували панщину – «чиншу готового повинні давати в рік по шести грошей литовських». За даними подимного тарифу 1629 року, складеним О. Барановичем, Ощовські належали до дрібної шляхти, яка мала у своїй власності 45 димів. Цегів згадується в документах під 1585 роком, коли двоє

підданих Богуша Липлянського втекли з його маєтку до маєтку Івана Ощовського в село Цегів.

У XVI–XVII століттях мешканці Цегова брали участь в ярмарковій торгівлі в містах і селах Волині, не обмежуючись продажем сільсько-господарських продуктів. Так, у вересні 1558 року управитель фільварку в селі Цегів, який належав Андрію Копистенському, вивіз на ярмарок в містечко Горохів 130 головок сиру і купив там два кролячі напівкожушки.

Про село Цегів XIX століття згадує В. Переверзєв. Він пише, що село розмістилося на річці Цевівка. В 1897 році на місці старої була збудована нова дерев'яна церква, всередині багато розписана, до якої належало 2333 парафіянини. Біля церкви був невеликий сад і город. При церкві діяла церковно-парафіяльна школа. До церкви були приписані села Довге і Борисковичі.

У кінці XIX століття в Цегові нараховувалось 101 дим і 724 жителі. За переписом 1911 року, в селі до великої земельної власності належало 190 десятин землі. У Державному архіві Волинської області є метричні книги (народження, шлюб) парафіян села Цегів на Волині XVI, XIX – початку XX століть.

Тамара Садовник

Література :

Холодзьон В. З історії села Цегів / В. Холодзьон // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Рух опору тоталітарним і окупаційним режимам на теренах Волинської області : Горохівщина в історії України та Волині : матеріали XXXI Всеукр. наук.-практ. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2009. – С. 242.

* * *

Горохівщина запрошує : путівник. – Луцьк, 2010. – 24 с.

Цинкаловський О. Цедів, Цегів, Цедув / О. Цинкаловський // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся : (краєзн. слов. – від найдавніших часів до 1914 р.) / О. Цинкаловський. – Вінніпег, 1986. – Т. 2. – С. 508.

Шульгач В. П. Цегів / В. П. Шульгач // Шульгач В. П. Ойконімія Волині : етимол. слов.-довід. / В. П. Шульгач. – К., 2001. – С. 145.

475 РОКІВ

від часу першої згадки про село Галузія, тепер Маневицького району (1539)

Галузія (Галузи, Галузенська Вілька) – одне з давніх сіл Волині, колись Луцького повіту Вільськовопольської волості, нині Маневицького

району, за 100 км від Луцька. Географічно село розташоване на Поліссі, в лісистій і болотистій місцевості, серед боліт, трясовин, лісів, пісковиків. Навколо села непрохідні болота. Село було залюднено в епоху бронзи, про що свідчать знайдені на його околицях крем'яні знаряддя праці. У 30–40-х роках минулого століття археологом-краєзнавцем О. Цинкаловським на околицях села знайдено кілька курганів давньоруського часу.

Дослідник-ойконіміст В. Шульгач в етимологічному словнику-довіднику «Ойконімія Волині» фіксує, що село Галузія відоме з першої половини XVI століття; трапляється воно в джерелах під 1539, 1549, 1561 і 1654 роками. В. Шульгач тлумачить виникнення назви «Галузія» як вихідну форму «Галузи», відзначену в одному з документів 1561 року. Цілком можливо, в основі назви «Галузія» лежить антропонім «галуза», гілка, вітка, оскільки село оточене лісом.

Село Галузія вперше документально засвідчене під 1539 роком, коли було власністю князів Четвертинських – Матвія, Андрієвої і Федорової. Пізніше власниця села княгиня Іванова платила податки від 30 димів і одного млина. У 1583 році власником Галузії був князь Остафій Четвертинський. Згідно з подимним переписом 1629 року, складеного О. Барановичем, на цей час в селі нараховувалось 55 димів, ним знову володів Степан Четвертинський. У 1648 році село переходить до католицького монастиря святої Бригіди в Луцьку і нараховує 48 димів. Пізніше власниками Галузії були Четвертинські, Конопацькі, Плонські. Селяни Галузії працювали на панщині, платили податки. Зазнаючи утисків від власників села, вони часто тікали до інших сіл. Документ від 22 серпня 1578 року свідчить про втечу підданих князя Федора Четвертинського з сіл Боровиця, Галузія Луцького повіту до маєтку князя Андрія Головні Острожецького в село Мощаниця.

У 1911 році в селі було 1081 житель, гуральня, паровий млин. До великої земельної власності належало 1740 десятин лісу і 1325 десятин малопродатної землі. У 1913 році в Галузії була збудована дерев'яна церква Воскресіння Христового, на місці старої, зведеної в 1801 році. До церкви належало 1692 парафіянини. Недалеко біля церкви стояв будинок священика, сад і город. При церкві діяла церковно-приходська школа.

У Державному архіві Волинської області знаходяться метричні книги парафіян церкви села Галузія за XVI–XVII століття, за 70–80-ті роки XIX століття.

Тамара Садовник

Література:

Історія міст і сіл Української РСР : Волинська область. – К. : Вид-во Акад. наук УРСР, 1970. – 746 с.

Про с. Галузія С. 553.

Ляцевич К. М. Живи віки, моє село : іст.-краєзн. нарис про село Галузію / К. М. Ляцевич. – Луцьк : Надстир'я, 2009. – 116 с.

Ляцевич К. М. Крізь віки і доли : історія села Галузії. – Луцьк : Надстир'я, 2002. – 76 с.

Ляцевич К. Крізь віки і доли : історія села Галузії. – 2-е вид., допов. – Луцьк : Надстир'я, 2004. – 96 с.

Маневиччина крізь віки : наук.-краєзн. нарис. / ред., уклад. та кер. авт. кол. Петро Хомич. – Луцьк : Медіа, 2005. – 399 с.

Про с. Галузія – с. 174–175.

Артеменко О. Галузія у фактах і документах / О. Артеменко // Нова доба. – 2002. – 12 жовт. – С. 3.

Власюк Л. Галузія : село і люди / Л. Власюк // Нова доба. – 2011. – 2 лип. – С. 4.

Купріянов А. Світлі вікна села / А. Купріянов // Зоря комунізму. – 1969. – 1 січ. – С. 4.

Ляцевич К. Де шумлять правічні ліси... / К. Ляцевич // Нова доба. – 1996. – 29 черв. ; 6 лип. ; 13 лип. ; 20 лип. – С. 2.

Село моє, для мене ти єдине : механізатор написав книгу про рідну Галузію // Волинь. – 2002. – 5 верес. – С. 1.

Цинкаловський О. Галузія // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся : (краєзн. слов. – від найдавніших часів до 1914 р.) / О. Цинкаловський. – Вінніпег, 1986. – Т. 1. – С. 269.

475 РОКІВ**від часу першої згадки про село Десятина,
тепер Горохівського району (1539)**

Десятина – одне з давніх сіл Волині, колись Свинюської волості Володимирського повіту. За документами XVI–XVII століття Десятина була присілком села Бискупичі Володимирського повіту, територія якої згодом з'єдналась з селом Бискупичі. Десятина з Бискупичами були залюднені в епоху бронзи, про що свідчать знайдені на цій території крем'яні знаряддя праці.

Вчений-ойконіміст В. Шульгач в етимологічному словнику-довіднику «Ойконімія Волині» пише, що село Десятина документально засвідчене під 1539 роком («с приселком... с Десятиною»). Окрім того,

в довіднику село згадується в 1561 і 1593 роках. В основі найменування села лежить землеробський термін «міра земля». Десятинами часто називали дрібні об'єкти, зокрема земельні ділянки.

На карті «Шляхи і митниці Володимирського повіту Волинського воєводства XVI – середини XVII ст.» Бискупичі подані з присілком Десятина, розташованим на торговому гостинці з Володимира до Луцька. За «Ревізією» 1545 року, Десятина з Бискупичами належали до власників Монтовтовичів, Якубової та її сина Андрія, які тримали дві городні Луцького замку. У поборовому реєстрі 1588 року Десятина згадується як присілок села Бискупичі у власності Андрія Монтовтовича. Про село як торговельний осередок, свідчить документ, писаний 31 березня 1587 року в м. Володимирі «Запис про слідство по звинуваченню злодіїв Яна Циганка, Собка Високого та інших у крадіжках товарів у приїжджих купців під час володимирських ярмарків».

Бискупичі згадуються в роки української національної революції 1648–1654 років. Окрім селянсько-козацького війська, на теренах Волині активно діяли повстанські загони місцевих жителів. Своїми виступами вони охопили низку сіл: Бискупичі, Чесний Хрест, Новосілки. Часто місцева шляхта скаржилась у судові установи на виступи селян. Так, у жовтні 1651 року суд виніс рішення по скарзі шляхтянки Вольської на визвольні акції у Бискупичах і Грушвиці Володимирського повіту. О. Цинкаловський фіксує, що в Десятині в 1887 році було 27 домів і 170 жителів, у Бискупичах на початку XX століття нараховувалось 99 домів і 574 жителі.

У подальшому відомості про Бискупичі і присілок Десятину маємо досить скупі. Очевидно, Бискупичі в XX столітті, як адміністративний населений пункт зникають, а натомість продовжує функціонувати село Десятина.

Тамара Садовник

Література:

Цинкаловський О. Десятини / О. Цинкаловський // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся : (краєзн. слов. – від найдавніших часів до 1914 р.) / О. Цинкаловський. – Вінніпег, 1986. – Т. 1. – С. 348.

Шульгач В. П. Десятина / В. П. Шульгач // Шульгач В. П. Ойкономія Волині : етимол. слов.-довід. / В. П. Шульгач. – К., 2001. – С. 41–42.

475 РОКІВ**від часу першої писемної згадки про село Мислині,
тепер Горохівського району (1539)**

Перша писемна згадка про село Мислині Луцького повіту припадає на 27 січня 1539 року. Того року з канцелярії польського короля і великого князя литовського Жигимонта I вийшло кілька листів, які торкалися межових суперечок навколо луцького війтівського маєтку Ставрів. Незадовго до цього Ставрів був обмінаний його власником – маршалком Волинської землі і володимирським старостою князем Федором Андрійовичем Сангушком на два села в Луцькому повіті – Красів і «селище пuste Мислині», які були отчинними і дідичними маєтками луцького повітника Матвія Зіньковича Красовського. Набуваючи взамін сіл Красова і Мислинь «на вічність» маєток Ставрів, Матвій Зінькович додатково отримав від Федора Сангушка 200 коп литовських грошів і письмові запевнення, що ставрівські угіддя мають бути «ограничені» і захищені від посягань сусідів. Недотримання цих умов Сангушком потягло за собою межовий конфлікт Матвія із землевласниками-сусідами, внаслідок якого той зазнавав постійних втрат. Імовірно, щоб компенсувати збитки Матвій Зінькович здійснив «наїзд» на свої колишні села: «людей побив, пограбив і їхні гроші, коні, бидло і статки домові побрав», як про це зазначено документом від 27 грудня 1539 року. Від свого новонабутого маєтку Матвій Зінькович епізодично називається в джерелі відтопонімічним прізвиськом «Ставровський».

Матвій Зінькович Красовський походив з дрібного боярсько-шляхетського волинського роду, представники якого відомі з кінця XV століття. Невисокий соціальний статус роду вдалось покращити синові Матвія – Василю Красовському († до 1564 р.), що перебував у шлюбі з Марією Яківною, яка походила з князівського роду Кропотків/Кропотків. Якийсь родич Матвія – Войтех Красовський в 1561–1567 роках належав до Луцької замкової адміністрації, де обіймав посаду ворітного Луцького замку, зокрема, виконував процедуру ув'язнення, епізодично виступав у ролі судді для представників непривілейованих станів.

Заслугує на увагу вказівка про те, що перед 1539 роком Мислині названі «селищем пустим», тобто незаселеним. Оскільки село лежало поблизу великої дороги, яку документи середини XVI століття називають «Татарським шляхом», його обезлюднення можна пояснити наслідком котрогось з татарських нападів, які з кінця XV століття періодично спустошували Волинську землю.

У 1577 році Мислині (як одне із сіл, що належало до містечка Звиняче – «sioła Zwiniohrodzkie») вже згадуються як власність одного із синів князя Федора Андрійовича Сангушка – Романа (бл. 1537–1571 рр.), який платив від Мислинь за 13 димів ланових (дим – одиниця оподаткування, в якій проживало в середньому до 12 осіб; в даному випадку йдеться про 13 родин, які володіли ланами) і 11 городників (категорія селян, яка наймитувала або наймалася на сезонні роботи).

У 1583 році податок за Мислині сплачує від 7 ланів, 5 димів, 11 городників і сільського попа київський воєвода князь Василь-Костянтин Костянтинович Острозький (1559–1608 рр.), але село в документах назване землею князя Федора Романовича Сангушка. Ф. Сангушко помер у 1591 році, не залишивши після себе спадкоємців.

Село Мислині згадується в джерелах у контексті селянських переміщень від одного пана до іншого (зазвичай землевласники селян просто переманювали, оскільки в маєтках не вистачало робочих рук). Наприклад, протягом липня – серпня 1594 року до маєтку підляського воєводи князя Януша Янушовича Заславського – села Мислині Луцького повіту – втекли кілька родин підданих луцького повітника Івана Колосовського. Янушу Заславському Мислині дістались як посаг за Олександрою Романівною Сангушківною (шлюб відбувся у 1577 р.).

За тарифом подимного податку 1629 року, із 39 мислинських димів (близько 450 підданих) сплачує сільський дідич – володимирський староста (1635–1636) князь Юрій Янушович Заславський. За реєстром платників поголовного податку, з населення Володимирського повіту 1678 року з Мислинь сплачують 10 польських золотих рідні брати Василь і Гаврило пани Мислінські з дружинами і вдівець пан Мартин Мислінський. Королівський поборник характеризує цю панську родину як «шляхту убогу, яка живе зі своїх городів», тобто здібнілі землевласники самі змушені обробляти ріллю. В 1677–1679 роках за списком платників поголовного податку з населення Луцького повіту власником частини Мислинь є луцький повітник – новогрудський підстолій Мартин Богуш. Про нього урядник-податківець повідомляє, що того року пан особисто разом зі своєю челяддю перебуває в королівському війську, тобто звільнений від податку, а за 20 підданих з села сплачує його дружина.

Після трьох поділів Речі Посполитої і утворення у 1795 році Волинської губернії село увійшло до Володимирського повіту. За «Географічним словником Польського королівства» станом на 1880 р. Мислині (Myślin або Myśliny) належать до церковних маєтків (wieś

serkiewna), розташоване на південному сході від Горохова, недалеко річки Липи.

За статистичним списком землевласників – «О числе именей принадлежащих лицам польского происхождения в Юго-Западном крае», (станом на 1890 р.) є інформація про власника села Мислині Володимирського повіту Кароля Нагородського (Nagrodski Karol). Площа його маєтку в цьому селі становила 889, 3 га, орних ґрунтів – 410 десятин (1 десятина = 1,0925 га), а лісів – 404 десятини.

У кінці ХІХ століття в селі було 73 дими, 490 жителів та дерев'яна церква.

Про Мислині початок ХХ століття подає «Справочная книга о приходахъ и монастыряхъ Волынской епархіи», яка вийшла друком у 1914 році під редакцією К. В. Переверзева. У джерелі зазначено, що село складається із трьох округів, лежить на гористій місцевості. Сільський Св. Троїцький храм побудований у 1795 році; маломісткий і бідно прикрашений. Кількість парафіян – 2178. Причтові приміщення (священника та псаломщика), які побудовані у 1897 році, знаходяться неподалік від церкви. Церковна земля – 111 десятин в 17 наділах, розташована від дому священника на відстані від 1 до 5 верств (1 верста – 1 066,8 метра). Тієї землі, що перебувала в обробітку – 81 десятина, сінокосу – 20 десятин, лісу – 5 десятин, решта була присадибною. До складу парафії входили – Дібровка (на відстані 7 верств) і чеська осада Новосілки (3 версти). В парафії діяли два міністерських училища. З Мислинь до найближчої залізничної станції в Луцьку було 40 верств, а до медичного пункту, що перебував у селі Мирків, відстань нараховувала 18 верств. Найближча поштова станція була у Горохові – 14 верств.

За переписом 1911 року, в селі проживало 862 жителі, існувала однокласна школа і кредитове товариство. 255 десятин сільськогосподарської землі в Мислинях того часу належало до земельної власності поміщика.

Андрій Боярчук

Література:

Баранович О. Залюднення Волинського воєводства в першій половині ХVІІ ст. – К., 1930. – Ч. І: Волинське воєводство. – 155 с.

Про с. Мислині – с. 38.

Боряк Г. В., Віслобоков К. А. Селянський рух на Україні 1569–1647 рр. : зб. док. і матеріалів / Г. В. Боряк, К. А. Віслобоков. – К.: Наук. думка, 1993. – 537 с.

Про с. Мислині – с. 404.

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

Переверзев К. В. Справочная книга о приходахъ и монастыряхъ Волинской епархіи. / К. В. Переверзев. – Житомиръ : Електрич. типогр. насл. Дененмана, Михайловского, 1914. – 486 с.

Про с. Мислині – с. 186.

Цинкаловський О. М. Стара Волинь і Волинське Полісся : в 2 т. / О. Цинкаловський. – Вінніпег : Наклад т-ва «Волинь», 1986. – Т 2. – 1986. – 579 с.

Про с. Мислині – с. 100.

Archiwum Książąt Lubartowiczów-Sanguszków w Sławucie / Wydane przez Bronisława Gorczaka. – Lwów, 1890. – Т 4. – 648 с.

Про с. Мислині – с. 179–180.

Jabłonowski A. Polska XVI wieku. Ziemie Ruskie. Wołyń i Podole. /A. Jabłonowski. – Warszawa, 1889. – 485 с.

Про с. Мислині – с. 85

Epsztein T. Polska własność ziemska na Ukrainie (gubernia kijewska, podolska i wołyńska) w 1890 r. / Epsztein T. – Warszawa : Wydawnictwo Neriton Instytut Historii PAN, 2008. – 618 с.

Про с. Мислині – с. 476–477.

Sulimerski F. Słownik Geograficzny królestwa polskiego i innych krajów słowiańskich / F. Sulimerski, B. Chliebowski, W. Walewski. – Warszawa : Druk «Wieku» Nowy – Świat, 1880. – Т. 6. – 960 с.

Про с. Мислині – с. 834.

Шульгач В. П. Мислині / В. П. Шульгач // Шульгач В. П. Ойконімія Волині : етимол. слов.-довід. / В. П. Шульгач. – К., 2001. – С. 88.

225 РОКІВ

від часу спорудження Шляхетського будинку в м. Луцьку, пам'ятки архітектури та містобудування національного значення (1789)

Пам'ятка культурної спадщини «Шляхетський будинок» взята під охорону держави згідно з постановою Ради Міністрів Української ССР від 24 серпня 1963 року № 970 (охоронний № 75/5). Знаходиться за адресою: м. Луцьк, вул. Кафедральна, 1-а та входить до складу архітектурного комплексу Луцького Верхнього замку.

Пам'ятка зведена на території Верхнього замку 1789 року князем Ю. Чорторийським як будинок повітової канцелярії та шляхетських судів. Приміщення було споруджено частково на залишках княжого палацу. Основна частина палацу стояла західніше, примикаючи до Воротної (В'їзної) вежі.

Давній готичний князівський палац вже існував у XV столітті. Дослідники вважають, що будівля мала два поверхи по чотири кімнати на кожному. З другого поверху окремий хід вів у вежу. 1429 року великий литовський князь Вітовт приймав у цьому палаці європейських монархів. Тут свої останні дні доживав князь Свидригайло, де він і помер у 1452 році. Після його смерті палац належав луцьким міським старостам.

Приблизно з 1545 року завдяки Луцькому єпископу Юрію Фальчевському відбувається ремонт та перебудова палацу. Опис нової споруди зафіксований у люстрації 1552 року. Вона мала 28 сажнів в довжину, 6 сажнів в ширину та 10 сажнів у висоту. Був покритий «поталійськи частою в'яззю і поливаною черепицею», мав білокам'яні дверні та віконні обрамлення, що свідчить про його ренесансну стилістику. Археологічні дослідження, що проводились у 1930-х та 1980-х рр., дозволили зробити висновок, що палац складався з двох корпусів, що прилягали один до одного під кутом.

Описи палацу в інвентарях останньої чверті XVI – першої чверті XVII ст. вказують на незадовільний стан будівлі. Існують дані, що з часом замковий палац реконструювали з пристосуванням його до будинку шляхетських зібрань (можливо, у 1711 році).

Люстрація 1765 року фіксує на місці палацу руїни. Наприкінці 1780-х років за ініціативи луцького старости, стольника литовського, князя Юзефа Чорторийського руїни розібрали. На цьому місці, частково використовуючи вцілілі стіни, збудували одноповерховий будинок. Те, що стіни західної частини будинку мають давніше походження (XVI ст.), підтвердили дослідження, проведені Науково-реставраційною виробничою майстернею в 1959–1960 роках. Будівля була вкрита високим гонтовим дахом з заломом посередині, що характерне для барочної архітектури. Частину стіни між вежами В'їзною і Свидригайла розібрали для того, щоб замковий мур не загороджував світла, та укріпили стіну контрфорсом. Розміри будівлі 32x15 м.

Споруда зовні нагадувала давні шляхетські садиби, тому її почали називати «Шляхетський дім». Нова будівля повітової канцелярії мала один великий судовий зал, другий зал для адвокатів, зал-передпокій, а також приміщення для збереження гродських і земських книг.

На початку XIX ст. в західній частині приміщення розташувалась міська управа. В цей час на західному фасаді було пробито два вікна. У другій половині XIX ст. частину приміщень використовували під казарми інвалідної команди. Є інформація, що певний час у будинку знаходились школа та хімічна лабораторія, а на початку XX ст. тут знову була міська управа.

За часів польської адміністрації в 1920–1930-х роках в будинку проводились реставраційні роботи. Починаючи з 1921 року, реконструкцію проводив Люблінський відділ консервації під керівництвом архітектора Єжи Сенницького. Тоді на другому ярусі влаштували мансардовий поверх, який змінив первісний вигляд будівлі. У 1930-х роках перегородили також великий зал і деякі інші приміщення. Деякий час у цій будівлі розміщувався Волинський музей.

У 1960–1963 роках за проектом київських спеціалістів (Г. Говденко, М. Александрова, В. Годованюк) проведена реставрація будинку з поверненням йому первісного вигляду. Мансардний поверх усунули, замінили дахові конструкції та покрівлю даху, ліквідували деякі перегородки. У 1963–1973 роках будівлю займала Волинська обласна архітектура.

6 листопада 1973 року у Шляхетському будинку відкрили картинну галерею – відділ Волинського краєзнавчого музею. Основою її експозиції стала колекція творів західноєвропейського живопису, графіки та скульптури XVI–XVIII ст. з Олицького замку князів Радзивілів та роботи відомих російських й українських митців XIX–XX ст. У 1984 році мистецькі твори перенесли в інші приміщення, натомість пам'ятку планували використовувати як музей історії Луцька. Проте 1987 року художній музей відновив тут свою діяльність.

Приміщення у західній частині використовуються як експозиційні. У східній частині влаштовані допоміжні кімнати. У 2004 році проведено реконструкцію даху із заміною гонтового покриття. В 2007 році виготовлено проектну документацію на капітальний ремонт приміщення. У 2012–2013 роках здійснено повну реконструкцію пам'ятки. В ході робіт відновлено деякі архітектурні елементи, зокрема, камін, що був у давнішій частині будинку.

Ігор Маркус

Література:

Державний реєстр національного культурного надбання : (пам'ятки містобудування і архітектури України) // Пам'ятки України : історія і культура. – 1999. – № 2–3. – С. 46.

Колосок Б. Луцьк – пам'ятка архітектури та містобудування / Б. Колосок. – Луцьк, 2012. – С. 91.

Відродження шляхетності // Волин. газ. – 2012. – 22 листоп. – С. 11.

Добра справа: Художній музей знову відчиняє двері // Волинь-нова. – 2013. – 21 груд. – С. 2.

Про презентацію відреставрованої історичної пам'ятки національного значення – Шляхетського будинку та оновленої експозиції Художнього музею.

Зубчук К. Шляхетський будинок збирає шанувальників мистецтва / К. Зубчук // Волинь. – 2005. – 10 верес.

150 РОКІВ

від часу спорудження Казансько-Богородичної церкви у с. Буцинь, тепер Старовижівського району (1864)

Відлік історії церкви у с. Буцинь на честь Казанської ікони Пресвятої Богородиці починається від 22 жовтня (4 листопада) 1864 р. Цього дня на свято Казанської ікони Божої Матері храм був освячений і відтак отримав таку офіційну назву. Церкву побудували з місцевого дерева на кошти прихожан. Вона мала кам'яний фундамент, дзвіницю, володіла 1 десятиною та 150 сажнями землі, яка була мало придатною для хліборобства. На утримання причту особливої платні не виділялось. Для паламаря і проскурниці прихожани побудували будинок. Станом на 1868 р. священником значився Петро Вілецький.

Вважається, що поштовхом для будівництва храму стало розпорядження імператора Миколи I про будівництво нових церков. Це сталося після того, як у 1842 р. він побував на Волині і звернув увагу на малу кількість православних храмів. Проте розпорядження імператора фактично почало втілюватись в життя у 1859 р. Цікаво й те, що церква Казанської ікони Пресвятої Богородиці побудована на місці старого кладовища, де з 1806 р. діяла сільська каплиця. Ще до офіційного освячення храму у 1861 р. громада села подарувала церкві ікону Миколи Чудотворця, яка зберігається й нині.

У 1872 р. при храмі була відкрита церковно-парафіяльна школа. Наявні дані говорять, що громада виділяла вчителю на опалення 50 рублів, а станом на 1896 р. її відвідувало 70 хлопчиків і 5 дівчаток. У тому ж році церква мала 1266 душ парафіян обох статей, володіла 42 десятинами землі, під погостом перебувало 178 сажнів. Від самого початку храм Казанської ікони Пресвятої Богородиці належав до парафії с. Мизово, служба відбувалась почергово. Становище окремої парафії буцинська церква отримала у 1927 р.

За твердженням М. Теодоровича, у храмі зберігався опис церковного майна від 1806 і 1869 рр., метричні книги з 1829 р., які вже, на жаль, до нас не дійшли. На початку ХХ ст. у розпорядженні церкви Казанської ікони Пресвятої Богородиці знаходилось 64 десятини та 994 сажні землі в 7 шматках. У селі була поштова станція, міністерське училище, продовжувала діяти церковно-приходська школа.

У 1937 р. церкву відвідав митрополит О. Громадський. Протоієрей М. Тучемський, який супроводжував його у цій подорожі, характеризує церковні будинки причту, як такі, що потребують знесення. На його думку, це є причиною частих змін священиків. Варто також зауважити, що до Другої світової війни напроти церкви стояв католицький костел, побудований у 1810 р. коштом польських магнатів Заславських та Яблоновських.

Богдан Зек

Література:

Атлас історії культури Волинської області / відп. ред. Ф. В. Зузук. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2008. – 112 с.

Казанська – Богородична церква – с. 19

Гика В. Церковні храми Старовижівщини в документах ДАВО ; Карпук М. Історія Свято-Казанської церкви с. Буцин / В. Гика, М. Карпук // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Старовижівщина та її населені пункти в історії України та Волині : матеріали ХХХХ Всеукр. наук. іст.–краєзн. конф., присвяч. 20-й річниці Незалежності України, 45-й річниці утворення Старовижів. р-ну, 500-й річниці першої писем. згадки с. Паридуби, 490-й річниці першої писем. згадки с. Чевель, 480-й річниці першої писем. згадки с. Буцин, 140-й річниці церкви Різдва Пресвятої Богородиці с. Чевель.– Луцьк, 2011. – С. 30–36, 155–159.

Карпук М. Буцин : погляд в минуле / М. Карпук // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Старовижівщина з глибини століть : матеріали ХХVІІІ Волин. обл. іст.–краєзн. наук. конф., присвяч. 17-й річниці Незалежності України та 500-річчю першої писем. згадки про Стару Вижівку та нову Вижву. – Луцьк, 2008. – С. 26–29.

Справочная книга о приходах и монастырях Волынской епархии / сост. К. В. Переверзевъ. – Житормирь : Электрич. типогр. насл. М. Дененмана, Михайловского, 1914. – 446 с.

Теодорович М. І. Волинь в описі міст, містечок і селищ в церковно-історичному, географічному, етнографічному, археологічному і ін. відношеннях : іст.-стат. опис церков і приходів Волин. єпархії. Т. V : Ковельський повіт : факс. вид. / М. І. Теодорович. – Луцьк, 2008. – 580 с.

Тучемський М. (Протоієрей) По глухих закутках Волинського Полісся / М. Тучемський. – Луцьк : Надстир'я, 2007. – 162 с.

Про село Буцинь – с. 124–130.

Штинько В. Сільський коваль став священиком : церква в ім'я Казанської ікони Пресвятої Богородиці у с. Буцин Старовижів. р-ну / В. Штинько, Є. Ковальчук // Штинько В. Волинь : храми і люди : краєзн. нарис / В. Штинько, Є. Ковальчук. – Луцьк, 2010. – С. 125–129.

Бодюк Т. Слово про Буцин / Т. Бодюк, П. Кошелюк // Сіл. новини. – 1991. – 15 серп. – С. 2–3. Ілляк О. Наші святині / О. Ілляк // Сіл. новини. – 2001. – 14 квіт.

* * *

Храми Волині : фотозбірник / упоряд. Л. Бабич. – Луцьк : Вісник, 2004. – 154 с.

Фото храму Казанської Божої Матері – с. 96.

Цинкаловський О. Буцинь / О. Цинкаловський // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся : (краєзн. слов. – від найдавніших часів до 1914 р.) / О. Цинкаловський. – Вінніпег, 1984. – Т. I. – С. 154.

125 РОКІВ

від часу спорудження Свято-Покровської церкви у с. Ворокомле, тепер Камінь-Каширського району (1889)

Село Ворокомле лежить у північній частині Камінь-Каширського району. Перша писемна згадка про село датується 1590 роком, коли князем Григорієм Сангушком воно було передане у заставу єпископу Луцькому і Острозькому Кирилу Терлецькому. З середини XVII ст. Ворокомле перебувало у володіннях Красіцьких.

З історичних джерел відомо, що перша згадка про церкву у Ворокомлі належить до 1662 року, яка вже на той час була старою. Цілком ймовірно, що була побудована князями православного віросповідання Сангушками, які володіли селом і навколишніми землями. Новий храм в ім'я Св. Архангела Гавриїла був зведений у 1752 році з розібраної старої церкви. Спорудження церкви в ім'я Покрови Пресвятої Богородиці розпочали в 1889 році, завершили – в 1891; зводили на кошти парафіян за сприяння священика Іосифа Моргаєвського. «Дерев'яна, на кам'яному фундаменті, покрита бляхою, ззовні і зсередини оббита дошками і пофарбована олійною фарбою», – так описує церкву на початку XX століття М. Теодорович. Дзвіниця з'єднана з храмом. Над вхідними і двома бічними дверима прибудовані ганки.

Приписними до Ворокомлівської парафії були с. Залаззя (тепер – Любешівського району) і колонія Залаззя. Щодо настоятелів Ворокомлівських церков, то, зазначає М. Теодорович, з 1697 по 1869 рік – протягом 172 років на парафії служили священики одного роду – Мілешкевичів.

У кінці XIX століття в селі налічувалось 1609 чол., які сповідували православ'я, 122 католики, 151 – протестанської віри і 17 іудеїв. У XIX столітті власники села Красіцькі збудували каплицю над похованнями членів свого роду, яка належала до Ковельського деканату. За радянських часів у ній облаштували дім тваринника. Нині воно – в напівзруйнованому стані.

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

Церква була діючою і під час війни у 1941–1945 роках, однак офіційно релігійна громада села зареєстрована в 1948 році. Ворокомлівська церква належить до небагатьох культових споруд Камінь-Каширщини, які були діючими в роки радянської богоборчої влади.

У 2000–2002 роках у храмі проводились внутрішні реставраційні роботи. У 2012 році проведено заміну покрівлі і позолочено іконостас. Церква внесена до Державного реєстру пам'яток архітектури і містобудування місцевого значення.

Наталія Пась

Література:

Атлас історії культури Волинської області / відп. ред. Ф. В. Зузук. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2008. – 112 с.

Свято–Покровська церква – с. 19

Денисюк В. Ворокомле / В. Денисюк // Денисюк В. Літопис Камінь-Каширщини : іст.–краєзн. нарис / В. Денисюк. – Луцьк, 2001. – С. 376–383.

* * *

Храми Волині : фотозбірник / упоряд. Л. Бабич. – Луцьк : Вісник, 2002. – 154 с.

Фото Свято–Покровського храму – с. 96.

125 РОКІВ

від часу спорудження Борисоглібської церкви у с. Нехвороща, тепер Володимир–Волинського району (1889)

Село Нехвороща розташоване за 22 км від міста Володимира-Волинського, над річкою Лугою. Перша згадка про село датується 1545 роком. Зі сходу та заходу до села підступав густий ліс, саме тому назва села Нехвороща ніби перекликала з лісовими нетрями та хащами. Однак свою сучасну назву село отримало лише в 1939 році, а до того часу було відоме як Бискупичі. Це було досить велике село, яке до початку ХХ століття належало князям Чацьким. У 1914 році у Бискупичах нараховувалось 95 будинків та 1661 житель. Відомо, що під час Другої світової війни село було практично повністю зруйноване, на фронтах у складі Червоної армії загинуло 34 жителів села. У післявоєнні роки почалась відбудова. У 1960-х роках Нехвороща була електрифікована, проведено радіо. У 1980-х роках село було з'єднане гравійними дорогами із сусідніми населеними пунктами. У 1992–1993 рр. Нехвороща була газифікована.

Упродовж 1895–1899 років в селі була змурована Борисоглібська церква. Цегляний храм з унікальними розписами, за свідченнями

сучасників, був небаченої краси. Церква стала справжньою гордістю жителів села та району. На 1914 рік при церкві були будинки священика та дяка, храму належало 58 га землі та численні заплави. За часів радянської влади церква була закрита, стояла запущена, значна частина культових речей була втрачена.

У час так званої перебудови, на початку 1989 року, громада Нехворощі, на чолі із місцевим мешканцем Михайлом Тарасюком, колишнім в'язнем сталінських таборів, енергійно взялася за відбудову церкви. У Нехворощі не було жодної людини, яка б не брала участі у відновленні святині. Селяни здавали гроші, купували ікони, будівельні матеріали. Так, місцева жителька Марфа Тарасюк подарувала 200 листів оцинкованої бляхи та ікону Божої Матері; Антон та Зінаїда Герась – ікону Бориса і Гліба. Місцевий колгосп закупив 4 дзвони. 15 вересня 1991 року храм Святих Бориса і Гліба був освячений заново.

У Нехворощі існував також костел. Звів його у 1920-х роках під час польського панування граф Зігмундт Кошевський, котрому належав у селі фільварок. До костелу під час богослужіння з'їжджалися поляки з навколишніх сіл, колоній, хуторів: Орленти, Микулич, Хмелева, Марії-Волі та інших. У 1948 році костел розібрано і з його цегли побудовані конюшня, свинарник та корівник для новоствореного колгоспу.

На 2001 рік у с. Нехворощі нараховувалося 102 двори та 233 жителі. В селі діє школа, працюють численні фермерські господарства.

На території села знаходяться пам'ятки історії та культури: три недосліджені кургани, за легендою – могили козаків Богдана Хмельницького, зоологічна пам'ятка природи «Урочище Бискупичі» а також лісовий заказник «Нехворощі».

Юрій Ляхов

Література:

Царук Я. Нехвороща / Я. Царук // Царук Я. Володимирщина у боротьбі за незалежність / Я. Царук. – Луцьк, 2012. – С. 861–877.

Храми Волині : фотозбірник / уряд. Л. Бабич. – Луцьк : Вісник, 2004. – 154 с.

Фото Борисо–Глібського храму – с. 23.

125 РОКІВ**від часу спорудження Свято-Покровської церкви у с. Риковичі,
тепер Іваничівського району (1889)**

Перші згадки про село Риковичі в історичних документах належать до XV століття. Спочатку це було невеличке поселення, що складалося із дев'яти хат і носило назву «Палажівка». Свою сучасну назву село одержало на честь іноземця Рикова, котрий на його території збудував млин. Після Люблінської Унії 1569 року Риковичі у числі інших українських міст і сіл захопила шляхетська Польща. У 1795 році після III поділу Польщі село ввійшло до складу Російської імперії. В цей час село та земля навколо нього належали панам Чацьким, котрі проживали у містечку Порицьку та мали три фільварки: Риковичі, Радовичі та Конюхи. У 1862 році в селі був 91 двір, в котрому проживало 296 селян. Опісля Першої світової війни село було захоплене білопольськими військами і за Ризьким мирним договором відійшло до буржуазно-поміщицької Польщі. В роки Великої вітчизняної війни Риковичі зазнали значних руйнувань. Поблизу села діяло чимало партизанських з'єднань. По завершенні війни село відбудували, діяв колгосп. На 1989 рік у Риковичах проживало понад 1100 мешканців.

Головною пам'яткою архітектури села Риковичі на сьогоднішній день є Свято-Покровська церква, побудована на власні кошти парафіян у 1889 році. Дерев'яний семикупольний храм розташований при в'їзді в село. Поруч стояла стара, невеличка церква, котру згодом розібрали та продали в сусіднє село Низькі Цевеличі. Зараз на її місці стоїть поклінний хрест.

З часу побудови у Свято-Покровській церкві зберігається старовинна ікона Покрови Пресвятої Богородиці. З розповідей старожилів відомо, що під час Першої світової війни солдати російської армії забирали її з собою на фронт, заносили в окопи. В 1919 році ікона була повернута у церкву.

Різноманітних утисків зазнала релігійна громада під час панування поляків у 20–30-х роках XX століття. Не легше було і після приходу більшовиків та встановлення радянської влади. Храм неодноразово намагалися закрити. Проте навіть у найскладніші часи у Свято-Покровській церкві не припинялися богослужіння. Ворота храму завжди була відкриті для прихожан.

Переживши усі негаразди, у 1989 році Свято-Покровська церква села Риковичі відзначила 100-річний ювілей. Святкове Богослужіння очолив архієпископ Волинський та Рівненський Варлаам за участю духовенства Іваничівської округи. В тому ж році, на честь

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

1000-ліття хрещення Русі, на території церкви було встановлено дерев'яний хрест.

Зі здобуттям Україною незалежності роботі храму уже ніщо не заважає. На початку 2000-х років парафіяни на свої пожертви провели ремонтні роботи та підтримують храм у належному стані.

Юрій Ляхов

Література:

Атлас історії культури Волинської області / відп. ред. Ф. В. Зузук. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2008. – 112 с.

Про Покровську церкву – с. 19.

Храми Волині : фотозбірник / упоряд. Л. Бабич. – Луцьк : Вісник і К, 2004. – 130 с.

Фото Свято-Покровської церкви – с. 41.

Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся : (краєзн. словн. – від найдавш. часів до 1917 р). Т. 2. – Вінніпег, 1986. – 578 с.

Про Покровську церкву – с. 310

125 РОКІВ

**від часу спорудження Святодухівської церкви у с. Олеськ,
тепер Любомльського району (1889)**

Село Олеськ розміщене у верхів'ї річки Неретва, притоки річки Буг. Перша літописна згадка про Олеськ датується 1453 роком, хоча засноване село набагато раніше. Під тим роком воно відмічене як власність Петра, луцького старости, а пізніше княжат Андрія, Михайла і Федора Сангушків, яка дісталась їм у позові за межі із Сеницькими, дідами сусіднього села Машів.

У податкових книгах і люстраціях XVI століття село записано як Олеско. В 1564 році землевласниками в с. Олеськ були: Василь Олеський, Іоан Хіоніський, Станіслав Лащ. У селі був двоколісний водяний млин. У люстраціях Любомльського староства за 1565 рік село Олеско відмічене як королівська власність і було в оренді панів Мацейовських. Село мало 8 осілих дворів з 49 мешканцями і сплачувало податків у рік на суму 31 флорин 24 гроші. З XVIII століття село Олеськ ще належало до володінь графа Францішка Ксаверія Браницького.

Вперше церква в с. Олеськ згадується у поборових книгах за 1510 рік. Згідно з реєстром загального обкладання податком общин за 1533 рік відомо, що церква с. Олеськ платила в рік 12 грошів. Село належало до Любомльського староства і було приписане

до Любомльського замку. У XVI столітті церква с. Олеськ належала до протопопії містечка Перевали і платила в рік податку 2 флорини. На початку XVII століття примусово була переведена в унію. Настоятель Олеської церкви Андрій 1 січня 1620 року брав участь у Соборі, який проводився в Любомлі.

У 1765 році старанням парафіян була побудована нова дерев'яна церква, яка отримала назву Михайлівська. Біля церкви була збудована дерев'яна дзвіниця з чотирма дзвонами: 1-й – із зображенням Богоматері і Архистратига Михайла, відлитий 1779 року, вагою 4 пуди і 27 фунтів; 2-й – без зображення, відлитий 1679 року, вагою 3 пуди 16 фунтів; 3-й – без зображення, відлитий 1731 року, вагою 2 пуди і 5 фунтів; 4-й – відлитий 1756 року, вагою 1 пуд.

Після третього поділу Польщі 1795 року територія Любомльського староства знову була приєднана до Волині. У 1796 році парафіяни перейшли з унії у православ'я. До церкви були приписані села Ставочки і Глинянка.

На початок XIX століття в церкві було 13 богослужбових книг, із них 6 – Львівського друку XVII століття, 1-на – Віленської, 1-на – Київської, 5 – Почаївської друкарень. Будинок священика побудований гетьманом Браницьким 1793 року. Село мало 136 дворів і 783 парафіян. Кількість парафіян Михайлівської церкви постійно змінювалась через епідемії і хвороби.

Церква повсякчас поповнювалась за кошти дарувальників і від прибутків новими іконами, ризами, книгами і начинням. Любомльському золотарю Баришкові за ложицю заплачено 75 копійок. У 1829 році в солдата куплено «Псалтир» Московського друку за 60 копійок сріблом. Виплачено іконописцю Пуркевичу в 1835 році 5 рублів боргу за написання іконостаса. У 1852 році складено новий опис майна церкви, де зазначено, що 25 срібних і мідних підвісок використано на виготовлення напрестольного хреста вагою 4 фунти.

У 1853 році парафія складалася з 1400 селян і мала повний штат. Землі церковної всього 123 десятини 376 квадратних сажнів. Село Олеськ стало центром волосного правління. В селі були волосний староста, писар, поліцейський урядник, старшина, вчитель. Уже в 1867 році тут був фельдшерський пункт і дільничний фельдшер. У 1869 році в Олеську відкрите однокласне народне сільське училище.

Дерев'яна церква, побудована в кінці 1888 року, отримала назву Свято-Духівської і освячена 1889 року. Повагу парафіян заслужив священик Олександр Малевич, який 42 роки служив в Олеській церкві. У 1902 році за написання 4-х Євангелій Черкашину сплачено 30 рублів.

Одеську парафію у 1905 році відвідав єпископ Володимир-Волинський Арсеній. У звіті візитації відмічено, що храм знаходиться в прекрасному стані і наголошено на особливій любові до нього парафіян і мудрого настоятеля. Станом на 1914 рік церква мала 3000 парафіян. З інших конфесій в парафії проживали католики і євреї. У період австро-німецької окупації 1915–1918 років українські Січові Стрільці в грудні 1916 року відкрили у с. Олеськ першу українську школу. Вчителем був стрілець Олег Калиновський. У ній вперше молитви звучали українською мовою.

Перша світова війна закінчилась тим, що Волинь була захоплена Польщею. З 1919 року вся церковна документація ведеться на польській мові. В 1920–1930-х роках частково вживалась українська мова, а в кінці 1930-х років українська мова була заборонена. У 1920-х роках при церкві організоване православне братство, в яке входило 56 парафіян.

У 1945 році церква перерахувала 500 крб. на допомогу сім'ям фронтників, 500 крб. – інвалідам війни, 500 крб. – фонду військово-вслужбовців і сиріт і 500 крб. – на ремонт Володимирського собору в Києві. В 1952 році із 132 десятин у розпорядженні церкви залишалося 0,5 га землі.

У Любомльський краєзнавчий музей передано пам'ятки зі Святодухівської церкви с. Олеськ, зокрема: дерев'яне панікадило, декоративна різьба, вносний уніатський хрест, 3 стародруки XVIII – початку XIX століття, церковний архів з кінця XVIII століття.

Олександр Остапюк

Література:

Романюк А. Олеську – 550 років / А. Романюк // Наше життя. – 2004. – 29, 31 січ. – С. 2, 5 лют. – С. 2.

Атлас історії культури Волинської області / відп. ред. Ф. В. Зузук. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2008. – 112 с.

Про Святодухівську церкву – с. 19.

Храми Волині : фотозбірник / упоряд. Л. Бабич. – Луцьк : Вісник і К, 2004. – 130 с.

Фото Свято-Духівської церкви – с. 75

Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся : (краєзн. словн. – від найдавш. часів до 1917 р). Т. 2. – Вінніпег, 1986. – 578 с.

Про Свято-Духівську церкву – с. 174

125 РОКІВ
від часу спорудження Свято-Михайлівської церкви
у с. Тупали, тепер Турійського р-ну (1889)

Село Тупали вперше згадується в 1502 році, коли воно належало князям Сангушкам. У 1545 році належало до Сангушків-Кошерських. У 1565 році князь Олександр Сангушко надає це село своєму слугі Іванові Перевиському. За ревізією Володимирського замку, в 1570 році село належало до Пелагії Човганської, яка платила від 4 волоків. У XVIII та на початку XIX століття село Тупали належало до Яблоновських і Андрейковичів.

Дерев'яний храм Святого Архангела Михаїла побудований у 1885 році на місці уніатської каплиці, зведеної у 1811 році. Храм споруджено на пожертви парафіян (на суму 2935 рублів). Освячено 1 листопада 1889 року преосвященним Олександром, єпископом Острозьким. Церква дерев'яна, хрестоподібна, на кам'яному фундаменті, спільно з дзвіницею. Має у висоту 26 арш. 5 в., в ширину 11 арш. 12 в. і в довжину 20 арш. 8 в. Покрита жерстю, однобанна. Вікон у храмі – 8 з металевими решітками. На дзвіниці – 5 дзвонів: великий вагою 5 пудів, відлитий у 1881 році, з зображенням Архістратиґа Михаїла, другий вагою 2 пуди, відлитий 1818 року, з зображенням святого Миколая, третій – вагою 1 пуд 20 фунтів, відлитий 1804 році, четвертий – вагою 1 пуд, відлитий 1742 році, і п'ятий – у 20 фунтів. При церкві був сад і город. Землі нараховувалось 30 десятин 355 кв. с., у тому числі – 3 десятини, пожертвованих землевласником Сочинським.

Церква внесена до списку пам'яток місцевого значення під номером 259-м.

Олександр Матейчук

Література:

Теодорович Н. И Волянъ в описании городов, местечок и сел. / Н. И. Теодорович. – Почаев, 1903. – 570 с.

Про село Тупали – с. 171–178.

Ярмолюк З. П. Тупали // Ярмолюк З. П. Від витоків річки Неретва до озера Сомино : іст.-краєзн. нариси. – Луцьк, 2002. – С. 103–106.

Ліщук О. Михайлівській церкві – 120 років // Нар. Слово. – 2009. – 5 груд.

Храми Волині : фотозбірник / упоряд. Л. Бабич. – Луцьк : Вісник і К, 2004. – 130 с.

Фото Свято-Михайлівської церкви – с. 118.

Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся : (краєзн. словн. – від найдавнш. часів до 1917 р). Т. 2. – Вінніпег, 1986. – 578 с.

Про Михайлівську церкву – с. 465.

100 РОКІВ**від часу спорудження Свято-Благовіщенської церкви
у с. Раків-Ліс, тепер Камінь-Каширського району (1914)**

Село Раків-Ліс розміщене в північно-західній частині Камінь-Каширського району. В ньому проживає понад 3000 чоловік. Село є найбільшим на Камінь-Каширщині.

У центрі села стоїть храм Благовіщення Пресвятої Богородиці, внесений до Державного реєстру пам'яток архітектури і містобудування місцевого значення. Церква була зведена в 1914 році на місці старої, побудованої 1783 року, яка в період Першої світової війни під час пожежі зазнала значних пошкоджень. Нова церква мала більші розміри від попередньої і зводили її навколо старої, в якій навіть на час будівництва не припинялись богослужіння. Дерев'яна, з одним відкритим і п'ятьма закритими банями і прибудованою дзвіницею – такою постала на початку ХХ століття зведена на кошти парафіян Благовіщенська церква. Як і в попередні роки, приписними до раків-ліської парафії були села Залазько і Підріччя.

У 30-х роках ХХ століття в Раків-Лісі діяла трикласна парафіяльна школа, а в Залазьку і Підріччі – однокласні. Загалом, кількість учнів у трьох школах налічувала 500 чол.

У воєнні роки богослужіння в церкві не проводились. Діяльність церковної громади відновлено рішенням № 793-4 Уповноваженої Ради по справах РПЦ у Волинській області від 23 травня 1945 року. 17 березня 1949 року між релігійною громадою с. Раків-Ліс і виконкомом Камінь-Каширської районної ради народних депутатів було укладений договір про передачу в користування храмової будівлі й культового майна релігійній громаді.

З 1962 року храм був недіючим. Місцеві жителі доклали максимум зусиль, щоб зберегти і відбудувати духовну святиню села. Тож 25 грудня 1983 року в Раків-Лісі було урочисто відкрито відновлену Благовіщенську церкву.

У червні 1997 року, коли над краєм пронісся ураган, церква зазнала значних пошкоджень: була знищена дзвіниця, купол, дах. Відновлювальні роботи проводились за рахунок селян та фінансової підтримки багатьох державних установ Камінь-Каширщини і всієї Волині.

У грудні 1992 року настоятелем Раків-Ліської Благовіщенської церкви був призначений о. Микола Смолярчук, який служить у ній дотепер. У жовтні 2010 року церковна громада за ініціативою священика передала Камінь-Каширському районному краєзнавчому

музею на зберігання ікону «Святий Миколай» XIX століття, богослужбові книги Санкт-Петербурзької синодальної друкарні 1898 і 1905 років, а також похвальний лист жителя с. Раків-Ліс Авксентія Денесюка, виданий в грудні 1927 року митрополитом Варшавським, Волинським і всієї Польщі Діонісієм.

Престольне свято в селі традиційно святкують двічі на рік: на Благовіщення Пресвятої Богородиці і на Святої Параскеви-П'ятниці, коли храм був освячений.

30 грудня 2011 року в с. Раків-Ліс було проведено освячення місця під Свято-Воскресенський храм-каплицю на території, відведеній під нове сільське кладовище. Нині споруда вже зведена, завершені зовнішні будівельні роботи.

Наталія Пась

Література:

Денесюк В. Раків Ліс / В. Денесюк // Денесюк В. Літопис Камінь-Каширщини : іст.-краєзн. нарис . – Луцьк, 2001. – С. 459–463.

Теодорович Н. И Волинь в описании городов, местечок и сел. / Н. И. Теодорович. – Почаев, 1903. – 570 с.

Про Свято-Благовіщенську церкву – с. 293.

Раків-Ліській церкві – 220 літ. // Полісся. – 2003. – 8 листоп. – С.

Романюк Н. Храм Богородиці / Н. Романюк // Храм Богородиці просить допомоги // Волинь. – 2003. – 25 верес. – С. 3.

Храми Волині : фотозбірник / упоряд. Л. Бабич. – Луцьк : Вісник і К, 2002. – 152 с.

Фото Свято-Благовіщенської церкви – с. 52

Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся : (краєзн. словн. – від найдавш. часів до 1917 р). Т. 2. – Вінніпег, 1986. – 578 с.

Про Свято-Благовіщенську церкву – с. 290.

ПОКАЖЧИК ІМЕН

Білецький Б. М. 49–52
Валента О. Р. 44–46
Герасимович Й. В. 25–26
Глазіріна Н. Г. 60–63
Гуртовий Г. О. 196–203
Демчук В. В. 26–30
Денисюк В. Т. 40–43
Довбошинський Д. Д. 118–119
Доленга-Ходаковський З. 63–66
Жолтовський П. М. 184–189
Захарук Ю. М. 66–69
Ілляшенко В. Я. 58–60
Караваєв В. Ф. 122–125
Квасюк А. І. 72–76
Клименко М. М. 149–151
Кольберг О. 46–49
Копелєва В. П. 77–78
Косач Микола 146–149
Кравчук М. В. 33–37
Куделя М. П. 55–58
Курдельчук Д. М. 10–12
Кучинко М. М. 137–142
Липинський С. К. 157–159
Лучук В. І. 133–136
Малиновський В. Я. 12–18
Мах М. М. 30–33
Мах П. П. 83–87
Махонюк Г. П. 87–89
Миронченко А. Н. 159–161
Михальська В. М. 125–129
Огнєва О. Д. 113–118
Остапюк Д. О. 168–171
Пачоський Й. К. 180–184
Пясецький В. Е. 20–24
Ревуха В. С. 90–93
Рисак О. О. 78–82
Рубан Н. З. 193–196
Сабова-Дишко Е. П. 171–173

КАЛЕНДАР

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

Савош П. П. 96–97
Самохваленко О. О. 189–192
Сензюк І. Д. 173–175
Струцюк Й. Г. 98–107
Чепелюк В. А. 70–72
Шевченко Т. Г. 52–54
Шингур В. І. 110–112
Шмаков О. М. 18–20
Шумук Д. Л. 203–208
Ядчук-Мачинська О. 129–132

СПИСОК АВТОРІВ ІСТОРИЧНИХ ТА БІОГРАФІЧНИХ ДОВІДОК

Бондаренко Г. В., кандидат історичних наук, професор кафедри археології, давньої та середньовічної історії України Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, член-кореспондент УАІН, заслужений працівник народної освіти України, голова Волинської обласної організації Національної спілки краєзнавців України, директор Відділення Інституту Дослідів Волині у Вінніпезі при Східноєвропейському національному університеті імені Лесі Українки.

Боярчук А. В., молодший науковий співробітник Музею історії Луцького братства, відділу Волинського краєзнавчого музею.

Ведринська Е. П., заступник директора з виховної роботи комунального закладу «Луцький навчально-виховний комплекс «Гімназія № 14» Луцької міської ради Волинської області».

Вернидубов О. П., завідувач відділу методичної роботи з державними та громадськими музеями Волинського краєзнавчого музею.

Гаврилюк О. І., старший науковий співробітник відділу природи Волинського краєзнавчого музею.

Грабинська О. П., молодший науковий співробітник відділу етнографії та народних промислів Волині Волинського краєзнавчого музею.

Довгун І. О., провідний економіст ДП «Волиньстандартметрологія».

Дубень О. М., молодший науковий співробітник відділу новітньої історії Волинського краєзнавчого музею.

Дудар Т. О., провідний спеціаліст з охорони пам'яток історії, культури та архітектури відділу охорони культурної спадщини управління культури Волинської облдержадміністрації

Завада Л. М., молодший науковий співробітник відділу науково-освітньої роботи Волинського краєзнавчого музею.

Зек Б. М., науковий співробітник відділу давньої історії Волинського краєзнавчого музею.

Зінько Д. А., старший науковий співробітник Художнього музею, відділу Волинського краєзнавчого музею.

Карабін Н. Д., науковий співробітник відділу фондів Волинського краєзнавчого музею.

Карпюк Л. А., провідний науковий співробітник Музею волинської ікони, відділу Волинського краєзнавчого музею.

Ковальчук Є. І., кандидат історичних наук, заступник директора з наукової роботи Волинського краєзнавчого музею.

Комзюк В. М., завідувач Колодяжненського літературно-меморіального музею Лесі Українки, філіалу Волинського краєзнавчого музею, заслужений працівник культури України.

Корецька О. П., провідний науковий співробітник відділу фондів Волинського краєзнавчого музею.

Кревська Л. І., науковий співробітник відділу фондів Волинського краєзнавчого музею.

Криштапюк Л. Ф., провідний науковий співробітник відділу методичної роботи з державними та громадськими музеями Волинського краєзнавчого музею.

Кушнір В. Г., завідувач Затурцівського меморіального музею В'ячеслава Липинського, відділу Волинського краєзнавчого музею.

Ланшина Л. В., старший науковий співробітник відділу природи Волинського краєзнавчого музею.

Лис С. В., старший науковий співробітник відділу новітньої історії Волинського краєзнавчого музею.

Локайчук С. М., кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри історії та культури української мови Східноєвропейського національного університету імені Лесі

Левицька Т. Л., провідний науковий співробітник художнього відділу Волинського краєзнавчого музею.

Ляхов Ю. Ю., науковий співробітник відділу науково-освітньої роботи Волинського краєзнавчого музею.

Машлай В. В., науковий співробітник відділу новітньої історії Волинського краєзнавчого музею.

Маркус І. Я. – в. о. завідувача відділу охорони пам'яток історії та культури Волинського краєзнавчого музею

Матейчук О. В., науковий співробітник відділу фондів Волинського краєзнавчого музею.

Мельник О. В., директор Торчинського народного історичного музею імені Григорія Гуртового.

Мірошниченко-Гусак Л. А., завідувач відділу етнографії та народних промислів Волині Волинського краєзнавчого музею.

Навроцька З. М., завідувач Художнього музею, відділу Волинського краєзнавчого музею, заслужений працівник культури України.

Несторук І. М., старший науковий співробітник відділу фондів Волинського краєзнавчого музею.

Остапюк О. Д., директор Любомльського краєзнавчого музею.

Охріменко Г. В., кандидат історичних наук, доцент кафедри археології, давньої і середньовічної історії України Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, провідний науковий співробітник відділу охорони пам'яток історії та культури Волинського краєзнавчого музею.

Пась Н. О., директор Камінь-Каширського краєзнавчого музею.

Романчук Г. Д., завідувач соціологічної лабораторії Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти.

Савицький В. М., старший науковий співробітник відділу охорони пам'яток історії та культури Волинського краєзнавчого музею.

Садовник Т. Є., провідний науковий співробітник відділу давньої історії Волинського краєзнавчого музею.

Силюк А. М., директор Волинського краєзнавчого музею, заслужений працівник культури України.

Силюк А. М., директор Волинського краєзнавчого музею, заслужений працівник культури України.

Сіміцька Ж. В., перший заступник директора з навчально-виховної роботи, координатор науково-методичної роботи комунального закладу «Луцький навчально-виховний комплекс «Гімназія № 14» Луцької міської ради Волинської області».

Троневиц Н. М., молодший науковий співробітник відділу новітньої історії Волинського краєзнавчого музею.

Федчик Ю. Ю., кандидат політичних наук, Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки.

Філонюк М. М., старший науковий співробітник відділу новітньої історії Волинського краєзнавчого музею.

Фініковський Ю. М., старший науковий співробітник Любомльського краєзнавчого музею.

Хомова Т. О., старший науковий співробітник відділу етнографії та народних промислів Волині Волинського краєзнавчого музею.

УКЛАДАЧІ БІБЛІОГРАФІЧНИХ СПИСКІВ

Понагайба А. А., завідувач відділу краєзнавчої роботи Волинської ДОУНБ ім. Олени Пчілки

Голотюк Л. І., провідний бібліотекар відділу краєзнавчої роботи Волинської ДОУНБ ім. Олени Пчілки

Іщук О. Л., головний бібліотекар відділу краєзнавчої роботи Волинської ОУНБ ім. Олени Пчілки

Пилипюк Н. С., бібліотекар II категорії відділу краєзнавчої роботи Волинської ДОУНБ ім. Олени Пчілки

Хомяк Н. Д., бібліотекар I категорії відділу краєзнавчої роботи Волинської ДОУНБ ім. Олени Пчілки

Ціхоцька Ю. В., бібліотекар I категорії відділу краєзнавчої роботи Волинської ДОУНБ ім. Олени Пчілки

ЗМІСТ

ЗНАМЕННІ ТА ПАМ'ЯТНІ ДАТИ ВОЛИНИ 2014 РОКУ	3
2 січня 70 років від дня народження Д. М. Курдельчука (1944) – Президента української іноземної юридичної колегії.....	10
2 січня 55 років від дня народження В. Я. Малиновського (1959) – українського вченого-політолога, педагога, управлінця, громадсько-політичного діяча.....	12
4 січня 75 років від дня народження О. М. Шмакова (1939–1977) – українського художника.....	18
5 січня 80 років від дня народження В. Е. Пясецького (1934) – волинського краєзнавця.....	20
6 січня 120 років від дня народження Й. В. Герасимовича (1894–1982) – графіка, члена Спілки художників СРСР.....	25
6 січня 75 років від дня народження В. В. Демчука (1939) – українського вченого-біохіміка і педагога.....	26
6 січня 75 років від дня народження М. М. Мах (1939) – директора Волинської обласної бібліотеки для юнацтва, заслуженого працівника культури України.....	30
22 січня 60 років від дня народження М. В. Кравчук (1954) – української художниці, заслуженого майстра народної творчості України.....	33
2 лютого 70 років від дня визволення м. Луцька від фашистських загарбників (1944).....	37
11 лютого 70 років від дня народження В. Т. Денисюка (1944) – волинського краєзнавця, культурно-освітнього діяча, заслуженого працівника культури України.....	40
16 лютого 70 років від дня народження О. Р. Валенти (1944–1997) – українського художника.....	44
22 лютого 200 років від дня народження О. Кольберга (1814–1890) – польського, українського та білоруського фольклориста, етнографа та композитора.....	46
26 лютого 125 років від дня народження Б. М. Білецького (1889–1969) – українського педагога, директора Луцької української гімназії.....	49
9 березня 200 років від дня народження Т. Г. Шевченка	

(1814–1861) – українського поета, художника.....	52
10 березня 100 років від дня народження М. П. Куделі (1914–2004) – культурно-освітнього і громадського діяча, збирача Шевченкіани.....	55
20 березня 75 років від дня народження В. Я. Ілляшенко (1939) – українського вченого-математика, педагога.....	58
3 квітня 70 років від дня народження Н. Г. Глазиріної, заслуженого працівника культури України.....	60
4 квітня 230 років від дня народження З. Доленги-Ходаковського (1784–1825) – польського і українського фольклориста, етнографа, археолога.....	63
12 квітня 100 років від дня народження Ю. М. Захарука (1914–1997) – українського археолога.....	66
14 квітня 60 років від дня народження В. А. Чепелюка (1954) – народного артиста України.....	70
27 квітня 60 років від дня народження А. І. Квасюка (1954) – художника-реставратора, заслуженого працівника культури України.....	72
8 травня 70 років від дня народження В. П. Копелєвої (1944)– громадської та культурно-освітньої діячки.....	77
11 травня 75 років від дня народження О. О. Рисака (1939–2003) – українського літературознавця, поета, педагога.....	78
25 травня 80 років від дня народження П. П. Маха (1934–2011) – українського письменника, публіциста.....	83
31 травня 50 років від дня народження Галини Петрівни Махонюк (1964) та Світлани Петрівни Махонюк (1964–2009) – майстрів народної вишивки.....	87
13 червня 80 років від дня народження В. С. Ревухи (1934–1995) – українського письменника, перекладача, публіциста.....	90
26 червня 25 років від дня заснування Ковельського історичного музею (1989).....	93
3 липня 60 років від дня народження П. П. Савоша (1954) – заслуженого артиста України.....	96
17 липня 80 років від дня народження Й. Г. Струцюка (1934) – українського письменника.....	98
21 липня 70 років від часу визволення території Волинської	

2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 **2014** 2015 2016 2017

області від фашистських загарбників (1944).....	107
23 липня 75 років від дня народження В. І. Шингура (1939–2008) – українського художника.....	110
24 липня 70 років від дня народження О. Д. Огнєвої (1944) – заслуженого працівника культури України.....	113
27 липня 90 років від дня народження Д. Д. Довбошинського (1924–2002) – заслуженого художника України.....	118
1 серпня 100 років від початку Першої світової війни (1914).....	120
5 серпня 125 років від дня народження В. Ф. Караваєва (1889–1975) – українського художника.....	122
15 серпня 50 років від дня народження В. М. Михальської (1964) – української художниці.....	125
23 серпня 50 років від дня народження О. С. Ядчук-Мачинської (1964) – української художниці.....	129
27 серпня 80 років від дня народження В. І. Лучука (1934–1992) – українського поета і перекладача.....	133
1 вересня 75 років від дня народження М. М. Кучинка (1939) – українського вченого-археолога і педагога.....	137
1 вересня 70 років від часу заснування Гнідавської семирічної школи, нині Луцький НВК «Гімназія № 14» Луцької міської ради.....	142
3 вересня 130 років від дня народження Миколи Косача (1884–1937) – брата Лесі Українки.....	146
10 вересня 90 років від дня народження М. М. Клименко (1924) – української актриси.....	149
27 вересня 75 років від дня заснування газети «Волинь-нова» (1939).....	151
14 жовтня 75 років від дня заснування газети «Віче-інформ» (1939).....	154
9 листопада 130 років від дня народження С. К. Липинського (1884–1954) – вченого, агронома-селекціонера.....	157
10 листопада 75 років від дня народження А. Н. Миронченка (1939) – заслуженого майстра народної творчості України.....	159
17 листопада 25 років від часу створення Волинського обласного товариства краєзнавців нині Волинської обласної організації Національної спілки краєзнавців України (1989).....	162
20 листопада 100 років від дня народження Д. О. Остапюка	

(1914–1984) – волинського краєзнавця, організатора музейництва на Любомльщині.....	168
20 листопада 60 років від дня народження Е. П. Сабової-Дишко (1954) – української художниці.....	171
4 грудня 80 років від дня народження І. Д. Сензюк (1934–2009) – майстра вишивки та робіт з бісеру, члена Національної спілки майстрів народного мистецтва України.....	173
4 грудня 75 років від дня створення Волинської області (1939)....	176
8 грудня 150 років від дня народження Й. К. Пачоського (1864–1942) – вченого-біолога, природодослідника.....	180
8 грудня 110 років від дня народження П. М. Жолтовського (1904–1986) – українського вченого-мистецтвознавця.....	184
16 грудня 100 років від дня народження О. О. Самохваленка (1914–1977) – українського хорового диригента.....	189
18 грудня 60 років від дня народження М. З. Рубана (1954) – українського художника.....	193
26 грудня 90 років від дня народження Г. О. Гуртового (1924–2012) – історика, краєзнавця, заслуженого працівника культури України.....	196
30 грудня 100 років від дня народження Д. Л. Шумука (1914–2004) – українського дисидента, політв'язня.....	203
600 років від часу першої згадки про село Піща, тепер Шацького району (1414).....	208
600 років від часу першої згадки про село Пульмо, тепер Шацького району (1414).....	211
500 років від часу першої згадки про село Цегів, тепер Горохівського району (1514 р.).....	213
475 років від часу першої згадки про село Галузія, тепер Маневицького району (1539 р.).....	214
475 років від часу першої згадки про село Десятиня, тепер Горохівського району (1539 р.).....	216
475 років від часу першої згадки про село Мислині, тепер Горохівського району (1539).....	218
225 років від часу спорудження Шляхетського будинку в м. Луцьку, пам'ятки архітектури та містобудування національного значення (1789).....	221

150 років від часу спорудження Казансько-Богородичної церкви у с. Буцинь, тепер Старовижівського району (1864).....	224
125 років від часу спорудження Свято-Покровської церкви у с. Ворокомле, тепер Камінь-Каширського району (1889).....	226
125 років від часу спорудження Борисоглібської церкви у с. Нехвороща, тепер Володимир-Волинського району (1889).....	227
125 років від часу спорудження Свято-Покровської церкви у с. Риковичі, тепер Іваничівського району (1889).....	229
125 років від часу спорудження Святодухівської церкви у с. Олеськ, тепер Любомльського району (1889).....	230
125 років від часу спорудження Свято-Михайлівської церкви у с. Тупали, тепер Турійського району (1889).....	233
100 років від часу спорудження Свято-Благовіщенської церкви у с. Раків Ліс, тепер Камінь-Каширського району (1914).....	234
ПОКАЖЧИК ІМЕН	236
СПИСОК АВТОРІВ ІСТОРИЧНИХ ТА БІОГРАФІЧНИХ ДОВІДОК	238
УКЛАДАЧІ БІБЛІОГРАФІЧНИХ СПИСКІВ	241

Науково-популярне видання

КАЛЕНДАР ЗНАМЕННИХ І ПАМ'ЯТНИХ ДАТ ВОЛИНИ НА 2014 РІК

Редактори-упорядники **Євгенія Ковальчук, Алла Понагайба**
Відповідальні за випуск **Анатолій Силюк, Людмила Стасюк**
Літературний редактор **Петро Утеклий**
Художній редактор **Олександр Лелет**
Комп'ютерна верстка **Катерини Черняк, Віктора Березнюка**

Здано до набору 17.12.2013. Підписано до друку 27.12.2013.

Формат 84x60 1/16. Папір офсетний. Гарнітура Myriad Pro.

Ум. друк. арк. 13,64. Обл.- вид. арк. 8,66.

Наклад 800 прим.

Поліграфічно-видавничий дім «Твердиня»
п/с-9, м. Луцьк-21, 43021. Тел.: (050) 295 02 50
e-mail: tverdyna@gmail.com
<http://tverdyna.ucoz.ua>

Свідоцтво Державного комітету телебачення і радіомовлення України
ДК № 2030 від 14.12.2004 р.

Друк: СПД ФО Купровський В. М.,
вул. Грушевського, 19, м. Нововолинськ, 45400

Свідоцтво про внесення до державного реєстру України
ДК № 3286 від 24.09.2008 р.

К 17 **Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2014 рік** / упр. культури Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд. Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк : Твердиня, 2013. – 248 с.

ISBN

«Календар знаменних і пам'ятних дат Волині» видається з 1991 року. До нього включаються матеріали про визначні події історії, громадсько-політичного і культурного життя області, ювілеї видатних уродженців краю та відомих діячів, життя і діяльність яких пов'язані з Волинню.

Посібник відкривається хронологічним переліком пам'ятних дат на 2014 рік. Про основні події подаються: дата, назва, авторська текстова довідка, список літератури, у якому вказуються документи, книги, статті зі збірників і періодичних видань, довідники та бібліографічні посібники.

У «Календарі» є покажчик імен видатних діячів, представлених у ньому, списки авторів, які брали участь у написанні історичних і біографічних довідок, та укладачів.

Видання буде корисним для культосвітніх працівників, викладачів, студентів, краєзнавців.

УДК 94(477.83)(059.3)
ББК 63.3(4УКР – 4ВОЛ) Я 25